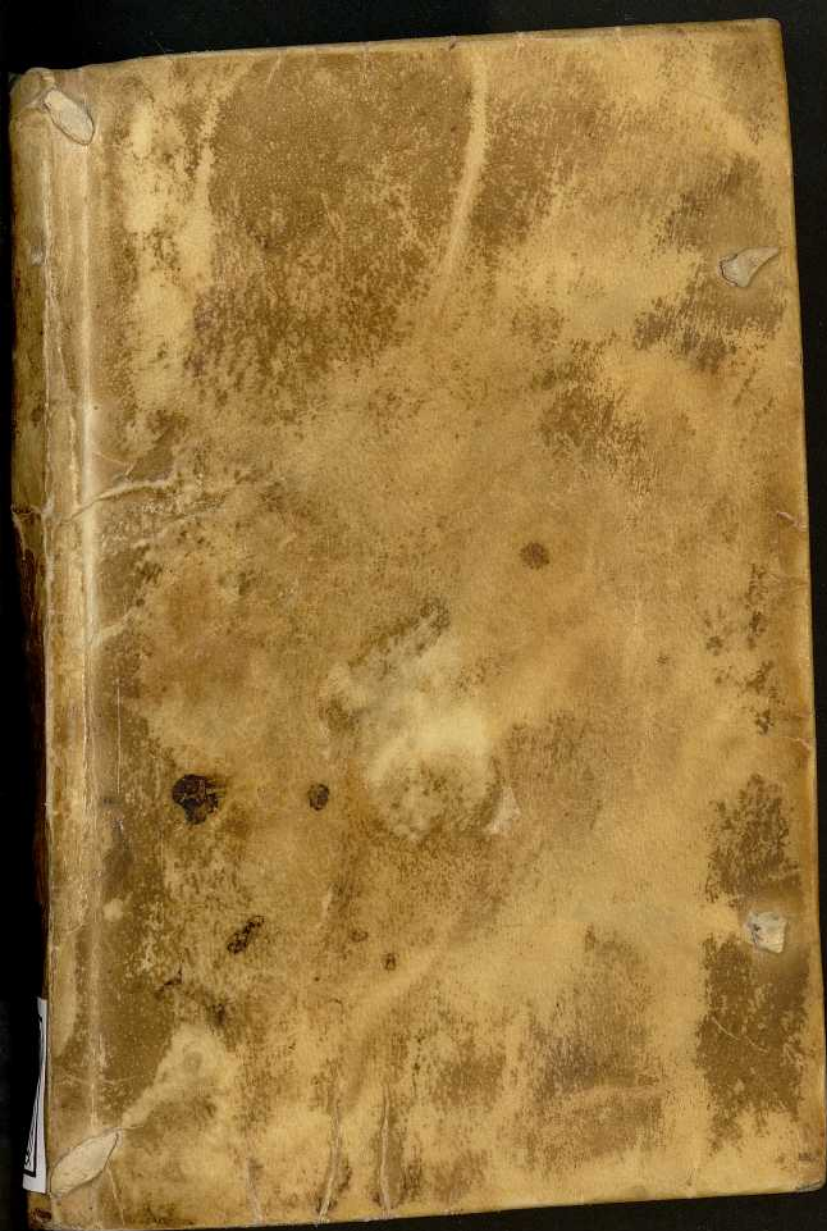

A
2-418

27 v - 7

Biblioteca Universitaria
GRANADA

Nº 1
23-153

A

Vol. 2

Folia 418

Microfilmado

De d. Col. lo. La Comp. de J. de Granada

POETICARVM A. 2063

INSTITVTIONVM LIBER.

VARIIS ETHNICORVM, CHA-

STIANORVMQVE EXEMPLIS ILLV-

stratus, ad vsum studiosae Iuuentutis. Per Congregationem B.

M. V. Annuntiate, in Societate Iesu Collegii Mexicani

Gymnasij Autoritate Apostolica, instituta.

Collectore, eiusdem Societatis Sacerdote, qui

eide Presidet Congregationi.

ANTONIO RVBIO PRAEFECTO.

MEXICI.

Apud Henricum Martinez. Anno. 1665

27 v - 7

No 1	
25-153	
Bibliothèque Universitaire	
GRANADA	
N°	A
Volume	2
Page	
Reçu	418

Microfilm

De d. Col. le Sa Comp. de Jesus de Granada
POETICARVM A. 2063

INSTITVTIONVM LIBER,

VARIIS ETHNICORVM, CHA-

STIANORVMQVE EXEMPLIS ILLV-

stratus, ad vsum studiose Iuuentutis. Per Congregationem B.

M. V. Annuntiate, in Societatis Iesu Collegij Mexicani

Gymnasij Autoritate Apostolica, institutam.

Collectore, eiusdem Societatis Sacerdote, qui

eide Presidet Cögregationi.

ANTONIO RVBIO PRAEFECTO.

MEXICI.

Apud Henricum Martinez. Anno. 1605.

padre
Stemmata clara alios alienis laudibus ornant,

Stemmata clara

non

Laudibus ipse ornas Stemmata clara, tuis.

ILLVSTRIS

SIMO, ATQVE OBSER-

VANTISSIMO PRINCIPI,

AC DOMINO DOCTORI D. DI.

daco Romano Episcopo

Tlaxcallēsi Maieſtatis Regiē

Confiliario Mexicana B. M.V.

Annuntiata Congregatio.

S. D.

CVM te, *Antistes Optime*, ad virtutem,
ac literas auidē amplectendas, ducem
semper, ac Principem, liberalissimumq; Me-
canatem, nostra Virginis Deiparę Congre-
gatio habuerit: cūm & Vallisoletanum Socie-
tatis Iesu Collegium (vbi numerosa, eaq; flo-
rentissima Hispanę Nobilitatis iuuentus prę-
claris virtutum literarū q; pręsidijs instrui-
tur) te Fundatore, ac Patrono gaudeat, tuaq;
nullū habitura finē liberalitate gloriatur: cū
hic tibi animus semper fuerit, vt ex nu-
mero eorū, qui sub Regiņę Cęli patrocini-
o, animos humana, diuinaque sapientia, in So-

cieta.

DEDICATORIA.

cietatis eiusdem Gymnasij decoratint, optimos quosq; ac probatissimos ad Ecclesiarum obeunda munera delegeris: neminem q; iudicaueris dignum, cui tanti momenti negotium demandetur, nisi quos eadē hęc Gymnasia, Collegia, Sodalitia instituerint: cū denique & de literis, & de literatis hominibus, studiosa q; iuuentute benemereri, adeò vera tibi nobilitas existimeĩ, vt ROMANAE stirpis ac prosapię splendorē, antiquissima illustrium virorum serie percelebrem, rectē factorum laude multò reddideris celebriorem: nec iā, nisi de ROMANA quidē Ecclesia, tū in Noui huius Orbis, tū in Veteris Hispaniæ Regionibus illustranda, fouenda q; cogitare videaris: cū quidquid honoris, & laudis tui quidē ROMANI pro ROMANORVM Pontificū Fide Orthodoxa tuēda, pro q; defendēdis ab hoste, Hispaniarum finibus, secundo Marte viriliter decertantes, effuso sanguine compararunt: id tu Consilio Doctrina, Prudentia, (iam Pontificio ac ciuili Iure publicē interpretando, iam hereticorū insidijs SANCTAE INQUISITIONIS fulgore detegendis: iam
eorū

DEDICATORIA!

eorū morbis boni ac sapientis medici prudētia, lenitate, mansuetudineq; sanādis; iā Episcopatus munere tam egregiē fungendo, vt Augustinos, Ambrosios, Chrysostomos, Gregorios virtutum similitudine nobis expresseris) mirabiliter augeas & amplifikes: cū deniq; ad CHRISTI DOMINI Ecclesię decus & ornāmentum, ad literarum pręfidium, ad virtutum cōlumen, te mortalibus largita fuisse videat̃ diuina benignitas: Hęc q; omnia, & huius generis alia (quę nec litera, nec dabit ętas) Deiparę Virginis Cōgregatio Mexicana, meliūs quā verbis exprimi queant, cogitatione grata perpenderet; cui nā, Princeps amplissime, cui nam potiūs quā AMPLITVDINI TVAE suas hasce Poeticas institutiones offerēdas, dicēdasq; censuisset? librū, qui iuuenilem instituit ętatē, ac docet qualiter à malo recedere, & facere bonum possit. Enim verò ex optimis eorum, qui Artis Poeticę pręcepta tradidere, optima quęq; selegit: è q; Poetarum Ethnicorū libris, qui vel eruditionis, vel styli gratia, necessariò adolescentib⁹ legēdi, & à Magistris
expli.

DEDICATORIA.

explicandi sunt, quique obscenitate turpitudine, flagitio, ut plurimum scatent, ea decerpfit, quæ eruditioni, & stylo, sine morum offensione, ac labe, prodesse valeant. Prudenter enim Ecclesiæ Doctor Augustinus, laudo, inquit, verba pretiosa, venenum non item, quod in eis, occidenti iam Mundo, suisq; alijs peccatorum ponderibus penè oppresso, traditur. Ac rectè Origenes, se vidisse, ait, aureum calicem in pulchro sermonis ornatu, & dogmatum venena considerantem deprehendisse calicem Babylonis. E christianis verò Poetis ea liber congescit, quibus Deum carmine venerari, Diuos q; laudare, adolescētes ediscāt: & ad pietatis ac sanctitatis officia animos, cum illo celebri pariter ac pio Poeta excitent, qui sic cecinit.

Ergo si quis eris, faciles quem cælitus auræ
 Afflarunt, cæli te pius ardor agat.
 Sint Heliconiades Christus, sit Christus Apollo.
 Inq. tua illius tempora laurus eat.
 Non tibi Pegaseus fons, aut Libethrides vnda,
 Sed Christi extinguat viuida lymphæ sitim.
 Cuius, magna loquar, tenuis si guttula tantum
 Diuino roret labra liquore tua,

DEDICATORIA!

Ilicet hinc veros sentis in Pectore fontes
Crescere, & æternis vivere fluminibus.
Felicis latices, felicia pocula, felix
Tu quicumque sitim non aliunde leuas.

Antonius Rubio, Prefectus.

Ioannes Alcocer. ~ Ioannes Mallen!
Afsistentes. ~

De Congregationis Mandato.

Franciscus Ayllon. Iosephus Vides.
Secret.

LICEN.

L I C E N C I A .

Don Iuan de Men-
DOÇA, Y LVNA, MARQUES
de Mōtesclaros, y Marques de Castil de Vay-
uela, Señor delas Villas dela Higuera, delas
Dueñas, el Colmenar, el Cardoso, el Vado, y
Valconete, Virrey Lugarteniente del Rey nro
Señor, Gouvernador, y Capitã general en la nueva
España, y Presidente dela Audiencia,
y Chancilleria Real que en ella

reside &c. ~

POR QUANTO FRANCISCO
dela Eitela, Escalante Prefecto dela Con-
gregacion de Nuestra Señora dela Anunciata, que por autori-
dad Apostolica esta fundada en los estudios de Latinidad, y
Rhetorica del Collegio dela Compañia de Iesus desta Ciudad
de Mexico, me a hecho relacion, que la juventud que en estos
Reynos estudia la latinidad, y Rhetorica, padece grãde incom-
modidad, y trabaxo, con mucho menoscabo de su aprouecha-
miento

L I C E N C I A :

miento en las letras, y detrimento notable en las buenas, y sanas costumbres, assi porque loque a menester delos libros para su enſeñança esta elparcido, y derramado por diuerſos, y varios autores, y a mucha coſta, aun no ſe halla ſuficiente copia para todos los eſtudiâtes, de cada vno delos muchos libros que an menester, como tambien porque los mas delos libros, que les ſon neceſſarios tienen juntamente con lo que es vtil, y bueno, mezcladas palabras, y conceptos laſciuos y vicioſos, que dañan, è inficionan el alma, y corrompen, y eſtragan las buenas costumbres. Attento a lo qual, paraque la coſta delos eſtudiantes no ſea tan grande, y por falta delos libros mas vtilles, honeſtos, y ſeguros, no ſe eſtorue el bien publico: me pidio mandafe dar licencia ala dicha Congregacion, paraque pueda, ala manera que en los Reynos de Caſtilla, Portugal, è Italia ſe vſa, aun adonde ay copia de todos los libros neceſſarios, y eſtoſ Reynos, otras vezes ſe a vſado, recoger, è imprimir en pequeños tratados apropoſito, algunos fragmentos, o pedaços, y libros delos autores ya impreſſos, y aprobados, alterando, y ſumando lo que de ellos pareciere conueniente para el buen auio, y enſeñança de la iuuentud, en letras, y ſeguridad, y honeſtidad de costumbres. Y auiendo viſto, y examinado vna parte delo que ſe a de imprimir, el Padre Maeſtro Fray Pedro Ramirez del Orden del glorioſo Padre ſan Auguſtin, a quien la cometi, aprouo el intento. Por la preſenta doy licencia ala dicha Congregacion, paraq̃ por eſpacio de ſeis años primeros ſiguientes pueda conel Impreſſor, que ſeñalare hazer la dicha impreſſion en la forma ſuſo dicha, con tal que antes que ſalga a luz, lo que aſſi vbiere impreſſo lo vea, y aprueue el Padre Reſtor del dicho Collegio junto con vno, o dos Padres Maeſtros de Theologia, que el nombrare dela meſma Compañia de Jeſus, y no de otra manera. Y mando, que ninguna otra perſona ſin conſentimiento dela dicha Congregacion, pueda imprimir loque ella aſſi vuiere impreſo, ſo pena de perder los moldes,

L I C E N C I A:

moldes, y aparejos de la Empronta, que tuviere, y los libros que imprimiere, con mas mil pesos de oro comun para la Camara de su Magestad, luez, y denunciador aplicados por partes yguales: y con esto no se le ponga impedimento alguno, y al principio de cada libro vaya inserta esta licencia conforme ala pregmatica. Fecha en Mexico, a veinte, y vn dias del mes de Enero, de mil, y seiscientos, y quatro Años.

El Marques de Montesclaros.

Por mandado de su Excelencia.~

Pedro de Campos.~~

DIO LA MISMA LICENCIA EL ORDINARIO de este Arçobispado de Mexico, y de mas, paraq si algunas cosas se interpusierenq para exemplificacion claridad y buena trabaçon fueren menester, se pueda, con la condicion que reça la licencia del Señor Virrey, libremente imprimir, en Mexico 23 de Febrero de 1605.

**APPROBATIO R. AD MO.
DVM PATRIS RECTORIS**

Collegij Mexicani Societatis I E S V.

POETI Carum hic institutionum liber, tum nihil à Christiana, & Catholica veritate alienū cōtinet, tū præterea Poeseos, ac Rhetorices studiosos adolefcētes, vnā cū artis vtriusq; pceptis, & styli eruditionis q; ratione, ad verā christianā q; pietatem, omni detractō impietatis superstitionis, turpitudinis q; veneno, allicit, & instituit.

Martinus Fernandez.~

E I V S.

EIVSDEM sunt omnino sentētię sub.
scripti Patres sacrarum literarum Profes.
sores, quorum sentētijs atque iudicijs, per Excel.
lentissimum Nouę Hispanię Proregem, eius fuit
cēsurā demādata. In Mexicano nostro Societatis
Iesu Collegio. 5. Kalend. Aprilis. Año. 1605.

Augustinus Cano. Didacus de Santisteuā.

**DOCTORIS AVGVSTINI
OSSORIO DE SALAZAR
Iuris ciuilis in Regali Academia
Interpretis, in Librum
Epigramma. ∞**

Hanc mundi molem, quę Magnus dicitur Orbis,
Omnipotens mira condidit arte, Faber,
Effecit quę hominem, paruus qui dicitur Orbis
Hinc micro, & hinc cosmos, sic Microcosmos erit.
Dotes nanque omnes, magno quas sparserat Orbe
Iunxit, quod pulchrum est, Orbe minore Faber.
Quę dispersa iacent libris, quę hinc inde per omnis,
Vno sub libro dehinc tibi iuncta sedent.
Libri omnes, Maior liber hinc dicantur, & iste
Sit minor, at cunctis maior honore liber.

**DOCTORIS IOANNIS CANO
iuris Ciuilis in Regali Mexicana Academia
interpretis, in Librum Epigramma.**

Quando

Quando appendebat terræ fundamina, quando
Gyrabat tumidas AEquoris Autor aquas.
Protulerat vix fiat, habet iam sidera Cœlum,
Solque diem cœlat, Cynthia nocte præest.
Protulerat vix fiat, aquis iam squammea turba
Hincsalit, hinc Tellus flore venusta viret.
Per se quodque bonum est, sed dum Deus omnia vidit,
Ah, dixit, valde quam bona cuncta manent.
Quisque liber per se pulcher, sed ab omnibus vno
Composito pulchrū quid mage in Orbe: nihil.
Vnus pro cunctis, & quod mirabile multum est,
Vnus cuique, parum est, omnibus omnis erit:

P. DIDACI DIAZ DE PAN-
gua Societatis Iesu Philosophiæ Professoris,
in Librum Anagramma. —

MARIAE DEIPARAE SODALITIVM.

O ARA DEI MEDELA M VITII PARAS&

Ara DE I, qua iam pater alti ianna cæli,
O tu, quæ VITII facta medela venis.

Ecce Sodalitij liber hic te postulat vnam,
Sub que tuo est olli nomine tutus honor.

Firma medela venis Orbi, mirabile dictu,
Et liber hic Orbi firma medela venit.

Ingenerant vitium libri, quos cæca cupido,
Quos ve pharetratus scribere nouit Amor.

Hocce P A R A S vitijs diuina sorte M E D E L A M.

Quæ fugienda monet, quæ ve tenenda via

Quā tibi conueniens liber hic, te munera quando hæc,
Ianna, vita, salus, Ara, medela, notant.

P. IOANNIS LEDESMA, E SO-
cietate Iesu, Artium liberaliū Professoris.

Mexica si argento tellus, si diues & auro
Mittit in Hesperios aurea dona polos;
Ingenijs magis illa ferax, & diuite Phabo,
Quid mirum Hesperijs si noua dona ferat?
Admissam Venerem vatū penetralibus, arcum
Misceri fidibus vidit, & indoluit:
Castalios claudi fontes, vultusque nitorem
Turbari nebulis vidit, Apollo, tui;
Ne tamen in peius virus proferperet, ac ne
Euersum vatū funditus iret opus,
Vtile plus auro gemmaque micantius omni
Munus Apollineis misit ab vrbe viris,
Collectas vatū dotes liber vnus, & artis
Præcepta, æternum viuere digna, dabit.
At dedit ille tamen, quo Phabus quisque magistro
Gaudet, & in titulis hoc satis esse putat.

P. LVDOVICI DE MOLINA
Societatis Iesu, Philosophiæ Professoris, in
Librum Epigrāma.

Allicit ad se oculos multum flos vnicus: at si
Multo flore viret, sit mage gratus ager.
Delectat pomum, sed quam gratissima quando
Mille isthinc pomis arbor opima tumet.
Sic fidus lumen pascit, mage fidera multa,
Et sic mille rosis area pulchra magis.
Vitem gemma tumens quam pulchrè vestit honorat,
Vitis multiplici fanore pulchra magis.
Tu lege, nam spatiosus ager tibi panditur: ecce
Plurima habent alij, sed tibi plura liber.
Allicit hic, pascit, delectat, vestit, honorat
Area cœlum, arbor, vitis, agerque, liber. 1

P. PETRI FLOREZ SOCIE-
tatis eiusdem, Ad Lectorē Epigrāma.

Floribus hunc lustrans, varium vernantibus hortum,
Illoſtre Autoris nomen abeſſe doles?
Hortum ſed luſtra, iuſtoque medere dolori,
Hunc & cum reliquis floribus ipſe dabit.
Clarius id rogitas? en iuſtis annuo votis,
En omnes, at non ordine reddo notas:
Is ſi non nardus certè nardinus, & ipſe
Ver: & nos inter iure la, Sol ve tenet.

SVPER ILLVD AVGVSTINI VNIVERSVM HOC
quasi vn^o verſus Gaſparis Brauo eiꝯſd. Societ:

Arbiter ille Orbis, nutu qui condidit vni
Verſa, in carminibus viſus Apollo mihi eſt:
Sic vnum verſum diuina condidit arte
Omnia, ſic Orbis carminis inſtar habet;
Summis ima, breui longum, ſublimia paruis,
Diuina humanis iunxit in Orbe Deus.
Verſibus è cunctis liber hic componitur, vnus:
Non ne tibi verſus, dehinc liber vnus erit:
Quod longum in libris, liber hic breue fecit in vno,
An breuior liber: an longior eſſe poteſt?

DE LIBRI VSV, AD LECTOREM.

Classes latinitatis, & Rhetoricę, vna exēpta,
Grāmaticæ Infima, vel præceptis vel exemplis
Poeticæ indigent. iuxta librum, qui inſcribitur
Ratio, atq; inſtitutio Studiorum Societatis Ieſu.

Rhetoricæ præſertim, atq; Humanitatis Clas-
ſes Oratoriam & Poeticam, in ſua quæq; ratione,
ac modo, comprehendunt, vt eſt Regul. 1. Rhet.
2. Humanit. Omnia ferme, quæ, alicuius mo-

De Libri usu, Ad Lectorem.

mētī, dari possūt Poeseos præcepta, multa etiā, quæ Oratoriæ artificio deseruiunt, cōtinet liber.

Poetæ cuiuspiam locum insignem imitari iubētur adolescentes Reg. 5. Rhet. 4. Humanit. Loci ad hanc rem idonei adeo sunt in libro frequentes, & obuij, vt nihil ferme in eo reperias, quod egregium non sit, iureq; propositum ad imitandum.

Descriptionem aliquam, vt hortorum, templorum, tempestatis, & similiū efficere: carmina soluto stylo completi: carminis genus aliud in aliud cōmutare: phrasēs ex bonis poetis excerpere; Regulis eisdē præcipiuntur. Hæc vt facere discant, & per totum dispersa librum, subsidia; & pag. 8. à cap. 5. ad vsq; 15. præcepta, reperient.

Tum alibi, tum Reg. 12. & 15. Rhet. & 2. Humanit. exerceri iubentur discipuli sequētibus Poeticæ generibus. Epigrammate, habent præcepta, & exempla. p. 280. Epitaphio, 353. Ode. 245. Elegia. 172. Epopoeia. 32. Tragædia 97. Hieroglyphico. 336. Ænigmate. 348.

Carmina Scholæ parietib⁹ ad aliquem celebriorem diem affigenda. Reg. 18. Rhet. 10. Humanit. Eorum artificium. p. 32. & 48j.

Breuis aliqua discipulis proponenda argumētī loco

De Libri usu, Ad Lectorem.

loco *Acctio*, v. *Eclogæ*, eius præcepta cum exēplis.
p. 140. & 415. *Scenæ*, *Dialogi* v. p. 97. & 419.

Poetæ prælectio in *Rhetoricæ Classe*, ad artificium *Rheticum* perspicendum, vel præceptorū, vel orationis prælectionibus interponenda. *Reg. 6.*
Plena sunt Rhetoricæ artificio. Ex *Senecæ Thebaide*. p. 111. Ex *Hercule Furente*. 116. Ex *Hippolito* 120. Ex *Thyeste*, & *Octavia*. 125. Ex *Terent. Heautontimorumoros*. 131.

Carptim etiam delibari possunt ex *Martialis Epigram.* p. 301. ex *Tibul. Elegijs.* p. 207. Ex *Propert.* 220. Ex *Ouid Amat.* 179. *Trist.* & *Pont.* 193. *Heroid.* 237 Ex *Horat. Lyricis* 250.

Loci etiam insignes *Virg.* 44. *Metamorph.* *Ovidianæ* 70. *Silij Italici* 89. *Claudian* 76. *Catul.* 93.

Humanitatis Classi *Reg. 1.* dant *Virgilius* ex-ceptis *Eclogis*, & 4 *Æn.* Præterea *Ode Horatij* selectæ. Itē *Elegiæ*, *Epigrammata*, & alia poemata illustrium poetarum antiquorum. Abundè hîc omnia suppetunt.

Grammaticæ Supremæ Classis, cui *Reg. 1.* dant primo semestri selectæ aliquæ, ac purgatæ *Ovidij* tū *elegiæ* tum *epistolæ*. Altero quædā etiā selecta,
ac pur-

De Libri usu, Ad Lectorem.

ac purgata ex Catul. Tibul. Propert. & Virg.
Eclogis, vel etiam libri eiusdem faciliores, habet
quidquid postulet.

Media Verò, cuius ex Reg. 1. sunt propria fa-
cillima quæque Ovidij carmina, ea hinc facile
seliget —

Quo fit ut Classibus quidem omnibus subsi-
dia parentur necessaria, dummodo inter earū Ma-
gistros, atque Præfectum, de Autoribus in vna-
quaque, iuxta earum leges, interpretandis, initio
anni, cōueniat; ne, quæ in superiore, ordinatim præ-
legenda essent, ea in inferiori præposterè inordi-
natè que prælegantur.

Adolescentes denique vnà cum literis mores
etiam Christianis dignos in primis haurire debēt,
Reg. 1. Magist. & Discipul. 1. Habent ex pag.
374. omnium fere Poeseos generum Christiana
exempla, quibus & Christianè canere discant, &
poeticas quidē exercitationes pietatis diuinę sale
condire possint —

DE

POETICA-

RVM INSTITVTIONVM

LIBER.

DE ARTIS NECESSITATE.

Cap. I.

ET si poeticam veteres illi quendam impetum, incitationemue cum ingenio, seu naturā coniunctā existimarunt, nihilominus artificio etiā locum relinqui, satis indicat, quod tum antiqui, tum recentes, non minus poeticæ, quam aliarum facultatum leges, rationemque docēdo tradiderūt. Horatius allata quæstione, naturāne an ars plus ad carminis laudem proficeret, alteram ab altera separari ac diuelli non posse asseruit.

Ego nec studium sine diuite vena,
Nec rude quid profit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amice.

Ars tanquam certissima dux viam demonstrat: quam si fideliter sequamur, nunquam offendemus. Et quamuis nō pauca sunt, quæ nullis præceptionibus pariuntur, propterea quod à natura inseruntur, nihilominus eadem naturæ dona ab arte magistra perficiuntur.

Ergo poetica nec soluta legibus temere vagatur: nec legibus tota constringitur: & cum naturā

A

sive

siue ingenium maximè, in primisque desideret, ut ne quid ad perfectionem desit, artem quoque, & preterea laborem, exercitationem, imitationem deposcit. Quo nonnulli referendum opinantur, quod Pindarus cecinit, poetas lacte simul & melle pasci. Lac enim fecundam, uberem, & suauem naturam, mel ipsum artificium & proficiendi conatum videris: quando quidem citra studium, laborem atque diligentiam mel nequaquam comparatur.

ETYMOLOGIA DEFINITIO.

que Poetica Cap. 2.

POETÆ nomen à voce græca deflexum est. Quam vocem facere & fingere cum interpretetur, poeta nobis factor & fictor siue imitator, & Poetica proinde ars faciendi & fingendi siue imitandi exponetur. Cum igitur artes reliquæ omnes, quæ vel factione, vel imitatione constant, propter communem verbi potestatem, poetice, ipsi vero earundem artifices poetæ appellari possint, tenendum est, solam scientiam, quæ dulci, ac certis numeris temperata oratione vitam atque mores hominum effictos explanat, & tamquam depingit, seu quæ mores & studia hominum fictis rebus ac personis tractat, quia utrumque excellentissimè præstat, proprium hoc sortiri nomen, quique id præstare

stare norūt, solos poetas nuncupari. Sic cū omnis locutio sit oratio, nihilomin⁹ vni⁹ eloquētis locutio hoc proprio signata nomine est: quia nimirū ornata, copia, gravitate præcellit: cui⁹ auctores soli, oratores dicunt.

Sit ergo Poetica, Ars hominum actiones effingens, easq; ad vitam instituendā carminib⁹ explicans. Nam imitatio seu fictio Poeticā ab ijs artib⁹ secernit, quæ imitatione nulla continentur: carmen ab his, quæ tametsi imitant⁹ & fingūt, vt dialogi, metrum tamen non adbibent. Idcirco si vel imitatio, vel carmen absuerit, poesis nulla erit.

At vero vsus, quem penes arbitrium est, & vis & norma loquendi, poetas nominare consuevit, qui tantū norunt metra funditare: Versificatores potius appellandi. Igitur fabulosa fictio erit tanquam forma & anima poeseos, cum fingere magis, quā versificari poetam reddat. Aristoteles, vt sinistrū vulgi iudiciū damnaret, arbitrantis id nominādū poema, q. esset metricū, asserit historicū & poetā non hoc differre, quod hic metris illigatā, ille solutam ac liberam orationē vsurpet: Quia licet, inquit, Herodoti scripta ad metrū redigere, & manebit tamē historia, vt pri⁹, nō poema.

Sententia igitur tanti viri, cum metro quippiam aliud, nempe imitatio inest in poemate, extra quam poematis nomen amitteret. Ac versus ideo poetæ assumunt, quod sciunt, omnes naturâ oblectari numeris, numerosq; composita ob egregiam suauitatem libentius legi, ac firmitus animo ac memoria retineri. Propter sublimitatem quoque, elationem & amplitudinem, ad quam accomodatus est versus: in quo summiſſioni & humilitati solutę orationis opponitur. Ac de carminis quidē iucunditate pulchrē Isocrates exordio Euagoræ disseruit. Nec profectō iure diceremus poesim picturam, si carmine tantum absolueretur, sine ullis fabulæ velut quibusdam lineamentis. Ideo autem picturæ nomen ei datur, quoniam perinde vt in tabella, humanarum actionum effigies quasdam, rerumque simulacra oratione dulci exprimere & ante oculos statuere consuevit: quare non pictura tantum, sed loquens pictura appellat̃.

QVÆ MATERIA POETÆ

Cap. 3.~

CICERO 1. de Orat. eandem prope, hoc est equè amplam, vagam, longè latèq; diffusam poetæ, quàm oratori materiã subiecit bis verbis:

bis: Est enim finitimus oratori poeta, numeris astrictior paulò, verborum autem licentia liberior: multis ornandi generibus socius ac pene par: in hoc quidem certè prope idem, nullis vt terminis circumscribat, aut definiat ius suum, quo minus ei liceat eadē illa facultate & copia vagari quā velit. Quoniam verò datur poetis hominum actiones imitari: ea scilicet, quę fieri & agi ab hominibus possunt: adde, ita vt possunt, vel vt debent, & in his effingendis, & ad vsum atque commodum vitę exprimendis, eorū cura, labor, industria se intendit, hæc nimirum est illorum materia, actiones humanę. Inde fit, vt iisdem bonarum, malarumq; , fugiendarum & expetendarum rerum perutilis sit, & pernecessaria cognitio, vt cōpositissima oratione exēplisque pulcherrimis à se vel primum excogitatis, vel ingeniosis fictionibus amplificatis & illustratis, & quodammodo conditis etiā diuersos animi motus misceat, & lectores siue spectatores vel alliciat, vel rapiat quò placuerit.

QVIS SIT POETÆ FINIS Cap. 4.

GER Manipetę, humanarum actionum effictione vitam nostram conantur excolere,

non sine delectatione: cuius caussa etiam carminibus viuuntur: docere, inquam, volunt, idque potius, & delectare simul. Ea propter poetarum finis erit compositus: ut dicamus, poetis esse scopum docere & delectare: sed per imitationem, & carmen velut conditiones penitus necessarias. Quocirca fines illos simplices, docere tantum, delectare tantum, ijs relinquemus, qui veri ac legitimi poetae non sunt: quanquam hoc nomine ab eruditis quoque, non solum ab indoctis persæpe, appellentur. Sic de poetis locutus est Horatius.

Aut prodesse volunt, aut delectare poetæ,
Aut simul & iucunda, & idonea dicere vitæ.

Distinctè & manifestè tres fines adducit, quorum prostrēmū ipse mox cōmendat, cæterisq; antepōnit.

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

Potest tamen etiā delectando docere poeta: quādo quidē omnis oratio nos aliquid scire facit: & docendo delectare, quamuis non imiteē: ut delectant Virgil. in Georg. Lucretius, Manilius, & qui sunt eiusdē familiæ: multę enī illecebrę carminū, multę suauitates. At nos de morū doctrina loquimur, & qua imitationem seiungi non patimur.

At enim quomodo dicimus delectare poetas, cū

nunc

nunc quidem iracundiam concitent, nunc fletum
 excutiant, nunc odium inflamment, nunc dolorem,
 timorem, & alias demum affectiones, lætitiæ dele-
 ctationiq; contrarias commoueant? Intelligendum
 est, etiam in istis motibus ac perturbationib⁹ poe-
 tam delectare: non certè, quia crudelitas, ira,
 horror, metus habeant ullam in se voluptatem: sed
 quia dulce est hominibus ipsum artificium, quo
 quidem ad istiusmodi affectus volentes ac nolen-
 tes se impelli sentiunt. Ipsum porrò artificium
 est scita & accurata imitatio: quæ, ut ait Plu-
 tarchus, siue pulchræ, siue turpis rei similitudi-
 nem exprimat, laudatur. Iam quemadmodum
 oratio nostra possit imitari perspicuum fit ex eo,
 quod scribit Aristoteles: sermonem esse mentis
 nostræ interpretem atque nuntium, & verba esse
 notas (symbola ille vocat) sensuum animi. Sen-
 sus autem cogitationesque nostræ ideas, similitu-
 dines, imagines rerum concipiunt, qui conceptus
 philosophis nostratibus, latinis notiones. Difficil-
 limum sane negotium, ac perquam laboriosum, pe-
 rinde rem animo complecti, ac si oculis ipsis intue-
 vere. Induendi affectus diuersi prorsusq; pugna-
 tes: suscipiendæ variorum hominū personæ mille

*modis versandus & commutandus animus. Quæ
nisi ingeniosus, prudens, sapiens, eruditus, nemo
faciet —*

QVOT POEMATVM MODI

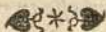
Cap. 5. —

PLATO de optimo statu ciuitatis lib. 3.
omnē orationem poetarū in tres formas distri-
buit. Vnā appellat simplicem & nudā narrationē:
quando videlicet res simpliciter ac nude, continua-
tione expositionis à poeta solo cōmemorāt. Alterā
per imitationem efformatam: quoties adbibentur
personæ quædam, quæ rem quasi tum ageretur re-
presentant, tacente ac nibil pronuntiante poeta. Po-
stremam quæ ex duabus superioribus conflata &
concreta est, qua vtroque modo permixta, simplici
narratione, inquam, & imitatione præstant poetæ
quod volunt: seu, in qua & poeta ipse loquitur,
& personis sermo affingitur. Mox hæc omnia e-
xemplis à Platone illustrantur. Atque buius ter-
tiæ formæ paradigma sumit ex Homero, qui prin-
cipio Iliadis ipse met narrat, quo pacto Chryses
Apollinis sacerdos cum muneribus ad Græcorum
naues accesserit, filiam apud Agamemnonem libe-
raturus

raturus. Tum subito incipit imitatio; ipsum quippe Chrysen loquentem, & Atridas simulq; Grecos obtestatem facit. sic noster Virgilius? *Æneid.* ubi ex sua persona aliquantò plura dixit quàm Homerus, iratæ Iunonis personam induit: Menè incepto desistere victam? qua persona mox deposita, narrare pergit, quid postea egerit: quomodo ad *Æolum* profecta sit: quale imperium *Æolus* in ventos habeat: & quibus dea verbis rogauerit immitti tempestatem in classem Troianorū: ubi rursum fit Iuno. Fit etiam *Æolus*, dum eum Iunoni respondentem imitatur. Eodem libro postquam narrauit *Æneam* delatum esse in portum, septem ceruos confixos, vinumque è Sicilia ijsdem naubus aduectum socijs distributum, mox *Aeneam* eorundem animos demulcentem refert. Ofocij neq; enim, &c. Deinde rursum narrat. Talia voce refert, &c. Sequitur denuo imitatio. O qui res hominūque Deūmque, &c. Hæc ratio, ut nunc poeta, nūc alij loquantur, tota *Iliade*, & *Odyssæa*, tota *Aeneide* custoditur, & ut ait *Plato*, in epica pœsi custodiri seruarique debet. Magis tamen is poeta commendatur, qui quàm minimum loquitur ex persona sua, perpetuoque imitatur: cum

eius laus potissimum in imitatione consistat. Atqui ea nulla cernitur, cum suam ipse personam agit. Illius secundi generis exemplum statuitur à Platone tragœdia & comœdia. Ibi enim poeta nihil loquitur. In primo genere collocantur ab eodem Dithyrambi: namque illi poetæ tumidum & sonorum poema faciebant (quo quidē Bacch⁹ celebrabatur) alienam personam non suscipiebant: sed ipsi tanquam ex ore suo omnia proferebant.

DE EXERCITATIONE, ET componendi modo Cap. 6.

QVI sine multa exercitatione, sine diligēti optimorum poetarum imitatione (ut alia non pauca præteream) se magnam laudem adepturum sperat, is non tam imprudens, quam imprudens censei ritè potest. Audebo dicere, homini ad poesin factō non magis oberit artem nescire, quam proderit sæpe scribere. Non ideo tamen scribam, ut scribere queam in hora ducentos, stans pede in uno, quemadmodū solebat ille Lucilius: immo, ut ingeniosè, eleganter, planeq; poeticā possim scribere quando res tulerit, scrip-
tione

tionem non assidua modo, verum etiam accurata & diligenti me assuefaciã. Nec enim multitudo, sed bonitas carminum poetæ honori est. Quanquam difficillimum fatemur, bonos versus componere, nisi prius non solum minime malos, sed etiam valde multis composueris. Ergo laborandum nihil erit, ut multos quotidie versus eructemus: paucos velim, & quam potest fieri, optimos: quod sine meditatione, cura cunctatione & mora non erit. Verum quid inde commodi nascatur, dicet Quintil. lib. 10. Cap. 3. Citò scribendo non fit ut bene: bene scribendo fit, ut citò scribamus. Primum hoc constituendum est, ut quàm optimè scribamus, celeritatem dabit consuetudo. Stylus est optimus & dicendi, & poetandi effector ac magister: stylus, inquam, non sine cura, animaduersione, diligentia. Obtemperandum censeo prorsus eiusdem Quintil. consilio. cuius hæc sunt verba. Sit primò vel tardus, dum diligens sit, stylus. Quæramus optima, nec primo se offerentibus gaudeam⁹. Adhibeat iudicium inuentis, dispositio probatis. Delect⁹ enim rerum verborumq; habendus est, & pondera singulorū examināda. Post subeat ratio, collocādi

ver.

versenturque omni modo numeri. Non ut quodque se proferet verbum, occupet locum. Quæ quidem ut diligentius exequamur, repetenda sæpius erūt scriptorum proxima. Nam præter id, quod sic melius iunguntur prioribus sequentia, calor quoq; ille cogitationis, qui scribendi mora refrixit, recipit ex integro vires, & velut repetito spatio sumit impetum. ~

QVÆDAM STYLI POETICI exercendi Vię Cap. 7.

PRIMA sitilla, vnam eandemq; rem diuersis verbis, eadem aut diuersa specie carminis eloqui.

2 Conducet tractare idē nunc concise & breuiter, nunc ample & copiosè: nunc proprijs, nunc modificatis verbis: nunc simplici, nunc versa & luminibus insignita oratione.

3 Transfundamus solutam ac liberam orationem in carmen, oratoriāsque locutiones poeticis commutare studeamus. Et cum oratores restrictiores, nos liberiores simus, moreque poetico argumentum dilatem⁹, fucum addam⁹, flores intexam⁹.

4 Vnum genus carminis apud auctore aliquē inuentū

inuentum, numeris mutatis ad aliud redigamus, hexametrum ad elegiacum, Phaleucium ad Sapphicum, & cætera eodem modo. Si enim vna res verbi causa, labores & ærumnæ Herculis à Virgilio. in 8. *Æneid.* ad Ouid. in 9. *Metamorph.* & ab Ausonio hexametris: iterum ab Ouidio epist. *Deianiræ elegis*, à Seneca in *Hercule furente trimetris* describi potuerunt, cur non etiam diuersis generibus aliquid à nobis componatur?

5 Quinimo eodem genere, quo poeta ille usus est, eandem rem explicandam sumamus. Nihil enim est quod quis obijciat, non posse aut meliora, aut paria illis antiquorum à nobis dici: siquidem eloquentia tam inops & pauper non est, vt vna de re nisi semel tantum præclare dici non possit.

6 Commendat Plin. in ea epist. quæ est de exercitatione styli, scriptionem epigrammatum his verbis. Fas est & carmine remitti: non dico continuo, & longo (id enim perfici nisi in otio nō potest) sed hoc arguto & breui, quod aptè quanta sibi occupationes curasque distinguit. Lusus vocatur: sed hi lusus non minorem interdum gloriam, quam seria consequuntur.

3 Nec dubiū centonū exercitationes fore per-
atiles : quibus id assequimur , vt optimos versus
optimorum poetarum, propter studiosam & solli-
citam lectionem, quæ ad eas perquam necessaria
est, penitus imbibamus, illique mentibus alijsime
defixi perpetuò inbæreant Versus, inquam, poetæ
boni ad alium sensum conuertemus, & tanquam
surculos ex arbore vna in aliam inferemus, qui ta-
men in ea nati, non in eam insui videri possunt.

8 Proderit strictā nobis interdū legē statua-
mus ipsi, nostrumq; ingenium quibusdā veluti car-
ceribus tenemus, cogamusq; vt certa quedam vel
dictio vel litera, initio versus, aut medio, aut fi-
ne, ponatur, aut in alias aliasq; formas carminis
facies artificiose immutetur. Vt 3. harum institu-
tionum lib. Cap. de Artificioso carmine, videri
est.

DE IMITATIONE

Cap. 8.

DV P Licem esse imitationem constat. Vñam
de qua multis actū est principio hui⁹ libri.
Alteram, qua impellimur cum diligenti ratione,
vt alicuius boni, & præstantis poetæ similes, se-
cundum omnes eius virtutes, aut salte insigniores
esse

esse possimus. Hac videlicet enitimur, vt poematis nostris, aut Homerum, aut Virgilium, aut Horatium, aut alios deniq; referamus, & quasi quandam imaginem ex pulcherrimis eorundem tabulis depingamus. Nimirum animus noster assidua lectione atque obseruatione similitudinem quandam concipit eorum, quæ maximè probat. Virgilium, quod omnes docti iudicant, non natura ipsius (quàm ea miraculi instar est) sed imitationis industria tantum poetam effecit. Itaq; nos idoneam naturam si consecuti sumus, si præcepta didicimus, ad exercitationem sedulò incumbam⁹: in qua imitationis nunquam est dimittenda memoria: nā exerceri ita demum prodest, si imitere: non quod alioqui id quod rectum est, fieri nequeat (quorsum enī ars traderetur?) sed quod ei⁹ ipsius viæ, quam ars demonstrat, ducem aliquem habere nos oportet. Faciendum est igitur, vt illustria quedā exempla nobis proponamus, in quæ tota mente, omniq; studio & cogitatione intenti, intimis sensibus eorum similitudines comprehēsas, ad nostra scripta transferamus. Id vsq; adeo est necessarium, vt nemo poeta bonus, nemo etiam bonus orator inuentus sit vnquam, qui non aliquem sit imitatus, quem

quem scilicet maximè omnium probauisset. Ergo vnum præcipue tibi deligito, cui te similem esse studeas: cui si quid deerit, id nullo negotio petes ab alijs. Qui comædiam facturum est, ad exemplum Plauti properabit: vt ille, teste Horatio, ad exemplum Epicharmi. Quidam malunt Terentium. Qui heroicum, Virgilium intuebitur, latinum Homerum. Qui elegiacum, Propertium & Ouidium. In lyricis quid nobilius Horatio? In tragœdia quem imitemur, exemplo suo docebit Seneca.

Potest id poetis accidere, vt nimio plus imitationi seruiant: nec audeant latum pedem ab illo, quem imitari conantur, discedere: quodq; deterri-
mum est, vitiosissima quæq; æmulentur. Quæ duo peccata notauit Horatius illis versibus.

O imitatores seruum pecus: vt mihi sæpe
Bilem, sæpe iocum vestri mouere tumultus!

Quod enim religione impediuntur, ne quid nō imitentur, quod exprimere omnia volunt, videntur serui. Quod autem vitia tanquam virtutes imitantur, produnt suam bebetudinem, stuporem, tarditatem: & communi sensu carentes, fiunt peccandum similes. Omnis autem labor eo impendend⁹,
ne, quæ

ne, quę dicimus, illorum, sed nostra videantur:
 quamuis doctos viros, vnde illa hauserimus, non
 fallat. Huc quoque aptissime referas illa Senecę
 ex epist. quę est de ratione studij. Apes imitari
 precipit, quas videmus volitare per florea rura,
 & succos ad mellificandum idoneos quærere. Nos
 similiter, quę ex diuersa, seu multa vnus le-
 ctione congestimus, separare debemus: dein-
 de adhibita ingenij cura & facultate in vnũ
 saporem varia illa libamenta confundere: vt
 etiam si apparuerit vnde sumptum sit, aliud
 tamen esse, quàm vnde sumptum est, appa-
 reat. Quod in corpore nostro videmus sine
 vlla opera nostra facere naturā. Alimēta quę
 accepim⁹, quādiu in sua qualitate perdurāt,
 & solida innatant, stomacho oneri sunt. At
 cū ex eo quod erant mutata sunt, tunc de-
 mū in vires & in sanguinem transeunt. Idē
 in his quibus aluntur ingenia præstemus:
 vt quęcūque hausimus, non patiamur inte-
 gra esse, ne aliena sint, sed concoquamus illa.
 DE ARGVMENTO VIRIBVS
 conuenienter sumendo.

Cap. 9.

B

PER.

PER Bene Horatius monuit, non esse gra-
dius imponendum onus humeris, quam susti-
nere queant.

Sumite materiam vestris qui scribitis æquam
Viribus, & versate diu quid ferre recusent,
Quid valeant humeri: cui lecta potenter erit res,
Nec sacundia deferet hunc, nec lucidus ordo.

*Ovidius 2. Trist. postquam semet accusauit, quod
non relictis nugis amatorijs res bello gestas, res
populi Romani, atq; adeo Aug. Cæsaris ad poste-
ritatis memoriam versibus commendasset, tandem
ita se excusat.*

Arguor immerito: tenuis mihi campus aratur,
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago se credere, si qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu,
Forfan in hoc, dubitem, numeris leuioribus aptus
Sim satis, in paruos sufficiamq; modos.
At si me inbeas domitos Iouis igne gigantes
Dicere, conantem debilitabit onus.
Diuitis ingenij est, immania Cæsaris acta
Condere, materia ne superetur opus.

*Consultum proinde est, non subito Iliadas, &
gigantomachias captare, argumenta, inquam, o-
perosa, longa, difficilia: id enim quid aliud fue-
rit, quàm cereis pennis volitare? Res ludicras
principio canamus: quædam pusilla, & contractiora
poema-*

poemata, sed venusta & ingeniosa extundamus, donec humeri vitulo ferendo assueti, bouē gestare possint. Hæc sunt prætarum tyrocinia, hæc primæ velitationes & ægymnasmata, Eiusmodi argumētū eligemus, quod nobis plurimum blandiatur, & quo multum delectemur. Nam quæ ipsi nostrum iudicium liberè secuti ad scribendum proponimus, in ijs tractandis, vt planū est, fæliciores sumus. paucissimi inueniuntur, qui possint, non dicā omne genus, sed plura carminis seu poematis genera sic scribere, vt cum omnem vituperationē effugerint, egregiam laudem adipiscantur. Cernimus alios ad comœdiam, alios ad tragœdiam faciendam natos. Hic in lyrico, iste in elegia, ille in epigrāmate non perdit operam: Ac Persianum quidem cum in alijs plerisq; omnibus, tum hac in re locum habet.

Tecum habita, vt noris quam sit tibi curta supellex. Horatius nec grauē materiam, nec grande plerūq; carmen suscipere est ausus: quod patet in Oda ad M. Vipsanum Agrippam, quæ est sexta lib. I. Virgilius si elegos fecisset, credo, concessisset Propertio, & Tibullo: sicut contra bi in Epico longe inferiores illo extitissent. P. Ouidius in Hexametro nequaquam Maronis excellentiæ respondit.

Horatius In Arte Poetica aperte indicat se heroico carmini condendo imparem, negatq; in se poetę nomen conuenire, tametsi hexametrum faciat: quia satis non sit, versum suis pedibus claudere: maiora & plura expeti.

Primum ego me illorum, dederim quibus esse poetas,
 Excerptam numero: neq; enim concludere versum
 Dixeris esse satis: neq; si quis scribat uti nos
 Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
 Ingenium cui sit, cui mens diuini, atq; os
 Magna sonaturum, do nominis huius honorem.

At lyricis ferire illum videas sublimi sydera vertice. Martialis nihil nisi epigrammata scribere potuit. Quid potuerit Propertius, clare eius indicant monumenta, & elegia. 1. lib. 2. Catullus in Elegia aliquanto horridior, & asperior: in iambis & hendecasyllabis plane singularis. Capiat ergo adolescens aptum sibi, & idoneum naturę suę poematis, & carminis genus, in quo præcipue excolendo multum temporis atq; studij consumat.

CONQVIRENDAM PRIVS REM,
 rum, ac verborum suppellectilem

Cap. 10.

PER ELEGanter quidam poetam cum nau-
 ta, scriptionem cum mari conferentes, docent
 commea-

commeatum esse ante prouidendum, quàm institua-
tur nauigatio. Volunt nos priusquam ad conficien-
dum poema, longius præsertim, accingamur, mul-
tam & magnam rerum atq; verborum (quibus duo
bus omnis constat absoluiturq; oratio) supellecti-
lem comportare, & vndiq; conquirere. Ex arca
plena sumptum facere periucundum est: durum
contra, impendere quæ nondum possederis: & mag-
næ temeritatis, nondum cæsa, & conuecta mate-
ria aggredi ad ædificandum. Commendantur, qui
cum nunquam non studiosè attentèque, tum sub
illud tempus longè studiosius attentiusq; veteres
poetas legunt, quo sunt carmina scripturi: ibique
instar apum per amœnissimos campos, & florife-
ros saltus diuagantes, tanquam è flosculis decer-
punt, vnde mel conficiant. Adde quod lectione illa
diligenti decantatissimus illè furor, excitatur, a-
nimusq; noster quasdam ideas, species, formas,
exemplaria, aut quocunq; tandem nomine vocare
malumus, concipit longè præclarissima, atque pul-
cherrima, quæ deinde rebus ad scribendum subie-
ctis conatur imprimere. Deniq; sicut qui in taber-
nis aromaticis, & vnguentarijs diu ac multum ver-
santur, quiq; aromata, vnguentaq; manibus contre-

Etant, odorem retinent: sic planè, qui istas illustriũ poetarum arculas, & myroibecia frequenter inspe- xerit, ac legendo, relegendo fragrantissima pig- menta versauerit, ipse odorem quendam suauissi- mum lectoribus præbebit. Neq; in vna tantum par- te, aut altera, verum tota scriptione illorum quam simillimus euadet.

DE TRANQVILLITATE A-
nimi, ac Secessu. Cap. II.

ILLA duo quoq; carminibus multò rectius
faciliusq; componendis non mediocre præstabũt
auxilium. Vnum est, mens pacata, mens alia qua-
uis sollicitudine vacans, angore & perturbatione
omni soluta prorsus atque libera. Animus distra-
ctus, nulla in re munus suum fungi probè ac de-
center potest: ne dum vt pariendis versibus orna-
tissimis idoneus videatur: quos si quis cura, attẽ-
tione, iudicio indigere non putat, ipse iudicio indi-
get. Profectò non tantum apud se, sed etiam in
se tota mens nostra esse debebit, si, versus lauda-
biles, & quasi tornatiles dare volet. Vidit hoc &
sensit M. Tullius, qui ad Q. F. epist. 4. lib. 3.

De

De versib⁹, inquit, quos tibi à me scribi vis, deest mihi quidem opera, quæ non modo tēpus, sed etiam animum vacuum ab omni cura desiderat. P. Ovidius hoc ipsum non semel indicavit, docuitque hanc ipsam esse causam, cur tam difficulter versus scriberet: quia scilicet pæne quotidiano timore periculorum ac trepidatione iactaretur.

Difficile est quod amice mones, quia carmina lætum
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
Carmina proueniunt animo deducta sereno,
Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Idem, quomodo in tempestatum procella, animi statu perturbatissimo versus facere potuerit, miratur, & ait.

Quod facerem versus inter fera murmura ponti,
Cycladas Aegeas obstupuisse reor.
Ipse ego nunc miror tantis animiq; marisq;
Fluctibus ingenium non cecidisse meum.

Demosthenem Fabius commendat, qui se in locum, ex quo nulla exaudiri vox, nihilque prospici posset, recondebat, ne aliud agere mentem cogerent oculi. Latebras etiam amplector, & loca planè sola: quod item voluit Ovidi⁹, animum

scilicet curis non impeditum. 1. Trist. Eleg. 1.

Carmina secessum scribentis, & otia quarunt.

*Sed illi loci, in quib⁹ est sensibus blandiens amor-
nitas, sylvæ, horti, nemora ruscula, ubi fronde-
scunt arbores, pubescunt vites, segetes largiun-
tur fruges, ubi obliquo laborat lympha fugax tre-
pidare riuo, tales, inquã, loci poetis aptiores & p-
prij videntur. Atque Horatius tales recessus in-
primis adamavit, eosq; poetis frequētādos suavit.*

Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbem.

DE IUDICIO Cap. 12.

IN poeticis nulla res tanti est momenti, quanti
iudicium, nec est aliud quidquam, cuius maior
sit vel commendatio, vel admiratio. Difficultas
autem prope maxima, cum id arte præceptisque
tradi vix possit: quia potius naturæ munus quod-
dam est atque illustre beneficium. Priusquã scri-
bere instituas, dum scribis, postquam scripsisti,
sive imiteris aliquid, sive ex te natum proferas,
sive hoc, sive illud agas, quocunq; modo rē tractes,
nusquam non opus erit iudicio. Multi in omnem
partem lapsus, quos vitare non poterit, qui non
animadverterit: nō autem animadverteret, quem iu-
dicii acrimonia subtilitasq; destituerit. Nihil ap-
tius

tius dici potest, opinor, quam iudicium esse oculum ingenij, sine quo etiam videntes nihil vident, & quodammodo in tenebris saltant. Vt in vita, inquit, M. Tullius, sic in oratione nihil est difficilius, quam quid deceat videre, Prepon appellant Græci, nos dicamus sanè decorum, de quo & præclarè multa præcipiuntur, & est res cognitione dignissima. Huius ignorantie nō modo in vita, sed sapissimè in poematis, & in oratione peccat. Fideliter monuit Horatius, ut ne nimium nostro iudicio tribuamus: sed alios quoq; poematum nostrorū iudices & arbitros adhibeamus: nam duo oculi plus vident, quàm vnus.

Tu nihil inuita dices, faciesq; Minerua,
Id tibi iudicium est, ea mens. Si quid tamen olim
Scripseris, in Meci descendat iudicis aures,
Et patris, & nostras.

Iam quod alijs faciendum suasis, id ipsemet fecit:
nam ad Tiballum scribens epistola quarta, libro primo sic orditur.

Albi nostrorum sermonum candide iudex.

Hoc eò pertinet, ut à doctiorib⁹, & prudētiorib⁹ nos emēdari nō recusem⁹, & q. vel ingenio vel iudicio nrō deest, id ab alijs mutuari ne erubescamus.

DE POETARVM ERRATIS

Dap. 13.

*

SVNT poetæ non nulli, quibus ideo nulla tribuenda est venia, quod duabus de causis negligenter scribunt: tum quod confidunt, non omnes sua peccata perspecturos: tum, etiam si nemo non facile perspecturus sit, quod veniam sese impetraturos confidunt. At Horatius, non idcirco affirmat, licenter oportere nos scribere, immo verò nihil peccare in scribendo, & arbitrari, omnes errata nostra animaduersuros, & ita demum tuti erimus: neque sperare nos impune peccaturos, & ita cauti erimus, cum ipsi spem veniæ omnem nobis præciderimus. Denique parum est non peccare: oportet rectè facere, si laudem atque præmium mereri meditare.

Non quivis videt immodulata poemata iudex,
Et data Romanis venia est indigna poetis.
Idcircone vager, scribamq; licenter? An omnes
Visuros peccata putem mea tutus, & extra
Spem veniæ cautus? vitæ deniq; culpam,
Non laudem merui.

INSTITVTIOVN M. 28
DE VITIIS CARMINVM,
quomodo que corrigenda.

Cap. 14.

HORATIUS, (quē secutus videt̃ Quin-
tilianus) vbi munus & officium boni cen-
soris seu emēdatoris explanat, & quid agere ille
debeat, clarissimis verbis prudentissimē ostendit,
septem vitia enumerat, quæ quidem omnia ad
quatuor ordines, siue classes, siue capita reuocari
possunt. Aut enim superuacanea amputanda:
aut omissa & necessaria superaddenda: aut in lo-
cum deteriorum meliora reponenda: aut verba de-
mum in alias sedes, quò numerum concinnio-
rem leuioremque efficiant, transferenda sunt. In his
non siceri tantum castigatoris, verumetiam
scriptoris industrii munus & officium cernitur:
qui quidem reprehendet versus parum sedulò,
& sine artificio à se confectos, seu otiosos,
vt quidam (inertes) interpretantur, in quibus
videlicet nulla est vel utilitas, vel delectatio:
qui idcirco ad finem poetis constitutum nihil fa-
ciunt. Asperos autem propter voces duras: prop-
ter vocalium, & consonantium crebriorem con-
cursum, seu ingratam eiusdem literæ repetitionē,
non

non etiam præteribit inemendatos. Sunt quidam præterea nullis penitus neque verborū, neque sententiarum luminibus ornamentisq; conspicui: immo verbis incultis, inquinatis, sordidis referti, quos bella tralatione incompertos vocat Horatius. Quid his fiet? trāsverso calamo delebuntur, Cōtra quidam interdum nimis superbiunt, nimis luxuriant, nimium grandiloqui, picti & floridi sunt: hos cōprimet, ac circumcidet poeta diligens. Obscuros & parum apertos illustrabit, ne opus sit Oedipo ad intelligendum. Est quando versus euadunt ambigui, Ambiguitas igitur tollenda est, quamuis in iocis & salibus multum valeat. Ad extremū mutanda mutantur, inepta aptioribus, inutilia vtilibus, leuia grauibus, minus significantia significantibus, impropria proprijs, stolida sapientibus, &c. nec vero simpliciter de labore atq; opere suo iudicabit poeta: sed personam seueri & incorrupti iudicis assumet, ac sibi Aristarchus fiet.

DE DILIGENTIA EMENDATIONIS & recognitionis Cap. 15.

NON minus verè quam doctè Fabius, emendationem videri partem studiorum longè vtilis.

utilissimam: neque enim sine caussa creditum esse, stylum non minus agere cū delet. Longè plus laudis & gloriæ in corrigendo & illustrando, quam in componendo posuit. Cereus ubi cornua deposuit, metuit, ac prodire non audet: eo usque autem latet, dum se marem testari queat, recuperatis cornibus. Hoc in nostris edendis, imitari deberemus, & ea, donec luce digna fierent, maturitatemq; consequerentur, occultare. In crebra igitur & solerti emendatione permultum est sitū, cuius negligentiam in poetis Romanis reprehendit Horatius.

Nec virtute foret, clarisue potentius armis,
Quam lingua Latium, si non offenderet vnum
Quemq; poetarum limæ labor & mora.

Mox in persona Pisonum ad eam nos hortatur.

Pompilius sanguis carmen reprehendite quod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non castigavit ad vnguem.

Virgilius certè ex industria emendandi summam sibi laudē comparavit: qui teste Donato cū Geor. libros componeret, quotidie manè plurimos versus meditatus dictabat, eosq; per totum diem retractando ad pucissimos redigebat: non absurdè carmen se vrsæ more dicens parere, & lambendo demū

demum effingere. Constituit præterea in Græciam & Asiam proficisci, totoque triennio Æneidem limare ac perpolire: sed mors bonum consilium disturbauit. Quocirca testamento iussit eam comburi: maluit, siquidem prorsus non extare apud posteros, quam inemendam extare. Idem voluit suis Metamorph. libris facere Ouidius, cum in exilium deportaretur: verum amici iam descripserant. Quædam nihilominus scripta sua, vt vitiosa, incendisse confitetur Eleg. 10. lib. 4. Trist. Non esse porro emendam Metamorphosin affirmat ipse Trist. 1. & 3. Quæ obrem iusta vituperatione non carent, qui carmen suum, vt primum scripserunt, euulgant, famam & celebritatem immoderate sitientes. Atque ita celeriter nata celeriter intereunt. Plutarchus in Pericle, Nam operis facilitas celeritasque non addit illi pondus solidum, aut duraturum, neque exactam pulchritudinem: at temporis longinquitas labori velut fceneratò accedens, ei quod nascitur, robur firmitatēque adducit. Seneca nihil ordinatum esse scribit, quod præcipitatur, & prope- rat. Agatarchus pictor, vt narrat Val. Max. ingen.

ingentes sibi spiritus sumebat de pingendi celeritate : id postquam intellexit Zeuxis, Diu, inquit, ego pingo, quia pingo aternitati. Pictori non admodum perito de celeritate glorianti, ac tabula demonstrata, illam modò à se pictam iactanti, Apelles respondit: etiam te tacente res loquitur, ex tempore pictam. Horatius ideo monet.

nonumq; prematur in annum.

Membris intus positis delere licebit

Quod non edideris, N E S C I T vox missa reuerti,

Hac eò dicuntur, vt sciamus non esse festinandum. Optimum verò emendandi genus asserit esse Fabius, si scripta in aliquod tempus reponantur, vt ad ea post interuallum, velut noua atque aliena redeamus: Addit deinde oportere vt emendatio ipsa finem habeat. Sunt enim qui ad omnia scripta tanquam vitiosa redeant, & quasi nihil fas sit rectum esse quod primum est : melius existimant, quidquid est aliud, idque faciunt, quoties librum resumpserunt, & si millies sua describant, semper mutant aliquid.

DE SINGV-

LIS POESEOS GENERIBVS.

EPOPOEIA QVID SIT.

~ Cap. I. ~

EPOPOEIA est poesis carmine hexametro illustres illustriū actiones per narrationem imitans. Oportet ipsam imitari actionem: alioqui poesis minimè vocabitur: quæ, poesis, inquā, absque imitatione, non tam imperfecta, quā nulla est. Quod insignes & memorabiles actiones imitat, hoc ipso à Comœdia distat, in qua sunt, exprimunturq; actiones, humiles personarū civilium. Narratio eam à Comœdia & Tragœdia separat: siquidem utrobique aguntur res (quamobrem etiam dramata vocantur) nō autem exponuntur. Carmine hexametro à reliquis generibus distinguitur. Nam res, & personæ de quibus agit Hexametris maximè conueniunt: neq; vsquā prætere tanta huius carminis maiestas, dignitas, suauitas, sonus perspicitur, quā cū eidem argumēta illa gravitatis, amplitudinis, admirationis plena commi-

committuntur, ubi res nouæ, excellentes, mirificæ, singulares finguntur: quales in primis sunt bellicæ: sententiæ illustres interponuntur, verba delecta grauitate, ornatu, sono, compositione numero. Hic ingēti ac magnifico spiritu confusus poeta tubam inflare videtur, quod volebat Alexander: qui assiduò Homeri poesim voluens, & aliquid quotidie ediscens, non ad ciuibaram, sed ad tubam ea carmina canēda asseuerabat. Ob id Horatius nominauit fortè Epos, eo sensu, quo Persius robustū carmen, & alius in ephitaphio Tibulli de Virgilio: Aut caneret forti regia bella pede. Nam res gestę Regumq; ducumque, & tristia bella subiiciuntur huic carmini. Hexametrum igitur semper appellare licebit: heroicum non semper: nempe si eo virorum fortium & inclutorū facinora non memorabuntur.

QVÆ OBSERVANDA IN

Epopœia Cap. 2.

PRÆCIPVNT quidam Epico, nec inscitè, vt à rerum scriptoribus historiam, seu veteris alicuius & eximiæ rei memoriam bau-riat: quandoquidem ipsa vetustatis commemoratio maiorem fabulæ fidē, auctoritatemq; parit. Maro

C

aduen-

aduentū Æneæ nauigationemque in Italiam nequaquam commentus est: sed ab Historicis petiuit. Nā & Liuius de eo, & ante Liuiū alij memoriæ prodiderunt. Sumet igitur Epicus argumētū ab Historicis: qui si variauerint, sequetur quem voluerit. Verumtamen à fama & memoria publica non discedet. multa nihilominus suo iure fingit, variisq; rationibus historiæ faciē in poematis speciem vultumq; commutat. Quin etiā allegoria res inuertit: & cum ab Historico res indiuiduas sumpserit, ad vniuersale, vt in scholis loquūtur, transit. Ilias Homeri, magnanimi ac bellicosi: Odyssæa prudētis, ciuilis ac togati hominis imago est. Æneis optimi & religiosissimi principis. Et cum idonea dicere vitæ propositum sit poetis, quā aptè & iucundè id vterq; præstiterit, nihil opus est in præsens ostendere. Iam hoc quoq; necessariò monendum est, vt fabula, id est actionum conformatio, & dispositio, vna sit siue simplex, nō multiformis. Licet enim in Epopœia plures actiones in sint, tamen ex omnibus, veluti pluribus membris vnū corpus, vna fabula componatur necesse est: ne forte monstrum Horatianū nascatur. Præterea dilitanda & amplificanda est Epopœia pluribus episodijs, siue digressionibus, quarum

quarum varietas leporem, ornatum, venustatemq;
magnam generat. Tribus autem partibus constat,
Propositione, Inuocatione, Narratione.

DE PROPOSITIONE Cap. 3.

POETAE studio habent auditores lecto-
res suè suos dociles reddere & attentos: quod
consequimur, vt præcipiunt Rhetores, si summam
causæ breuiter exponamus: & si proponamus qui-
busnam de rebus dicturi simus. Quamuis autem
orator aliquando docilem facere auditorem non la-
boret, cum res aut nota iam, aut humilis, aut par-
ua est, tamen qui magna, nondum cognita explica-
turus est, vt poeta, nunquam non proponet.

Homerus & Virgilius cum proponunt, circuitione
vtuntur: nec ille Vlysses, nec iste Aeneam nomi-
nat. Sic autem de illis loquuntur, vt facili negotio
eos ipsos esse intelligatur. Quæ res cū magnò pere
delectet, non mediocrem quoq; attentionē cōciliat.
Fugienda in huiusmodi circuitione omnis obscuri-
tas: ne ibi tenebras ingeramus, vbi lucem præbere
debuimus. Admonent nonnulli, propositionem vt
simplicem, ita breuem esse oportere. Non enim au-
ditor ibi detinendus est verbis: qui, vbi rerū exi-
tum & scopum didicit, ad narrationem festinat.

Doctores eloquentiæ prudenter hoc in præceptis suis posuerant, ut orationum exordia temperamentum quoddam dictionis habeant: ut cincinnis fucis, & industria comparatis ornamentis careant, ne suspicio meditationis oratori officiat. Principia, inquit Cicero, verecunda, non elatis intensa verbis, sed acuta sententijs. Sic planè, quāquam heroicum poema ornatissimum ac politissimum esse debeat, quod tamē ad ingressum & principiū eius attinet, rectè vult Horatius, illud non esse par ac simile reliquo contextui: sed aliquanto siccius, demissius, simplicius: à quo omnis ingenij & doctrinæ ostentatio, omnis granditas, nimius & exquisitus absit ornatu. Imitetur pemiū musicū quod videm⁹ exili⁹ esse minusq; clarum. Ne sit anfractu longo circūducta oratio: ne trūlationib⁹ audax: nihil magnificè promittat, ne plus æquo comparatum quidquam appareat. Attentissimè inheret lector ipsi principio: in quo nō licet nobis libero cursu ferri, ut in progressu: quoniam animos velut captiuos nondum teneamus. Cyclicum poetam reprehendit Horatius.

Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatus?

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Deinde Homerum prædicare insistit. is Odyssæam
longe

*longè sedatiore initio prætexuit, seq; paulatim in
sublime sustollens magnificentius ingredi cæpit.*

Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte
Dic mihi Musa virum captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & vrbes.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, vt speciosa dehinc miracula promat
Antiphatem Scyllamq; & cum cyclope charybdim

DE INVOCATIONE Cap. 4.

RE iam proposita, diuinam opem implorare
vates consueuerunt. Meritò, noua enim ple-
runq; magna semper & admiranda canūt. Est au-
tem ea in hominum mentibus impressa opinio, nihil
arduum ac difficile sine cælesti afflatu posse per-
fici: proinde omnes quibus aliquod est cum religio-
ne commercium, ad auxilium diuinum opus labo-
riosum aggressuri confugiunt. Quod ipsum poete
dum faciunt, aliorum animos ad beneuolentiam
alliciunt. Græci inuocationem propositioni coniun-
gunt, vt Homerus in vtroque opere. Latini plerū-
que omnes seorsum faciunt. Patet in Æneide &
Georgicis, ne alios in præsentia nominem. Quo tē-
pore Imperatores quasi diuissum cum Ioue tenebāt
imperium, vt ait in epigrammate Virgilius, poete
ipsos vt numina inuocabant: vt item aliquando il-

lustres viros. Nobis autem Christianis (præsertim cum argumenta pia, sacra, diuina suscipimus) pulchrum est à Deo opt. max. ab eius filio Iesu Christo, à Sacrosancto spiritu, à Matre Domini, à reliquis immortalibus auxilium poscere: quorū omnium fauor si nostra studia comitabitur, nihil verendum erit, ne illa parum feliciter procedant. Sicut autem oratori datur potestas in ipso orationis cursu quoties locus requirit, denuo captare beneuolentiam, & attentionem renouare. ita fas estius est poetæ, vel ob aliquā rei difficultatē exortam, vel ob grauitatem & magnitudinem, vel nouitatem, inuocationem iterare. Æn. 7.

Tu vatem, tu diua mone, dicam horrida bella.

DE NARRATIONE Cap. 5.

ANTE ipsam plerunq; narrationē, Historiarum more causas, quamuis aliè, & à prima origine enumeramus, quæ simul ad ipsam expositionem quasi viam muniant, eamq; illustrent. Sic Virgilius cur tantis in Æneam odijs hacharetur Iuno, causas prius quinq; recensuit, quàm ad narrationem aggredieretur. Eiusdem vero Virgilij, & Homeri exemplo vel à postremis, vel à medijs duendum narrationis principium, secus quàm bistoricis

vici solent. Hoc illis versibus præcepisse Horatiū eruditi contendunt.

Ordinis hæc virtus erit, & Venus, aut ego fallor,

Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici:

Pleraq; differat, & præsens in tempus omittat.

Volunt etiam (iam nunc debentia dici) esse media, vel postrema: (pleraque) esse antecedētia, quæ omitti debent præsens in tempus, hoc est in ipso ingressu narrationis, vel in aliud reservari tēpus, quod commodius illis narrandis videbitur. Ducet ergo narrandi principium Epicus poeta ab aliquo loco illustri, quamvis id principium rei non fuerit. Non enim rerum gestarum, sed fictæ cuiusdā actionis explicatio est narratio Epica. A re aliqua præstati, inquam, quæ in tota fabula multum emineat, etiā si illa aut media, aut extrema sit. Et quemadmodum in signe debet esse initium, sic etiam finis siue exitus erit memorabilis: id quod in utroque poeta, Homero & Virgilio cernimus.

Tres autē sunt virtutes narrationis, breuitas, perspicuitas, probabilitas. secundam & tertiam diligentissimè consecretabitur Epicus, eorūque rationem à Rhetoricæ magistris percipiet. Primam magnopere nō curabit: nihil enim præter narrationem habet, nullam confirmationem, nullum epilo-

gum. Et hæc narratio ad legentis, seu ad vite humane utilitatem, nõ sine magna voluptate cõferri debet. Ergo amplificationes, omnesq; dicendi verneris desiderat: nec potest necessarijs tantum, & quadam verborum parsimonia definiri. Nihilominus quandoq; in Epopœiam cadit breuitas: siquidem res ipsa interdum paucissimis verbis, & versiculis explicari vult. Vbi summa cautio est, nedum brevis esse contendit poeta, obscurus fiat. Illa quoq; breuitatis lex nunquam non obseruanda erit: vt neq; nimis altè, quasi ab ovo rem repetamus, neq; vltra quam oportet producamus.

Vitanda igitur obscuritas, non in breuitate solum: sed aliàs semper, & quàm clarissimè omnia explicanda. Quò pertinet, ne fabulis inserendis inbiemus: raræ sint, nec ita abstrusæ, vt mediocriter eruditis multum negotij facessant. Ne magnam antiquitatis cognitionẽ ostentemus: nec frequenter ad historias veteres, aut dicta egregia sapientũ alludam⁹: nam vt ista opportunè si facias, vehementer placent: sic ipsa frequentia displicent, & tenebras gignunt. Fugiedæ crebræ, & longiusculæ parentheses, hyperbata, & quidquid perspicuitati videtur officere.

Quam

Quam vero necessariū sit, narrare verisimiliter, quis ignorat? siquidem Poetæ officium est, nō tā quæ facta sunt, quā quæ fieri potuerunt, vt potuerunt, vel vt debuerunt, exponere. Si igitur narratio illius vera non est, nihil peccauit: si non est verisimilis, hoc est, si malè imitatur, si dicit ea, quæ fieri non possunt, nomen suum amittit.

His tribus virtutibus adiungit Cicero in Partit. suauitatem. Hanc autem esse affirmat, quæ habet admirationes, expectationes, exitus inopinatos, interpositos motus animorum, colloquia personarum, dolores, iracundias, metus, lætities, cupiditates. Hæc non minus Epopœiæ, quā duæ reliquæ necessaria est, & narrationem maximè illustrat, summamq; poetæ opinionem parit. Ista verò omnia qualia sint, Æneis docebit. Mirificus etiā suauitatis artifex Homerus est. Ornanda præterea, & varianda erit narratio episodijs, & aspergenda rerum futurarum semina, interimq; in presentibus incundè morandus auditor. Adhibenda rerū, & verborum multa vicissitudo varietasque. Grauitè omnia dicenda, non tumidè, non comparatè. Videndū ne prima medijs, vltima primis dissideant, & quæ desperamus tractata nitescere posse,

posse illa relinquenda sunt.

Hæc de vniuerso Epici poematis genere dicta breuiter sint. Reliqua poetarum, & ante omnes Virgilij lectione discuntur. Illud verò omittendū non est, in ea quidem Epopœia siue carmine panegyrico, vbi vel diuina mysteria, vel Deiparæ Virginis, vel cuiusquam è celestibus laudes pro concione celebrari mos est, adhiberi, non solum posse, sed debere interdum, perorationem, qua populum ad imitationem, aut ad aliquē pietatis affectū hortemur, vel quidpiam simile faciamus. Posse itē intercalares, quos appellant, versus, modicè tamen & opportunè interseri.

EXEMPLA EPOPOEIAE. Cap. 6.

CUM rota Maronis Æneis, perpetua quædam sit, & integra, omnibusq; absoluta numeris Epopœia; quisquis librum, poema ve prælongum condere meditatur, huic pernecessarium est Æneidos libros omnes

Noctura versare manu, versare diurna.

Qui verò minora quædam opera molitur, satis ei, superq; esse censuimus, si Epopœiæ partium singularum exempla, non ex virgilio solum sed ex alijs etiam poetis illustribus proponantur.

Propo-

PROPOSITIONIS, SIMVL ET
Inuocationis, ac Narrationis. Æn. i.

(*)

ILLI Ego, qui quondam gracili modulatus auena
Carmen, & egressus filuis, vicina coegi,
Vt quamuis audio parerent arua colono,
Gratum opus agricolis: At nunc horrentia Martis
Arma, virumque cano; Troiæ qui primus ab oris
Italiam, fato profugus, Lauinâque venit
Littora: multum ille & terris iactatus, & alto,
Vi superum, sauæ memorem Iunonis ob iram.
Multa quoque & bello passus, dum conderet urbem,
Inferretque deos Latio, genus vnde Latinum,
Albanique patres, atque altæ mœnia Romæ.

Musa mihi causas memora, quo numine laeso,
Quid ve dolens regina deum, tot voluere casus
Insignem pietate virum, tot adire labores
Impulerit. tantæ ne animis celestibus iræ:

Vrbs antiqua fuit, Tyrij tenuere coloni,
Carthago, Italiam contra, Tiberinaque longe
Ostia, diues opum, studiisque asperrima belli:
Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam,
Posthabita coluisse Samo. hic illius arma,
Hic currus fuit: hoc regnum dea gentibus esse,
Si qua fata finant, iam tum tenditque, fouetque,
Progeniem sed enim Troiano a sanguine duci
Audierat, Tyrias olim quæ verteret arces:
Hinc populum late regem, belloque superbum
Venturum excidio Lybiæ: sic voluere Parcas.
Id metuens, veterisque memor Saturnia belli,
Prima quod ad Troiam pro caris gesserat Argis:

Nec duas

Nec dum etiã causſæ irarum, ſæuque dolores
 Exciderant animo: manet alta mente reſoſtum
 Iudiciũ Paridis, ſpretæq; iniuria formæ,
 Et genus inuiſum, & rapti Ganymedis honores.
 His accenſa ſuper iactatos æquore toto
 Troas, reliquias Danaum, atque immitis Achilli,
 Arcebat longe Latio: multosque per annos
 Errabant acti fatiſ maria omnia circum.
 Tanta molis ereat Romanam condere gentem.

TO T O deinde virgilij poemate nihil niſi
 varia adhibetur narratio; varia affectuum,
 morum, ſermonum expreſſio, varia perſonarũ in-
 ductio, varia rerum deſcriptio, digreſſiones varię,
 ſeu epifodia, varię tandem actiones, actionumq;
 imitationes.

IVNONIS IRA PERCITAE ORATIO

Vix e conſpectu Siculæ telluris in altum
 Vela dabant lati, & ſpumas ſalis ære ruebant;
 Cum Iuno æternum ſeruans ſub pectore vulnus,
 Hæc ſecum. mene incepto deſiſtere victam?
 Nec poſſe Italia Teucrorum auertere regem?
 Quippe vetor fatiſ. Pallas ne exurere claſſem
 Argium, atque ipſos potuit ſubmergere ponto,
 Vnius ob noxam, & furias Aiaciſ Oiſci?
 Ipſa Iouis rapidum iaculata e nubibus ignem,
 Diſſecitque rates, euerſitque æquora ventis.
 Illum expirantem tranſfixo pectore flammas
 Turbine corripuit, ſcopuloque infixit acuto.
 Aſt ego, quæ diuum incedo regina, Iouiſque
 Et ſoror, & coniux, vna cum gente tot annos
 Bella gero, & quiſquam numen Iunonis adoret

Præterea;

Præterea: aut supplex aris imponat honorem:

TEMPESTATIS HYPOTYPOSIS.

Hæc ubi dicta, cauum conuersa cuspide montem
 Impulit in latus. at venti, velut agmine facto,
 Qua data porta, ruunt, & terras turbine perflant.
 Incubuere mari, totumque a sadibus imis
 Vna Eurisque, Notisque ruunt, creberque procellis
 Africus, & vastos voluunt ad littora fluctus.
 Insequitur clamorque virum, stridorque rudentum.
 Eripiunt subito nubes cælumque, diemque
 Teucrorum ex oculis: ponto nox incubat atra.
 Intonuere poli, & crebris micat ignibus æther:
 Præsentemque viris intentant omnia mortem.
 Extemplo Aeneæ soluuntur frigore membra:
 Ingemit, & duplices tendens ad sidera palmas,
 Talia voce refert: O terque, quærereque beati.
 Queis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis
 Contigit oppetere: o Danaum fortissime gentis
 Tydide, me ne Iliacis ocumbere campis
 Non potuisse, tuaque animam hanc effundere dextra:
 Sæuus ubi Acacidæ telo iacet Hector, ubi ingens
 Sarpedon, ubi tot Simois correpta sub vndis
 Scuta virum, galeasque, & fortia corpora voluit.
 Talia iactanti stridens Aquilone procella
 Velum aduersa ferit, fluctusque ad sidera tollit.
 Franguntur remi: tum prora auerit, & vndis
 Dat latus: insequitur cumulto præruptus aquæ mons.
 Hi summo in fluctu pendent: his vnda dehiscens
 Terram inter fluctus aperit: furit æstus arenis.
 Treis Notus abreptas in saxa latentia torquet
 Saxa vocat Itali medijs, quæ insuistibus aras:
 Dorsum inhumane mari summo. tres Euris ab alto
 In breuia, & Syrtes vrget, (miserabile visu)
 Illiditq; vadis, atq; aggere cingit arenæ.

Vnam,

Vnam, quæ Lycios, fidumque vehebat Orontem,
 Ipſius ante oculos ingens a vertice pontus
 In puppim ferit: excutitur, pronuſque magiſter
 Voluitur in caput. aſt illum ter fluctus ibidem
 Torquet agens circum, & rapidus vorat æquore vortex.
 Apparent rari nantes in gurgite vaſto:
 Arma virum, tabulæq; & Troia gaza per vndas:
 Iam validam Ilionei nauem, iam fortis Achatæ,
 Et qua vectus Abas, & qua grandæuus Alethes,
 Vicit hyems: laxis laterum compagibus omnes
 Accipiunt inimicum imbrem, rimisque fatiſcunt,

QVALEM ÆNEAS VISVS SI.

bi fuerit Hectorem videre Æn. 2.

(*)

T E M P V S erat, quo prima quies mortalibus ægris
 Incipit, & ſomno diuum gratiſſima ſerpit.
 In ſomnis ecce ante oculos maſtiſſimus Hector
 Viſus aſſeſſe mihi, largosque effundere ſletus,
 Raptatus bigis, vt quondam, aterque cruento
 Puluere, perque pedes traiectus lora tumentes.
 Hei mihi, qualis erat, quantum mutatus ab illo
 Hectore, qui redit exuuias indutus Achillis,
 Vel Danaum Prygios iaculatus puppibus ignes;
 Squalentem barbam, & concretos ſanguine crines,
 Vulneraque illa gerens, quæ circum plurima muros
 Accepit patrios: vltro ſiens ipſe videbar
 Compellare virum, & maſtas expromere voces:
 O lux Dardaniæ, ſpes o ſidiſſima Teucrum,
 Quæ tantæ tenuere moræ: quibus Hector ab oris
 Expectate veniſ: vt te poſt multa tuorum
 Funera, poſt varios hominumque, vrbiſque labores

Deſeſſi

Defelsi aspiciamus? quæ causa indigna serenos
 Foedauit vultus? aut cur hæc vulnera cernor?
 Ille nihil: nec me quærentem vana moratur:
 Sed grauitèr gemitus imo de pectore ducens,
 Heu fuge nate dea, teque his, ait, eripe flammis.
 Hostis habet: muros: ruit alto a culmine Troia.
 Sat partiæ, Priamoque datum, si Pergama dextra
 Defendi possent, etiam hac defensâ fuissent.
 Sacra, suosque tibi commendat Troia penates.
 Hos cape fatorum comites: his mœnia quære,
 Magna pererrato statues quæ denique ponto.

PATREM AB INCENDIO

Eripit.

Cedo equidem, nec nate tibi comes ire recuso,
 Dixerat ille: & iam per mœnia clarior ignis
 Auditur, propiusque æstus incendia voluunt.
 Ergo age care pater ceruici imponere nostræ:
 Ipse subibo humeris, nec me labor iste grauabit:
 Quo res cumque cadent, vnum, & commune periculum,
 Vna salus ambobus erit. mihi paruus Iulus
 Sit comes, & longè seruet vestigia coniux.
 Vos famuli, quæ dicam, animis aduertite vestris.
 Est vrbe egressis tumulus, templumque vetustum
 Desertæ Cereris, iuxtaque antiqua cupressus,
 Relligione patrum multos seruata per annos.
 Hanc ex diuerso sedem veniemus in vnam.
 Tu genitor cape sacra manu, patriosque Penates.
 Me, bello e tanto digressum, & cæde recenti,
 Attrectare nefas, donec me flumine viuo
 Abluero.
 Hæc fatus, latos humeros, subiectaque colla

Veste

Veste super, fuluique insternor pelle leonis,
 Succedoque oneri. dextræ se paruus Iulus
 Implicuit, sequiturque patrem non passibus æquis.
 Pone subit coniux. ferimur per opaca locorum:
 Et me, quem dudum non vlla insecta mouebant
 Tela, neque aduerso glomerati ex agmine Graij,
 Nunc omnes terrent auræ, sonus excitat omnis
 Suspensum, & pariter comitique, onerique timentem.

POLYDORI FVNVS Æn. 3.

Ergo instauramus Polydoro funus: & ingens
 Aggeritur tumulo tellus: stant manibus aræ
 Cæruleis mastæ vittis, atraque cupresso:
 Et circum Iliades cernem de more solutæ.
 Inferimus tepido spumantia cymbia lacte,
 Sanguinis & sacri pateras: animamque sepulcro
 Condimus, & magna supremum voce ciemus.

TEMPESTATIS ALIA HYPO-

~ *typosis.* ~

Vela damus vastumque caua trabe currimus æquor.
 postquam altum tenuere rates; nec iam amplius vllæ
 Apparent terræ; cælum vndique, & vndique pontus:
 Tum mihi cæruleus supra caput astitit imber,
 Noctem, hyememque ferens; & inhorruit vnda tenebris.
 Continuo venti voluunt mare; magnaue surgunt
 Aequora: dispersi iactamur gurgite vasto.
 Inuoluere diem nimbi, & nox humida cælum
 Abstulit: ingeminant abruptis nubibus ignes.
 Excutimur cursu, & cæcis erramus in vndis.
 Ipse diem, noctemque negat discernere calo,
 Nec meminisse via: media Palinurus in vnda.

Tres adeo

Tres adeo incertos caeca caligine soles
 Erramus pelago, totidem sine fidere noctes.
 Quarto terra die primum se attollere tandem
 Visa, aperire procul montes, ac voluere fumum.
 Vela cadunt: r. mis insurgimus: haud mora nautæ,
 Adnixi torquent spumas & carula verrunt.

FAMÆ DESCRIPTIO. Æn. 4.

Extemplo Lybiæ magnas it fama per vrbes,
 Fama, malum, quo non aliud velocius ullum
 Mobilitate viget, viresque acquirit eundo,
 Parua metu primo, mox sese attollit in auras,
 Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit.
 Illam terra parens, ira irritata deorum,
 Extremam (vt perhibent) Cæo, Enceladoque sororem
 Progenit, pedibus celerem, & pernicibus ilis,
 Monstrū horrendum, ingens: cui quot sunt corpore plumæ,
 Tot vigiles oculi subter; (mirabile dictu)
 Tot linguæ, totidem ora sonant: tot subrigit aures.
 Nocte volat cæli medio, terraq; per umbram,
 Stridens, nec dulci declinat lumina somno.
 Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
 Turribus aut altis, & magnas territat vrbes,
 Tam hæti, prauique tenax, quam nuncia veri.
 Hæc tum multiplici populos sermone replebat
 Gaudens, & pariter facta, atque infecta canebat:
 Venisse Aeneam, Troiano à sanguine cretum,
 Cui se pulchra viro dignetur iungere Dido.

MERCVRII LEGATIO CADV.

~ *ceiq; descriptio.* ~

Tunc sic Mercurium alloquitur, ac talia mandat:
 Wade age nate, voca zephyros; & labere pennis;

D

Dardan

Dardanumque ducem, Tyria Carthagine qui nunc
 Expectat, satisque datas non respicit vrbes,
 Alloquere, & celeres defer mea dicta per auras.
 Non illum nobis genitrix pulcherrima talem
 Promisit, Graiumque ideo bis vindicat armis.
 Sed fore, qui grauidam imperijs, belloque fremente
 Italiam regeret, genus alto a sanguine Teucris
 Proderet, ac totum sub leges mitteret orbem.
 Si nulla accendit tantarum gloria rerum,
 Nec super ipse sua molitur laude laborem:
 Ascanio ne pater Romanas inuidet arcem:
 Quid fruite aut qua spe inimica in gente moratur?
 Nec prolem Ausoniam, & Lauinia respicit arua:
 Nauiget. hæc summa est: hic nostri nuntius esto.
 Dixerat: ille patris magni parere parabat
 Imperio: & primum pedibus talaria nectit
 Aurea, quæ sublimem alis, siue æquora supra,
 Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.
 Tum virgam caput. hæc animas ille euocat Orco
 Pallentes, alias sub tristia tartara mittit,
 Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.
 Illa fretus agit ventos, & turbida tranat
 Nubila, iamque volans apicem, & latera ardua cernit
 Atlantis duri, calum qui vertice fulcit,
 Atlantis, cinctum assidue cui nubibus atris
 Pini ferum caput, & vento pulsatur, & imbris
 Nix humeros infusa tegit: tum flumina mento
 Præcipitant senis, & glacie riget horrida barba.
 Hic primum paribus niuens Cyllenius alis
 Constitit: hinc toto præceps se corpore ad vndas
 Misit, aui similis, quæ circum litora, circum
 Piscosos scopulos humilis volat æquora iuxta,
 Haud aliter terras inter, calumque volabat,

INSTITUTIONVM.

Litus arenosum Libyæ, ventosque secabat,
Materno veniens ab auo Cyllenïa proles.

NAVITARVM DILIGENTIA.

Tum vero Teucrï incumbunt, & litore cellas
Deducunt toto naues: natat vncta carina:
Frondeſque ferunt remos, & robora ſiluis;
Infabricata fugæ studio.
Migrantes cernas, totaque ex vrbe ruentes,
Ac veluti ingentem fornicæ farris aceruum
Cum populant, hiemis memores, teſtoque reponunt;
It nigrum campis agmen, prædamque per herbas
Conueſtant calle anguſto. pars grandia trudunt
Obnixæ frumenta humeris: pars agmina cogunt:
Caſtigantque moras: opere omnis ſemita feruet.

VIR AD PRECES IN EX- *orabilis.*

Talibus orabat, talesque miſerrima ſletus
Fertque, refertque ſocor. ſed nullis ille mouetur
Fletibus, aut voces vllas traſtabilis audit.
Fata obſtant, placidasque viri deus obſtruit aures.
Ac veluti annosam valido cum robore quercum
Alpini Boreæ nunc hinc, nunc, ſtatibus illinc
Eruere inter ſe certant: it ſtridor, & alte
Conſternunt terram, concuſſo ſtipite, frondes:
Ipfæ hæret ſcopulis, & quantum vertice ad auras
Aetherias, tantum radice in tartara tendit:
Haud ſecus aſſiduus hinc atque hinc vocibus heros
Tunditur, & magno perſentit pectore curas.
Mens immota manet, lacrymæ voluuntur inanes.
Tum vero infelix ſatis exterrita Dido
Mortem orat: tædet cali conuexa tueri.

REGINÆ MORIENTIS

proſopopœia.

Dulces exuuiæ, dum tata, deuſque ſinebant,
 Accipite hanc animam, meque his exoluite curis.
 Vixi, &, quem dederat curſum fortuna, peregi:
 Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.
 Urbem præclaram ſtatui: mea mœnia vidi:
 Vltæ virum, pœnas inimico a fratre recepi.
 Felix, heu nimium ſe iſx, ſi littora tantum
 Nunquam Dardaniæ tetigiffent noſtra carinæ.
 Dixit: & os impreſſa toro, Moriemur inultæ:
 Sed moriamur, ait: ſic ſic iuuat ire ſub vmbraſ.
 Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
 Dardanus, & noſtræ ſecum ferat omina mortis.
 Dixerat: atque illam media intꝛ talia ferro
 Collapſam aſpiciunt comites, enſemque cruore
 Spumantem, ſparſæque manus, ite amor ad alta
 Atria: concuſſam bacchatur fama per urbem.

FILII ERGA PARENTEM,

~ *pietas. Æn. 5.* ~

Poſtera cum primo ſtellas oriente fugarat
 Clara dies, ſocios in cœtum littore ab omni
 Aduocat Aeneas, tumulique ex aggere ſatur:
 Dardaniæ magni, genus alto a ſanguine diuum,
 Annuus exactis completus menſibus orbis,
 Ex quo reliquias, diuinique oſſa parentis
 Condidimus terra, mæſtaſque ſacrauimus aras.
 Iamque dies, ni fallor, adeſt, quem ſemper acerbum,
 Semper honoratum (ſic dij voluiſtis) habebō.
 Nunc ego Getulis agerem ſi ſyrtibus exul,

Argolice

INSTITUTIONVM.

9

Argolico ve mari deprensus, & vrbe Mycenæ:
 Annua vota tamen, solemnesque ordine pompas
 Exequerer strueremque suis altaria donis.
 Nunc vltro ad cineres, ipsius & ossa parentis,
 Haud equidem sine mente reor, sine numine diuum;
 Adsumus, & portus delati intramus amicos.
 Ergo agite, & cuncti lætum celebremus honorem:
 Postamus ventos: atque hæc me sacra quotannis
 Vrbe velit posita templis fili ferre dicatis.

PARENTIS SVI VMBRA

apparet Æneæ.

Visa dehinc cælo facies delapsa parentis
 Anchisa subito tales effundere voces:
 Nate, mihi vita quondam, dum vita manebat,
 Care magis, nate Iliacis exercite fatis,
 Imperio Iouis huc venio, qui classibus ignem
 Depulit, & cælo tandem miseratus ab alto est.
 Consilijs pare, quæ nunc pulcherrima Nautes
 Dat senior: lectos iuuenes, fortissima corda,
 Defer in Italiam: gens dura, atque aspera cultu
 Debellanda tibi Latio est. Ditis tamen ante
 Infernas accede domos, & Auerna per alta
 Congressus pete nate meos: non me impia nanque
 Tartara habent, tristesque ymbrae: sed amœna piorum
 Concilia, Elysiumque colo. huc casta Sibyla
 Nigrarum multo pecudum te sanguine ducet:
 Tum genus omne tuum, & quæ dentur mœnia, disces.
 Iamque vale: torquet medios nox humida curius:
 Et me senus equis oriens afflauit anhelis.
 Dixerat, & tenues fugit cœu fumus in auras.
 Æneas quo deinde ruis: quo proripis, inquit?

Quem fugis? aut quis te nostris complexibus arcet?

ÆNEÆ CVM SIBYLLA

Colloquium. Æn. 6.

Incipit Aeneas heros: Non vlla laborum,
 O virgo, noua mi facies, inopina ve surgit:
 Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi:
 Vnum oro; (quando hic inferni ianua regis
 Dicitur, & tenebrosa palus Acheronte refuso)
 Ire ad conspectum cari genitoris, & ora
 Contingat, doceas iter, & sacra ostia pandas.
 Illum ego per flammæ, & mille sequentia tela
 Eripui his humeris; medioque ex hoste recepi:
 Ille meum comitatus iter, maria omnia mecum,
 Atque omnes pelagique minas cælique ferebat
 Inualidus, vires vltra, sortemque senectæ.
 Quin, vt te supplex peterem, & tua limina adirem,
 Idem orans mandata dabat. matrisque, patrisque
 Alma precor miserere: potes namque omnia: nec te
 Nequidquam lucis Hecate præfecit Auernis.
 Si potuit manes arcessere coniugis Orpheus,
 Threicia fretus cithara, fidibusque canoris:
 Si fratrem Pollux alterna morte redemit,
 Itque, reditque viam toties. quid Thesea? magnum
 Quid memorem Alciden? & mi genus ab Ioue summa?
 Talibus orabat dictis, arasque tenebat.
 Tunc sic orsa loqui vates: Sate sanguine diuina
 Tros Anchisiade, facilis descensus Auerni:
 Noctes, atque dies patet atri ianua Diris:
 Sed reuocare gradum, superasque euadere ad auras,
 Hoc opus, hic labor est. pauci, quos æquus amauit
 Iupiter, aut ardens euexit ad æthera virtus,
 Dijs geniti potuere, tenent media omnia siluæ,

Æoëtylusque sinu labens circumfuit atro.

Quod si tantus amor menti, si tanta cupido est,

Bis Stygios innare lacus, bis nigra videre

Tartara, & infano iuuat indulgere labori,

Accipe, quæ peragenda prius, latet arbore opaca

Aureus & folijs, & lento vimine ramus,

Iunoni infernæ dictus sacer: hunc tegit omnis

Lucus, & obscuris claudunt conuallibus vmbrae,

Sed non ante datur telluris operta subire,

Auricomos quam quis decerpserit arbore foetus.

Hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus

Instituit. primo auulso non deficit alter

Aureus, & simili frondesceit virga metallo,

Ergo alte vestiga oculis, & rite repertum

Carpe manu: namque ipse volens, facilisque sequetur,

si te fata vocant. aliter non viribus vllis

Vincere, nec duro poteris conuellere ferro.

INVOCATIO AD NARRAN-

da quæ apud inferos.

Dij, quibus imperium est animarum, vmbraeque silenter,

Et Chaos, & Phlegthon, loca nocte silentia late,

Sit mihi fas audita loqui, sit numine vestro,

Pandere res alta terra, & caligine mersas.

Ibant obscuri sola sub nocte per vmbas,

Perque domos Ditis vacuas, & inania regna:

Quale per incertam Lunam sub luce maligna

Est iter in siluis, vbi cælum condidit vmbra

Iupiter, & rebus nox abstulit atra colorem.

Vestibulum ante ipsum, primisque in faucibus Orci,

Lustrus, & vtrices posuere cubilia curæ:

Pallentesque habitant morbi, tristisque senectus

Et metus, & malefuada Fames, & rursus egestas,
 Terribiles visu formæ, Lethumque, Laborque:
 Tunc consanguineus Lethi sopor, & mala mentis:
 Gaudia, mortiferumque aduerſio in limine Bellum,
 Ferrique Eumenidum thalami, & Discordia demens,
 Vipereum crinem vittis innexa cruentis.
 In medio ramos, annosæque brachia pandit
 Vlmus opaca, ingens: quam sedem somnia vulgo
 Vana tenere ferunt, folijsque sub omnibus hærent
 Multaque præterea variarum monstra ferat.

DAMNATORVM LOCA, ET tormenta.

Respicit Aenes subito, & sub rupe sinistra
 Mœnia lata videt triplici circumdata muro;
 Quæ rapidis flammis ambit torrentibus amnis
 Tartareus Phlegæthon, torquetque sonantia saxa.
 Porta aduersa iogens, solidoque adamante columna
 Vis ut nulla virum, non ipsi excindere ferro
 Cælicolæ valeant stat ferrea turris ad auras:
 Tisiphoneque sedens, palla succincta cruenta,
 Vestibulum insomnia seruat noctesque, diesque.
 Hinc exaudiri gemitus, & sæua sonare
 Verbera, tum stridor ferri, tractæque cathenæ.
 Constitit Aeneas, strepitumque exterritus hausit.
 Quæ scelerum facies? o virgo effare: quibus ve
 Vrgentur poenis? quis tantus plangor ad auras?
 Tum vates sic orsa loqui: Dux inclyte Teucrum,
 Nulli fas casto sceleratum insistere limen.
 Sed me, cum lucis Hecate præfecit Anernis,
 Ipsa deum poenas docuit, perque omnia duxit.
 Cnossus hæc Rhadamantus habet durissima regna:

Castigatque. audit que dolos; subigitque fateri,
 Quæ quis apud Iperos, furto lætatus inani,
 Distulit in feram commissa piacula mortem.
 Continuo Iontes vltrix accincta flagello
 Tisiphone quatit insultans, toruorque sinistra
 Intentans angues, vocat agmina sæua sororum.
 Tum demum horrifono stridentes cardine sacra
 Panduntur portæ. cerni, custodia qualis
 Vestibulo sedeat facies quæ limina seruet?
 Quinquaginta atris immanis hiatus Hydra
 Sæuior intus habet sedem: tum Tartarus ipse
 Bis patet in præceps tantum, tenditque sub vmbra,
 Quantum ad æthereum cæli suspectus olympum.
 Hic genus antiquum terræ, Titania pubes,
 Fulmine deiecti, fundo voluuntur in imo.
 Hic & Aloidas geminos, immania vidi
 Corpora, qui manibus magnum rescindere cælum
 Aggressi, superisque Iouem detrudere regnis.
 Vidi & crudeles dantem Salmonæa pœnas,
 Dum flammæ Iouis, & sonitus imitatur Olympi.
 Quattuor hic inuestus equis, & lampada quassans,
 Per Graium populos, mediæque per Elidis urbem
 Ibat ouans, diuumque sibi poscebat honorem;
 Demens, qui nimbos, & non imitabile fulmen
 Aere, & cornipedum cursu simularat equorum.
 At pater omnipotens densa inter nubila telum
 Contorsit, non ille facies, nec fumea tediis
 Lumina; præcipitemque immani turbine adegit.
 Nec non & Tityon, terræ omnipotentis alumpum,
 Cernere erat: per tota nouem cui iugera corpus
 Porrigitur; rostroque immanis vultur obunco
 Immortale iecur tundens, fœcundaque pœnis
 Viscera, rimaturque epulis, habitatque sub alto

Pectore: nec fibris requies datur vlla renatis.
 Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumque
 Quos super atra flix iam iam lapsura, cadentique
 Imminet assimilis. lucent genialibus altis
 Aurea fulcra toris, epulaeque ante ora paratæ
 Regifico luxu. furiarum maxima iuxta
 Accubat, & manibus prohibet contingeret mensas,
 Exurgitque facem attollens, atque intonat ore.
 Hic, quibus iniuncti fratres, dum vita manebat,
 Pulsatus ve parens, & fraus innexa clienti;
 Aut qui diuitijs soli incubuere repertis,
 Nec partem posuere suis; quæ maxima turba est;
 Quique ob adulterium cæsi, quique arma secuti
 Impia, nec veriti dominorum fallere dextas;
 Quam pœnam, aut quæ forma viros, fortuna ve meritis
 Saxum ingens voluunt alij, radijsque rotarum
 Districti pendent. sedet, æternumque sedebit
 Infelix Theseus: Phlegyasque miserrimus omnes
 Admonet, & magna testatur voce per umbras;
 Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos.
 Vendidit hic auro patriam, dominumque potentem
 Imposuit; fixit leges pretio, atque refixit.
 Hic thalamum inuasit natæ, vetitosque Hymenæos.
 Ausi omnes immene nefas, ausoque potiti.
 Non mihi si linguæ centum sint, oraque centum,
 Ferrea vox, omnes scelerum comprehendere formas,
 Omnia pœnarum percurrere nomina possem.

SEDIUM BEATARVM

Descriptio.

Deuenere locos lætos, & amœna vireta
 Fortunatorum nemorum, sedesque beatas.

INSTITVTIONVM.

19

Largior hic campos æther, & lumine vestit
 Purpureo, solemque suum sua sidera norunt.
 Pars in gramineis exercent membra palæstris:
 Contendunt ludo, & fulua luctantur arena:
 Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.
 Nec non Threicius longa cum veste sacerdos
 Obloquitur numeris septem discrimina vocum:
 Iamque eadem digitis, iam pectine pulsat eburno.
 Hic genus antiquum, Teucris pulcherrima proles,
 Magnanimi heroes, nati melioribus annis,
 Ilusque, Assaracusque, & Troia Dardanus auctor,
 Arma procul, currusque virum miratur inanes.
 Stant terræ defixæ hastæ, passimque soluti
 Per campos pascuntur equi. quæ gratia currum,
 Armorumque fuit viuis, quæ cura nitentes
 Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos.
 Conspicit ecce alios, dextra læuaque per herbarum
 Vescentes: letumque choro Pæana canentes,
 Inter odoratum lauri nemus; vnde superne
 Plurimus Eridani per filuam voluitur amnis.
 Hic manus ob patriam pugnando vulnera passa
 Quique sacerdotes casti, dum vita manebat:
 Quique pij vates, & Phæbo digna locuti:
 Inuentas aut qui vitam excoluere per artes:
 Quique sui memores alios fecere merendo.
 Omnibus his niuea cinguntur tempora vitta.

INVOCATIO PROPOSITIONE

*mixta, quæ & Narratio sequi-
 tur Æn. 7.*

Nunc age, qui reges, Erato, quæ tempora rerum,
 Quis Latia antiquo fuerit status, aduena classem

Qm

Cum primum Ausonijs exercitus appulit oris,
 Expediam, & primæ reuocabo exordia pugnae.
 Tu vatem, tu Diua mone. dicam horrida bella:
 Dicam acies, actosque animis in funera reges,
 Tyrrhenamque manum, totamque sub arma coactam
 Hesperiam. maior rerum mihi nascitur ordo:
 Maius opus moueo. Rex arua Latinus, & vrbes,
 Iam senior, longa placidas in pace regebat.
 Hunc Fauno, & nympha genitum Laurente Marica
 Accipimus. Fauno Picus pater: isque parentem
 Te Saturne refert: tu sanguinis vltimus auctor.
 Filius huic fato diuum, prolesque virilis
 Nulla fuit, primaque oriens erepta iuuenta est
 Sola domum, & tantas seruabat filia sedes,
 Iam matura viro, iam plenis nubilis annis.
 Multi illam magno e Latio, totaque petebant
 Ausonia. petit ante alios pulcherrimus omnes
 Turnus auis, atausque potens: quem regia coniux
 Adiungi gencrum miro properabat amore:
 Sed varijs portenta deum terroribus obstant.

IVNONIS FVROR OB AENEAE

cū Latino rege inita fœdera.

Talibus Aeneadae donis, dictisque Latini,
 Sublimes in equis redeunt, pacemque reportant.
 Ecce autem Inachijs sese referebat ab Argis
 Saeva Iouis coniux, aurasque inuecta tenebat,
 Et lætum Aeneam, classemque ex æthere longe
 Dardaniam Siculo prospexit ab vsque Pachyno.
 Moliri iam tecta videt, iam fidere terræ,
 Deseruiffe rates. stetit acri fixa dolore:
 Tum quassans caput hæc effudit pectore dicta.

Heu stirpem inuisam, & fatis contraria nostris
 Fata Phrygum. num Sigæis occumbere campis,
 Num capti potuere capi? num incensa creinauit
 Troia viros? medias acies, mediosque per ignes
 Inuenere viam? at, credo, mea numina tandem
 Fessa iacent, odijs aut exsaturata quieui.
 Quin etiam patria excussos infesta per vndas
 Ausa sequi, & profugis toto me opponere ponto.
 Absumptæ in Teucros vires calique, marisque.
 Quid Syrtes, aut Scylla mihi, quid vasta Charybdis
 Profuit: optato conduntur Tybridis alueo,
 Securi pelagi, atque mei. Mars perdere gentem
 Immanem Lapithum valuit: concessit in iras
 Ipse deum anti quam genitos Calydona Dianæ:
 Quod scelus aut Lapithis tantum, aut Calydone merentes
 Ast ego, magna Iouis coniux, nil linquere inauium
 Quæ potui infelix, quæ memet in omnia verti,
 Vincor ab Aenea: quod si mea numina non sunt
 Magna fatis, dubitem haud equidem implorare quod usquæ
 Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo. (est.
 Non dabitur regnis (esto) prohibere Latinis,
 Atque immota manet fatis Lauinia coniux:
 At trahere, atque moras tantis licet addere rebus:
 At licet amborum populos excindere regum.
 Hac gener, atque socer coeant mercede suorum,
 Sanguine Troiano, & Rutulo dotabere virgo:
 Et Bellona manet te pronuba. nec face tantum
 Cisseis prægnans ignes enixa ingales:
 Quin idem Veneri partus suus, & Paris alter,
 Funestæque iterum recidiva in Pergama tædæ.
 Hæc vbi dicta dedit, terras horrenda petiuit:
 Luctificam Alesto dirarum ab sede sororum,
 Infernisque ciet tenebris: cui tristitia bella,

Iræque,

Iraque, infidiaque, & crimina noxia cordi.
 Odit & ipse pater Pluton, odere sorores
 Tartarea monstrum: tot sese vertit in ora,
 Tam laeuae facies, tot pullulat atra colubris.
 Quam Iuno his acuit verbis, ac talia satur:
 Hunc mihi da proprium virgo sata nocte laborem,
 Hanc operam, ne noster honos, infracta ve cedat
 Fama loco, neu connubijs ambire Latinum
 Aeneadae possint, Italos ne obsidere fines.
 Tu potes vnanimis armare in proelia fratres,
 Atque odijs versare domos: tu verbera tectis,
 Funerea squae inferre faces: tibi nomina mille,
 Mille nocendi artes: saecundum concute pectus.
 Disiice compositam pacem, fere crimina belli:
 Arma velit, poscatque simul, rapiatque iuuentus.

ARMA FABRICARI VVLCA- nus imperat. *Aen.* 8.

Tollite cuncta, inquit, coeptos auferte labores
 Aetnaei Cyclopes, & huc aduertite mentem.
 Arma acri facienda viro: nunc viribus vsus,
 Nunc manibus rapidis, omni nunc arte magistras
 Praecipitate moras. nec plura effatus. at illi
 Ocyus incubuere omnes, pariterque laborem
 Sortiti: fluit as riuus, aurique metallum:
 Vulnificusque chalybs vasta fornace liquefcit.
 Ingentem clypeum informant, vnum omnia contra
 Tela Latinorum, septenoiue orbibus orbes
 Impediunt. alii ventotis foliibus auras
 Accipiunt, redduntque: alii stridentia tingunt
 Aera lacu: gemit impositis incudibus anurum.
 Illi inter sese multa vi brachia tollunt.

In numerum, versantque tenaci forcipe massam.

EVNTEM AD BELLA

Pallantem Euander al-

loquitur.

Tum pater Euandrus dextram complexus euntis
 Hæret, inexpletum lacrymans, ac talia fatur:
O mihi præteritos referat si Iuppiter annos
 Qualis eram, cum primam aciem Præneste sub ipsa
 Straui, scutorumque incendi victor aceruos,
 Et regem hac Herilum dextra sub Tartara misi:
 Nascenti cui tres animas Feronia mater,
 Horrendum dictu, dederat: terna arma mouendas:
 Ter telo sternendus erat. cui tum tamen omnes
 Abstulit hæc animas dextra, & totidem exiit armis.
 Non ego nunc dulci amplexu diuellerer vsquam
 Gnate tuo, neque finitimus Mezentius vnquam.
 Huic capiti insultans, tot ferro sæua dedisset
 Funera, tam multis viduasset ciuibus urbem.
 At vos o superi, & diuum tu maxime rector
 Iuppiter, Arcadii quæso miserefcite regis,
 Et patrias audite preces. si numina vestra
 Incolumen Pallanta mihi, si fata reseruant;
 Si visurus eum viuo, & venturus in vnum;
 Vitam oro: patiar quemuis durare laborem.
 Sin aliquem infandum casum fortuna minaris:
 Nunc o, nunc liceat crudelem abrumperè vitam,
 Dum curæ ambigua, dum spes incerta futuri:
 Dum te care puer, mea fera, & sola voluptas,
 Complexu teneo; grauior ne nuncius aures
 Vulneret. Hæc genitor digressu dicta supremo
 Exadebat: famuli collapsum in tecta ferebant.

STRE.

STRENI DVCIS EFFIGIES

Æn. 9.

Turnus vt ante volans tandem præcefferat agmen,
 Viginti lectis equitum comitatus, & vrbi
 Improvisus adest. maculis quem Thracius albis
 Portat equus, cristæque tegit galea aurea rubra.
 Ecquis erit mecum iuvenes, qui primus in hostem
 En, ait, & iaculum intorquens emittit in auras,
 Principium pugnae, & campo sese arduus infert.
 Clamorem excipiunt socij, fremituque sequuntur
 Horrisono. Teucrum mirantur inertia corda,
 Non a quo dare se campo, non obuia ferre
 Arma viros, sed castra fouere. huc turbidus, atque huc
 Lustrat equo muros, aditumque per auiâ quarit.
 Ac veluti pleno lupo insidiatus ouili,
 Cum fremit ad caulas ventos perpeffus, & imbreâ
 Nocte super mediâ, tuti sub matribus agni
 Balatum exercent: ille asper, & improbus ira
 Sænit in absentes: collecta fatigat edendi
 Ex longo rabies, & sicca sanguine fauces:
 Haud aliter Rutulo, muros, & castra tuenti,
 Ignescunt ira, & duris dolor ossibus ardet,
 Quæ tentet ratione aditus, & quæ via clausos
 Excutiat Teucros vallo, atque effundat in æquor.

INVOCATIO AD EXPOSITIO

*nem qua causa ignis ab Æneâ classe
 depulsus.*

Quis deus, o Musæ, tam saeva incendia Teucris
 Auertit? tantos ratibus quis depulit ignes;

Dicitur

Dicite. prisca fides facta; sed fama perennis.
 Tempore, quo primum Phrygia formabat in Ida
 Aeneas classem, & pelagi petere alta parabat,
 Ipsa deum fertur genitrix Berecynthia magnum
 Vocibus his affata Iouem: Da nate petenti,
 Quod tua cara parens domito te poscit Olympo.
 Pineae filua mihi multos dilecta per annos
 Lucus in arce fuit summa, quo sacra ferebant,
 Nigranti picea, trabibusque obscurus acernis.
 Has ego Dardanio iuueni, cum classis egeret,
 Læta dedi: nunc sollicitam timor anxius vrget.
 Solue metus, atque hoc precibus sine posse parentem,
 Neu cursu quassata vlllo, neu turbine venti
 Vincantur: prosit nostris in montibus ortas.
 Filius huic contra, torquet qui sidera mundi:
 O genitrix, quo fata vocas? aut quid petis istis?
 Mortali ne manu facta; immortale carinae
 Fas habeant? certusque incerta pericula lustret
 Aeneas? cui tanta deo permissa potestas?
 Immo, vbi defunctæ finem, portusque tenebunt
 Ausonios, olim quæcunque euaserit vndis,
 Dardanumque ducem Laurentia vexerit arua,
 Mortalem eiripiam formam, magnique iubebo
 Acquoris esse deas; qualis Nereia Doto,
 Et Galatea secant spumantem pectore pontum.
 Dixerat, idque ratum Stygij per flumina fratris,
 Per pice torrentes, atraque voragine ripas
 Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum.

AMICITIÆ TYPVS.

Tu tamen interea calido mihi sanguine poenas
 Persolues amborum, inquit: simul ente recluso
 Ibat in Euryalam. tunc vero exterritus, amens

Conclamat Nifus: nec se cælare tenebris
 Amplius, aut tantum potuit perferre dolorem.
 Me me: adsum, qui feci: in me conuertite ferrum
 O Rutuli, mea fraus omnis: nihil iste, nec ausus,
 Nec potuit: cælum hoc, & sidera conscia testor.
 Tantum infelicem nimium dilexit amicum.
 Talia dicta dabat: sed viribus ensis adactus
 Transadigit costas, & candida pectora rupit.
 Voluitur Euryalus, letho, pulchrosque per artus
 It cruor, inque humeros cernix collapsa recumbit:
 Purpureus veluti cum flos succisus aratro
 Languescit moriens: lasso ve papauera collo
 Demisere caput, pluuiâ cum forte grauantur
 At Nifus ruit in medios.

MATRIS LAMENTATIO:

Interea pauidam volitans pennata per urbem
 Nuncia fama ruit, matrisque allabitur aures
 Euryali, ac subitus miseræ calor ossa reliquit:
 Excussi manibus radij, reuolutaque pensa
 Euolat infelix, & femineo vlulatu,
 Scissa comam, muros amens, atque agmina cursa
 Prima petit. non illa virum, non illa pericli,
 Telorumque memor: cælum dehinc questibus implet.
 Hunc ego te Euryale aspicio: tu ne ille senectæ
 Sera meæ requies: potuisti linguere solam
 Crudelis: nec te, sub tanta pericula missum,
 Affari extremum miseræ data copia matri:
 Heu, terra ignota, canibus data præda Latinis,
 Alitibusque iaces: nec te tua funera mater
 Produxi, pressi ve oculos, aut vulnera laui
 Veste tegens, tibi quam noctes festina, diesque
 Urgebam, & tela curas solabar aniles.
 Quo sequar: aut quæ nunc artus, auulsaque membra,

Et funus lacerum tellus habet: hoc mihi de te
 Nate refert: hoc sum terraque, marique secutus
 Figite me, si qua est pietas, in me omnia tela
 Conijcite, o Rutuli; me primam absumite ferro.
 Aut tu magne pater diuum miserere, tuoque
 Inuisum hoc detrude caput sub Tartara telò,
 Quando aliter nequeo crudelem abrumperè vitam.
 Hoc fletu concussi animi.

LABORIS LAUS.

Is primam ante aciem digna, atque indigna relatu
 Vociferans, tumidusque nouo præcordia regno
 Ibat & ingenti sese clamore ferebat:
 Non pudet obsidione iterum, valloque teneri,
 Bis capti Phryges, & morti prætere muros
 En qui nostra sibi bello connubia poscunt.
 Quis deus Italiam, quæ vos dementia adegit
 Non hic Atridæ, nec fandi fictor Vlysses:
 Durum a stirpe genus: natos ad flumina primum
 Deferimus, sæuoque gelu duramus, & vndis.
 Venatu inuigilant pueri, filiasque fatigant:
 Flectere ludus equos, & spicula tendere cornu.
 At patiens operum, paruoque assueta iuuentus,
 Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello.
 Omne æuum ferro teritur; versaque iuuentum
 Terga fatigamus hasta: nec tarda senectus
 Debilitat vires animi, mutatque vigorem:
 Canitiem galea premimus; semperque recentes
 Conuectare iuuat prædas, & viuere rapto.
 Vobis pista croco, & fulgenti murice vestis,
 Desidia cordi: iuuat indulgere choreis:
 Et tunicae manicas, & habent redimicula mitra.
 O vere, Phrygiæ (neque enim Phryges) ite per alta
 Dindyma; vbi assuetis biforem dat tibia cantum.

Tympana vos, buxusque vocat Berecynthia matris
Idæ: finite arma viris, & cedite ferro.

INVOCATIO. ÆN. 10.

Pandite nunc Heliconæ deæ, cantusque mouete,
Quæ manus interea Tusci comiteretur ab oris
Aenean, armetque rates, pelagoque vehatur.
Malsicus arara princeps secat æquora Tigri:
Sub quo mille manus iuuenum qui mœnia Clusi,
Quique urbem liquere Cosas; queis tela, sagittæ,
Coritique leues humeris, & lethifer arcus.

IN NYMPHAS CONVERSÆ

naues apparent Æneæ.

Iamque dies cælo concesserat; almaque curru
Noctinago Phœbe medium pulsabat Olympum.
Aeneas (neque enim membris dat cura quietem)
Iple sedens clauumque regit, velisque ministrat.
Atque illi medio in spatio chorus ecce suarum
Occurrit comitum, nymphæ: quas alma Cybele
Mumen habere maris, nymphasque e nauibus esse
Iusserat. innabant pariter, fluctusque secabant,
Quot prius aratæ steterant ad litora proræ.
Agnoscent longe regem, lustrantque choreis.
Quarum quæ fandi doctissima Cymodocea,
Pone sequens dextra puppim tenet, ipsaque dorso
Eminet, ac læua tacitis subprimegat vndis.
Tum sic ignarum alloquitur. Vigilas ne, deum gens,
Aeneas: vigila, & velis immitte rudentes.
Nos sumus Idææ sacro de vertice pinus,
Nunc pelago nymphæ, classis tua: perfidusvt nos
Præcipites ferro Rutulus, flammaque premebat,

Rupinus

Rupimus inuitæ tua vincula, teque per æquor
 Querimus. hanc genitrix faciem miserata refecit,
 Et dedit esse deas, æuunque agitare sub vndis.
 At puer Alcanius muro, fossisque tenetur
 Tela inter media, atque horrentes Marte Latinos.
 Iam loca iussa tenet forti permistus Etrusco
 Arcas eques. medias illis opponere turbas,
 Ne castris iungant, certa est sententia Turno.
 Surge age; & Aurora socios veniente vocari
 Primus in arma iube, & clypeum cape, quem dedit ipse
 Inuictum ignipotens, atque oras ambiit auro.
 Crastina lux, mea si non irrita dicta putaris,
 Ingentes Rutulæ spectabit cædis acervos.
 Dixerat, & dextra discedens impulit altam,
 Haud ignara modi, puppim. fugit illa per vndas
 Ocyor & iaculo, & ventos æquante sagitta.
 Inde aliæ celerant cursus. stupet inscius iple
 Tros Anchisiades; animos tamen omine tollit.
 Tum breuiter supera aspectans conuexa precatur:
 Alma parens Idæa deum, cui Dyndima cordi,
 Turrigeræque vrbes, bijugique ad frena leones,
 Tu mihi nunc pugnae princeps, tu rite propinques
 Augurium, Phrygibusque adsis pede diua secundo.

PALLANTA MORTVVM

Æneas alloquitur Æn. II.

Te ne, inquit, miseranda puer, cum læta veniret,
 Inuidit fortuna mihi, ne regna videres
 Nostra, neque ad sedes victor veherere paternas?
 Non hæc Euandro de te promissa parenti
 Discedens dederam, cum me complexus euntem
 Mitteret in magnum imperium, metuensque moneret

Acres esse viros, cum dura proelia gente.
 Et nunc ille quidem, spe multum captus inani,
 Fors & vota facit, cumulatque altaria donis:
 Nos iuuenem exanimum, & nil iam caelestibus vllis
 Debentem, vano mæsti comitamur honore.
 Infelix nati funus crudele videbis.
 Hi nostri reditus, expectatique triumphi?
 Hæc mea magna fides: at non Euandre pudendis
 Vulneribus pulsum aspicias: nec sospite dirum
 Optabis nato funus pater. hei mei quantum
 Præsidium Ausonia, & quantum tu perdis Iule;
 Postquam omnis longe comitum processerat ordo,
 Substitit Aeneas, gemituque hæc addidit alto:
 Nos alias hinc ad lacrymas, eadem horrida belli
 Fata vocant. salue æternum mihi maxime Palla,
 Aeternumque Vale.

Quamquam de sua quidem Metamorphosi Ovidius Trist. 1. Eleg. 6. Sic ait.

Defuit & Scriptis vltima lima meis
 Tanta tamen in eo est artificij, præstantia, vt non
 mediocri futura sint ad Epopeïam emolumēto aliquot eius exempla.

PROPOSITIO, ET INVOCATIO Metamorph. 1.

In noua fert animus mutatas dicere formas
 Corpora. Dij captis (nam vos mutastis & illas)
 Aspirate meis: primaque ab origine mundi
 Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

SOLIS CVRRVVM, ET AV- ræ e descriptio. Met. 2.

Ergo

Ergo qua licuit genitor cunctatus, ad altos
 Deducit iuuenem, Vulcania munera, currus.
 Aureus axis erat, temo aureus, aurea summa
 Curuatura rotæ, radiorum argentens ordo.
 Per iuga chrysoliti, positaque ex ordine gemmæ,
 Clara repercusso reddebant lumina Phæbo.
 Dumque ea magnanimus Phaethon miratur, opusque
 Prospicit: ecce vigil nitido patefecit ab ortu
 Purpureas Aurora fores, & plena rosarum
 Atria diffugiunt stellæ. quarum agmina cogit
 Lucifer, & cœli statione nouissimus exit.
 Tum Pater.

PHAETONTIS LAPSVS.

Consternuntur equi, & saltu in contraria facto
 Colla iugo eripiunt, abrutaque lora relinquunt.
 Illic fræna iacent, illic temone reuulsus
 Axis, in hac radij fractarum parte rotarum:
 Sparsaque sunt late laceri vestigia currus.
 At Phaethon rutilos flamma populante capillos,
 Voluitur in præceps, longoque per aera tractu
 Fertur: vt interdum de cœlo stella sereno,
 Et si non cecidit: potuit cecidisse videri.
 Quem procul a patria diuerso maximus orbe
 Excipit Eridanus, fumantiaque abluit ora.
 Naiades Hesperiaë trifida fumantia flamma
 Corpora dant tumulto, signant quoque carmine saxum.
 Hic situs est Phaethon currus auriga paterni,
 Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.

BATTVS PERIVRVS

mutatur in lapidem.

*

E 4

Incusko

Incustoditæ Pylios memorantur in agros
 Processisse boues. videt has Atlantide Maia
 Natus, & arte sua syluis occultat abactas.
 Senferat hoc furtum nemo, nisi natus in illo
 Rure senex. Battum vicinia tota vocabat.
 Diuitis hic saltus herbosaque pascua Nelei,
 Nobiliumque greges custos seruabat equarum.
 Hunc timuit, blandaque manu seduxit, & illi
 Quisquis es hospes, ait, si forte armenta requiret
 Hæc aliquis, vidisse nega: neu gratia facto
 Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam.
 Et dedit: accepta, voces has reddidit hospes:
 Tutus eas, lapis iste prius tua furta loquetur:
 Et lapidem ostendit. simulat Ioue natus abire.
 Mox redit, & versa pariter cum voce figura,
 Rustice vidisti si quas hoc limite, dixit,
 Ire boues, fer opem, furtoque silentia deme:
 Iuncta suo pariter dabitur tibi fœmina tauro.
 At senior, postquam est merces geminata, sub illis
 Montibus, inquit, erant: & erant sub montibus illis;
 Risit Atlantiades, & me mihi perfide prodise:
 Me mihi prodise: ait: periuraque pectora vertit
 In durum filicem, qui nunc quoque dicitur Index,
 Inque nihil merito vetus est infamia saxo.

INVIDIÆ EFFIGIES.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto.
 Nusquam recta acies liuent rubigine dentes;
 Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno,
 Risus abest. nisi quem visi mouere dolores:
 Nec fruitur somno vigilantibus excita curis;
 Sed videt ingratos, intabescitque videndo

Successus

Successus hominum, carpitque, & carpitur vna,
Suppliciumque suum est.

AFFECTVVM PVGNA Met. 8.

Tum conata quater flammis imponere ramum.

Cœpta quater tenuit: pugnat materque, sororque.

Et diuersa trahunt vnum dno nomina pectus.

Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri:

Sæpe suum feruens oculis dabat ira ruborem;

Et modo nescio quid similis crudele minanti

Vultus erat, modo quem misereri credere posses.

Cumque ferus lacrymas animi siccauerat ardor,

Inueniebantur lacrymæ tamen. vtque carina,

Quam ventus, ventoque rapit contrarius æstus,

Vim geminam sentit, paretque incerta duobus.

Thestias haud aliter dubijs affectibus errat,

Inque vices ponit, positamque resuscitat iram.

PROTEI MUTATIO VARIA.

Nam modo te iuuenem, modo te videre leonem:

Nunc violentus aper: nunc, quem tetigisse timerent,

Anguis eras: modo te faciebant cornua taurum:

Sæpe lapis poteras, arbor quoque scepe videri:

Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum

Flumen eras: interdum vndis contrarius ignis.

FAMIS DESCRIPTIO.

Quæsitamque famem lapidoso vidit in agro

Vnguibus, & raris vellentem dentibus herbas.

Hirtus erat crinis: cana lumina, pallor in ore.

Labra incana situ, scabri rubigine dentes,

Dura cutis, per quam spectari viscera possent:

E v.

Ossa sub

Ossa sub incuruis extabant arida lumbis.
 Ventris erat pro ventre locus: pendere putares
 Pectus, & a spinæ tantummodo crate teneri.
 Auxerat articulos macies, genuumque tumebat
 Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
 Hanc procul vt vidit.

HOMINIS FAMELICI.

Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona pennis
 Mulcebat: petit ille dapes sub imagine somni,
 Oraque vana mouet, dentemque in dente fatigat,
 Exercetque cibo delusum guttur inani,
 Proque epulis tenues nequicquam deuorat auras.
 Vt vero est expulsa quies, furit ardor edendi,
 Perque auidas fauces immensaue viscera regnat.
 Nec mora, quod pontus, quod terra, quod educat æa
 Poscit, & appositis queritur ieiunia mensis,
 Inque epulis epulas quærit: quodque vrbibus esse,
 Quodque satis poterat populo, non sufficit vni:
 Plusque cupit, quo plura suam demittit in aluum.
 Vtque fretum recipit de tota flumina terra.
 Nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes:
 Vt que rapax ignis non vnquam alimenta recusat.
 Innumerasque faces cremat: & quo copia maior
 Est data, plura cupit, turbaque voracior ipsa est:
 Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
 Accipiunt, poscuntque simul. cibus omnis in illo
 Causa cibi est, semperque locus fit inanis edendo.

MIDÆ POSTVLATIO Met. 9.

Ille male vsurus donis, ait, Effice, quicquid
 Corpore contigero, solum vertatur in aurum.
 Annuit optatis, nocituraque munera soluit
 Liber, & indoluit, quod non meliora petisset.

Lætus abit, gaudetque malo Berecynthius heros,
 Pollicitique fidem tangendo singula tentat,
 Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
 Ilce detraxit virgam: virga aurea facta est.
 Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
 Contigit & glebam: contactu gleba potenti
 Massa fit. arentes Cereris decerpfit aristas:
 Aurea messis erat. demptum tenet arbore pomum,
 Hesperides donasse putes: si postibus, altis
 Admouit digitos, postes radiare videntur.
 Ille etiam liquidis palmas vbi lauerat vndis,
 Vnda fluens palmis Danaen eludere possit.
 Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
 Omnia: gaudenti mensas posuere ministri
 Extructas dapibus, nec tostæ frugis egentes.
 Tum vero, siue illa sua Carealia dextra
 Munera contigerat, Cerealia dona rigeabant.
 Sine dapes auido conuellere dente parabat,
 Lamina fulua dapes, admoto dente, premebat.
 Miscuerat puris autorem muneris vndis,
 Fusile per rictus aurum fluitare videres.
 Attonitus nouitate mali, diuesque, miserque,
 Effugere optat opes, & quæ modo vouerat, odit.
 Copia nulla famem releuat: sitis arida guttur
 Vrit, & inuiso merito torquetur ab auro.

HYPOTYPOSIS NAVERAGII.

Frangitur incurfu nimborum turbinis arbor,
 Frangitur & regimen: spoliisque animosa superbis
 Vnda velut victrix sinuataque despicit vndas:
 Nec leuius, quam si quis Athon, Pindumque reuulsos,
 Sede sua totos in apertum verteret æquor.
 Præcipitata cadit: pariterque & pondere, & ictu,

Mergit in ima ratem, cum qua pars magna virorum
 Gurgite pressa graui, neque in aera reddita, fato
 Functa suo est. alij partes & membra carinae
 Trunca tenent. tenet ipse manu, qua sceptrum solebat,
 Fragmina nauigij Ceyx: socerumque patremque
 Inuocat (heu) frustra: sed plurima nantis in ore
 Alcyone coniux: illam meminitque, refertque.
 Dum natat, absentem, quoties finit hiscere fluctus
 Nominat Alcyonen, ipsiq; immurmurant vndis.

*NEC parum quidem splendoris ad Epopaïam
 allatura credimus nonnulla ex Claudiano Poeta
 Epico plane mirabili.*

PROPOSITIO ILLVSTRI

*ducta principio cum Inuocatione, quam
 sequitur artificio plena Narratio.*

In Rufinum. I.

SAE P E mihi dubiam traxit sententia mentem
 Curarent Superi terras? an nullus inesset
 Rector, & incerto fluere mortalibus casus?
 Nam cum dispositi quæsissem fœdera mundi,
 Præscriptosque maris fines, annique recursus,
 Et lucis, noctisque vices: tunc omnia rebar
 Consilio firmata Dei, qui lege moueri
 Sidera, qui fruges diuerso tempore nasci,
 Qui variam Phœben alieno iusserit igne
 Compleri, solemque suo: porrexerit vndis
 Littora, tellurem medio librauerit axe.

Sed cum

Sed cum res hominum tanta caligine volui
Aspicerem, letosque diu florere nocentes,
Vexarique pios: rursus labefacta cadebat
Religio, causæque viam non sponte sequebar
Alterius; vacuo qui currere semina motu
Affirmat, magnumque nouas per inane figuras
Fortuna non arte regi; quæ numina censet
Ambigua, & vel nulla putat, vel nescia veri.
Abtulit hunc tandem Ruffini poena tumultum,
Absoluitque deos, iam non ad culmina rerum
Inuastos crenisse queror, tolluntur in altum
Vt lapsu grauiore ruant. Vos pandite vati
Pierides, quo tanta lues eruperit ortu.
Inuidia quondam stimulis incanduit atrox
Alesto, placidas late cum cerneret vrbes:
Protinus infernas ad limina tetra sorores
Concilium deforme vocat, glomerantur in vnum
Innumerae pestes Erebi, quascunque sinistro
Nox genuit foetu, nutrit Discordia belli,
Imperiosa Fames, leto vicina Senectus,
Impatiensque sui Morbus, Liuorque secundis
Anxius, & scisso moerens velamine Luctus,
Et Timor, & cæco præceps Audacia vultu,
Et Luxus populator opum, cui semper adhærens
Infelix humili gressu, comitatur Egestas.
Foedaque Auaritiæ complexæ pectora matris
Insomnes longo veniunt examine Cura.
Complentur vario ferrata sedilia cœtu,
Totaque collectis stipatur curia monstris.
Alesto stetit in medijs, vulgusque tacere
Iussit, & obstantes in tergum reppulit angues,
Perque humeros errare dedit, dum corde sub imo
Inclusam rabidis patefecit vocibus iram:

Siccinæ tranquillo produci secula cursus?
 Sic fortunatas patiemur viuere gentes?
 Quæ noua corrumpit nostros clementia mores?
 Quo rabies innata perit? quid inania profunt
 Verbera? quid facibus nequicquam cingimur atris?
 Heu nimis ignauæ, quas cœlo Iuppiter arcet,
 Theodosius terris. En aurea nascitur ætas,
 Et proles antiqua redit, Concordia, Virtus,
 Cumq; Fide Pietas alta ceruice vagantur,
 Insignemq; canunt nostra de plebe triumphum.
 Proh dolor, ipsa mihi liquidas delapsa per auras
 Iustitia insultat, vitijq; a stirpe recisis
 Elicit oppressas tenebroso e carcere leges.
 At nos indecores longo torpebimus æuo?
 Omnibus eiectæ regnis? agnoscite tandem
 quid Furiæ deceat, consuetas sumite vires,
 Conuentuq; nefas tanto decernite dignum.
 Iam cupio Stygijs inuadere nubibus astra,
 Iam statu violare diem, laxare profundo
 Fræna mari, sinuos ruptis immittere ripis.
 Et rerum laxare fidem, sic fata, cruentum
 Mugijt, & totos serpentum erexit hiatus,
 Noxiq; effudit concusso crine venena.
 Anceps motus erat vulgi, pars maxima bellum
 Indici superis, pars Ditis iura veretur,
 Dissensuq; alitur rumor. Ceu murmurat alti
 Impacata quies pelagi, quam flamine fracto
 Durat adhuc, sanitq; tumor, dubiumq; per æsum
 Lassa recedentis fluitant vestigia venti.
 Improba mox surgit tristi de sede Megæra,
 Quam penes insani fremitus, animiq; prophantis
 Error, & vndantes spumis furialibus iræ.
 Non si quasitum cognata cade cruorem,

Mlicitumque bibit, patrius quem fuderit ensis,
Quem dederint fratres, hæc terruit Herculis ora,
Hæc defensores terrarum polluit arcus.
Hæc Athamantæ direxit spicula dextræ:
Hæc Agamemnonios inter bachata penates,
Alternis lusit iugulis: hac auspice tædæ
Oedipodem matri, natæ iunxere Thyesten.
Quæ tunc horrifonis effatur talia dictis:

Signa quidem, o sociæ, Diuos attollere contra
Nec fas est, nec posse reor. sed lædere mundum
Si libet, & populis commune intendere letum,
Est mihi prodigium cunctis immanius hydriæ,
Tigride mobilius fæta, violentius Austris,
Acrius Harpyis, refluus incertius vndis,
Ruffinus, quem prima meo de matre cadentem
Suscepi gremio, reptauit paruus in isto
Sæpe sinu tenero, perque ardua colla volutus.
Vbera quæsiuit fletu, linguisque trifulcis
Mollia lambentes finxerunt membra Cerastræ.
Me tradente dolos, gestus, artemque nocendi,
Edidicit simulare fidem: sensusque minaces
Protegere, & blando fraudem prætexere risu,
Plenus fauitiæ, lucrique cupidine feruens.
Non Tarthesiacis illum satiaaret arenis
Tempestat pretiosa Tagi, non stagna rubentis
Aurea Pactoli, totumque exhauserit Hermum,
Ardebit maiore siti. quam fallere mentes
Doctus: & vnanimes odiis turbare sodales:
Talem progenies hominum si prisca tulisset,
Pyrithoum fugeret Theseus, offensus Orestem
Defereret Pylades, odisset Castora Pollux.
Ipsa quidem fateor vinci, rabidoque magistram
Præuenit ingenio: nec plus sermone morabor.

Solus habet scelerum quicquid possedimus omnes;
 Hunc ego, si vestrae res est accomoda turba,
 Regalem ad summi perducam Principis aulam,
 Sit licet ille Numa grauior, sit deniq; Minos,
 Cedet, & infidijs nostri flectetur alumni.
 Orantem sequitur clamor, cunctaq; profanas
 Porrexere manus, inuenta; tristia laudant.
 Illa vbi caeruleo vestes connexuit angue,
 Nodauitq; adamante comas, Phlegethonta sonorum
 Poscit, & ambusto flagrantis ab aggere ripæ
 Ingentem piceo succendit gurgite pinum:
 Pigraq; veloces per Tartara concutit alas.

Est locus extremum pandit qua Gallia littus
 Oceani prætentus aquis, quo fertur Vlysses
 Sanguine libato populum mouisse silentum.
 Illic umbrarum tenui stridore volantum
 Flebilis auditur questus, simulacra coloni
 Pallida, defunctasq; vident migrare figuras.
 Hinc Dea profiluit, Phœbiq; egressa serenos
 Infecit radios, vlulatuq; athera rupit
 Terresco, sensit ferale Britannia murmur.
 Et Senonum quatit arua fragor, reuolutaq; Thetis
 Substitit, & Rhœnus proiecta torpuit vnda.
 Tunc, in caniciem mutatis sponte colubris,
 Longæuum mentita senem, rugisq; seueras
 Perfulcata genas, & ficto languida passu
 Innadit muros Elysæ notissima dudum
 Tecta petens, oculisq; diu liuentibus hæsit
 Peiorem mirata virum, tunc talia fatur:

Otia te Ruffine iuuant: frustra; iuuentæ
 Consumis florem, patrijs inglorius aruis:
 Heu nescis quid fata tibi, quid sidera donent,
 Quid fortuna pareat: toti dominabere mundo,

Si parere

Si parere velis, artus ne sperne seniles.
 Namque mihi magicæ vires: æuique futuri
 Præscius ardor inest.

TYRANNIDEM RVFFINVS A

Megara incitatus parat.

Ergo animo victus, sequimur quocunque vocabis,

Seu tu vir, seu numen, ait, patriaque relicta
 Eoas, furia inssu, tendebat ad arces,
 Instabilesque olim Symplegadas, & freta remis
 Inclyta Theffalicas, celsa qua Bosphorus arce
 Splendet, & Orthysijs Asiam discriminat oris.
 Vt longum permenfus iter, ductusque maligno
 Stamine fatorum, claram subrepsit in aulam:
 Illicet ambitio nasci, discedere rectum,
 Venum cuncta dari profert arcana, clientes
 Fallit, & ambitos à principe vendit honores.
 Quæ sic Getuli iaculo percussa leana,
 Aut Hyrcana premens raptorem bellua partus,
 Aut serpens calcata furit: iurata Deorum
 Maestas teritur, nusquam reuerentia mensæ,
 Non coniux, non ipse simul, non pignora cæsa
 Sufficiunt odijs, non extinxisse propinquos,
 Non notos egisse sat est: extinguere ciues
 Funditus, & nomen gentis delere laborat.
 Nec perimit celeri letho: crudelibus antè
 Supplicijs fruitur: cruciatus, vincla, tenebras
 Dilato mucrone parat. proh sauior ense
 Parcendi rabies, concessaque vita dolori.
 Mors adeone parum est: causis fallacibus instat,
 Arguit attonitos se iudice: cætera segnis,
 Ad facinus velox, penitus regione remotas
 Impiger ire vias, non illum Syrius ardens
 Brumaue Typhæo stridens Aquilone retardat.

F

PRIN:

PRINCIPIS BONI TYPVS.

At non magnanimi virtus Stiliconis iniquo
 Fracta metu. solus medioque in turbine rerum
 Contra lethiferos rictus, contraque furemtem
 Mouit tela feram, volucris non prepete cursu
 Vectus equi, non Pegaseis adintus habenis.
 Hic cunctis optata quies, hic sola pericli
 Turris erat, clypeusque truce[m] porrectus in hostem;
 Hic profugis sedes, aduersaque regna furori,
 Seruandis hic castra bonis, hucusque minatus
 Hærebat, retroque fuga cedebat inerti.

Haud secus hyberno tumidus cum vertice torrens
 Saxa rotat, voluitque nemus, pontesque reuellit,
 Frangitur obiectu scopuli, quarensque meatum
 Spumat, & illisa montem circumtonat vnda.
 Qua dignum te laude feram, qui pene ruentis
 Lapsuroque tuos humeros obieceris orbi:
 Te nobis trepidæ ceu fidus dulce carinæ
 Ostendere Dei, geminis quæ lapsa procellis
 Tunditur, & victo trahitur iam cæca magistro.

Inachus quondam perhibetur in aquore Perseus
 Neptuni domuisse pecus, sed tutior alis,
 Te non penna vahit: rigida cum Gorgone Perseus
 Tu non vipereo defensus crine Medusæ.
 Illum vilis amor suspensæ virginis egit,
 Te Romana salus. taceat superata vetustas,
 Herculeos conferre tuis iam desinat actus.
 Vna Cleoneum pascebat sylua leonem,
 Solaque fulmineo resonabat Creta iuuenco,
 Lernaamque virens obsederat Hydra paludem.
 Hoc monstrum non vna palus, non vna tremebat
 Insula, sed Latia quicquid ditione subactum
 Viuit, & a primis Ganges horrebat Iberis.
 Hoc neque Geryon triplex, necturbidusq[ue] Orci

Isnitor

Ianitor æquabat, nec si concurrat in vnum
 Vis Hydræ, Scyllæque fames, & flamma Chimæræ.
 Certamen sublime diu, sed moribus impar
 Virtutum scelerumque fuit, iugulare minatur,
 Tu prohibes. ditem spoliat, tu reddis egenti.
 Eruit, instauras. accendit prælia, vincis.

MEGAERAE CVM ASTRAEA

colloquium.

Acrior interea voto, multisque Megæra
 Luxuriata malis, moestam deprændit in arce
 Iustitiam, diroque prior sic ore lacescit:

En tibi prisca quies, reuocataque secula rursus
 Vt rebare vigent, en nostra potentia cessit,
 Nec locus est vsquam furijs: huc lumina flecte,
 Aspice Barbaricis iaceant quot moenia flammis,
 Quas mihi Ruffinus strages, quantumque cruoris
 Præbeat, & quantis epulentur cædibus hydri.
 Linque homines, sortemque meam, pete fidera: notis
 Autumni te redde plagis, qua vergit in Austrum
 Signifer, æstiuo sedes vicina Leoni.

Diua refert, non vltius bacchabere demens,
 Iam pœnas dabit iste tuus: iam debitus vltor
 Imminet, & terras qui nunc ipsumque fatigat
 Aethera: nec vili moriens condetur arena,
 Iamque aderit læto promissus Honorius auro,
 Nec forti Genitore minor, nec fratre corusco,
 Qui subiget Medos, & cuspide proteret Indos.
 Sub inga venturi Reges, calcabitur asper
 Phasis equo, pontemque pati cogetur Araxes.
 Tuque simul granibus ferri religata catenis
 Expellere die, debellatasque draconum
 Tonsa comas, imo Baratri claudere recessu.
 Tunc tellus communis erit, tunc limite nullo

Discernetur ager, nec vomere sulcus adunco
 Findetur, subitis messor gaudebit aristis.
 Rorabunt querceta fauis, flagrantia passim
 Vina fluent, oleique lacus. nec murice tinctis
 Velleribus quæretur honor, sed sponte rubebunt
 Attonito passore greges, pontumque per omnem
 Ridebunt virides gemmis nascentibus algæ.

PROMISSA FAELICITAS.

Ille ego Saturni proles, cui machina rerum
 Seruit, & immensum tendit per inane potestas;
 Amissum ne crede diem, sunt altera nobis
 Sidera, sunt orbes alij, lumenque videbis
 Purius, Elysiisque magis mirabere campos,
 Cultore, que pio: illic preciosior ætas,
 Aurea progenies habitat, semperque tenemus,
 Quod superi meruere semel: nec mollia defunt
 Prata tibi, Zephyris illic melioribus halant
 Perperui flores, quos nec tua protulit Aetna.
 Est etiam lucis arbor prædiues Auerni
 Fulgentes viridi ramos curuata metallo,
 Hæc tibi sacra datur, fortunatumque tenebis
 Autumnum, & fuluis semper ditabere pomis.
 Parua loquor, quicquid liquidus complectitur aer,
 Quicquid alit tellus, quicquid maris æquora verrunt,
 Quod flumini voluunt, quod nutrire paludes,
 Cuncta tuis pariter cedent animantia regnis
 Lunari subiecta globo, qui septimus auras
 Ambit, & æternis mortalia separat astris.
 Sub tua purpurei venient vestigia Reges
 Deposito luxu, turba cum paupere mixti.

CONCURSVS, ORDOQUE

confidentium 3. de Rapt.

Iupiter

Iupiter interea cinctam Thamantida nimbis
Ire iubet, totoque deos accersere mundo.

Illā colorato Zephyros transgressa volatu
Numina conclamat pelagi, Nymphasque morantes
Increpat, & fluuios humentibus e locat antris.

Ancipites trepidique ruunt, quæ causa quietos
Excierit, tanto quæ res agitanda tumultu:

Vt patuit stellata domus, confidere iussi.

Nec confusus honor: cœlestibus ordine sedes

Prima datur: tractum proceres tenere secundum

Aequorei, placidus Nereus & lucida Phorci

Canicies, Glaucum series extrema biformem

Accipit, & certo mansurum Prothea vultu.

Nec non & senibus fluuijs concessa sedendi

Gloria: plebeio stat cætera more iuuentus.

Mille amnes liquidis incumbunt patribus, vnde

Naiades, & taciti mirantur numina Fauni.

DECRETVM DE REVOCANDIS AB

otio, & inertia mortalibus.

Tum grauis ex alio genitor sic orsus olympto est:

Abduxere meas iterum mortalia curas

Iam pridem neglecta mihi, Saturnia postquam

Otia, & ignaui senium cognouimus æui,

Sopitoque diu populos torpore paterno.

Sollicitæ placuit stimulos impellere vitæ,

Incultis ne sponte seges grandesceret aruis,

Vndaret neu sylua fauis, neu vina tumerent

Fontibus, & totæ fremerent in pocula ripæ.

Haud equidem inuideo (nec enim liuescere fas est,

Vel nocuisse deos) sed quod, dissuasor honesti,

Luxus, & humanas oblimat copia mentes,

Prouocet vt segnes animos, rerumque remotas

Ingeniosa vias paulatim exploret egestas.

Vtque artes pariat solertia, nutriet vsus,
 Nunc mihi cum magnis instat natura querelis
 Humanum releuare genus, dirumque tyrannum,
 Immitemque vocat, regnataque secula patri
 Commemoratur, parcumque louem se diuite clamat:
 Cur campos horrere situ? dumisque repleti
 Rura velim, & nullis exornem fructibus arnum?
 Sed iam quæ genitrix mortalibus antè fuisse
 In diræ subito mores transisse noueræ.
 Quid mentem traxisse polo? quid profuit altum
 Brexisse caput? pecudum si more pererrant
 Auia? si frangunt communia pabula glandes?
 Hæccine vita iuuat syluestribus abdita lustris
 Indiscreta feris? tales cum sæpe parentis
 Pertulerim quæstus, tandem clementior orbi
 Chaonio statui gentes auertere victu.
 Atque ideo Cererem, quæ nunc ignara malorum
 Verberat Idæos torua cum matre leones,
 Per mare, per terras auido discurrere luctu
 Decretum, donec natæ lætata repertæ
 Indicio tribuat fruges, currusque feratur
 Nubibus, ignotas populis sparsurus aristas.

PVLCHRVM PRINCIPIVM

In Theo. Paneg.

Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaque latè
 Fortunæ secunda nitet, nec fascibus vllis
 Erigitur, plausumque petit clarescere vulgi.
 Nil opis externæ cupiens, nil indigalaudis,
 Diuitijs animosa suis, immotaque cunctis
 Casibus, ex alta mortalia despicit arce.
 Attamen inuitam blandè vestigat, & vltro
 Ambit honor: docuit toties a rupe profectus

Listor, & in medijs consul quæsitus aratris.

Te quoque naturæ sacris, mundique vacantem,
 Emeritum pridem, deindatisque remotum
 Iudicijs eadem rursus complexa potestas
 Euehit, & reducem notis imponit habenis.

ITEM IN REGINAE LAVDE.

Dic mihi Calliope, tanto cur tempore differs
 Pierio meritam ferto redimire Serenam?

Vile putas donum solitam consurgere gemmis,

Aut rubro radiare mari, si floribus ornes

Reginæ regina comam sed floribus illi,

Quos neque frigoribus Boreas, nec Sirius vrit

Aëstibus, æterno sed veris honore rubentes

Fons Aganippæa Permessius educat vnda,

Vnde piæ pascuntur apes, & prata legentes

Transmittunt seclis Heliconia mella futuris.

Dignius haud vates alios exercuit vnum

Fœminæ virtutis opus.

ALIA IN PANEGYRI AD PROBVM

& fratres.

Sol qui flammiferis mundum complexus habenis,

Voluis inexhausto redeantia secula motu,

Sparge diem meliore coma, crinemque reperi

Blandius elato surgant temone iugales,

Efflantes roseum frænis spumantibus ignem.

Iam noua germanis vestigia torqueat annus

Consulibus, latique petant exordia menses.

Scis genus Auchenium, nec te te latnere Parontes

Auniadæ: nam sæpe soles ductoribus illis

Instaurare vias, & cursibus addere nomen.

His neque per dubium pendet fortuna pauorem,

Nec nouit mutare vices, sed fixus in omnes

Cognatos præcedit honos: quemcunque requires

Hac de stirpe virum, certum est de consule nasci.
 Per fasces numerantur aui, semperque renata
 Nobilitate virent, & prolem fata sequuntur.

TYBERINVS ILLVSTRI PROSO-
 popæia, Probinum & Oly brium, audat.

Hic stetit, & subitum prospexit ab aggere votum.

Vnanimes fratres cuncto stipante Senatu
 Ire forum, strictasque procul radiare secures,
 Atque vno bijuges tolli de limine fasces.
 Obstupuit visu, tuspensaque gaudia vocem
 Oppressam tenere diu: mox inchoat ore.
 En noua Ledaïs soboles fulgentior astris.
 Ecce mei ciues, quorum iam signifer optat
 Aduentum, stellisque parat conuexa futuris.
 Iam per noctiuagos dominetur Olibrius axes,
 Pro Polluce rubens, pro Castore flamma Probinî.
 Ipsi vela regent, ipsis dominantibus auras
 Nauita tranquillo moderabitur æquore pinum.
 Nunc pateras libare deis, nunc soluere multo
 Nectare corda libet: niueos iam pandite cœtus
 Naiades, & totum violis prætexite fontem;
 Mella ferant syluæ, iam profluat ebrius amnis
 Mutatis in vina vadis, iam sponte per agros
 Sudent irriguæ spirantia balsama venæ.
 Currat qui sociæ roget in conuiuia mensæ
 Indigenas flumines, Italis quicunque suberrant
 Montibus, Alpinaeque bibunt de more pruinas:
 Semper honoratus nostris celebrabitur vndis
 Iste dies, semper dapibus recoletur opimis.

APOSTROPHE AD CONSV-
 latum ipsorum.

O bene signatum fraterno nomine tempus,
 O consanguineis felix autoribus annus,

Incipe

Incipe quadrifidum Phœbi torquere laborem.
 Prima tibi procedat hyems, non frigore torpens,
 Non canas vestita niues, non aspera ventis,
 Sed trepido calefacta Noto. ver inde serenum
 protinus, & liquidi clementior aura Fauoni
 Pratis te croceis pingat: te mœsisibus Aestas
 Induat, Autumnusque madentibus imbuat vuis.
 Omni nobilior lustro, tibi gloria soli
 Contigit exactum numquam memorata per æuum,
 Germanos habuisse duces: te cuncta loquetur
 Tellus, te varijs scribing in floribus horæ,
 Longaque perpetui ducent in secula fasti.

EX SILII ITALICI DE
Bello Punico lib. 1.

PROPOSITIO ET INVOCATIO.

Ordior arma, quibus cælo se gloria tollit
 Aeneadum, patiturque ferox Oenotria iura
 Carthago. Da Musa decus memorare laborum
 Antiquæ Hesperia: quantosque ad bella creatit,
 Et quot Roma viros, sacri cum perfida pacti
 Gens Cadmæa super regno certamina mouit:
 Quæsitumque diu, qua tandem poneret arce
 Terrarum Fortuna caput.

AMILCAR ANNIBALEM FILIVM,

annorum nouem, in Romanos inca

Olli permulcens genitor caput, oscula libat,
 Attollitque animos hortando, & talibus implet:
 Gens recidiua Phrygum Cadmææ stirpis alumnos
 Foederibus non æqua premit. Si fata negarint
 Dedecus id patriæ nostra depellere dextra,
 Hæc tua sit laus, nate velis age, concipe bella

F §

Latura

Latura exitium Laurentibus: horreat ortus
 Iam pubes Tyrrhena tuos: partusque recusent
 Te surgente puer Latiae producere matres.
 His acuit stimulis, subicitque haud mollia dictu,
 Romanos terra, atque vndis ubi conferet ætas
 Ferro, ignique sequar, Rhetæaque fata reuoluam.
 Non Superi mihi, non Martem colubentia pacta,
 Non celsæ abstulerint Alpes, Tarpeiaque saxa,
 Hanc mentem iuro nostri per numina Martis,
 Per manes Regina tuos. Tum nigra, triformi
 Hostia mactatur Diuæ: raptimque recludit
 Spirantes artus, poscens responsa sacerdos,
 ILLIVS FACINORVM DIVINATIO.

Atolos latè confterni milite campos,
 Idæoque lacus flagrantés sanguine cerno.
 Quanta procul moles scopulis ad sydera tendit,
 Cuius in aerio pendent tua vertice castra.
 Iamque iugis agmen rapitur: trepidantia fumant
 Mœnia: & Hesperio tellus porrecta sub axe
 Sidonijs lucet flammis: fluit ecce cruentus
 Eridanus: iacet ore truci super arma, virosque,
 Tertia qui tulerat sublimis opima Tonanti.
 Heu quæ nam subitis horrescit turbida nimbis
 Tempestas, ruptoque polo micat igneus æther?
 Magna parant Superi: tonat alti regia cali:
 Bellantemque Iouem cerno. Venientia fata
 Scire ultra vetuit Iuno, fibræque repentè
 Contiguere: latent casus, longique labores.

DVX POSCITVR ANNIBAL

Erepto trepidus ductore exercitus, vna
 Annibalem voce, atque aiacri certamine poscit,
 Huic studia accendit patriæ virtutis imago:
 Huic fama in populos iurati dedita belli:

Huic virides ausis anni: feruorque decorus,
 Atque armata dolis mens, & vis insita fandi.
 Primi ductorem Libyci clamore salutant,
 Mox & Pyrenes populi, & bellator Iberus.
 Continuo que ferox oritur fiducia menti,
 Celsisse imperio tantum terraque, marisque.

MILITVM, DVCIS EXEMPLVM

strenuè, pugnantium Hypo-
 typolis.

At multo ducis exemplum clamore secuti,
 Inuoluunt atra telorum incenia nube,
 Clara nec in numero virtus latet: obuia quisque
 Ora duci portans, ceu solus bella capeffat.
 Hic crebram fundit baleari verbere glandem:
 Terque leui ducta circum caput altus habena,
 Permissum ventis abscondit in aere telum.
 Hic valido librat stridentia saxa lacerto.
 Huic impulsâ leui torquetur lancea nodo.
 Ante omneis ductor patrijs insignis in armis,
 Nunc picea iactat fumantem lampada flamma:
 Nunc sude, nunc iaculo, nunc saxis impiger inflat,
 Aut hydro imbutas bis noxia tela sagittas
 Contendit neruo, atque insultat fraude pharetræ.
LAVS ANNIBALIS PER ILLVSTREM

Protopopeiam.

Sed postquam cladem patefecit, & horrida bella
 Orantum squalor, præsensque astare Sagunti
 Ante oculos visa est extrema precantis imago:
 Tum senior inæsto Sycoris sic incipit ore.
 Sacrata gens clara fide, quam rite fatentur
 Marte satam populi ferro parere coacti:
 Ne crede ementos leuia ob discrimina pontum.
 Vidimus obsessam patriam, murosque tremantes:

Et quem

Et quem infana freta, aut cœtus genuere ferarum,
 Vidimus Annibalem. Procul his a mœnibus, oro,
 Arcete o Superi: nostroque in Marte tenete
 Fatiferæ iuuenem dextræ. Qua mole sonantes
 Conijcit ille trabes: & quantus crescit in armist
 Trans iuga Pyrenes medium indignatus Iberum,
 Exciuit Calpen, & mersos Syrtis arenis
 Molitur populos, maioraque mœnia quarit.

SERAM PETENTES PACEM

Romanos Annibal spernit. lib. 2.

Caruleis prouecta vadis iam Dardana puppis
 Tristia magnanimi portabat iussa Senatus,
 Primoresque patrum, Fabius Tirynthia proles
 Ter centum memorabat auos, quos turbine Martis
 Abstulit vna dies: cum Fors non æqua labori,
 Patritio Cremeræ maculauit sanguine ripas.
 Huic comes æquato sociauit munere curas
 Publicola, ingentis Volefi Spartana propago.
 Is cultam referens insigni nomine plebem,
 Aufonios atauo ducebat Consule fascēs.
 Hos vt depositis portum contingere velis
 Allatum Annibali, consultaque ferre Senatus
 Iam medio seram bello poscentia pacem,
 Ocyus armatas passim per littora turbas
 Ostentare iubet minitantiæ signa, recensque
 Perfusus clypeos, & tela rubentia cæde.
 Hand dictis nunc esse locum: strepere omnia clamat
 Tyrrhenæ clangore tubæ, gemituque cadentum.
 Dum detur, relegant Pontum: neu se addere clausis
 Festinent: notum, quid cæde calentibus armis,
 Quantum iræ liceat, motusue quid audeat ensis.

STRA.

INSTITVTIONVM.
STRAGIS BELLICÆ

95

Hypotyposis. lib. 6.

Iam Tartesiaco quos soluerat æquore Titan
In noctem diffusus equos, iungebat Eois
Littoribus: primique nouo Phaetonte relecti,
Seres lanigeris repetebant vellera lucis,
Et fœda ante oculos strages, propiusque patebat
Infani Mauortis opus, simul arma, virique,
Ac mistus sonipes, dextraque in vulnere, cassi
Hærentes hastis passim clypeique, tubæque,
Atque artus trunci capitum, fractusque, iacebat
Ossibus in duris entis, nec cernere de erat
Frustra seminecum quærentia lumina cælum:
Tum spumans sanie lacus, & fluitantia summo
Aeternum tumulis orbata cadauera ponto.

DVCIS OPTIMI ARDOR IN
prælio. lib. 10.

Paulus vt aduerſam videt increbescere pugnam,
Ceui fera, quæ telis circuncingentibus ultro
Assilit in ferrum, & per vulnera colligit hostem:
In medios fert arma globos, seseque periclis
Ingerit, atque omni lethum molitur ab ense.
Increpat horrendum, Perstate: & fortiter oro
Pectoribus ferrum accipite, ac sine vulnere terga
Ad manes deferre, viri: nisi gloria mortis,
Nil superest, idem sedes adeuntibus imas
Hic vobis dux Paulus erit, velocius inde
Hæmonio Borea, pennaque citatior ibat,
Quæ redit in pugnas fugientis arundine Parthi.

EX CATVLLI ARGO

~ nauia — ~

QVA

QUALIA AEGEVS FECERIT
 verba Theseo filio ad Minotaurum
 proficiscenti.

Namque ferunt, olim castæ cum mœnia diuæ
 Linquentem gnatum ventis concrederet Aegeus,
 Talia complexum iuueni mandata dedisse.
 Gnate mihi longa iucundior vnice vita,
 Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere casus,
 Reddite in extrema nuper mihi sine senectæ,
 Quandoquidem fortuna mea, ac tua feruida virtus
 Eripit inuito mihi te, cui languida nondum
 Lumina sunt gnati cara saturata figura:
 Non ego te gaudens latanti pectore mittam,
 Nec te ferre sinam fortunæ signa secundæ:
 Sed primum multas expromam mente querelas,
 Canitiem terra, atque infuso puluere fœdans:
 Inde infecta vago suspendam lintea malo,
 Nostros vt luctus, nostræque incendia mentis
 Carbasus obscura dicat ferrugine lbera.
 Quod tibi si sancti concesserit incola Itonis,
 Quæ nostrum genus, ac sedes defendere sueta
 Annuat, vt tauri respergas sanguine dextram:
 Tum vero facito, vt memeri tibi condita corde
 Hæc vigeant mandata, nec vlla obliteret ætas:
 Vt, simul ac nostros inuisent lumina colles,
 Funestam antennæ deponant vndique vestem,
 Candidaque intorti sustollant vela rudentes,
 Lucida qua splendent summi carchesia mali,
 Quam primum cernens, vt læta gaudia mente
 Agnoscam, cum te reducem fors prospera sistet,
 Hæc mandata prius constanti mente tenentem
 Thesea, ceu pulsæ ventorum flamme nubes
 Aerium niuei montis liquere cacumen,

At pater, vt summa prospectum ex arce petebat,
 Anxia in assiduos absumens lumina fletus,
 Cum primum infecti conspexi, lintea veli,
 Præcipitem sese scopulorum è vertice iecit,
 Amissum credens immiti Thesea fato.

PARCÆ TRES EFFINGVNTVR

fatidico Achillem carmine
 celebrantes.

Veridicos Parcæ cœperunt edere cantus,
 His corpus tremulum complectens vndique vestis
 Candida purpurea talos incinxerat ora:
 At roseo niueæ residebant vertice vittæ,
 Aeternumque manus carpebant rite laborem.
 Læua colum molli lana retinebat amictum:
 Dexterâ tum leuiter deducens fila supinis
 Formabat digitis, tum, prono pollice torquens,
 Libratum tereti versabat turbine fustum:
 Atque ita decerpens æquabat semper opus dens,
 Laneaque aridulis hærebant morosa labellis,
 Quæ prius in leui fuerant extantia filo.
 Ante pedes autem candentis mollia lanæ
 Vellera virgati custodibant calathisci.
 Hæ tum clarifona pollentes vellera voce
 Talia diuino fuderunt carmine fata,
 Carmine, perfidia quod post nulla arguet ætas.
 O decus eximium, magnis virtutibus augens
 Emathiaæ columen Pelen, clarissime nato,
 Accipe, quod læta tibi pandunt luce sorores,
 Veridicum oraculum. sed vos, quos fata sequuntur,
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.
 Nascetur vobis expers terroris Achilles,
 Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus
 Qui persæpe vago victor certamine cursus

Flamea

Flammea præuertet celeris vestigia ceruæ.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.

Non illi quisquam bello se conferet heros,
 Cum Phrygiæ Teucro manabunt sanguine riuus,
 Troicaque obsidens longinquo mœnia bello
 Periuri Pelopis vastabit tertius heres,
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.

Illius egregias virtutes, claraque facta
 Sæpe fatebuntur gnatorum in funere matres,
 Cum tremulo incanos soluent a vertice crines,
 Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.

Namque velut densas prosternens messor aristas,
 Sole sub ardenti flauentia demetit arua,
 Troiugenum infesto prosternet corpora ferro.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.

Testis erit magnis virtutibus vnda Scamandri,
 Quæ passim rapido diffunditur Helleſponto;
 Cuius iter caſis anguſtans corporum acervus
 Alta tepefaciet permixta flumina cade.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.

Denique testis erit morti quoque dedita præda,
 Cum teres excelſo coacervatum aggere buſtum
 Excipiet niueos percuſſa virginis artus.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.

Nam ſimul ac ſeſis dederit fors copiam Achiuis
 Urbis Dardaniæ Neptunia ſoluere vincla,
 Alta Polixenia madefient cade ſepulcra;
 Quæ velut ancipiti ſuccumbens victima ferro
 Projiciet truncum ſubmiſſo poplite corpus.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.

Talia profantes quondam felicia Pelei,
 Carmina diuino cecinerunt pectore Parcæ.

COMOEDIA,

TRAGOEDIA, TRAGICO-

mœdia, Quid sint. Cap. i.

(*)

COMOEDIAM Cicero scriptum reliquit, esse imitationē vitæ, speculū consuetudinis, imaginē veritatis. Quæ verba non tam ad comœdiæ notionem euoluendam, quam ad eam cōmendandā pertinent. Haud secus ac illa ad laudandā historiā, in 2. de Orat. Historia verò testis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuntia vetustatis. Nos igitur sic eam definiamus.

Comœdia est poesis dramatica, quæ ob docendam vitæ consuetudinē, ciuiles & priuatas actiones, non sine leporibus & facetijs imitatur.

Tragœdia est poesis, virorum illustrium, per agentes personas, exprimens calamitates, ut misericordia & terrore animos ab ijs perturbationibus liberet, à quibus huiusmodi facinora tragica proficiuntur.

Tragicomœdia est cōfusum quiddā ex comœdia & tragœdia: quando nimirum cōtra legē comi-

G

cam;

cā, illustriores augustioresq; personæ admiscent.
 Potest etiā dici, Tragicomedia est tragœdia cū e-
 xitu comico, hilari videlicet, pacato, & trāquillo.
 Finis itaque tragicocomœdiæ semper erit latus.
 Verum enimverò, licere vicissim facere comicotra-
 gœdiam, cuius nimirum exitus sit lugubris, haud
 affirmem: quandoquidem personarum vulgarium
 humiliūque casus & calamitates, cum ad memo-
 riam, tum ad cōmonēdos animos nō tanti sunt mo-
 mēti. Adde quod huiuscemodi fabulæ nullū vspiciā
 apparet exemplum.

QVIBVS REBVS COMOEDIA,
 & Tragœdia differant, vel conueniant.

∞ Cap. 2. ∞

QUINQUE rebus potissimum comœ-
 dia & tragœdia differunt, materia, per-
 sonis, dictione, affectibus, exitu. Intragœdia actio-
 nes, sunt grandiores. Quid enim aliud legis ibi,
 quid audis, nisi luctus, exilia, cædes: atq; ut pau-
 cis comprehendam, valde horribilia, & ad memo-
 riam sequentium sæculorum admodum insignia?
 Quas quidem res interdum ex se comminiscit, ut
 comœdia semper: sæpius ab alijs mutuatur, ut co-
 mœdia

comœdia nunquā. Docuit Euripides Archelaū Regē, quodnā esset argumētū, quæ materia tragœdiæ propria. Nam cum Rex ab eo cōtenderet, vt de eo tragœdiam faceret. Ego verò Deos precabor, ait Euripides, vt ne quid tragœdia dignum Regi aliquando eueniat. Comœdia res humiles, plebeias ac ciuiles habet. Atque illa quidem magnatū fugiendam, hæc ciuilem priuatorumq; vitam expetendā exprimit. Quin etiam dum misérias & stultitias amantium imitatur, honestatem turpitudinē præferendam monet. Quod ad personas attinet, comicæ sunt ignobiles, obscuræ, ciuiles tantum. Tragicæ illustres viri, illustres fœminæ, principes, reges, imperatores. Illæ è pagis & oppidis, istæ ex amplissimis vrbibus & arcib⁹ accersitæ. Dictio comica verbis cōstat tritis, vsitatis, quotidianis, figura infima. In tragœdia oratio cōficiē verbis electis, sublimib⁹, sonantibus, plenis, à cōmuni cōsuetudine abhorrētib⁹. Omne genus scripti grāuitate tragœdia vicit. Hinc tragicè loqui. Comœdiæ sermo est attenuatus. Interdum tamen & vocem comœdia tollit, vt est apud Horatium.

Iratusq; Chremes tumido de litigat ore,
Et tragicus plerumq; dolet sermone pedestri.

affectus, in comœdia sedatiores sunt, in tragœdia vehementiores. exitus comœdiæ lætior est, cū eius initium plerūque sit paulò turbulētius ac tristius: tragœdiæ mœstus ac funestus planè. Hoc perpetuò verum non est. Nam & in comœdia nonnumquam infelicem exitum inuenias, quamuis nō sine festiuitate: & in tragœdia felicem.

Vtraque autem in agēdo, non in narrādo versatur, habetq; eundem imitandi modum: & eodem spatio temporis finitur, totidemque, & iisdē partibus constat. Studiosis eloquētię plus multò prodest tragœdia, quàm comœdia: quamquam bæc quoque non modicè prodest. Hauriunt inde verborum delectum, splendorem, gravitatem maximam, sententiarum pondera, āplificationū rationes, affectuum varietatem, & magnitudinem, omnis deniquē generis præclara, & ad docēdū, delectandū, p̄ er-mouendū, summè idonea ornamenta.

DE COMOEDIÆ, ET TRAGOE- dię partibus ex qualitate. Cap. 3.

HARVM partes, vt Aristoteles docet,
vel ex qualitate, vel ex quantitate conside-
rāf. Ex qualitate sunt omnino sex. Fabula, Mo-
res, senten-

res, Sententia, Dictio, Apparatus, Modulatio.

FABVLA comœdiæ, est imitatio fictio-
 ve comica sicut Tragediæ tragica. vacat rebus ad-
 mirabilibus, ac prodigiosis, quales frequenter in
Epopœia referuntur, & nonnumquã in tragœdia
 ostenduntur: neque etiam illustres, graues, lugu-
 bres, terribiles, vno verbo, tragicas complectitur:
 verum ciuiles ac priuatas tantum: quæ cuiusmodi
 sint, quis non videt? Earum caussa humiles item,
 vulgarèsque personas sumit, & ijs nomina cum
 rebus cõgruëntia imponit. Et quoniã humanæ actio-
 nes, tametsi priuatae, vt plurimũ cũ perturbationib⁹
 aliquib⁹ cõiuncte sunt, miscet quoq; euēta fortui-
 ta, quæ insperatã lætitiã, dolorẽ, admirationẽ cõti-
 neant. Quamquã tragœdiæ argumētũ sepi⁹ vel ab
 historia, vel à fabula nota petit, aliquãdo tamẽ totũ
 fingit: id q; semper fieri cõsuevit in comœdia. Opor-
 tet autẽ fabulã, id est, rerũ actionũue cõstitutio-
 nẽ, vnũ quiddã esse, ac breuissimum, idq; breuibus
 episodijs dilatari & amplificari, rerumq; ac per-
 sonarũ varietate distingui. Monent etiam, in tra-
 gœdia pauciores induci bistriones quã in comœdia:
 ac dijs è machina tum concedi locum, cùm vel præ-
 terita, eaq; mortalibus ignota referenda, vel fu-
 tura præ-

tura, prænuntianda sunt: & omnino cum quippiã cognosci, aut confici humano ingenio industriã non potest. Hinc Horatius.

Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit.

Hoc modo in Oreste Appollo in medio turbarum se in cõspectũ dans, tumultũ cõponit. In tragædia res erunt eiusmodi, in quibus inest quædam atrocitas & indignitas, vnde terror & commiseratio: quæ est nota peculiaris tragædiæ, qua agnoscit: etiã si felici claudat exitu, vt Electra Euripidis, vbi cædes Aegisthi multis gaudiũ creat. Illa verò duo, terror, inquã, & misericordia cũ ex rebus, tũ ex personis cõparabuntur. Erunt enim funera, fletus, cruciatus, cædes, orbitates, desperationes, deniq; res grauitatis, & acerbitalis plenæ, quarũ vim magnopere vel auget, vel minuit personarũ conditio. Cõsiderandum in vtraq; illud Horatij.

Non tamen intus

Dignageri promes in scenam, multa; tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus;
Aut in auem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.

MORES ratione personarum sese admodum dis-

*dū dissimiliter habēt: siquidē qui laudant in alijs,
& ijs maximē conueniunt, in alijs laudari non so-
lent. Ad hęc scire licet mores effingendos, secun-
dum verisimile, aut necessarium. Si personæ in-
ducuntur notæ, vt sæpenumero in tragœdia, tales
esse in imitatione debebūt, quales reuera fuerūt.
Sic enim hoc loco, necessariū, interpretamur. Pul-
chrè Horatius.*

Scriptor honoratum si forre reponis Achillem,
Impiger, iracundus, inexorabilis, exors,
Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox inuictaq; flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.

*Sin autem fictæ & nouæ, vt in comœdia perpe-
tuò, Sic idem Horat. ex versimili, præcipit.*

Ætatis cuiusq; notandi sunt tibi mores,
Mobilibusq; decor naturis dandus & annis.
Reddere qui voces iam scit puer, & pede certo
Signat humum: gestit paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas.
Imberbis iuuenis tandem custode remoto,
Gaudet equis canibusq; & aprici gramine campis.
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
vtilium tardus prouisor, prodigus æris,
Sublimis cupidusq;, & amata relinquere pernix,
Conuersis studijs, ætas animusq; virilis
Quærit opes, & amicitias: inseruit honori,
Commisisse cauet, quod mox mutare laboret.

Multa senem circumueniunt incommoda: vel quod

Quærit: & inuentis miser abstinet, ac timet uti;
 Vel quod res omnes timide, gelideq; ministrat,
 Dilator, spe longus, iners, auidusq; futuri,
 Difficilis, querulus, laudator temporis acti
 Se puero, censor, castigatq; minorum.

Mores enim rectè exprimet, qui cuiusq; indolem, ingenium, institutum, affectiones, consuetudinem, verbis, & actione declarabit.

Moribus connexæ sunt perturbationes, affectusq; animi, quibus ita se commotos personæ, demonstrat, ut miserationem, terrorem iram in auditorum animis accendant: vel quemlibet alium affectum moueant.

Ad mores pertinet mites asperos, liberales auaros, intemperantes modestos, probos improbos proponere. Ad perturbationes verò, felices miseros, locupletes egenos, & huiusmodi.

Seruanda insuper æquabilitas: ut si semel timidum, auarum, ferocem quempiam ostenderit, maneat talis, qualem ab initio produxeris. Hoc etiam Horatius iubet.

Seruetur ad imum

Qualis ab incepto processerit, & sibi constet:

SENTENTIÆ. la^o & virt^o est, animi sensum aptè exprimere. Quia vero comic^o sermo summiß^o est,

est, sententias quoq; non elatas aut grandes postulat. Nullæ hic quæstionum discussiones, aut probationes exquisitiores. Omnia tanquam probata pronuntianda, & in medium asserenda sunt, secus in Tragedia. Robur accipiunt si à senibus, & grauib; viris dicantur; vim amittunt quando ab adolescentulis, vel mulierculis pronuntiant. Cauendū ne palam falsæ, ne ineptæ, ne perplexe, ne obscure sint; ne sepius & passim, sed suis tantū locis collocetur. Dictio comica nec ad tragicā sublimitatē assurgit, nec ad humilitatem mimicam descendit: sed temperamentum quoddam seruat. Facilis, aperta, suavis, pura, elegans, simplici & mediocri cum ornatu. Grandior multò, ac splendidiior tragica oratio. Tamē verissimū illud Horatij,

Interdum tamen & vocem Comedia tollit,
 Iratus quæ Chremes tumido delitigat ore,
 Et tragicus plerunq; dolet sermone pedestri,

Quanquam paulò antè dixerat.

Versibus exponi tragicis res comica non vult,
 Indignatur item priuatis, ac prope focco
 Dignis carminibus narrari Cæna Thyestæ.

Habebit itaq; dictiōe Tragedia à quotidiana loquendi consuetudine remotam, magnificam copiosam sublimem, grauib; sententijs refertam. Co-

mœdia breuiora, & magis concisa omnia, sententiose dicta rariora, & ea potissimum, quæ communis consensus, & vulgi quoq; iudicium approbat, vt sunt prouerbia.

Apparatus, quoniam ad artifices alios, potiùs quàm ad Poetam pertinet, omittitur. De Modulatione autẽ paulò post, vbi de Choris, agetur.

DE TRAGOEDIÆ, ET COMOEDIÆ partibus ex quantitate. Cap. 4.

QVINQVE partes comœdiæ vel tragiæ numerantur, quibus earum magnitudo absoluitur, prologus vel propbasis, protasis, epitasis, catastasis, catastrophe. Prologus est oratio quæ ante fabulam legitimam habetur ad spectatores. Prologi nomen latè hic sumimus, vt pote commune Tragœdiæ, & Comœdiæ, proprie tamen propbasis in Tragiæ est ea scilicet pars, quæ primum chorum præcedit, & qua patefit aditus ad fabulam, actionem ve vniuersam. Quod interdum facere solet chorus. Vt in Euripidis Rheso. In Comœdiæ autem prologo vel poeta commendatur: vel obtrektorum, maleuolorumque criminibus respōdetur, aut etiam crimina regerit.

regeruntur: vel argumentum fabulae enarratur: vel haec omnia simul praestantur. Protasis prima pars fabulae, in qua summa rei proponitur, & narratur: non tamen finis ostenditur: nempe ut ex inopinato exitu crescat fabulae incūditas. Quāquam enim ex argumēto, rerum ordo teneatur, tamen brevis illa indicatio non tam explet animum, quā incendit. Hec in Tragedia prologi vicem gerit vel prophaeseos, in qua saepe vnus, saepe duo colloquentes fabulam inchoant, ut in Senecae Thebaide Thyeste, Oedipo. Protasis ergo fabulae priorem partem exponit, partē tamen potissimam retinet, ut ipsa suspensione, & ignorance spectatoribus auiditatem exitus cognoscendi ingerat, & rerum maximarum expectatione ad Catastrophen vsq; retineat. Quod ipsum in Epitafi studiosi^o curandū; nihil enī aliud est Epitasis, quā ipsa inuolutio, & perturbatio rerum omnium, incrementum q; earum, quae continentur in protasi. quod mutatio euentuum, atq; Fortunae incipiat se prodere. Magna hic cura & acri iudicio opus est, ut tota series actionum quasi catenae annuli cohaereat: posteriora ut medijs, media prioribus respondeant, semperq; vñ ex alio, quasi nascatur, ut nihil adducatur,

ducatur, quod non, aut necessario, aut valde probabiliter consequi videatur.

Catastrophe autem est integra demonstratio, & absolutio fabulae, exitum rerum, & conuersionem fortunae, in melius vel in deterius, exponens.

DE ACTIBVS, SCENIS, ET Personis. Cap. 5.

ACTVS est pars fabulae, continens diuersas actiones pro diuersitate partium, de quibus supra explicatum est. Non plures autem, nec pauciores quinque actus siue in tragoedia siue in comedia esse conuenit. Primus quidem materiā, seu argumentū fabulae comprehendit: alter res in actū deducit: tertius impedimenta & turbationes affert: quartus viā monstrat, qua res implicitae soluitur: postremus res implicitas artificiosè dissoluit.

Actus in scenas diuiditur, quem pererrare totū vna scena absoluit: nisi aliquando in tragoedia. Est autem scena pars actus, in qua duae pluresue, personae colloquuntur, quae dicuntur diuerbia. Initium capit nonnunquam ab omnium ingressu in scenam: nonnunquam ab vnius tantum: qui deinde alium inuenit e scena superiore. Finitur abitu, interdū

interdum omnium, aliquando vnius tantum. Vt si tres fuerint, duo reliqui scenam sequentem constituent. Est cum vnus solus ad futuram scenam relinquitur.

In personis id obseruandum monent, ne vltra quinq̃ies eadem persona egrediatur. Dauus tamē in Andria sepius exit. Quauis autē in scenam plures simul personæ prodeant, tres tamen loqui tantum par est, Horat.

Nec quarta loqui persona laboret.

Ne loquentium multitudo confusione pariat. Sed vel tacita audiat, vel secum, non cum alijs verba conferat, vt in Adria. Act. 3. & 4. A Plauto, tamen & tragicis etiam nonnullis lex hæc perpetuò seruata non est.

DE CHORIS. Cap. 6.

CHORVS ad actorum officia pertinet; Qui vt ait Aristoteles, tanquā vna persona considerandus est. erat enim velut quedā Actio-
nis ipsius pars constans certo numero personarum, quę inter actum, & actum pro argumēti varietate canerent, sermonem quę, aut cum scenicis personis, aut vicissim inter se se miscerent (cum decora nō-
nunquā

nunquam saltatione) aut etiam depositio interim
cantu & saltatione, ad populum loquerent, idq;
vel loquente vno pro omnibus, vel simul, aut vicis-
sim pluribus. vel demum choreas exercentibus ce-
teris, vno pluribus ve canentibus, vel aliter pro vt
res dabat. Quoniam autem Poeta debet non solum
quid personadicat, sed etiam quid chorus canat,
considerare, audiendus Horatius.

Afforis partes Chorus, officiumq; virile
Defendat : neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducatur, & hæreat apte.
Ille bonis faueatq; & concilietur amicis,
Et regat iratos, & amet peccare timentes;
Ille dapes laudet mensæ brevis, ille salubrem
Institiam, legesq; & apertis otia portis:
Ille tegat commissa, deosq; precetur, & oret
Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Hæc sint Tragediæ Comædiæ que præcepta morum
illustranda quidem exemplis. Nec verò visum
fuit Poema integrum exempli loco proponere,
sed aut actum, aut scenam aut partes
singulas personarum, quod faci-
lius poeta intelligat, quid
cuique debeat at-
tribui. ~

(*)

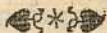
EXEM

INSTITVTIONVM. III
E X E M P L A

TRAGŌDIAE. Cap. 7.

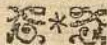

EX SENECAE THEBAIDE.

P R I M V M offerat exemplum, Senecæ
Thebais Actu primo, vbi Introducit Oedi-
pus, quicū in penam facinorum, quę ignoranter
patrarat, oculos ipse sibi eruiſſet, ſponteque Re-
gnum & patriam exilio commutaſſet: Antigone
filiam itineris ducē à ſe amouere conat̃, quò vitā
ſibi adimere liberiùs poſſit. Illa verò patrem, quò
conſilio quā precibus ad meliora traducit.

OEDIPVS, ANTIGONE

C A E C I parentis regimen, ac feſſi vnicum
Patris leuamen nata, quam tanti eſt mihi
Genuiſſe vel ſic, deſere infauſtum patrem.
In recta quid deſlectis errantem gradum?
Permitte labi, melius inueniam viam,
Quam quæro ſolus, quæ me ab hac vita extrahat,
Et hoc nefandi capitis aſpectu leuet
Celum, atq; terras. quantulum hac egi manu?
Non video noxæ conſcium noſtræ diem,
ſed videor. hinc iam ſolve inhærentem manum,
Et paſſ

Et patere cæcum, qua volet, ferri pedem.
 Ibo, ibo, qua prærupta protendit iuga
 Meus Citharon: qua peragrati celer
 Per saxa montis iacuit Actæon suis
 Noua præda canibus: qua per obscurum nemus,
 Syluamq; opacæ vallis instinctas dea
 Egit sorores mater, & gaudens malo
 Vibrante thyrsos prætulit fixum caput:
 Vel qua cucurrit corpus inuisum trahens
 Zethi inuentus: qua per horrentes rubos
 Tauri ferocis sanguis ostentat fugas:
 Vel qua alta maria vertice immerso premit,
 Inq; præceps qua scelus fugiens suum
 Nouumq; faciens: mater intulit freto
 Mersura natum, seq;. Felices, quibus
 Fortuna melior tam bonas matres dedit.
 Est alius istis noster in syluis locus,
 Qui me reposcit, hunc petam cursu incito:
 Non hæsitabit gressus, huc omni duce
 Spoliatus ibo. quid moror sedes meas?
 Montem Cithæron redde, & hospitium mihi
 Illud meum restitue, vt expirem senex,
 Vbi debui infans: recipe supplicium vetus
 Semper cruenta, sæue, crudelis, ferox
 Cum occidis, & cum parcis: olim iam tuum
 Est hoc cadauer: perage mandatum patris,
 Iam & matris: animus gessit antiqua exequi
 Supplicia. Quid me nata pestifero tenes
 Amore vinctum? quid tenes? genitor vocat:
 Sequor, sequor, iam parce. Sanguineum genus
 Insigne regni Laius erepti furit:
 Et ecce manes manibus infestis petit,
 Foditq; vultus. nata, genitorem vides:

ANT. Video ego: tandem spiritum inimicum exue.

OED. Desertor anime, fortis in partem tui.

Omitte pœnas lægidas longæ moræ,

Mortemque totam recipe. quid segnis traho?

Quid viuo: nullū facere iam possum scelus?

Possum miser. prædico, discede a patre,

Discede virgo: timeo post matrem omnia.

ANT. Vis nulla genitor a tuo nostrā manū

Corpore resoluet, nemo me comitem tui

Eripiet vnquam: Labdaci claram domum,

Opulenta ferro regna germani petant:

Pars magna patris optimo e regno mea, est

Pater ipse: non hunc auferent fratres mihi,

Non si reuulso Iuppiter mundo tonet,

Mediumque nostros fulmen in nexus cadat,

Manum hanc remittam. prohibeas genitor licet,

Regam abnuentem, dirigam inuitum gradum.

Perire sine me non potes, mecum potes.

Si moreris, antecedo: si viuīs, sequor:

Sed flecte mentem, pectus antiquum aduoca,

Victasque magno pectore ærumnas doma:

Resiste: tantis in malis vinci malum est.

OED. Vnde in nefanda specimen egregium domas?

Vnde ista generi virgo dissimilis suo?

Fortuna credis aliquis est ex me pius?

Non esset vnquam (fata bene noui mea)

Nisi vt noceret. ipsa se in leges nouas

Natura vertet, regeret in fontem citas

Reuolutus vndas amnis, & noctem afferet

Phæbæa lampas: Hesperus faciet diem

Vt ad misérias aliquid accedat meas.

Desiste ccepto virgo, ius vitæ, ac necis

Meæ penes me est: regna deserui libens,

Deseris me, o

anime, & pu-

sillus sis. Eris-

ne dūtaxat for-

tis in tui par-

tem, nec totus

eliges perire.

Regnum mei retineo: si fida es, comes,
 Duc vbi sit altis præruptum saxi iugum:
 Vbi torua rapidus ducat Ismenos vada:
 Duc vbi feræ sint, vbi fretum, vbi præceps locus,
 Si dux es, illuc ire morituro placet,
 Vbi sedit alta rupe semifero dolos
 Sphinx ore nectens: dirige huc gressu pedem,
 Hic siste patrem: dira ne sedes vacet,
 Monstrum reponere maius: hoc saxum infidens
 Obscura nostræ verba fortunæ loquar,
 Quæ nemo soluat. Quid tam inextricabile
 Ani gener, patris quæ riualis sui,
 Frater suorum liberum, & fratrum parens:
 Vno auia partu liberos peperit viro,
 Ac sibi nepotes. monstra quis tanta explicet?
 Ego ipse, victæ spolia qui Sphingis tuli,
 Hærebo fati tardus interpretis mei.
 Quid perdis vltra verba? quid pectus ferum
 Mollire tentas precibus? hoc animo sedet
 Effundere hanc cum morte luctantem diu
 Animam, & tenebras petere: nam sceleri hæc mea
 Parum alta nox est: Tartaro condi iuuat,
 Et si quid vltra Tartarum est, tandem libet.
 Ferrum negabis? noxias lapso vias
 Claudes? & arctis colla laquies inferi
 Prohibebis? herbas, quæ ferunt lethum, auferes?
 Quid ista tandem cura proficiet tua?
 ANT. Pauca, o parens magnamime, miserandæ precor
 Vt verba natæ mente placata audias.
 Non te vt reducam veteris ad specimen domus,
 Peto, aut vt iras tempore, aut ipsa mora
 Fractas remisso pectore, ac placido feras,
 Et hoc decebat roboris tanti virum,

Non esse sub dolore, nec victum malis
 Dare terga: non est, vt putas, virtus pater
 Timere vitam, sed malis ingentibus
 Obstare, nec se vertere, ac retro dare.
 Quis iam deorum (velle fac) quidquam potest
 Malis tuis adijcere: iam nec tu potes,
 Nisi hoc, vt esse te putes dignum nece:
 Non es, nec vlla peccus hoc cui pa attingit.
 Quid te efferarit? quid nouos suffixerit
 Stimulos dolori? quid te ad infernas agit
 Sedes? quid ex his pellit? Vt careas die:
 Cares, Vt altis nobilem muris domum,
 Patriamque fugias? Patria tibi viuo perit.
 Natos fugis, matremque? Ab aspectu omnium
 Fortuna te summonit: & quidquid potest
 Auferre cuiquam mors, tibi hoc vita abstulit.
 Regni tumultus, turba fortuna prior
 Abscessit ante busta quem genitor fugis?
 OED. Me fugio: scelerum fugio conscius omnium
 Pectus: manumque hanc fugio, & hoc coelum, & deos
 Et dira fugio scelera, quæ feci nocens.
 Ego hoc solum, frugifera quo surgit Ceres,
 Premo: has ego auras ore pestifero traho:
 Ego laticis haustu satior: aut vlllo fruor
 Alme parentis munere? ego castam manum
 Nefandus, incestificus, execrabilis
 Attracto: ego vllos aure concipio sonos?
 Absiste, nullas animus admittit preces,
 Nouamque poenam sceleribus quarit parem:
 ANT. Si nulla genitor causa viuendi tibi est,
 Hæc vna abunde est, vt pater natos regas
 Grauius furentes: tu impij belli minas
 Auertere vnus, tuque vecordes potes

Inhibere iuuenes, ciuibus pacem dare,
 Patriæ quietem, foederi læto fidem.
 Vitam tibi ipse si negas, multis negas.
 O E D. Illis parentis vllus, aut æqui est amor
 Auidis cruoris, imperij, armorum, doli,
 Diris, scelestis, breuiter vt dicam, meis:
 Scio quo ferantur: quanta moliri parent.
 Ideoque lethi quero maturi viam,
 Morique propero, dum in domo nemo est mea
 Nocentior me. gnata quid genibus meis
 Fles aduoluta? quid prece indomitum domas?
 Vnum hoc habet fortuna, quo possim capi
 Inuictus alijs: sola tu affectus potes
 Molire duos, sola pietatem in domo
 Docere nostra: nil graue, aut miserum est mihi,
 Quod te sciam voluisse: tu tantum impera:
 Hic Oedipus Aegrea tranabit freta
 Iubente te: flammæque quas Siculo vomit
 De monte tellus igneos voluens globos,
 Excipiet ore: seque serpenti offeret,
 Quæ sæua furto nemoris Herculeo furit:
 Iubente te præbebit alitibus iecur,
 Iubente viuet.

EX HERCVLE FVRENTE.

Hercules, occiso Lyco Thebarum Rege, sacrificaturus, furere incipit, Megaramque coniugem suam, & filios interficit, Iunonem existimans, & Lyci sobolem. Tanti doloris impatiens Amphitryon Herculis pater morti se offert. Sed abducit eum Theseus. Defatigatus tandem Hercules in somnū

Somnum labitur. ~

ACTVS QVARTVS. HER-
CVLES. THESEVS AMPHI-
tryon, Megara.

VLTRICE dextra fusus aduersam Lycus
Terram momordit ore: tum quisquis comes
Fuerat tyranni, iacuit & pœnæ comes.

Nunc sacra patri victor, & superis feram,
Cæsisque meritis victimis aras colam.
Te te laborum socia, & adiutrix precor
Belligera Pallas, cuius in læua ciet
Aegis feroces ore saxifico minas.
Adsit Lycurgi domitor, & rubri maris
Tectam virenti cuspidem thyrsos gerens:
Geminumque numen, Phœbus, & Phœbi soror,
Soror sagittis aptior, Phœbus lyræ:
Date thura flammis. A M. Nate manantes prius
Manus cruenta cæde, & hostili expia.

HER. Utinam cruorem capitis inuisi deis
Libare possem, gratior nullus liquor
Tinxisset aras: victima haud vlla amplior
Poteſt, magisque opima mactari Ioui,
Qam gens iniqua. AM. Finiat genitor tuos
Opta labores detur aliquando otium,
Quiesque fessis. HER: Ipse concipiam preces
Ioue, meque dignas: stet suo cœlum loco,
Tellusque & æther: astra inoffensos agant
Æterna cursus. Sed quid hoc? medium diem
Cinxere tenebræ? Phœbus obscuro meat
Sine nube vultus? Quis diem retro fugat,
Agitque in ortus? Vnde nox atrum caput

Ignota profert? Vnde tot stellæ polum
 Implent diurnæ? A M. Nate quod subitum hoc malum est?
 Quo nate vultus huc, & huc acres refert?
 Acieque falsum turbida cælum vides?
 H E R. Perdomita tellus, tumida cesserunt freta,
 Inferna nostros regna sensere impetus,
 Immune cælum est, dignus Alcida labor.
 In alta mundi spatia sublimis ferar,
 Petatur æther, astra promittit pater.
 Quid si negaret? non capit terra Herculem,
 Tandemque superis reddit. en vltro vocat
 Omnis deorum cœtus, & laxat fores:
 Iam monte gemino limitem ad superos agam.
 Videat iub ossa Pelion Chiron suum:
 In cælum Olympus tertio positus gradu
 Perueniet, aut mittetur. A M. Infandos procul
 Auerte sensus: pectoris sani parum,
 Magni tamen, compesce dementem impetum.
 H E R. Quid hoc: gigantes arma pestifera mouent,
 Profugit & vmbras Tityus, ac lacerum gerens
 Et inane pectus, quam propè a cœlo stetit?
 Labat Cythæron, alta Pallene tremit,
 Marcentque Tempe. rapuit hic Pindi iuga,
 Hic rapuit Oethen, sæuit horrendum Mimas.
 Flammifera Erinnyes verberare excusso sonat.
 Sed ecce proles regis inimici latet,
 Lyci nefandum semen: inuiso patri
 Hæc dextra iam vos reddet. excutiat leues
 Nervus sagittas, tela sic mitti decet
 Herculeæ. A M. Quo se cæcus inuergit furor?
 Vastum coactis flexit arcum cornibus,
 Pharetramque soluit, stridet emissa impetu
 Arundo, medio spiculum collo fugit

Vulnere relicto. H E R. Cæteram prolem eruam,
Omnesque latebras. quid moror? maius mihi
Bellum Mycenis restat, vt Cyclopea
Euerfa manibus saxa nostris concidant.

Huc eat & illuc aula dissecto obice,
Rumpatque postes, columen impulsum labet:
Procumbat omnis regia: hic video abditum
Gnatum scelesti patris. A M. En blandas manus

Ad genua tendens voce miserranda rogat.
Scelus nefandum, triste, & aspectu horridum.

Dextra precantem rapuit, & circa furens
Bis ter, rotatum misit: ast illi caput
Sonat, cerebro terra disperso madet.

At misera paruum protegens natum sinu
Megara, furenti similis è latebris fugit.

H E R. Licet Tonantis profuga condaris sinu,
Petet vndecunque te met hac dextra, & feret.

A M. Quo misera pergis: quam fugam, aut latebras petis?
Amplectere ipsum potius, & blanda prece

Lenire tenta. M E. Parce iam coniux precor,
Agnosce Megaram, natus hic vultus tuos,

Habitusque reddit: cernis, vt tendat manus?

H E R. Teneo nouercam: sequere, da pœnas mihi,
Sed ante matrem paruulum hoc monstrum auferam,

M E. Quo tendis amens? sanguinem fundes tuum?

A M. Paucifactus infans igneo vultu patris
Perit ante vulnus: spiritum rapuit timor.

In coniugem nunc claua libratur grauis,
Perfregit ossa, cernere hoc audes nimia

Viua senectus: si piget luctus, habes

Mortem paratam: pectus in tela indue.

T H|E. Quo te ipse genitor obuium mortis ingeris?

Quo pergis amens? profuge, & obtectus late,

Vnumque manibus aufer Herculeis scelus.

H E R.

HER. Bene habet, pudendi regis excisa est domus,
 Tibi hunc dicatum, maximi coniux Iouis,
 Gregem cecidi: vota perfolui libens.
 AM. Nondum litasti, nate, consumma sacrum.
 Stat ecce ad aras hostia, expectat manum
 Cervice prona: praeo, occurro, insequor,
 Macta. Quid hoc est? errat acies luminum?
 Oculosque mæror hebetat? an video Herculis
 Manus trementes? vultus in somnum cadit,
 Et fessa ceruix capite summisso labat,
 Flexo genu: iam totus ad terram ruit,
 Vt caesa syluis ornus, aut portus mari
 Datura moles. viuis? an letho dedit
 Idem tuos qui misit ad mortem furor?
 Sopor est, reciprocos spiritus motus agit.
 Detur quieti tempus, ut somno grauis
 Vis victa morbi pectus oppressum leuet.
 Remouete famuli tela, ne repetat furens.

EX HIPPOLYTO.

*Hippolytum castissimum adolescentem, vitæque à
 mulierum blanditijs remotæ cupidum, à proposito
 Nutrix conatur auertere. ~*

Quid huc feniles fessa moliris gradus
 O fida nutrix, turbidam frontem gerens,
 Et mœsta vultus? sospes est certe parens?
 Sospesque Phædræ stirpis & geminæ iugum?
 NVT. Metus remitte, prospero regnum in statu est,
 Domusque florens forte felici viget.
 Sed tu beatis mitior rebus veni,
 Nanque anxiam me cura sollicitat tui,
 Quod te ipse pœnis grauib. infestus granas.

Quem

Quem fata cogunt. hic quidem viuat miser:
 At si quis vltro se malis offert, volens,
 Seque ipse torquet, perdere est dignus bona,
 Queis nescit vti. potius annorum inemor
 Mentem relaxa, motibus festis facem
 Attolle, curas Bacchus exoneret graues.
 Aetate frueri, mobili cursu fugit.
 Tristem iuuentam solue: nuncluxus rape.
 Effunde habenas, optimos vitæ dies
 Effluere prohibe: propria describit Deus
 Officia, & æuum per suos ducit gradus.
 Læticia iuuenem, frons decet tristis senem
 Quid te coerces, & necas rectam indolem?
 Proinde vitæ sequere naturam ducem,
 Vrbe[m] frequenta, ciuium cætus cole.
 H I P. Non alia magis est libera, & vitio carens,
 Ritusque melius, vita, quæ priscos colat,
 Quam quæ, relictis mœnibus, syluas amat:
 Non illum auaræ mentis inflamat furor,
 Qui se dicauit montium insontem iugis:
 Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
 Non pestilens inuidia, non fragilis fauor:
 Non ille regno seruit, ac regno imminet,
 Vanosque honores sequitur, aut fluxas opes
 Spei, metusque liber: haud illum niger,
 Edaxque liuor dente degeneri petit:
 Nec scelera populos inter atque vrbes sita
 Nouit: nec omnes conscius strepitus paueat.
 Sed dux malorum fœmina & scelerum artifex |
 Obsedit animos: cuius incestæ stupris
 Fumant tot vrbes, bella tot gentes gerunt,
 Et versa ab imo regna tot populos premunt.
 Sileantur alia, sola coniux Aegæi

Medæa reddit fœminas dirum genus.

N V T. Cur omnium sit culpa paucarum scelus?

H I P. Detestor omnes, horreo, fugio, execror,

Sit ratio, sit natura, sit dirus furor:

Fugisse placuit. Ignibus iunges aquas,

Et amica ratibus antè promittet vada

Incerta Syrtis: antè ab extremo sinu

Hesperia Tethys lucidum attollet diem,

Et ora damis blanda præbunt lupi,

Quam victus animum fœminæ mitem geram.

N V T. Sæpe obstinatis induit franos amor,

Et odia mutat. regna materna aspice,

Illæ feroces sentiunt Veneris iugum:

Testaris istud vnicus genitus puer.

H I P. Solamen vnum matris amissæ fero,

Fugisse quod iam fœminas omnes licet.

N V T. Vt dura cautes vndique intractabilis

Resistit vndis, & lacescentes aquas

Longè remittit, verba sic spernit mea.

Sed Phædra præceps graditur impatiens moræ,

Quo se dabit fortunæ? quo verget furor?

Repente terræ corpus exanimum cadit,

Et ora morti similis obduxit color.

Attolle vultus, dimoue vocis moras.

IN HERCVLE OETAEQ, CHORVS.

*Herculis mortē luget, solatq; homines vaticinās
illū deorū numero adscribēdū. Precat̃ quoq; Iouē,
vt tali hominū vindice, ac defensore sublato, vel
substituatur alium vel cesset iam postmodo feras,
& monstra producere.*

Odecus mundi radiat̃ Titan,

Dic sub aurora positis Sabæis,

Dic

Dic sub occasu positis Iberis,
Quique feruentem patiuntur axem,
Quique sub plauistro patiuntur Vrsæ:
Dic ad æternos properare manes
Herculem, & regnum Canis inquieti,
Vnde non vnquam remeavit vllus.
Pallidus mœstas speculari terras,
Et caput turpes nebula pererrent.
Quando, pro Titan, vbi, quo ve summe
Herculem in terris alium sequeris?
Quas manus orbis miser inuocabis?
Si qua sub terra numerosa pestis
Sparget intentam rabiem draconis:
Arcadum si quis populi vetusti
Fecerit syluas aper inquietas:
Thaciæ si quis Rhodopes alumnus
Durior terris Elices niuosæ
Sparget humano stabulum cruores
Quis dabit pacem populo timenti,
Siquid irati superi per vrbes
Iusserint nasci: iacet omnibus par,
Quem parem tellus genuit Tonanti.
Planctus immensas resonet per vrbes,
Et comas nullo cohibente nodo,
Fœmina exertos feriat lacertos.
Vadis ad Lethen, Stygiumque littus.
Vnde te nullæ referent carinæ.
Vadis ad manes miserandus, vnde
Morte deuicta tuleras triumphum.
Vmbra nudatis venies lacertis,
Languido vultu, trepidoque collo:
Teque non solum feret illa puppis.
Non tamen viles eris inter vmbas,
Æacumq; inter, geminosq; Cretas

Facta discernens. Fieri tyranni
 Parcite o dites, inhibete dextras.
 Laudis est, purum tenuisse ferrum,
 Dumque regnabas minimum cruentis
 In tuas vrbes licuisse factis.
 Sed locum virtus habet inter astra:
 Sedis Arctoræ spatium tenebis:
 An grauis Titan vbi promit æstus:
 An sub occasu rapido nitebis,
 Vnde commisso resonare ponto
 Audies Galpen: loca quæ sereni
 Deprimes cœli: quis erit recepto
 Tutus Alcide locus inter Astra:
 Horrido tantum procul a Leone
 Det pater sedes, calidoque Cancro:
 Ne tuo vultu tremefacta leges
 Astra conturbent, trepidetque Titan.
 Vere dum flores venient tepenti,
 Et comam syluis hyemes recident,
 Vel comam syluis reuocabit æstas,
 Pomaque autumnno fugiente cedent,
 Nulla te terris rapiet vetustas.
 Tu comes Phæbo, comes ibis astris.
 Ante nascetur seges in profundo,
 Vel fretum dulci resonabit vnda.
 Ante discedet glacialis Vrsæ
 Sidus, & ponto vetito fruetur,
 Quam tuas laudes populi quiescant.
 Te pater rerum miseri precamur,
 Nulla nascatur fera, nulla pestis,
 Non duces sæuos miseranda tellus
 Horreat, nulla dominetur aula,
 Cui potest solum decus esse regni.

Semper intensum tenuisse ferrum.
 Si quid in terris iterum timetur,
 Vindicem, terræ petimus relictæ.
 En quid hoc? mundus sonat, ecce mœret,
 Mœret Alciden pater? an deorum
 Clamor? an vox est timidæ nouercæ?
 Hercule an viso fugit astra Iuno?
 Pondere an lassus titubauit Atlas?
 An magis diri tremuere manes?
 Herculem, & visum canis inferorum
 Fugit abruptis trepidus catenis?
 Fallimur: læto venit ecce vultu
 Quem tulit Pæan, humerisque tela
 Gestat, & notas populis pharetras
 Herculis hæres.

Philoctetē namque Pæantis filio arcum, & sagittas moribūd' Hercules dono obtulerat. Vt Actū.

5. refertur — ~

IN THYESTE CHORVS.

Gaudet primò Thyestem, & Atreum ad amicitiam denique rediisse. Deinde in ambitiosæ vitæ vituperationem, suæque sorte contentę laudem, exspatiatur. Docet quæ interim in quo vera regnandi ratio sit posita.

Tandem Regia nobilis
 Antiqui genus Inachi
 Fratrum composuit minas.
 Quis vos exagitat furor
 Alternis dare sanguinem,

Et sceptrum scelere aggredit
 Nescitis cupidi arcium,
 Regnum quo iaceat loco?
 Regem non faciunt opes,
 Non vestis Tyriæ color,

Non

Non frontis nota regiæ,	Recludunt iuga Sarmatias
Non auro nitida trabes.	Certet Danubium licet
Rex est, qui posuit metus,	Audet qui pedes ingredit
Et diri mala pectoris:	Et quocunque loco iacent
Quem non ambitio impotens	Seres vellere nobiles.
Et nunquam stabilis fauor	Mens Regnū bona possidet.
Vulgi præcipitis mouet.	Nil vllis opus est equis,
Nō quidquid fodit Occidēs,	Nil armis, & inertibus
Aut vnda Tagus aurea	Telis, quæ procul ingerit
Claro deuehit alueo:	Parthus cum simulat fugas.
Non quidquid Lybicus terit	Admotis nihil est opus
Feruens area mersibus.	Vrbes sternere machinis
Quem non concutiet cadens	Longè saxa rotantibus.
Obliqui via fulminis;	Rex est, qui metuit nihil.
Non Eurus rapiens mare,	Hoc Regnum sibi quisq; dat.
Aut sauo rapidus freto	Stet quicumq; volet potens,
Ventosi tumor Adriæ:	Aulæ culmine lubrico:
Quem non lancea militis	Me dulcis saturet quies.
Nō striclus domuit Chalybs	Obscuro positus loco,
Qui, tuto positus loco,	Leni perfruar otio.
Infra se videt omnia,	Nullis nota Quiritibus
Occurritque suo libens	Aetas per tacitum fluat
Fato, nec queritur mori.	Sic, cum transferint mei
Reges conueniant licet,	Nullo cum strepitu dies,
Qui rubri vada litoris,	Plebeius moriar senex.
Aut gemmis mare lucidum	Illi mors grauis incubat,
Latè sanguineum tenent;	Qui notus nimis omnibus,
Aut qui Caspia fortibus	Ignotus moritur sibi.

EX OCTAVIA.

*Querit Seneca Philofophus calamitatē sui tēporis
Frustraque diffuadet Neroni secundas, viuentē
Octauia legitima vxore, nuptias.*

ACTVS

ACTVS SECVNDVS. SENECA

Quid me, potens fortuna, fallaci mihi
 Blandita vultu, sorte contentum mea
 Altè extulisti: grauius vt ruerem edita
 Receptus arce, totque prospicerem metus?
 Melius latebam, procul ab inuidia malis
 Remotus, inter Corhici rupes maris:
 Vbi liber animus, & sui iuris, mihi
 Semper vacabat, studia recolenti mea.
 Neglecta terras fugit, & mores feros
 Hominum, & cruenta cæde pollutas manus
 Astræa virgo, siderum magnum decus.
 Cupido belli creuit, atque auri fames.
 Totum per orbem maximum exortum est malum;
 Collecta vitia per tot atates diu
 In nos redundant: seculo premimur graui,
 Quo scelera regnant, sauit impietas furens.
 Turpi libido Venere dominatur potens.
 Luxuria victrix orbis immensas ope s
 Iam pridem auaris manibus, vt perdat, rapit.
 Sed ecce gressu fertur attonito Nero,
 Trucique vultu. quid ferat mente horreo.

NERO, PRAEFECTVS. SENECA.

Perage imperata, mitte qui Plauti mihi,
 Syllæque cæsi referat abscissum caput.

P R A. Iussa haud morabor, castra confestim petam.

S E N. Nihil in propinquos temerè constitui decet.

N E R. Iustum esse facile est, cui vacat pectus metu.

S E N. Magnum timoris remedium clementia est.

N E R. Extinguere hostem, maxima est virtus ducis.

S E N. Seruare ciues maior est patriæ patri.

N E R. Præcipere mitem conuenit pueris senem.

S E N. Regenda magis est feruida adolescentia.

N E R. Fortuna nostra cuncta permittit mihi.

N E R

S E N. Crede obsequenti parcius, lenis est dea.

N E R. Inertis est, nescire quid liceat sibi.

S E N. Id facere laus est, quod decet, non quod licet.

N E R. Calcat iacentem vulgus. S E N. Inuisum opprimit.

N E R. Ferrum tuetur principem. S E N. Melius fides.

N E R. Decet timeri Cæsarem. S E N. At plus diligi.

N E R. Metuât necesse est S. Quidquid exprimitur graue est.

N E R. Iussisque nostris pareant: S E N. Iusta impera.

N E R. Statuam ipse. S E N. Quæ consensus efficiat rata.

N E R. Despectus ensis faciet. S E N. Hoc absit nefas.

N E R. An patiar ultro sanguinem nostrum peti

Inuictus, & contemptus, vt subito opprimar?

Tollantur hostes ense suspecti mihi

Inuisa coniux pereat, vt charum sibi

Fratrem sequatur: quidquid excelsum est, cadat.

S E N. Pulchrum eminere est inter illustres viros.

Consulere patriæ parcere afflictis, fera

Carde abstinere, tempus atque iræ dare,

Orbi quietem, seculo pacem suo.

Hæc summa virtus, petitur hac cælum via.

Sic ille patriæ primus Augustus parens

Complexus astra est, colitur & templis deus.

Tu pacis autor, generis humani arbiter

Electus, orbem tu sacra specie regis

Patriæ parens. quod nomen, vt serues, petit,

Suosque ciues Roma commendat tibi.

N E R. Munus Deorum est, ipsa quod seruit mihi

Roma & senatus, quodque ab inuitis preces,

Humilesque voces exprimit nostri metus,

Seruare cines & principi, & patriæ ganes,

Claro tumentes genere, quæ dementia est:

Nos quoque manebunt astra, si fauo prior

Ense occuparo quidquid infestum est mihi.

Dignaue

Dignaque nostram sobole fundaro domum.

Dignamque thalamis coniugem inueni meis

Genere, atque forma, victa cui cedat Venus,

Iouisque coniux, & ferox armis Dea.

SEN. Probitas, fidesque, coniugis mores, pudor,

Placeant marito: sola perpetuo manent

Subiecta nulli, mentis, atque animi bona.

Florem decoris singuli carpunt dies.

NER. Omnes in vnam contulit laudes Deus,

Talemque nasci fata voluerunt mihi.

SEN. Recedat a te, temere ne credas, amor.

NER. Quem submouere fulminis dominus nequit

Cœli tyrannum, sæua qui penetrat freta,

Ditisque regna, detrahit superos polo:

SEN. Volucrum esse amorem fingit immitem Deum

Mortalis error: armat & telis manus,

Arcusque sacros instruit sana face:

Genitumque credit Venere, Vulcano satum.

Vis magna mentis, blâdus, atque animi calor

Amor est, iuuenta gignitur, luxu, otio:

Nutritur inter læta fortunæ bona.

Quem si fouere atque alere desistas, cadit,

Brenique vires perdit extinctus suas.

NER. Prohibebor vnus facere quod cunctis licet

SEN. Maiora populus semper, a summo exigit.

NER. Libet experiri, viribus fractus meis,

An cedat animis temerè conceptus furor.

SEN. Obsequere potius ciuibus placidus tuis.

NER. Male imperatur, cum regit vulgus duces.

SEN. Nihil impetrare, cum valet, iuste dolet.

NER. Expressere ius est, ferre quod nequeunt preces.

SEN. Negare durum est. NER. Principem cogi nefas.

SEN. Permittat ipse. NER. Fama sed victum feret.

SEN. Lewis atque vana. NER. Sit licet, multos notat?
 SEN. Excelsa metuit. NER. Non minus carpit tamen.
 CEN: Facile opprimetur, merita te diui patris,
 Actasque frangant, coniugis probitas, pudor.
 NER: Desiste tandem iam grauis nimium mihi
 Instare: liceat facere quod Seneca improbat.
 Quin destinamus proximam thalamis diem:

CHORVS IN THYESTE.

Agit de rerum humanarum, siue in prosperis, siue in aduersis vicissitudine, atque instantia — ~ —

Nulla fors longa est: dolor, ac voluptas

Inuicem cedunt, breuior voluptas.

Ima permutat brevis hora summis.

Ille qui donat diadema fronti,

Quem genu nixæ tremuere gentes,

Cuius ad nutum posuere bella

Medus, & Phœbi propioris Indus,

Et Dacæ Parthis equitem minati,

Anxius sceptrum tenet, & mouentes

Cuncta dynastas, metuitque casus

Mobiles, rerum, dubiumque tempus.

Vos, quibus rector maris, atque terræ

Ius dedit magnum necis, atque vitæ,

Ponite inflatos, tumidosque vultus

Quidquid a vobis minor extimescit,

Maior hoc vobis dominus minatur.

Omne sub regno grauiore regnum est.

Quem dies vidit veniens superbum,

Hunc dies vidit fugiens iacentem.

Nemo confidat nimium secundis,

Nemo desperet meliora, lapsus.

Miscet hæc illis, prohibetque Clotho
Stare fortunam, rotat omne fatum.
Nemo tam diuos habuit fauentes,
Crastinum vt possit sibi polliceri.
Res deus nostras celeri citatas
Turbine versat.

EX TERENTII COMOE DIA,
QVAE HEAVTONTIMORVMENOS.

Id est, se ipsum excrucians.

PROLOGVS.

NE cui sit vestrum mirum, cur parteis seni
Poeta dederit, quæ sunt adolescentium,
Id primum dicam: deinde, quid veni eloquar.
Ex integra Græca, integram comœdiam
Hodie sum acturus Heautontimorumenon,
Duplex quæ ex argumento facta est simplici.
Habet bonorum exemplum: quo exemplo sibi
Licere id facere, quod illi fecerunt, putat.
Tum quod maleuolus vetus poeta distitit,
Repente ad studiũ hunc se applicasse musicũ,
Amicum ingenio fretum, haud natura sua:
Arbitrium vestrum, vestra existimatio
Valebit, quamobrem omneis vos oratos volo,
Ne plus iniquam possit, quam æquum oratio.
Adeste æquo animo: date potestatem mihi,
Statariam agere vt liceat per silentium:
Ne semper seruus currens, iratus senex,
Edax parasitus, sycophanta autem impudens,
Anarus leno, assidue agendi sint mihi
Clamore summo, cum labore maximo.
Mea causa causam hanc iustam esse animũ inducite,
Vt aliqua pars laboris minuatur mihi.

Nam nunc nouas qui scribunt, nihil parcunt senis:
 Si qua laboriosa est, ad me curritur:
 Sin lenis est, ad alium defertur gregem.
 In hac est pura oratio: experimini,
 In vtranque partem ingenium quid possit meum.
 Si nunquam auarè pretium statui arti meæ,
 Et eum esse quæstum in animum induxi maximum,
 Quam maximè seruire vestris commodis:
 Exemplum statuite in me, vt adolescentuli
 Vobis placere studeant potius, quam sibi.

Anxio conficit dolore Menedemus, quod Cliniam filium abire in militiã compulerit. Hũc verò amicus Chremes consolatur.

ACTVS. I. SCENA. I. CHREMES.

Menedemus.

Quauquam hæc inter nos nuper notitia admodũ est,
 Inde adeo, quod agrum in proximo hic mercatus es,
 Nec rei ferè sanè amplius quicquam fuit:
 Tamen vel virtus tua me, vel vicinitas
 (Quod ego in propinqua parte amicitiae puto)
 Facit, vt te audacter moneam, & familiariter,
 Quod mihi videre præter ætatem tuam
 Facere, & præterquam res te adhortatur tua,
 Nam pro Deum atque hominum fidem, quid vis tibi aut
 Quid quæris; annos sexaginta natus es,
 Aut plus eo, vt conijcio: agrum in his regionibus
 Meliorem, neque pretij maioris nemo habet:
 Seruos complereis: proinde quasi nemo fiet,
 Ita tute attentè illorum officia fungere.
 Nunquam tam manè egredior, neque tam vespere
 Domum reuertor, quin te in fundo conspicer
 Fodere, aut arare, aut aliquid ferre: denique

Nullum

Nullum remittis tempus, neque te respicis.

Hæc non voluptati esse, satis certo scio.

At enim, dices; me, hic quantum operis fiat, pœnitet:

Quod in opere faciundo operæ consumis tuæ,

Si sumas in illis exercendis, plus agas.

M. Chreme, tantumne est ab re tua otij tibi,

Aliena vt cures, eaque, nihil quæ ad te attinent?

Ch. Homo sum, humani a me nihil alienum puto.

Vel me monere hoc, vel percontari puta:

Rectum est, ego vt faciam, non vt deterream.

M. Mihi sic est vsus; tibi vt opus est facto, face.

C. An cuiquam est vsus homini, se vt cruciet? M. Mihi est.

C. Siquid laboris est, nollem: sed quid isthuc mali est?

Quæso, quid de te tantum meruisti? M. eheu.

C. Ne lacruma, atque isthuc quicquid est, fac me vt sciam:

Ne retice: ne verere: crede inquam mihi,

Aut consolando, aut consilio, aut re inuero.

M. Scire hoc vis? C. hæc quidem causa, qua dixi tibi.

M. Dicetur, C. at istos rastros interea tamen

Depone: ne labora. M. Minimè. C. quam rem agis?

M. Sine, sine, vacuum tempus ne quod dem mihi

Laboris. C. non finam inquam. M. ah non æquum facis.

C. Hui. tam graueis hos quæso? M. sic meritum, est meum.

C. Nunc loquere. M. filium vnicum adolescentulum

Habeo: at quid dixi habere me? imo habui Chreme:

Nunc habea, nec ne, incertū est. C. quid ita isthuc M. scies.

Est è Corintho hic aduena anus pauperula,

Eius filiam ille amare cœpit perdite,

Vbi rem rescui, cœpi non humanitus,

Neque vt animum decuit ægrotum adolescentuli,

Tractare: sed vi & via pertulgata patrum.

Quotidie accusabam: Hem, tibi ne hæc diutius

Licere speras facere, me viuo patre?

Erras, si id credis, & me ignoras Clinia.
 Ego te meum esse dici tantisper volo,
 Dum, quod te dignum est, facies, sed si id non facis,
 Ego, quod me in te sit facere dignum, inuenero.
 Nulla adeo ex re isthuc fit, nisi ex nimio otio.
 Ego isthuc ætatis non amor operam dabam:
 Sed in Asiam hinc abij propter pauperiem: atq; ibi
 Simul rem, & gloriam armis belli repperi.
 Postremo adeo res redijt: adolescentulus
 Sæpe eadem, & grauitè audiendo, victus est:
 Putauit me & ætate, & beneuolentia
 Plus scire, & prouidere, quam se ipsum sibi:
 In Asiam ad regem militatum abijt Chreme.
 C. Quid ais? M. clam me profectus, menses tres abest.
 C. Ambo, accusandi: & si illud inceptum tamen
 Animi est pudentis signum, & non instrenui.
 M. Vbi comperi ex ijs, qui ei fuere conscij,
 Domum reuertor mœstus, atque animo ferè
 Perturbato, atque incerto præ ægritudine.
 Assido: accurrunt serui: soccos detrahunt:
 Video alios festinare, lectos sternere,
 Cœnam apparare: pro se quisque sedulo
 Faciebat, quo illam mihi lenirent miseriam.
 Vbi video hæc, cœpi cogitare. hem, tot mea
 Solius solliciti sunt causa, vt me vnum expleant
 Ancillæ tot me vestiant: sumptus domi
 Tantos ego solus faciam: sed gnatum vnicum,
 Quem pariter vti his decuit, aut etiam amplius,
 Quod illa ætas magis ad hæc vtenda idonea est,
 Eum ego eieci hinc miserum iniustitia mea.
 Malo quidem me dignum quouis deputem,
 Si id faciam: nam vsque dum ille vitam illam colet
 Inopem, carens patria ob meas iniurias,

Interea vsque illi de me supplicium dabo,
 Laborans, quærens, parcens, illi seruicens.
Ita facio prorsus: nihil relinquo in ædibus,
 Nec vas, nec vestimentum. conarsi omnia:
Ancillas, seruos, nisi eos, qui opera rustico
 Faciundo facile sumptum exerceant suum,
 Omneis produxi, ac vendidi: inscripsi illico
AEdeis mercede: quasi talenta ad quindecim
 Coegi: agrum hunc mercatus sum: hic me exerceo:
 Decreui, tantisper me minus iniuria,
 Chreme, meo gnato facere, dum fiam miser:
 Nec fas esse vlla me voluptate hic frui,
 Nisi vbi ille huc saluus redierit meus particeps.
C. Ingenio te esse in liberos leni puto, &
 Illum obsequentem, si quis recte aut commodè
 Tractaret: verum neq; tu illum satis noueras,
 Nec te ille: hoc vbi sit, ibi non verè vinitur.
 Tu illum nunquam ostendisti quanti penderes,
 Nec tibi ille est credere ausus, quæ est æquom patri:
 Quod si esset actum, hæc nunquam euenissent tibi.
M. Ita res est, fateor peccatum a me maximum est.
C. Menedeme, at porro rectè spero illum tibi
 Saluom affuturum esse hic, confido propediem.
N. Utinam Di; ita faxint. **C.** facient. nunc, si commodū est,
 Dionysia hic sunt, hodie apud me sis volo.
M. Non possum. **C.** cur non? quæso tandem aliquantulum
 Tibi parce: idem absens facere te hoc vult filius.
M. Non conuenit, qui illum ad laborem impulerim,
 Nunc me ipsum fugere! **C.** ficcine est sententia?
M. Sic. **C.** bene vale. **M.** & tu. **C.** lacrymas excussit mihi,
 Miseretque me eius, sed vt diei tempus est,
 Monere oportet me hunc vicinū Phaniam,
 Ad cenam vt veniat: ibo, visam si domi est.

Nihil opus fuit monitore: iam dudum domi
 Aiunt præsto apud me esse: egomet conuiuas moror.
 Ibo adeo hinc intro. sed quid crepuerunt fores?
 Hinc a me quisnam egreditur: huc concessero.

*Cliniam adolescentem rediisse nuntiat Clitipho
 pareni suo Chremeti. Parens autem ea oblata
 occasione, filium monet, vt alieno periculo sapiat,
 sibi que consulat. ~*

Actus. 1. Scena. 2. Clitipho, Chremes.

Nihil adhuc est, quod vereare Clinia: haudquaquam etiam
 cessant:

Et illum simul cum nuncio tibi hic ego affuturum

Hodie scio, proin tu solitudinem istam falsam, quæ te
 Exeruciat, amitas. C H. quicum loquitur filius? C L. pater
 Quem volui, adibo. pater opportune aduenis. (adeſt,

C H. Quid est. C L. hunc Menedemum noſti ne noſtrum
 vicinum? C H. probe.

C C. Huic filium ſcis? C H. audiui, in Asia. C L. non eſt
 pater, apud

Nos eſt. C H. quid ais? C L. venientem, è naui egredientem
 adduxi illico

Ad cenam. nam mihi magna cū ſeo iam inde vſque a pueritia
 Semper fuit familiaritas. C H. voluptatem magnā nuncias:

Quam vellem Menedemum inuitatum, vt nobiſcum hodie
 eſſet amplius,

Vt hanc lætitiā nec opinanti primus ei obijcerem domi:

Atque etiam nunc tempus eſt. C L. caue faxis: non eſt
 opus pater.

C H. Quapropter? C L. quia enim incertum eſt etiā, quid
 ſe faciat. modo venit,

Timet omnia, patris irā, & animū parentis ſe erga vt ſit ſuā.

C H.

C H. Quid narrat? C L. quid ille? se miserum esse C H. miserum? quod minus credere est?

Quid reliqui est, quin habeat, quæ quidem in homine dicuntur bona?

Parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, ditias:

Atque hæc perinde sunt, ut illius animus, qui ea possidet.

Qui uti scit, ei bona; illi, qui non utitur rectè, mala.

C L. Imo ille senex fuit importunus semper: & nunc nihil magis

Vereor, quam ne quid in illum iratus plus satis faxit pater.

C H. ille ne? sed reprimam me: nam, in metu esse hunc, illi est utile.

C L. Quid tute tecum. C H. dicam. ut ut erat, mansum tamen oportuit.

Fortasse aliquanto iniquior erat propter eius lubidinem:

Pateretur: nam quem ferret, si parentem non ferret suum?

Huncine erat æquom ex illius more, an illum ex huius viuere? &

Quod illum infimulant durum, id non est, nam parentum iniuriæ

Vniusmodi sunt ferme, paulo qui est homo tolerabilis.

Scortari crebro nolunt crebro conuiuari:

Præbent exigue sumptû: & ea sunt tamen ad virtutē omnia.

Verum ubi animus semel se cupiditate deuinxit mala,

Necesse est Clitipho consilia consequi consimilia. hoc

Scitum est, periculum ex alijs facere, tibi quod ex usu fiet.

C L. Ita credo. C H. ego ibo hinc intro, ut videam, nobis quid cenæ fiet.

Tu. ut tempus est, diei, vide sis, ne quo hinc abeas longius.

Clitipho adolescens secum ipse loquens querit de Patre, ut mos est iuuenum paterna molestè fe-

rentium consilia —

Actus. 2. Seneca. 1. Clitipho.

Quam iniqui sunt patres in omneis adolescenteis iudices:
Qui æquom esse censent, nos iam a pueris illico nasci
senes,

Neq; illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia.
Ex sua libidine moderantur, quæ nunc est, non quæ olim fuit.
Mihi si vnquam filius erit, nã ille facili me vtetur patre:
Nam & cognoscendi, & ignoscendi dabitur peccati locus:
Non vt meus, qui mihi per alium ostendit suam sententiam.
Nunc ait, periclũ ex alijs facito, tibi quod ex vsu fiet.
Astutus: nã ille haud scit, quam mihi nunc surdo narret fabulam.

Cbremes Menedemo nuntiat ex Asia rediisse filium, ex qua re Menemus incredibili gaudio perfunditur, & filio posthac indulgere magis instituit; quod quidẽ ei magnopere dissuadet Cbremes.

Actus. 3. Seneca. 1. Cbremes.

Menedemus.

Lvescit: hoc iam cesso pultare offium
Vicini; primum ex me vt sciat sibi filium
Rediisse: et si adolescentem hoc nolle intelligo.
Verum, cum videam miserum hunc tam excruciarier
Eius habitu, celem tam insperatum gaudium,
Cum illi pericli nihil ex indicio fiet:
Haud faciam: nam, quod potero, adiutabo senem,
Ita filium meum amico, atque æquali suo
Video inferuire, & socium esse in negotijs:
Nos quoque senes est æquum senibus obsequi.
M. Aut ego profecto ingenio egregiẽ ad miseriam

Na tus

Natus sum: aut illud falsum est, quod vulgo audio
Dici: diem adimere agritudinem hominibus.
Nam mihi quidem quotidie augetur magis
De filio agritudo: & quanto diutius
Abest, magis cupio tanto, & magis desidero.
C. Sed ipsam foras egressum video: ibo: alloquar.
Menedeme salue: nuntium adporto tibi,
Cuius maxime te fieri participem cupis.
M. Nunquidnam de gnato meo audisti Chreme?
C. Valet atque viuit. M. vbinā est quæso? C. apud me domi.
M. Meus gnatus? C. sic est. M. venite? C. Certe M. Cli. Meus
venite? C. dixi. M. eamus, duc me ad eum obsecro.
C. Non vult te scire se rediisse: etiam tuum
Conspectum fugitat propter peccatum: tum hoc timet,
Ne tua duritia illa antiqua etiam adaucta fiet. (ma:
M. Non tu ei dixisti, vt essem? C. non. M. quamobrem Chre
C. Quia pessumē isthuc in te, atq; in illum consulis,
Si te tam leni, & victo esse animo ostenderis.
M. Non possum: satis iam, satis pater durus fui. C. ah,
Vehemens in vtrinq; partem Menedeme es nimis.
Aut largitate nimia, aut parsimonia:
In eandem fraudem ex hac re, atque ex illa incidet.
Ita me Dij amabunt, vt tuarum miseritum est
Menedeme fortunarum. M. faciat, quod lubet:
Sumat, consumat, perdat: decretum est pati:
Dum illum modo habeam mecum. C. si certum est tibi
Sic facere, illud permagni referre arbitror,
Vt nescientem sentiat te id sibi dare.
M. Quid faciā? C. quiduis potius quam quod cogitas:
Per alium quemuis vt des: falli te finas
Non nunc pecunia agitur: sed illud, quomodo
Minimo periculo id demus, adolescentulo.
Nam si semel tuum animum is intellexerit,

Prius perditurum te tuam vitam, & prius
 Pecuniam omnem, quam abs te amittas filium: hui,
 Quantam fenestram ad nequitiam patefeceris:
 Tibi aucem porro vt non sit suaue viuere:
 Nam deteriores omnes sumus licentia:
 Quodcunque inciderit in mentem, volet, neque id
 Putabit, prauum, an rectum, quod petet, fiet.
 Tu rem perire, & ipsum, non poteris pati.
 Dare denegaris: ibit ad illud illico,
 Quo maximè apud te se valere sentiet,
 Abiturum se abs te esse illico minabitur.
 M. Videre verum, atque ita, vti res est, dicere.
 Paululum negoti mihi obstat: Simus, & Crito
 Vicini nostri hic ambigunt de finibus:
 Me cèpere arbitrum: ibo, ac dicam, vt dixeram,
 Operam daturum me, hodie non posse ijs dare:
 Continuo hic adero. M. ita quaeso. Dij vòstram fidem,
 Ita ne comparatam esse hominum naturam omnium,
 Aliena melius vt videant & iudicent,
 Quam suae an eo sit, quia in re nostra, aut gaudio
 Sumus pràepediti nimio, aut agitudine?
 Hic mihi quanto nunc plus sapit, quam egomet mihi?
 C. Dissolui me ocius, operam vt tibi darem.

BYCOLICA POESIS QUID SIT.

Q V I D E C L O G A , Q V A E I P S I V S

partes, & personę. Cap. i.

Poesis Bucolica, est imitatio actionum rusti-
carum. Eas enim Poeta imitatur quidem triplici-
ter. Vel adhibitis personis, quę rem quasi tunc
ageretur, interloquendo representēt: vt Maronis
Eclo.

Ecloga. 1. 3. 5. 9. Vel ipse interim Poeta loquēs, alijsque sermonem affingens: vt eiusdem 2. 6. 7. 8. 10. Vel, quod rariùs aliquantò est, simplici vtens narratione, rerumq; expositione Poeta solus: Vt. 4. —

Cùm, siue à verbo græco, q̄ eligo latinis est, siue à nomine, quod sermo dicitur, originē ducat, *Ecloga*; aliud nihil est, quàm breue, selectumque poema, siue colloquium. Eius partes duę, Principium, & Narratio. interdū aliquid Epilogi loco adiungit. Interdū à Narratione incipit. Personas humiles illa quidem, vt Comēdia, verum tamen rusticas & agrestes, non urbanas, quę sunt paulo elegantiores, admittit. Ideoq; nomen accipit potissimum à pastoribus.

QVÆ ILLIVS MATERIA,

quod genus carminis, Quę styli
ratio. Cap. 2.

Vt personas, ita & argumenta sumit ab agris, & syluis. Tractat verò vota, gratulationes, laudationes, obtrectiones, altercationes, cohortationes, pollicitationes, conquestiones, gaudia, pompas, cātus, bilaritates, iocos, & similia. Verum omnia olere agrū debet. Regnat in *Ecloga* Hexameter,
quòd

quod narrationibus videatur accomodatissimus, & cātilenis rusticis idoneus, nec ineptus actioni, modo ne adsit granditas, ne vel longiore ambitu circūducatur. Laudatur autem, si primus, & quartus pes integra voce terminetur, vt Ecl. 3.

Frigidus, o pueri fugite hinc, latet anguis in herba.

Quod studiosius quàm Maro custodiuit Theocritus, nec à nobis anxietate nimia custodiendum. Fabula erit vna, & simplex, non tamen respuit digressiones. nec necesse erit semper esse allegoricam. Oratio splendore nimio, & ornamentis, grauitateq; & acumine sententiarum illustranda non est. Quanquam verborum quidem figuras amplectitur. vt Ecloga. 7.

Crudelis tu quoq; mater,

Crudelis mater magis, an puer improbus ille?

Improbus ille puer, crudelis tu quoq; mater.

Et passim in Bucolicis. Nec ineleganter, ad certa quædam interualla repetitur versus vnus, qui (ex similitudine Bissexti, hoc est intercalaris diei, qui quarto quoq; anno Februarij dieb⁹ interseritur) intercalaris dicitur, vt 8. Eclo.

Ducite ab vrbe domum, mea carmina, ducite Daphnin

DE AMAEBAE O CARMINE. Cap. III.

Habet non infrequent er Ecloga Amæbeum car-

men

men à græco deductum verbo, q̄ significat alter-
nis respondere, est autē cū Personę mutuo sibi re-
spondēt, equali numero versuum, & ita sese ha-
bet responsio, vt aut maius, aut contrariū aliquid
dicat. Tale est illud Ecloga. 3. inter Menalcam
Damœtamq; , Palæmone iudice, certamen.

Contrarium dicit.

D. Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres
Arboribus venti, nobis Amaryllidis ira.

M. Dulce satis humor, depulsis arbutus hœdis,
Lenta salix foeto pecori, mihi solus Amynthas.

Maius dicit.

D. Pollio amat nostram, quamvis sit rustica, musam
Pierides vitulam lectori pascite vestro.

M. Pollio & ipse facit noua carmina pascite taurū,
Iam cornu petat & pedibus qui spargat arenam.

*Et ibi multa, multa etiā Eclo. 7. & apud Catullū
lib. 1. In Epithalamio sic incipiente*

Vesper adest, inuenes, consurgite, vesper Olympo
Expectata diu, vix tandem lumina tollit.

ECLOGA, CUI NOMEN TITYRVS. I.
Argumentum.

Cū, post occissum in Senatu Cæsarem, eius filius
August⁹ occissores bello superasset, prædia Cre-
monensium, qui cōtra eum steterant, inter milites
distribuit suos. Quæ, cū satis non essēt, Mātua-
norū etiā agros, qui vicini erant, eis dē attribuit.

Amisso

Amisso ergo prædio suo Virgilius Romam adiit, ubi & fauore ingenij, & Pollionis Præfecti auxilio illud tandem recuperauit. Inducitur itaque Melibæus (cuius nomine quemuis Mantuanum pastorem intelligimus) calamitatem suam deplorans, eamq; cum Tityri vicini sui felicitate comparans: Tityrus autem (qui Virgilij personam gerit) recuperato prædio securus & gaudens, Augustum suehuiusmodi felicitatis autorem laudibus in cælum effert.

MELIBOEVS TITYRVS.

Tityre, tu patula recubans sub tegmine fagi
 Siluestrem tenui musam meditaris auena:
 Nos patriæ fines, & dulcia linquimus arua:
 Nos patriam fugimus; tu Tityre lentus in umbra
 Formosam resonare doces Amaryllida siluas.
TI. O Melibæe, deus nobis hæc otia fecit.
 Nanque erit ille mihi semper deus, illius aram
 Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.
 Ille meas errare boues, vt cernis, & ipsum
 Ludere, quæ vellem, calamo permisit agresti.
ME. Non equidem inuideo, miror magis. vndique totis
 Vsq; adeo turbatur agris. en ipse capellas
 Protinus ager ago: hanc etiam vix Tityre duco,
 Hic inter densas corylos modo namque gemellos,
 Spem gregis, ah filice in nuda connixa reliquit.
 Sæpe malum hoc nobis, si mens non læua fuisset,
 De cælo tactas memini prædicere quercus:
 Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix.

Sed tamen, iste deus qui sit, da Tityre nobis.

T I. Urbem, quam dicunt Romam, Melibœe putavi
Stultus ego hic nostræ similem, quo sæpe solemus
Pastores ouium teneros depellere iectus.

Sic canibus catulos similet, sic matribus hædos
Noram, sic paruis componere magna solebam.

Verum hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,
Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

M E. Ecquæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

T I. Libertas: quæ sera, tamen respexit inertem:
Candidior postquam tondenti barba cadebat:

Respexit tamen, & longo post tempore venit,
Postquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.

Nanque (fatebor enim) dum me Galatca tenebat,
Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.

Quamuis multa meis exiret victima sepiis,
Pinguis & ingrata premeretur caseus vrbi.

Non vnquam grauis ære domum mihi dextra redibat.

M E. Mirabar, quidam ista deos Amarylli vocares,
Cui pendere sua patereris in arbore poma.

Tityrus hinc aberat: ipsæ tæ Tityre pinus,
Ipsi te fontes, ipsa hæc arbuta vocabant.

T I. Quid facerem? neque seruitio me exire licebat:
Nec tam præfentes alibi cognoscere diuos.

Hic illum vidi iuuenem, Melibœe, quotannis
Bis senos cui nostra dies altaria fumant.

Hic mihi responsum primus dedit ille petenti:
Pascite, vt ante, boues pueri, submitte tauros.

M E. Fortunate senex, ergo tua rura manebunt,
Et tibi magna satis: quamuis lapis omnia nudus,

Limosoque palus obducatur pascua iunco:
Non insueta graues tentabunt pabula fortas.

Nec mala vicini pecoris contagia ludent.

K

Fortu.

Fortunate senex, hic inter flumina nota,
 Et fontes sacros frigus captabis opacum.
 Hinc tibi, quæ semper vicino ab limite sapes
 Hyblæis apibus florem depasta salicti,
 Sæpe leui somnum suadebit inire susurro.
 Hinc alta sub rupe canet frondator ad auras.
 Nec tamen interea rauca, tua cura, palumbes;
 Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.
 T I. Antè leues ergo pascuntur in æthere cerui,
 Et freta destituent nudos in littore pisces;
 Antè, pererratis amborum sinibus, exsul
 Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim;
 Quam nostro illius labatur pectore vultus.
 M E. At nos hinc alij sitientes ibimus Afros:
 Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem;
 Et penitus toto diuisos orbe Britannos.
 En vnquam patrios longo post tempore fines,
 Pauperis & tuguri congestum cespite culmen,
 Post aliquot, mea regna videns mirabor aristas:
 Impius hæc tam culta noualia miles habebit
 Barbarus has segetes: en, quo discordia ciues
 Perduxit miseros: en, quæis conseruius agros.
 Infere nunc Melibœæ pyros, pone ordine vites.
 Ite meæ, quondam felix pecus, ite capellæ.
 Non ego vos posthac, viridi proiectus in antro,
 Dumosa pendere procul de rupe videbo:
 Carnuina nulla canam: non, me pascente, capellæ
 Florentem cytisum, & salices carpetis amaras.
 T I. Hic tamen hanc mecum poteris requiescere noctem;
 Fronde super viridi, sunt nobis mitia poma,
 Castaneæ molles, & pressi copia lactis.
 Et iam summa procul villarum culmina fumant,
 Maioresque cadunt altis de montibus vmbra.

Ecloga, cui nomen Moeris. 9.

Argumentum.

Maronis fundus, in agrorū distributione illa ab Augusto militib⁹ facta, Arrio Centurioni sorte obtigerat. Is, Cæsaris decreto, cū iuberetur fundum restituere, ad eò rem egrè tulit, atq; impatiēter, vt Maronem planè interfecisset, nisi se ille præcipitem misisset in Minciū. quod allegoricè innuit in Palemone sub Menalce momine bis verbis

*M E. Parcite, ones, nimium procedere, non bene ripæ
Creditor: ipse aries etiam nunc vellera ficcet.*

Denuo itaq; Romā profectur⁹, pcuratori suo, quē Meris representat, præcepit vt Arrij beneuolentiā, vsq; ad reditū suū, quoquomodo retineat, conseruetq; Hoc vt exequat^r Meris, hedos aliquot dono oblatur⁹ Arrio Mātuā proficiscit^r. Merin subsequit^r Lycidas pastor itineris causam inquirēs. Ibi naet⁹ occasionem Meris tēporū illorū calamitatē deflet. Deinde vnā Mantuam euntes eundi molestiam varijs subleuant cantilenis.

LYCIDAS, MOERIS.

L. Quo te Mari pedes: an quo via ducit in vrbernē?

M. O Lycida viui peruenimus, aduena nostri,

Quod nunquam veriti sumus, vt possessor agelli

Diceret: hæc mea sunt: veteres migrate coloni.

Nunc victi, tristes, quoniam fors omnia versat,

Hos illi, quod nec bene vertat, mitimus hædos.

L. Certe equidem audieram, qua se subducere colles
 Incipiunt, mollique iugum demittere cliuo,
 Vique ad aquam, & veteris iam fracta cacumina sagi
 Omnia carminibus vestrum seruasse Menalcam.
 M. Audieras, & fama fuit; sed carmina tantum
 Nostra valent Lycida tela inter Martia, quantum
 Chaonias dicunt aquila veniente columbas.
 Quod nisi me quacunq;ue nouas incidere lites
 Antè sinistra caua monuisset ab ilice cornix;
 Nec tuus hic Mœris, nec viueret ipse Menalcas.
 L. Heu cadit in quemquam tantum scelus: heu tua nobis
 Penè simul tecum solatia rapta Menalca.
 Quis caneret nymphas; quis humum florentibus herbis
 Spargeret: aut viridi fontes induceret vmbra:
 Vel quæ sublegit tacitus tibi carmina nuper,
 Cum te ad delicias ferres Amaryllida nostras:
 Tityre, dum redeo, (breuis est via) pasce capellas:
 Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
 Occursare capro (cornu ferit ille) caueto.
 M. Immo hac, quæ Varo necdum perfecta canebat,
 Vare tuum nomen, superet modo Mantua nobis,
 Mantua vae miseræ nimium vicina Cremonæ,
 Cantantes sublimè ferent ad fidera cycni.
 L. Sic tua Cynæas fugiant examina taxos;
 Sic cythiso pastæ dissentent vbera vaccæ:
 Incipe, si quid habes, & me fecere poetam
 Pierides: sunt & mihi carmina. me quoque dicunt
 Vatem pastores. sed non ego credulus illis.
 Nam neque adhuc Varo videor, nec dicere Cinna
 Digna, sed argutos inter strepere anser olores.
 M. Id quidem ago: & tacitus Lycida mecum ipse voluto,
 Si valeam meminisse: neque est ignobile carmen.
 Huc ades o Galatea. quis est nam ludus in vndis
 Hic ver purpureum: varios hic flumina circum

Fundit humus flores: hic candida populus antro
Imminet, & lentæ texunt vmbracula vites.

Huc ades: infani feriant sine littora flûctus.

L. Quid, quæ te pura solum sub nocte canentem

Audieram: numeros memini, si verba tenerem.

M. Daphni, quid antiquos signorum suspicis ortus

Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum,

Astrum, qua segetes gauderent frugibus, & quo

Duceret apricis in collibus vua colorem.

Inferè Daphni pyros: carpent tua poma nepotes.

Omnia fert ætas, animum quoque. sæpe ego longos

Cantando puerum memini me condere soles.

Nunc oblita mihi tot carmina: vox quoque Mœrim

Iam fugit ipsa: lupi Nœrim videre priores.

Sed tamen ista satis referet tibi sæpe Menalcas.

L. Cauſſando nostros in longum ducis amores:

Et nunc omne tibi stratum filet æquor, & omnes

(Aspice) ventosi ceciderunt marmuris auræ.

Hinc adeo media est nobis via. nanque sepulchrum

Incipit apparere Bianoris. hic, vbi densas

Agricolæ stringunt frondes, hic Mœri canamus:

Hic hædos deponere: tamen veniemus in urbem:

Aut si, nox pluuiam ne colligat antè, veremur,

Cantantes licet vsque (minus via lædet) eamus.

Cantantes vt eamus, ego hoc te fasce leuabo.

M. Define plura puer, &, quod nunc instat, agamus.

Carmina tum melius, cum venerit ipse, canemus.

ECLOGA, CVI NOMEN DAPHNIS. V.

Argumentum.

*Menalcas & Mopsus, Daphnidis amici sui mor-
tem deflent: alterque eius epithaphium, alter a-
potheosin canit idest, carmine in deorum numerũ*

K 3

refert.

refert. Sunt qui per Daphnidem Cæsare dictatorem intelligi putent; paulo antè, quàm hæc scriberent vulnerib⁹ in Curia confossum. Alij Quintilium Varum accipiunt, in Germania cum tribus legionibus cesum. Alij Flaccum Maronem intelligi malunt, Virgilij fratrem, de quo extat per-
 uulgarum quidem illud, sed incerti auctoris, distichon —

Tristia fata tui dum fles in Daphnide Flacci,
 Docte Maro, fratrem dijs immortalibus æquas.

ECLOGA, CUI NOMEN SILENVS. VI.

Argumentum.

Silenum in hac ecloga inducit, ebrium quidem illum, ut Bacchi educatorem decebat, sed tamen peritè secundum Epicureorū opinionem de rerū primordijs canentem idque in gratiam Quintilij Vari: qui vna cū Virgilio huic sectæ operā dedit. Ceterum, quoniā hæc Bucolici carminis humilitatē nō satis conueniebāt, statim ab initio veniam precatur: neque ita multum argumento illi immorat⁹, statim ad fabulas transit.

POETA.

Prima Syracusio dignata est ludere versu
 Nostra, nec erubuit filuas habitare, Thalia.
 Cum canerem reges, & prælia, Cynthius aurem
 Vellit, & admonuit: Pastorem Tityre pingues
 Pascere oportet oves, deductum dicere carmen.

Nunc

Nunc ego (namque super tibi erunt, qui dicere laudes
 Vare tuas cupiant. & tristia condere bella)
 Agrestem tenui meditabor arundine musam.
 Non iniussa cano. si quis tamen hæc quoque, si quis
 Captus amore leget, te nostræ Vare myricæ,
 Te nemus omne canet. nec Phæbo gratior villa est,
 Quam sibi quæ Vari præscripsit pagina nomen.
 Pergite Pierides. Chromis & Mnasyllus in antro
 Silenum pueri somno videre iacentem,
 Inflatum hesternæ venas, vt semper, Iacho.
 Serta procul tantum capiti delapsa iacebant,
 Et grauis attrita pendebat cantharus ansa.
 Aggressi (nam sæpe senex spe carminis ambos
 Luserat) iniiciunt ipsis ex vincula fertis.
 Addit se sociam, timidisque superuenit Aegle,
 Aegle Naiadum pulcherrima: iamque videnti
 Sanguineis frontem moris, & tempora pingit.
 Ille dolum ridens, quo vincula neccitis: inquit.
 Soluite me pueri: satis est, potuisse videri.
 Carmina, quæ vultis, cognoscite: carmina vobis,
 Huic aliud mercedis erit. simul incipit ipse.
 Tum vero in numerum Faunosque ferasque videres
 Ludere, tum rigidas motare cacumina quercus.
 Nec tantum Phœbo gaudet Parnassia rupes;
 Nec tantum Rhodope miratur, & Ismarus Orphea.
 Namque canebat, vti magnum per inane coacta
 Semina terrarumque, animæque, marisque fuissent,
 Et liquidi simul ignis: vt his exordia primis
 Omnia, & ipse tener mundi concreuerit orbis.
 Tum durare solum, & discludere Nerea ponto
 Cœperit, & rerum paulatim sumere formas.
 Iamque nouum vt terræ stupeant lucescere solem,
 Altius atque cadant summotis nubibus imbres:

Incipiant siluæ cum primum surgere, cumque
 Rara per ignotos errent animala montes.
 Hinc lapides Pyrrhæ iactos, Saturnia regna,
 Caucaſæque refert volucres, furtumque Promethei.
 His adiungit, Hylam nautæ quo fonte relictum
 Clamaſſent, vt litus, Hyla, Hyla, omne ſonaret.
 Tum canit Hesperidum miratam mala pueliam:
 Tum Phaethontiadas muſco circumdat amaræ
 Corticis, atque ſolo proceras erigit alnos.
 Tum canit, errantem Permeſſi ad ſumina Gallum
 Aonas in montes vt duxerit vna ſorum;
 Vtque viro Phœbi chorus aſſurrexerit omnis:
 Vt Linus hæc illi, diuino carmine paſtor,
 Floribus, atque apio crines ornatus amaro,
 Dixerit, Hos tibi dant calamos (en accipe) muſæ,
 Aſcræo quos ante ſeni, quibus ille ſolebat
 Cantando rigidas deducere montibus ornos.
 His tibi Grynæi nemoris dicatur origo:
 Ne quis ſit lucus, quo ſe plus iactet Apollo
 Omnia quæ, phœbō quondam meditante, beatus
 Audiſt Eurotas, iuiſitque ediſcere lauros,
 Ille canit: pulſæ referunt ad ſidera valles:
 Cogere donec oues ſtabulis, numerumque referre
 Iuiſit, & inuito proceſſit Veſper olympto.

ECLOGA, CUI NOMEN MELI-
 bæus. VII. Argumentum.

*Amœbæum, Corydonis & Thyrsidis, certamen
 Virgilius refert, ſub perſona Melibæi, qui dum
 caprum, à grege deerrantem quereret, obuius for-
 tè factus eſt Daphnidi eiſdē certaminis iudici,
 cuius*

cuius inuitatu, ac suafione, interim dum illi certarunt, sub umbra requieuit. Innuitur autem extremis versib⁹, Daphnidem pro Corydone pronūciasse. Quidam, Daphnidis nomine, Augustum intelligūt; Corydonis Virgiliū; Thyrsidis verò Arriū, qui, Iudice Augusto Cæsare, agros Virgilio restituere coactus est. Per Melibæum autē, qui amissam pecudem querit Mantuanus quispiā intelligi potest, qui peculiū, agros vedelicet suos, nondum receperat, quos illi recipiendos pollicetur Augustus, his verbis.

Huc ades, o Melibæe; caper tibi saluus, & hædi.

POETA SVB PERSONA MELIBOEI.

M. Fortē sub arguta confederat ilice Daphnis:

Compulerantque greges Corydon, & Thyfis in vnū,
Thyrsis oues, Corydon distentas lacte capellas;
Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo,
Et cantare pares, & respondere parati.
Huc mihi, dum teneras defendo a frigore myrtos,
Vir gregis ipse caper deerrauerat: atque ego Daphnin
Aspicio. ille vbi me contra videt, ocyus, inquit,
Huc ades, o Melibæe: caper tibi saluus, & hædi:
Et, si quid cessare potes, requiesce sub vrabra.
Huc ipsi potum venient per prata iuuenti:
Hic viridis tenera prætexit arundine ripas
Mincius. è quæ sacra resonant examina quercu.
Quid facerem: neque ego Alcippem, nec Phyllida habebam
Depulso a lacte domi quæ clauet agnos;

Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum
 Possidui tamen illorum mea seria ludo.
 Alternis igitur contendere versibus ambo
 Cœpere: alternos Musæ meminisse volebant.
 Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrsis.

CORYDON THYRSIS.

COR. "Nymphæ, noster amor, Libethrides, aut mihi cas
 Quale meo Codro, concedite (proxima plicebi (men
 Versibus ille facit) aut, si non possumus omnes,
 Hic arguta sacra pendebit fistula pinu.

THYR. Pastores hedera crescentem ornate poetâ
 Arcades, inuidia rumpantur ut ilia Codro:
 Aut, si ultra placitum laudarit, baccare frontem
 Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

COR. Setosi caput hoc apri tibi Delia parvus,
 Et ramosa Myco viuacis cornua cerui.

Si proprium hoc fuerit, læui de marmore tota
 Puniceo stabis suras euincta cothurno.

THYR. Sinum lactis, & hæc te liba Priape quotânis
 Expectare sat est: custos es pauperis horti,
 Nunc te marmoreum pro tempore fecimus: at tu,
 Si fœtura gregem suppleuerit, aureus esto.

COR. Nerine Galathea, thymo mihi dulcior Hyblæ,
 Candidior cœnis, hedera formosior alba,
 Cum primum pasti repetent præsepia tauri,
 Si qua tui Corydonis habet te cura, venito.

THYR. Immo ego Sardois videar tibi amarior herbis,
 Horridior rusco, proiecta vilior alga,
 Si mihi non hæc lux toto iam longior anno est.

Ite domum pasti, si quis pudor, ite iuueni.
 COR. Muscosi fontes, & somno mollior herba,

Et quæ vos rara viridis tegit arbutus umbra,
 Solstitium pecori defendite. iam venit æstas

Torrida: iam læto turgent in palmitē gemmæ.

THYR. Hic focus, & tædæ pingues: hic plurimus ignis
Semper, & assidua postes fuligine nigri.

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupo, aut torrentia flumina ripas.

COR. Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ:
Strata iacent passim sua quæq; sub arbore poma:

Omnia nunc rident. at, si formosus Alexis
Montibus his abeat, videas & flumina sicca.

THYR. Aret ager: vitio moriens fitit aeris herba:
Liber pampineas inuidit collibus umbras.

Phyllidis aduentu nostræ nemus omne virebit,
Iuppiter & læto descendet plurimus imbri.

COR. Populus Alcideæ gratissima, vitis Iaccho,
Formosæ myrtus Veneri, sua laurea Phœbo,

Phyllis amat corylos: illas dum Phyllis amabit,
Nec myrtus vincet corylos, nec laurea Phæbi.

THYR. Fraxinus in siluis pulcherrima, pinus in hortis,
Populus in stagnis, abies in montibus altis.

Sæpius at si me Lycida formosæ reuistas,
Fraxinus in siluis cedit tibi, pinus in hortis.

FINIT POETA NARRATIONEM.

M. Hæc memini, & victum frustra contendere Thyrsim.

Ex illo Corydon Corydon est tempore nobis.

ECLOGA, CVI NOMEN PHARMACENTRIA, seu Venefica. VIII.

Argumentum.

Nibil ferme, nisi periculosam sortem eorum, qui amoris illecebris irretiri sese patiuntur, Ecloga continet. In priore etenim parte insanus amator Damon, quod Nisa, quam perdit

*perditè ipse deperibat, Mopso fuisset matrimo-
nio coniuncta, in varias erumpit querelas. In po-
steriore autem Venefica quædam inducitur, quæ
magicis incantationibus animum viri, à quo sper-
nebatur, ad sui amorem conatur adducere.*

P O E T A.

*Pastorum musam, Damonis, & Alphefibiæ,
Immemor herbarum quos est mirata iuuenca
Certantes, quorum stupefactæ carmine lynces,
Et mutata suos requierunt flumina cursus,
Damonis musam dicemus, & Alphefibiæ.
Tu mihi, seu magni superas iam saxa Timaui,
Siue oram Illyrici legis æquoris: en erit vnquam
Ille dies, mihi cum liceat tua dicere facta:
En erit, vt liceat totum mihi ferre per orbem
Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno:
A te principium: tibi desinet. accipe iussis
Carmina cœpta tuis, atque hanc sine tempora circum
Inter victrices hederam tibi serpere lauros:
Frigida vix cælo noctis decesserat umbra,
Cum ros in tenera pecori gratissimus herba est:
Incumbens tereti Damon sic cœpit oliuæ.*

D A M O N, A L P H E S I B O E V S.

*D. Nascere, præque diem veniens age Lucifer alnum,
Coniugis indigno Nisæ deceptus amore
Dum queror, & diuos, quanquam nil testibus illis
Profeci, extrema moriens tamen alloquor hora.
Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.
Mænalis argutumque nemus, pinosque loquentes
Semper habet, semper pastorum ille audit amores,
Panaque, qui primus calamos non passus inertes.*

Incipe

Incipe Mænalios mecum, mea tibia versus.

Mopso Nisa datur: quid non speremus amantes?

Iungentur iam gryphes equis, æuoque sequenti

Cum canibus timidi venient ad pocula damæ.

Mopse nouas incide faces: tibi ducitur vxor.

Sparge marite nuces: tibi deserit Hesperus Oetam.

Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.

O digno coniuncta viro, dum despicias omnes,

Dumque tibi est odio mea fistula, dumque capellæ,

Hirsutumque supercilium, prolisæque barba,

Nec curate deum credis mortalia quenquam.

Incipe Nænalios mecum mea tibia versus.

Sepibus in nostris paruam te roscida mala

(Dux ego vester eram) vidi cum matre legentem.

Alter ab vndecimo tum me iam ceperat annus:

Iam fragiles poteram a terra contingere ramos.

Vt vidi, vt perij. vt me malus abstulit error

Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.

Nunc scio quid sit Amor. duris in cotibus illum

Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes,

Nec nostri generis puerum, nec sanguinis edunt.

Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.

Sæuus amor docuit natorum sanguine matrem

Commaculare manus. crudelis tu quoque matre,

Crudelis mater magis, an puer improbus ille:

Improbus ille puer crudelis tu quoque mater.

Incipe Nænalios mecum mea tibia versus.

Nunc & oues vltro fugiat lupo: aurea duræ

Mala ferant quercus: narcisso floreat alnus:

Pingua corticibus sudent electra myricæ.

Certent & cynis vlulæ: sit Tityrus Orpheus,

Orpheus in siluis, inter delphinas Arion.

Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.

Omnia vel medium fiant mare. viuite filuæ.
 Præcep̃ aerij ſpecula de montis in vnda
 Deferar: extremum hoc munus morientis habeto.
 Deſine Manalios, iam deſine tibia verſus.
 Hæc Damon: vos, quæ reſponderit Alpheſibœus,
 Dicite Pierides, non omnia poſſumus omnes.
 A. Effer aquam, & molli cinge hæc altaria vittæ
 Verbenasque adole pingues, & maſcula thura:
 Coniugis vt magicis ſanos auertere ſacris
 Experiār ſenſus...nihil hic niſi carmina deſunt.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnia.
 Carmina vel caelo poſſunt deducere Lunam:
 Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſi:
 Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.
 Ducit ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnia.
 Terna tibi hæc primum triplici diuerſa colore
 Licia circundo: terque hæc altaria circum
 Effigiem duco. numero Deus impare gaudet.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnia.
 Neſte tribus nodis ternos Amarylli colores.
 Neſte Amarylli modo, & Veneris, dic, vincula neſto.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnia.
 Limus vt hic dureſcit, & hæc vt cera liqueſcit
 Vno, eodemque igni: ſic noſtro Daphnis amore.
 Sparge molam, & fragilis incende bitumine lauros.
 Daphnis me malus vrit: ego hanc in Daphnide laurum.
 Ducite ad vrbe domum mea carmina, ducite Daphnia.
 Talis amor Daphnin, qualis, cum feſta iuuenicum
 Per nemora, atque altos quarendo bucula lucos
 Propter aquæ riuum viridi procumbit in vlua
 Perdiſta, nec ſeræ meminit decedere noſti:
 Talis amor teneat, nec ſit mihi cura mederi.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnia.

Has olim exuias mihi perfidus ille reliquit,
 Pignora chara sui: quæ nunc ego limine in ipso
 Terra tibi mando. debent hæc pignora Daphnin.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnin.
 Has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta venena
 Ipse dedit Mœris: nascuntur plurima Ponto.
 His ego sæpe lupum fieri, & se condere siluis
 Mœrin, sæpe animas imis excire sepulcris,
 Atque fatas alio vidi traducere menses.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnin.
 Fer cineres Amarylli foras, rinoque fluenti,
 Transque caput iace, ne respexeris: his ego Daphnin
 Aggrediar. nihil ille deos, nil carmina curat.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnin.
 Aspice: corripuit tremulis altaria flammis
 Sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse: bonum sit.
 Nescio quis certe est: & Hylax in limine latrat.
 Credimus: an, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?
 Parcite, ab vrbe venit, iam parcite carmina, Daphnis.

ECCOGA, CUI NOMEN POLLIO. III.

Argumentum.

*Quo tempore Asinius Pollio Germanici exercitus
 dux, Salonas Dalmatię urbem expugnauit, nat⁹
 est ei fili⁹ cui ea de causa, Salonini nomē imposuit.
 Cùm autē Virgilius in Sibyllinis versibus legis-
 set nasciturum, sub idem tempus, admirabilem
 quendam puerum, qui orbem renouaret, Pollionis
 filio vaticinium accommodat. Intelligi autē debe-
 re de Virgineo partu, Christi; optimi Maximi
 omni*

omni felicitate feliciorib' Natalitijs, est qui dubiet profectò nemo. ~

Sicelides Musæ, paulo maiora canamus:

Non omne arbuta iunant, humilesque myricæ.

Si canimus siluas, silvæ sint consule dignæ.

Ultima Cumæi venitiam carminis ætas.

Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo.

Iam redit & virgo redeunt Saturniæ regna.

Iam noua progenies cælo dimittitur alto.

Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum

Desinet, ac toto surget gens aurea mundo,

Castæ faue Lucina: tuus iam regnat Apollo.

Teque adeo, decus hoc aui, te cosule inibit

Pollio, & incipient magni præcedere menses.

Te duce, si qua manent iceleris vestigia nostri,

Irrita perpetua soluent torridine terras.

Ille deum vitam accipiet, diuisque videbit

Permixtos heroas, & ipse videbitur illis:

Pacatumque reget patrijs virtutibus orbem

At tibi prima puer nullo munuscula cultu

Errantes hederas passim cum baccare tellus,

Mixtaque ridenti colocasia fundet acantho.

Ipsæ lacte domum referent distenta capellæ

Vbera, nec magnos metuent armenra leones.

Ipsæ tibi blandos fundent cunabula flores:

Occidet & serpens, & tallax herba veneni

Occidet: Assyrium vulgo nascetur amomum.

At simul heroum laudes, & facta parentis

Iam legere, & quæ sit, poteris cognoscere, virtus,

Molli paulatim flauescet campus arista,

Incultisque rubens pendebit sentibus vna,

Et duræ quercus sudabunt roscida mella.

Pauca tamen suberunt priscae vestigia fraudis,
Quae tentare Thetis ratibus, quae cingere muris
Oppida, quae iubeant telluri insindere sulcos.
Alter erit tum Typhis, & altera quae vehat Argo
Delectos heroas: erunt etiam altera bella,
Atque iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles:
Hinc ubi iam firmata virum te fecerit aetas,
Cedet & ipse mari vector, nec nautica pinus
Mutabit merces: omnis feret omnia tellus.
Non rastros patietur humus, non vinea falcem:
Robustus quoque iam tauris iuga soluet arator:
Nec varios discet mentiri lana colores:
Ipse sed in pratis aries iam suaue rubenti
Murice, iam croceo mutabit vellera luto:
Sponte sua sandix pascentes vestiet agnos.
Talia sacra, suis dixerunt, currite, iussis,
Concordes stabili fatorum numine Parcae.
Aggredere o magnos (aderit iam tempus) honore
Chara deum soboles, magnum Iouis incrementum.
Aspice connexo nutantem pondere mundum,
Terrasque tractusque maris, caelumque profundum,
Aspice, venturo latentur ut omnia sacro.
O mihi iam longae maneat pars ultima vitae,
Spiritus &, quantum sat erit tua dicere facta.
Non me carminibus vincet nec Thacius Orpheus
Nec Linus: huic mater quamuis, atque hic pater adsit,
Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo.
Pan etiam Arcadiae mecum si iudice certet,
Pan etiam Arcadiae dicat se iudice victum.
Incipe parue puer risu cognoscere matrem:
Matri longa decem tulerunt fastidia menses.
Incipe parue puer, cui non risere parentes,
Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.

L

Extat

Extat Constantini Magni Imperatoris appositissima Eclogę huius interpretatio, ad Christianāq; veritatem accommodatio, apud P. Antoniū Posseuinum è Societate Iesu. lib. 17. Bibliothecę selectę. Cap. 9. Vnde perspicitur potest, quā latē pateat campus ad grandiora illa in Eclogis canēda, quę Virgilius, aut non intelligens, aut, Romanorū Principū metu, nolēs intelligere, cecinit.

☞ SATYRICA POESIS. ☞

NOMEN ORIGO, ET NATURA

Satyrę. Cap. I.

POEMATIS huius appellatio vnde nam tandem facta sit, necdū p̄certo affirmari potest. A lancis genere inditū esse quibusdā placet: illo nēpe, quo sacris Cerealibus primitię inferebantur fructuū dissimiliū. Sic in satyra, inquiūt, varię ac diuersę res tractari solēt, quib⁹ illa velut explet⁹ & satiatur. Hinc, atque à satietate satyrā, quasi saturā appellari visum est. A saliēdo quoq; dictā crediderūt aliqui, ob argumētōrū varietatem: per quā fit, vt more satyri animātis illi⁹ sine modo atq; ordine buc illuc ferri, rapi, ac volitare videat⁹. Quid si ab ipsis met satyris? quando in hoc poemate videm⁹ dijs illis petulcis, lasciuis, dicacibus dig-

bus digna proferri, & satyricis fabulis ista ipsa
 poesis successit. Inter ipsos enim actus tragœdiæ,
 aut etiam acta iam tragœdia, ut illius seueritas
 tristitiaq; risu, & hilaritate aliqua temperaretur,
 satyros inducebant, qui lusibus, iocis, scômatissimum
 fessum, & tam atrocibus rebus audiendis mœstū
 ac perturbatum spectatorem reficerent, atq; ad iu-
 cunditatem traducerent. Nam tragœdiæ ipsi bi-
 laritas & risus inimica sunt. Horat.

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum,
 Mox etiam agrestes satyros nudauit, & asper
 Incolumi gravitate iocum tentauit: eo quod
 Illecebris erat & grata nouitate morandus
 Spectator, functusque sacris, & potus, & exlex.

Exclusi postea dicuntur tragœdia satyri, & mi-
 gravit in comœdiam veterem illam satyra, ubi lo-
 cus procacitati & licentiæ satyrorum dari oppor-
 tunior videbatur. Chorus autem maximè satyricus,
 & acerbus fuit, ac ciues improbos nominatim, no-
 biles iuxta ac ignobiles carpere solitus est. Cū igitur
 id potentioribus vehemēter displiceret, & limites
 egredi chor⁹ putaretur, sublat⁹ est. Itaq; Horat.

Successit vetus his comœdia non sine multa
 Laude, sed in vitium libertas excidit & vim
 Dignam lege regi. Lex est accepta, chorusque
 Turpiter obtinuit sublato iure nocendi.

Sed antiquę comœdię locum apud Latinos occupa-
uit satyra, quod genus poematis Gręci non fece-
runt, teste Quintil. Numeros latini mutarunt,
seu nouam quandam formam maledicendi atque
insensendi reppererunt. Primus satyrographus
Lucillius, Hic in ciuium vitijs liberrimę ac sal-
tissimę accusandis, planęque satyrice exagitan-
dis primo iambis vsus est: quemadmodum Varro
quoque post illum. Deinde senarios in hexame-
tros mutauit, quia hic versus narrationi congrue-
bat magis. Hinc Fabius & primũ fuisse Saty-
ricum, & insignem laudem adeptũ scripsit. Post
Lucillum numerantur Terentius Varro, Hora-
tius Persius, Iuuenalis.

ARGVMENTA, FINIS VTILITAS

Satyrar. Cap. II.

QUEMADMODUM prisce illius comœdię,
item iamborum, & quorundam epigram-
matum, ita satyrę quoque materia dici potest tur-
pitudine vel risu digna, vel odio. Quocirca si quid
ridiculum, aut odiosum non est, habet autem lu-
ctum, terrorem, commiserationem, vt res tragœ-
diarum, in satyrā minimę cadit. Ergo in duo-
bus peccatorum vitiorũque generibus persequen-
dis

dis omne studium satyrici versabitur, quorum aliud risum, aliud detestationem mereatur. Quam aliquando flagitia & scelera magna etiam ridentur, & multò falsius. Irridet & exagitat satyra inertes, parasitos, deformes, loquaces, ingratos, libidinosos, potatores, auaros, fœneratores, sicarios, fures, adulteros, &c. Rectè etiam fecerit, qui morbos animi satyræ subiecerit, quòd in his non secus occupata est, quam medicorū ars in doloribus, vulneribus & ægrotationibus corporum. Proponit utraque sibi sanitatem: sed ista oratione, illa potionibus & herbis. Medicinas à bæ egrotis faciūt amaras, insuaues, & ingratas, secant, vrunt, non parcunt. Ergo satyram ad homines absterrendos à vitijs, & ad virtutem obiurgatione irrisioneq; impellendos natam habemus cōfiteri. Ex quo patet, quanta sit eius utilitas: corriguntur nimirum peruersi, & reliqui aculeos poetarum istorum metuentes, à nequitia & scelere longius refugiunt. Et quoniam amore virtutis abstinere se à prauis actionibus nolunt, formidine huius poenæ & infamiæ, quod nolunt, id facere compelluntur. Veruntamen ioci & sales satyrici carere obscœnitate rerum verborumque debent,

& crimina libidineſq; ita reprobendi, vt ne dum animos reorum purgare volumus, alios interim ſinceros & innocentes inquinemus, & ad morum turpitudinem quaſi inuitemus. —

ARTIFICIUM SATYRAE. Cap. III.

DOCVIMUS ſatyram quandam eſſe medicinam: quapropter ne ea ob amaritudinē ab egroto ſtatim reſpuatur, imitandi nobis erunt medici, de quibus ita Lucretius.

Nam veluti pueris abſinthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci ſtauoque liquore,
Vt puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenuis, interea perpotet amarum
Abſinthii laticem, deceptaq; non capiatur,
Sed potius tali tactu recreata valeſcat.

Eodem prorsus modo illinendę ſunt quibuſdam ſuauitatib⁹ obiurgationes ſatyricę, vt equiore animo excipiantur: iocis nempe & facetijs, quibus quodāmodo animi ad hanc alioqui amarā potionem exhauriendā preparantur & inducuntur. Quam rationem mirificē tenuit Horatius, qui admiſſus circum præcordia ludit, Perſio teſte. Verſutum, ſagax, callidum, diſertum, acutum ingenium hic requiritur, & à leporibus minimē abhorrens atq; alienum. Vtebantur ſatyrici veteres plerunque fictis nominib⁹, cū timerēt potētiores in ſe ciues

irritare, si eos apertè laceſſiſſent. Aliquando ita fictis utebantur, vt tamē eorum ſignificatio cum illorum vita moribus q; congrueret. Interdum vera nomina ponebant, cum aliquos ſimili ſcelere iſignes exagitabant. —

*A*nat ſatyræ varietatē materiæ & argumētōrū, crebras ſētētias, & acutas, atq; etiā acres, dictiōnē ſubmiſſā, quotidianæ locutioni ſimilē, remiſſos molioresq; numeros, puritatē & elegantia in verbis. Partes certas nullas habet: aliquādo inſinuatione, ſæpi⁹ abrupto & incitato principio vtitur. Et licet abrupta principia ſint, ad toti⁹ tamē corporis compoſitionē pertinere debent, ſemperq; loco exordij aliquid eſſe neceſſe eſt, quod ad ea quæ ſequūtur facilē comparet beneuolumq; auditorem.

HORATII SERMONVM lib. I. Satyra. 1.

Argumentum.

SAPIENTER excogitatū eſt ab Horatio Satyrarū ſuarū initiū. Nam volentē humana vitia reprobendere vnde poti⁹ exordiri oportuit, quā ab hominum ſtultitia, ex qua vitiorum genus vniuerſum, velut ex fonte promanat? Quid autem ſtultum magis, quā homo minimē ſua ſorte contentus? Cū prudentis officium ſit, & ea, quæ in ſuo

arbitrio sunt, ita eligere, vt penitendum postea non sit, & quę Dei Opt. Max. voluntate, ac providentia ita eueniunt, vt vitari non possint, equo animo, patienterque tolerare. Quibus ille quidem iactis exemplorum appositione fundamentis, ad auaritiam exagitandam aptè delabitur.

Qui sit Mæcenas, vt nemo, quam sibi sortem
 Seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa
 Contentus viuat: lauder diuersa sequenteis:
 Otfortunati mercatores, grauis annis
 Miles ait, multo iam fractus membra labore.
 Contra mercator, nauim iactantibus Austris,
 Militia est potior. quid enim? concurritur: horæ
 Memento aua cita mors venit, aut victoria læta.
 Agricolam laudat iuris, legumque perritis,
 Sub galli cantum consultor vbi ostia pulsat.
 Ille datis vadibus, hui rure extractus in urbem est,
 Solos felices viuenteis clamat in vrbe:

Cætera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
 Delassare valent Fabium. ne te morer, audi
 Quo rem diducam. si quis Deus: en ego dicat,
 Iam faciam, quod vultis: eris tu, qui modo miles,
 Mercator. tu consultus modo rusticus. hinc vos,
 Vos hinc mutatis discedite partibus. eia
 Quid statis? nolunt. atqui licet esse beatis.
 Quid causæ est, merito quin illis Iupiter ambas
 Iratus buccas inflat: neque se fore post hac
 Tam facilem dicat, votis vt præbeat aurem?
 Præterea, ne sic, vt qui iocularia, ridens
 Percurram: quanquam ridentem dicere verum

Quid

Quid vetat: vt pueris olim dant crustulablandi
Doctores, elementa velint vt discere prima.
Sed tamen amoto quaramus seria ludo.

Ille, grauem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic campo, miles, nautæque, per omne
Audaces mare qui currunt: hac mente laborem
Sese ferre, senes vt in otia tuta recedant,
Aiunt: cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Paruula (nam exemplo est) magni formica laboris,
Ore trahit, quodcunque potest, atque addit aceruo,
Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ, simul inuersum contristat Aquarius annum,
Non vsquam prorepat, & illis vitur antè
Quasitis patiens: cum te neq; feruidus æstus
Dimoueat lucro, neq; hyems, iguis, mare, ferrum,
Nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter.

Quid iuuat immensum te argenti pondus, & auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
Quod si continuas, vilem redigatur ad assem.
At ni id sit, quod habet pulcri constructus aceruus?
Millia frumenti tua triuerit area centum:
Non tuus hinc capiet venter plus, quam meus: vt si
Reticulum panis venaleis inter onusto
Fortè vehas humero: nihilo plus accipias, quam
Qui nil portarit. vel dic, quid referat intra
Naturæ sineis viuenti, iugera centum, an
Mille aret: at suaue est ex magno tollere aceruo.
Dum ex paruo uobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Vt tibi sit si opus liquidi non amplius urna,
Vel cyntho: & dicas, magno de flumine mallet,
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere. eo fit,
Plenior vt si quos delectet copia iusto,

Cum ripa simul auulsos ferat Ausidus acer.
 At qui tantuli eget, quanto est opus, is neq; limo
 Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in vndis.

At bona pars hominum decepta Cupidine falso,
 Nil satis est, inquit. quia tanti, quantum habeas, sis.
 Quid facias illi? iubeas miserum esse libenter,
 Quatenus id facit: vt quidam memoratur Athenis
 Sordidus, ac diues, populi contemnere voces
 Sic solitus: populus me sibilat: at mihi plaudo
 Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.

Tantalus a labris sitiens fugientia captat
 Flumina. quid rides? mutato nomine de te
 Fabula narratur. congeffis vndiq; faccis
 Indormis inhians: & tanquam parcere sacris
 Congeris, aut piftis tanquam gaudere tabellis:
 Nescis quid valeat nummus, quem præbeat vfura:
 Panis ematur, olus, vini sextarius: adde
 Queis humana sibi doleat natura negatis.
 An vigilare metu exanimem, noctesque, diesque
 Formidare malos fures, incendia, seruos,
 Ne te compilent, fugienteis: hoc iunat: horum
 Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.

At si condoluit tentatum frigore corpus,
 Aut alius casus lecto te affixit: habes qui
 Absideat, fomenta paret, medicum roget, vt te
 Suscitet, ac reddat natis, carisque propinquis.
 Non vxor saluum te vult, uon filius: omnes
 Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.
 Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
 Si nemo præstet, quem non merearis, amorem?

At si cognatos, nullo natura labore
 Quos tibi dat, retinere velis, seruareque amicos,
 Infelix operam perdas: vt si quis asellum

In campum doceat parentem currere franis:

Denique sit finis quærendi: cumque habeas plus,
 Pauperiem metuas minus, & finire laborem
 Incipias, parto quod auehas: nec facias, quod
 Vuidius quidam (non longa est fabula) diues,
 Vt metiretur nummos, ita fordidus, vt se
 Non vnquam seruo melius vestiret, adusque
 Supremum tempus, ne se penuria victus
 Opprimeret, metuebat. at hunc liberta securi
 Diuisit medium fortissima Tynitaridarum.

Quid mirigitor suades, vt viuam Menius? aut sic,
 Vt Nomentanus? pergis pugnantia secum
 Frontibus aduersis componere. non ego anarum
 Cum veto te fieri, vappam iubeo, ac nebulonem.
 Est inter Tanaim quiddam, focerumque Viselli.
 Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
 Quos vltra, citraque nequit consistere rectum.

Illuc, vnde abij, redeo; nemo ne vt anarus
 Se probet, ac potius laudet diuersa sequenteis:
 Quodque aliena capella gerat distentius vber,
 Tabescat neq; se maiori pauperiorum
 Turbæ comparet: hunc, atq; hunc superare labor est:
 Sic festinanti semper, locupletior obstat:

Vt cum carceribus missos rapit vngula currus:
 Instat equis auriga, suos vincentibus, illum
 Præteritum temnens extremos inter euntem.

Inde, sit, vt raro, qui se vixisse beatum
 Dicat, & exacto contentus tempore vitæ
 Cedat, vti conuiua satur, reperire queamus.
 Iam satis est: ne me Chrispini serinia Lippi
 Compilasse putes, verbum non amplius addam.

ELEGIACA POESIS.

PENTameter solitarius nō reperitur: quāquam Virgilius vni hexametro quatuor continuos subiecit. ~

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores,

Sic vos non vobis nidificatis aues.

Sic vos non vobis vellera fertis oues.

Sic voc non vobis mellificatis apes.

Sic vos non vobis fertis aratra boues.

Ausonius item in sententijs septem sapientum, Thaletis Melesij dicta pentametris inclusit, quos ob elegātiā, & vtilitatem ad mores formandos adolescentes que ediscendos propono.

Turpe quid ausurus, te sine teste time.

Vitaperit, mortis gloria non moritur.

Quod facturus eris, dicere distuleris.

Crux est si metuas, vincere quod nequeas.

Nil nimium fatis hoc, ne sit & hoc nimium.

Cum verè obiurgas, sic inimice iuuas.

Cum falso laudas, sic & amice noces.

Inueniuntur etiam soli pētametri apud Martianum Capellam de nuptijs Philologiæ & Mercurij lib. 9. ad duo detriginta. Et apud Heliodorum scriptorem græcum in historia Æthiopica pentametris versibus extat conscripta ode. Ceterum hæc species carminis hexametro subdita, genº quoddam gignit, quod elegiacum vocatur. Tibull.

Quis

Quis fuit horrendos primus qui protulit enses?
Quam ferus, & verè ferreus ille fuit!

Elegiaco primum res tristes, & luctuosæ mandabantur. Terentianus —

Hos elegos dixere, solet quod clausula talis
Tristibus, vt tradunt, aptior esse modis.

Funebribus lamentationibus potissimum inuentâ elegiam insinuat Ouidius, in mortem Tibulli.

Flebilis indignos elegia solue capillos.

Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit.

Progressu temporis res secundæ, optatæ, & quidquid animus ferret, elegis scribi cœptum est: vt querele, expostulationes, preces, amores, vota, laudes, gratulationes, admonitiones, conuitia, &c. Horatius —

Versibus impariter iunctis querimonia primum.

Post etiam inclusa est voti, sententiam compos.

Solon vsus est elegia in scriuendis legibus, quod memoriæ prodidit Laertius, qui eiusdē versus frequenter recitate Tyrteus res bellicas elegis complexus est, quibus militum animos adeo vehementer incitabat, ac permouebat, vt quasi furens, & lymphati in hostium se agmen inferrēt. Vnde Horatius —

Tyrteusq; mares animos in Martia bella

Versibus exacuit

Exa.

Elegia item vsus est Theognis Megarensis poeta vetustissimus non tantum in lusibus & amoribus, verū etiam in præceptis ad mores, & rectā vitæ institutionem. Epicedia quoq; epigrammata, & epistolæ hac forma carminum conficiuntur. Iouianus Pontanus ad hymnos elegiam conuertit. Quod autem præcipiunt, vno disticho, minimū duobus finiri sententiam oportere, prorsus nugatorium est, & hætenus à nullo obseruantum.

VIRTUTES ET ARTIFICIUM

Elegorum Cap. II.

Oratio elegicæ tersa sit oportet, lenis, ingenua, perspicua, morata, tenera, affectibus referta, paribetica, & sententijs exquisitis minime obfusca-
ta atq; impedita. Mirificè eam ornant frequentes
commiserationes, conquestiones, exclamationes a-
postrophæ, prosopopœiæ, seu fictæ personæ, ex-
cursus, & breues, & cum re aptè coherentes di-
gressiones. Ornatur etiam inductionibus & exem-
plis: exemplis, inquam, non modo à simili, verum
etiam à dissimili, à contrario. Interdum ad com-
parationem adhibentur. Interijciuntur item senten-
tiæ, tum breues tum acutæ, quibus id quod est
propositum, confirmatur. Magnum in primis ele-
giæ

gię decus est antiquitatis aliqua significatio, qua aspergi, & dū aliud narrat, distingui ac variari debet. Talis locus est apud Tibullū libro 1. Elegia. 8.

Num te carminibus, num te pallentibus herbis

Deuouit tacito tempore noctis anus:

Cantus vicinis fruges traducit ab agris,

Cantus & irata detinet anguis iter.

Cantus & è cælo lunam deducere tentat,

Et faceret, si non ara repulsa sonent.

Ad antiquitatem meritò rediguntur historie atq; fabulæ, quibus moderatè vtendum est: manu etenim serere oportet, non toto thylaco: secus est, cū inductiome vti volumus: ibi quippe multas glomerari licet, immo enim uero oportet. Hoc in genere Tibullo præstat longè Propertius, in quo maior est, quam in altero poetice eruditionis supellex. Vnum admonebo, quò breuius paucioribusq; verbis antiquitates huiusmodi, siue ad fabulam, siue ad historiam, siue ad aliquem priscum ritū, morēue pertineant, efferunt, eò venustius carmē reddi. Proært. lib. 1. eleg. 1.

At tu seu mollis qua tendit Ionia, seu qua

Lydia Pactoli tingit aratra liquor.

Synalæpæ si vsquā alibi, hic vitandę sunt: frequentes item ecclipses: multū quippe fluentes illas huius carminis delicias remorantur, atq; imminuunt

minuunt quodammodo, & sunt tanquam vertex
ac scopuli.~

Tibullus, vt Muretus animaduertit, elegantiam
quandam iudicauit esse in eiusdem syllabę conti-
nuatione. lib. 1. eleg. 1. 3. 4.

Me mea paupertas vitę traducat inerti

Ipse seram teneras maturo tempore vites

Rusticus, & facili grandia poma manu,

Multa docet templis picta tabella tuis.

Nidus & æstiu tempora sicca canis.

Et hoc toties, vt constet id non casu, sed dedita
opera factum.~

Idem Poeta studiose interdum curat, ne sit, post
secundum in Hexametro pedem, cesura dictionē
claudens, vt ex tarditate iucunditatem aucupet.
lib. 1. Eleg. 2. & 3.

Neu strepitu terrete pedum, neu querite nomen.

Tiliphoneq; impexa feros pro criminibus angues.

Aspice quos submittit humus formosa colores.

Quid tibi vis insane meos sentire furores?

Quidius interdum cesurę subdit encliticam, &
non iniucundum carmen efficit. Iucundius autē,
quando idem sit post enneamimerim, vt in primo
& quarto versuum qui sequuntur. Fastorum
3. & 4.~

Iuua facit, ventoq; ratem committit, & vndis.

Pallor abit, subitaque vident in corpore vires.

Iucun-

Iucundius autem quando idem fit post quartū pedem. 3. Fast. & 4.

Sole tamen, vinoq; calent, annosque precantur.

Imminet huic, sequitur que parem, similisq; ferenti.

Quod verò docent, non esse ponenda in extremo metrihuius vocabula duabus syllabis longiora, nimirum trisyllaba, tetrasyllaba, pentasyllaba: nisi forte ob imperum quendam, aut affectum, aut in exprimenda sententia morali, aut in argutia, aut in epigrammatis, quasi alioqui parum decenter, & festiuè claudatur carmen: quodque Ouidium in ea re testem laudant, qui in omnibus scriptis suis vix deceis trium, quatuorue syllabarum voces adhibuerit, idq; in rebus tristibus, ut aiunt, quibus proinde numeri mœstiores convenirent, ipsosq; versus ad vnum representant: hoc, inquam totum est inane, & friuolum, nullamque omnino vim habet, maiorumque & meliorū poetarum, ut Catulli, Tibulli, Propertij auctoritate preponderatur. Quaeso, num hi versiculi adeo iniucundè ad aures accidunt? Propert. lib. 1. Eleg. 2. & 3.

Illis ampla satis forma pudicitia.

Libera iam duris cotibus Andromede.

Catullus in ianuam.

Cum quibus illa malum fecit adulterium.

M

Iucund

Iucundum cum ætas florida ver ageret.

Tibull. lib. 1. Eleg. 7. & 10.

Pomaque non notis legit ab arboribus.

Hæc in nostro tela regit latere.

Videtur tamen mihi Propertius hunc lepore præcipuo quodam studio frequentasse atque coluisse. Apud illum quippe voces istæ polysyllabæ, in extremo carminis pentametri perquam frequentes cernuntur. Et quoniam ille poemata sua vnus omnium maximè elaborauit, artisque & imitationis plenissima vt essent, omni ratione contendit, & præterea quid bellum, nitidum, tenerum iudicare vnus optimè potuit, nobis non licet banc finiendorum pentametrorum consuetudinẽ criminari, nec villo modo contrariam Grammaticorum doctrinã velut oraculum amplecti. Sileo de Eppigrammatis, in quibus hæ gratiæ singularem animis legentiũ voluptatem infundunt. Sunt enim (quod ego quoque non inuitus confiteor) hæ longiusculæ voces ad acutè, sententiosè, grauitè, lepidè dicta exprimendamirabiliter accommodatæ. Quamobrem censuerim eas in epigrãmate componendo etiam studiosè inuestigandas: in elegia, si se obtulerint, non aspernandas. Vtrobique nihilominus quod immodicum

*modicum est, in vitio est, Illi igitur non infre-
quenter plurium syllabarum nominibus penta-
metrum finiunt. vt eos appareat hac in re mō me-
diocrem venustatem inesse decreuisse.*

Elegia I. Quæ Ouidij. I. Am. Lib. I.

*Ait se, cum bella Heroico versu ca-
nere decreuisset, iam, vt pro-
positū, ita & genus car-
minis mutasse.*

QVI modo Nasonis fueramus quinque libelli,

Tres sumus: hoc illi prætulit auctor opus,

Vt iam nulla tibi non sit legisse voluptas,

At leuior demptis pœna duobus erit.

Arma graui numero, violentaque bella parabam

Edere, materia conueniente modis.

Par erat inferior versus, risisse Cupido

Dicitur, atque vnum surripuisse pedem.

Quis tibi saue puer dedit hoc in carmine iuris?

Pieridum Vates, non tua turba sumus.

Quid si præripiat flauæ, Venus arma Mineruæ,

Ventilet accensas flaua Minerva faces?

Quis probet in syluis Cererem regnare iugosis,

Lege pharetræ virginis arua coli?

Crinibus insignem quis acuta cuspide Phœbum

Instruat, Aoniam Marte mouente lyram?

Sunt tibi magna puer, nimiumque potentia regna,

Cur opus affectas ambitiose nouum?

An quod vbiq; tuum est, tua sunt Heliconia tempe
Vix etiam Phœbo iam lyra tuta sua est.

Cum bene surrexit versu noua pagina primæ,
Attenuat neruos protinus ille meos.

Questus eram, pharetra cum protinus ille soluta,
Legit in exitium spicula facta meum.

Lunauitq; genu sinuolum fortiter arcum.

Quodque canas Vates accipe, dixi, opus.

Sex mihi surgat opus numeris, in quinque residat,
Ferreæ cum vestris bella valete modis.

Cinge age littorea flauentia tempora Myrto
Musa per vndenos emodulanda pedes.

Elegia 2. Quæ Ouid. 3. Am. Lib. 1.

Amico suum pollicetur officium.

Accipe, per longos tibi qui deseruiat annos,
Accipe qui pura norit amare fide.

Si me non veterum commendant magna parentum
Nomina, si nostri sanguinis autor eques.

Nec meus innumeris renouatur campus aratri,
Temperat & sumptus parcus vterque parens.

At Phœbus, comitèlque nouem, vniq; repertor
Hoc faciunt, & me qui tibi donat, amor.

Et non cessuri nisi dijs sine crimine mores,
Nudaque simplicitas, purpureusque pudor.

Non mihi mille placent. non sum desertor amoris,
Tum mihi (si qua fides) cura perennis eris.

Tecum, quos dederint annos mihi fila sororum,
Viuere contingat, tēque dolente mori.

Te mihi materiam felicem in carmina præbe.
Proueniant causa carmina digna tua.

Carmine nomen habes exterrita cornibus Io,
Et quam fluminea lufit adulter aus.

Quæq; supra pontum simulato vestrâ iuuenço,
Virginea tenuit cornua falsa manu.

Nos quoque per totum pariter cantabimur orbem,
Iunctaque semper erunt nomina nostra tuis.

Elegia 3. Quæ Ouid. 13. Am. Lib. 1.

Ad Auroram ne properet.

Iam super Oceanum venit a seniore marito
Flaua, pruinoso quæ vehit axe diem.

Quo properas aurora: mane. sic Memnonis umbris,
Annua solenni cæde parentet auis.

Nunc etiam somni pingues, nunc frigidus aer,
Et liquidam tenui gutture cantat auis.

Quo properas ingrata viris, ingrata soporiâ
Roscida purpurea supprime lora manu.

Ante tuos ortus melius sua sydera seruat
Nauita, nec media nescit an erret aqua.

Te surgit (quamuis lassus) veniente viator,
Miles & armiferas aptat ad arma manus.

Prima subire vides oneratos arua colentes,
Prima vocas tardo sub iuga panda bones.

Tu pueros somno fraudas, tradisque magistris,
Vt subeant teneræ verbera sæua manus.

Atque eadem sponsum consulti ante atria mittis,
Vnius vt verbi grandia damna ferat.

Nec tu consulto, nec tu iucunda diuerso es,
Cogitur ad lites surgere vterque nouas.

Tu ne foeminei possint cessare lacerti,
Lanificem reuocas ad sua pensa manum.

Optavi quoties, ne nox tibi cedere vellet,
Nec fugerent vultus sydera mota tuos.

Optavi quoties, aut ventus frangeret axem,
Aut caderet spissa nube retentus equus.

Inuida quo properas: quod erat tibi filius ater,
Materni fuerat pectoris ille color.

Iurgia finieram: scires audisse, rubebat,
Nec tamen est solito tardior orta dies.

Elegia 4. Quæ Ouid. 6. Am. Lib. 2.

De Morte Psittaci.

Psittacus, Eois ales mihi misus ab Indis
Occidit, exequias ferte frequenter aues.

Ite piæ volucres, & plangite pectora pennis,
Et rigido teneras vngue notate genas.

Horrida pro mœstis lanietur pluma capillis,
Pro longa resonent carmina vestra tuba.

Quid scelus Ismarij quereris Philomela tyrannis
Expleta est annis ista querela suis.

Alitis in raræ miserum diuercite funus,
Magna, sed antiqua est causa doloris Itys,

Omnes, quæ liquido libratis in aere cursus,
Tu tamen ante alias turtur amice dole.

Plena fuit vobis omni concordia vita,
Et stetit ad finem longa, tenaxque fides.

Quod fuit Argolico iuuenis Phoceus Orestis,
Hoc tibi, dum licuit, Psittace turtur erat.

Quid tamen ista fides? quid rari forma coloris?
Quid vox mutandis ingeniosa notis?

Tu poteras virides pennis habetare smaragdos,
Tincta gerens rubro punica rostra croco.

Non fuit in terris vocum simulantiôr ales,
Reddebas blâso tam bene verba sono.

Raptus es inuidia, non tu fera bella mouebas,
Garrulus, & placidæ pacis amator eras.

Ecce cothurnices inter sua prælia viuunt,
Forſitan & ſunt inde frequenter anus.

Plenus eras minimo, nec prae sermonis amore
In multos poteras ora vocare cibos.

Nux erat esca tibi, causæque papauera somni,
Pellebatque sitim simplicis humor aquæ.

Viuit edax vultur, ducitque per aera gyros
Miluius, & pluuiæ Gracculus autor aquæ.

Viuit & armigeræ cornix inuisa Mineræ,
Illa quidem seclis vix moritura nouem.

Occidit illa loquax humanæ vocis imago
Psittacus, extremo munus ab orbe datum.

Optima prima fere manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora suis.

Tristia Phyllacida Therſites funera vidit,
Iamque cinis, viuis fratibus, Hector erat.

Quid referam timidæ pro te pia vota sorori
Tota procelloso per mare rapta noto?

Septima lux venit non exhibitura sequentem,
Et stabat vacua iam tibi Parca colo.

Non tamen ignauo stupuerunt verba palato,
Clamauit moriens lingua, Corinna vale.

Colle sub elysio nigra nemus ilice frondet,
Vdaque perpetuo gramine terra vires.

Si qua fides dubijs, volucrum locus ille piarum
Dicitur, obscenæ quo prohibentur aues.

Illic innocui latè pascuntur olores.

Et viuax Phoenix vnica semper auis.

Explicat atque suas ales Iunonia pennas,

Oscula dat cupido blanda columba mari.

Psittacus has inter nemorali sede receptus

Conuertit uolucres in sua vota pias.

Ossa tegit tumulus, tumulus pro corpore magnus,

Quo lapis exiguus par sibi nomen habet,

Colligor ex ipso dominæ placuisse sepulchro,

Ora fuere mihi plus aue docta loqui.

Elegia 5. Quæ Ouid. ii. Am. Lib. 2.

Execratur navigationem.

Prima malas docuit mirantibus æquoris vndas

Peliaco pinus vertice caesa vias.

Quæ concurrentes inter temeraria cautes

Conspiciam fuluo vellere vexit onem.

O vñam, ne quis remo freta longa moueret,

Argo funestas pressa bibisset aquas:

Quid tibi me miserum Zephyros, Eurosque timebo ?

Et gelidum Boream præcipitemque notum:

Non illic vrbes, non tu mirabere syluas,

Vna est iniusti cœrula forma maris.

Nec medius tenues conchas, pictos ve lapillos

Pontus habet, bibuli litoris illa mora est.

Littora marmoreis pedibus signanda puellæ,

Hactenus est tutum, cætera cæca via est.

Et vobis alij ventorum prælia narrent,

Quas Scylla infestet, quas ve Charybdis aquas,

Et quibus emineant violenta Ceraunia faxis,

Quo lateant Syrtes magna, minorque sinu.

Hoc alij referant, at vos quod quisque loquetur,

Credite: credenti nulla procella nocet.

Sero respicitur tellus, vbi fune soluto

Currit in immensum panda carina salum.

Nauita sollicitus iam ventos horret iniquos,

Et prope tam lethum, quam prope cernit aquam,

Quod si concussas Triton exasperat vndas,

Quam tibi sit toto, nullus iu ore color.

Tum generosa voces fœcundæ sydera Leda,

Et felix dicas quem sua terra tenet

Tutius est fouisse torum, legisse libellos,

Threiciam digitis increpuisse lyram.

At si vana ferunt volucres mea dicta procellæ,

Ælequa tamen puppi sit Galatea tuæ.

Elegia 6. Quæ Ouid. 16. Am. Lib. 2.

Inuitat ad prædium suum.

ME pars Sulmo tenet Peligni tertia ruris

Parua, sed irriguis ora salubris aquis.

Sol licet admoto tellurem sydere findat,

Et micet Icarij stella proterua canis.

Arua pererrantur Peligna liquentibus vndis,

Et viret in tenero fertilis herba solo:

Terra ferax Cereris, multoque feracior vuis,

Dat quoque bacciferam Pallada rarus ager.

Perque relurgentes riuis labentibus herbas

Gramineus madidam cespes obumbrat humum.

Si qua mei tamen est in te pia cura relictæ,

Incipe pollicitis addere facta tuis.

Paruaque quamprimum rapientibus effeda mannis

Ipsa per admissas concute lora iubas.

At vos, qua veniet, tumidi subsidite montes,

Et faciles curuis vallibus este viæ.

Elegia 7. Quæ Ouid. 1. Am. Lib. 3.

Deliberat Poeta vtrum Elegiarũ

scriptio Tragœdijs sit an-

teponenda. ~

STat vetus, & multos incidua sylua per annos,

Credibile est illi numen inesse loco.

Fons sacer in medio, speluncaque pumice pendens,

Et latere ex omni dulce queruntur aues.

Hic ego dum spatior tectus nemoralibus umbris

Quod mea quærebam Musa moueret opus,
 Venit odoratos Elegeia nexa capillos,
 Vt puto pes illi longior alter erat.
 Forma decens, vestis tenuissima, vultus amantis,
 In pedibus vitium causa decoris erat.
 Venit & ingenti violenta tragœdia passu,
 Fronte comæ torua, palla iacebat humi.
 Læua manus sceptrum latè regale tenebat,
 Lydius alta pedum vincla cothurnus erat.
 Et prior, ecquis erit dixit tibi finis amandi?
 O argumenti lente poeta tui?
 Nequitiam vinosa tuam conuiuia narrant,
 Narrant in multa compita secta vias.
 Sæpe aliquis digito Vatem designat euntem,
 Atque ait, hic, hic est, quem ferus vrit amor.
 Fabula (nec sentis) tota iactaris in vrbe,
 Dum tua postposito facta pudore refers.
 Tempus erat Thyrsu dudum grauiore moueri,
 Cessatum satis est incipe maius opus.
 Materia premis ingenium, cane facta virorum,
 Hæc, animo, dices, area digna meo est.
 Nunc habeam per te Romana tragœdia nomen,
 Implebit leges spiritus iste meas.
 Hactenus: & mouit pictis innixa cothurnis
 Densum cæsarie terque, quaterque caput.
 Altera (nam memini) limis subrisit ocellis,
 Fallor? an in dextra myrtea virga fuit?
 Quid grauib. verbis animosa tragœdia (dixit)
 Me premis? an nunquam non grauis esse pote?
 Imparibus tamen es numeris dignata moueri,
 In me pugnasti versibus vsa meis.
 Non ego contulerim sublimia carmina nostris,
 Obruat exiguas regia vasta fores.

Desierant:

Desierant: cœpi, per vos vtrasque rogamus

In vacuas auras verba timentis eant.

Altera me sceptro decoras, altoque cothurno,

Iam nunc contracto magnus in orbe sonus.

Exiguu vati concede Tragœdia tempus:

Tu labor æternus, quod petit illa breue est.

Elegia 8. Quæ Ouid. 5. Am. Lib. 3.

Quem traicere vult fluuium, alloquitur.

Annis arundinibus limosas oblite ripas,

Ad villam propero, siste parumper aquas.

Nec tibi sunt pontes, nec quæ sine remigis ictu

Concaua traiecto cymba rudente vehat.

Paruus eras (memini) nec te transire refugî,

Summaque vix talos contigit vnda meos.

Nunc ruis appositis niuibus de monte solutis,

Et turpi crassas gurgite voluis aquas.

Quid properasse iuuat? quid parua dedisse quieti

Tempora? quid nocti conseruisse diem?

Si tamen hic standum est, si non datur artibus vllis

Vltior nostro ripa premenda pedes

Nunc ego quas habuit pennas Danaeius heros,

Terribili densum cum tulit angue caput.

Nunc opto currum, de quo Cerealia primum

Semina venerunt in rude missa solum.

Prodigiosa loquor veterum mendacia vatum:

Non tulit hæc vnquam, nec feret vlla dies.

Tu potius ripis effulse capacibus amnis,

Sic æternus eas, labere sine tuo."

Elegia 9. Quæ Ouid. 7. Am. Lib. 3.

Dolet diuitias ingenio ante ferri.

En quisquam ingenuas etiamnum suscipit artes

Aut tenerum dotes carmen habere putat:
 Ingenium quondam fuerat pretiosius auro,
 At nunc barbaria est grandis, habere nihil.
 Ille ego musarum purus, Phœbique sacerdos
 Ad rigidas canto carmen inane fores.
 Discite, qui sapitis, non hæc quæ scimus inertes,
 Sed trepidas acies, & fera bella sequi.
 Proque bono versu primum deducite pilum,
 Hoc tibi si velles, posset Homere dari.
 Iuppiter admonitus nil esse potentius auro,
 Corruptæ precium virginis ipse fuit.
 Dum merces aberat, durus pater, ipsa seuera,
 Aerau postes, ferrea turris erat.
 At cum regna senex cœli Saturnus haberet,
 Omne lucrum tenebris alta premebat humus.
 Æraque, & argentum, cumque auro pondera ferri
 Manibus admorat, nullaue massa fuit.
 At meliora dabat curuo sine vomere stuges,
 Pomaque & in quercu mella reperta caua.
 Nec valido quisquam terram, scindebat aratro,
 Signabat nullo limite fossor humum:
 Non freta demissi verrebant eruta remi,
 Vltima mortali tum via littus erat.
 Contra te solers hominum natura fuisti,
 Et nimium damnis ingeniosa tuis.
 Quid tibi turritis incingere moenibus vrbes?
 Quid tibi discordes addere in arma manus?
 Quid tibi cum pelago? terra contenta fuisses.
 Cur non & cœlum tertia regna petis?
 Qua licet, affectas cœlum quoque, templa Quirinus,
 Liber, & Alcides, & modo Cæsar habent.
 Eruius terra solidum pro frugibus aurum,
 Possidet inuentas sanguine miles opes.

Curia pauperibus clausa est: dat census honores,

Inde grauis iudex: inde seuerus eques.

Omnia possideant: illis campi sique, forumque

Seruiat, hi pacem, læuæque bella gerant.

Elegia 10. Quæ Ouid. 8. Am. Lib. 3.

Tibulli poetæ mortem lamentatur.

Memnona si mater, mater plorauit Achillem,

Et tangunt magnas tristitia fata Deas:

Flebilis indignos elegia solue capillos:

Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit.

Ille tui Vates operis, tua fama Tibullus

Ardet in extructo corpus inane rogo.

Ecce puer Veneris fert æueriamque pharetram,

Et fractos arcus, & sine luce facem.

Aspice demissis ut eat miserabilis alis,

Pectoraque infesta tundat aperta manu.

Excipiunt lachrymas sparsi per colla capilli,

Oraque singultu concutiente sonant.

Fratris in Aeneæ, sic illum funere dicunt

Egressum testis pulcher Iule tuis.

Nec minus est confusa Venus moriente Tibullo,

Quam iuueni ruat cum ferus inguen apex:

At sacris Vates. & diuum cura vocatur

Sunt etiam qui nos numen habere putent.

Scilicet omne sacrum mors importuna profanat:

Omnibus obscuras iniicit illa manus.

Quid pater Ismariorum? quid mater profuit Orpheo?

Carmine quid victas obstupuisse feras?

Et Linon in syluis idem pater adidit altis,

Dicitur inuicta concinnasse Lyra.

Aspice Mæoniden, a quo ceu fonte prerenni

Vatum Pierijs ora rigantur aquis.

Hunc quoque summa dies nigro summersit auerno;
 Effugiunt auidos carmina sola rogos.
 Durat opus Vatum Troiani fama laboris,
 Tarda que nocturno tela retexta dolo.
 Quid nos sacra inuant: quid nunc AEgyptia profunt
 Sistræ: quid in vacuo secubuisse toro?
 Cum rapiant mala fata bonos: ignoscite fasso:
 Sollicitor, nullos esse putare deos.
 Viue tamen moriture, pius cole sacra colentem;
 Mors gravis a templis in caua busta trahet.
 Carminibus confide bonis: iacet ecce Tibullus;
 Vix manet ex toto parua quod vna capit.
 Tè ne facer Vates flammæ rapuere rogales:
 Pectoribus pasci nec timuere tuis?
 Aurea sanctorum potuissent templa decorum
 Vrere, quæ tantum sustinere nefas.
 Auertit vultus Erycis quæ possidet arces:
 Sunt quoque, qui lachrymas continuïsse negant;
 Sed tamen hoc melius, quam si Phacacia tellus
 Ignotum vili supposuisset humo.
 Hic certè manibus fugientis pressit ocellos
 Mater, & in cineres vltima dona dedit.
 Hic soror in partem misera cum matre dolori
 Venit in ornatas dilaniata comas.
 Si tamen è nobis aliquid nisi nomen, & vmbra;
 Restat, in Elysia valle Tibullus erit.
 Obuius huic venies hedera iuuenilia cinctus
 Tempora, cum Caluo docte Catulle tuo.
 Tu quoque, si falsum est temerati crimen amici,
 Sanguinis, atque animæ prodige Galle tuæ,
 His comes vmbra tua est, siqua est modo corporis vmbra,
 Auxisti numeros culte Tibulle pios.
 Ossa quæta precor tuta requiescite in vna,

Et sit humus cineri nou onerosa tuo.

Elegia II. Quę Ouid. 9. Am. Lib. 3.

Alloquitur Cerem sua presentia fertilitatē Crete inducentem.

Flaua Ceres tenues spicis redimita capillos,

Cur inhibes sacris commoda nostra tuis?

Te Dea munificam gentes vbicunque loquuntur,

Nec minus humanis inuidet vlla bonis.

Ante nec hirsuti torrebant farra coloni,

Nec notum terris area nomen erat.

Sed glandem Quercus oracula prima ferebant,

Hęc cibus, & teneri cespitis herba torus.

Prima Ceres docuit turgescere semen in agris,

Falce coloratas subsecuitque comas:

Prima iugis tauros supponere colla coegit,

Et veterem curuo dente reuellit humum.

Cum beneiactati pulsarant arua ligones,

Ruperat & duram vomer aduncus humum.

Seminaque in latos ierant æqualiter agros,

Irrita decepti vota colentis erant.

Diua potens frugum syluis errabat in altis,

Deciderant longę ipicea ferta comę.

Sola fuit Crete fecundo fertilis anno,

Omnia, qua tulerat se Dea, messis erant.

Ipsē locus nemorum canebat frugibus Idę,

Et ferus in sylua farra metebat aper.

Elegia 12. Quę Ouid. 12. Am. Lib. 3.

Describit Iunonis festum.

Cum mihi pomiferis coniux foret orta Phaliscis

Mœnia contigimus victa Camille tibi.

Casti sacerdotes Iunoni festa parabant,

Et cele.

Et celebres ludos, indigenamq; bouem.
Grande moræ precium ritus cognoscere, quamuis
Difficilis cliuis huc via præbet iter.
Stat vetus, & densa prænubilus arbore lucus,
Aspice, concedes numinis esse locum.
Accipit ara preces, votiuaque thura piorum,
Ara per antiquas facta sine arte manus.
Hic vbi personuit solemnibus tibia cantu,
It per velatas annua pompa vias,
Ducuntur niueæ populo plaudente iuuençæ.
Quas aluit campis herba Phalisca suis.
Et vituli nondum metuenda fronte minaces,
Et minor ex humili victima porcus bara.
Duxque gregis cornu per tempora dura recuruo,
Inuisa est dominæ sola capella Deæ.
Illius indicio syluis inuenta sub altis
Dicitur inceptam destituisse fugam.
Nunc quoque per pueros iaculis incessitur index.
Et precium auctori vulneris ipsa datur.
Qua ventura Dea est, iuuenes, timidaque puellæ,
Præbuerant latas veste iacente vias.
Virginei crines auro, gemmaque præmuntur,
Et tegit auratos palla superba pedes.
More patrum sanctæ velatæ vestibibus albis,
Tradita supposito vertice sacra ferunt.
Ore fauent populi tunc, cum venit aurea pompa,
Ipsa sacerdotes subsequiturque suas.
Argiua est pompæ facies: Agamemnone caso,
Et scelus & patrias fugit Hæsus opes.
Iamque pererratis profugus terraque, marique
Mœnia felici condidit alta manu.
Ille suos docuit Iunonia sacra phaliscos,
Sint mihi, sint populo semper amica sue.

Elegia 13. Quæ Ouid. 14. Am. Lib. 3.

*Pœnitet vatem res lasciuas scripsisse.***Q**uare nouum Vatem tenerorum mater amorum,

Traditur hæc elegis vltima charta meis:

Quos ego composui Peligni ruris alumnus,

Nec me deliciæ dedecuerè meæ.

Si quid id est vsque a proauis vetus ordinis hæres,

Non modo militiæ turbine factus eques.

Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo,

Pelignæ dicar gloria gentis ego.

Quem sua libertas ad honesta coegerat arma,

Cum timuit socias anxia Roma manus.

Atque aliquis spectans hospes Sulmonis aquosi

Mœnia, quæ campi iugera pauca tenent.

Quæ tantum dicet potuistis ferre poetam,

Quantulacunque estis, vos ego magna voco.

Culte puer, puerique parens mihi tempore longo

Aurea de campo vellite signa meo.

Corniger increpuit thyrso grauiore Lyæus,

Pulsanda est magnis area maior equis.

Imbelles elegi genialis Musa valete,

Post mea mansurum fata superstes opus.

Elegia 14. Quæ Ouid. 2. Lib. 1. Trist.

Dij maris, & celi (quid enim nisi vota supersunt?)

Soluere quassata parcite membra ratis:

Nè ve precor magni subscribite cæsaris iræ:

S A E P E premente Deo, fert Deus alter opem.

Muciber in Troiam, per Troia stabat Apollo:

Aequa Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.

Oderat Aeneam, propior Saturnia Turno:

Nec tamen Veneris numine tutus erat.

N

Sæpe

Sæpe ferox cautum petijt Neptunus Vlyſſem:
 Eripuit patruo sæpe Minerua ſuo.
 Et nobis aliquid, quamuis diſtamus ab illis,
 Quis vetat irato numen adeſſe Deo:
 Verba miſer fruſtra non proficientia perdo,
 Ipſa graues ſpargunt ora loquentis aquæ:
 Terribiliſque Notus iactat mea verba: preceſque
 Ad quos mittuntur non finit ire Deos.
 Ergo ijdem venti, ne cauſa lædar in vna:
 Velaque neſcio quo, votaſque noſtra ferunt.
 Me miſerum quanti montes voluntur aquarum:
 Iam iam tacturos ſidera ſumma putes.
 Quanta diducto ſubſidunt æquore valles:
 Iam iam tacturas Tartara nigra putes.
 Quocunq; aſpicio, nihil eſt niſi pontus & æther,
 Fluctibus hic tumidus, nubidus ille minax.
 Inter vtrumque fremunt immani murmure venti:
 Neſcit cui domino pareat, vnda maris.
 Nam modo purpureo vires capit Eurys ab ortu:
 Nunc Zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt:
 Nunc gelidus ſicca Boreas bacchatur ab Arcto:
 Nunc Notus aduerſa prælia fronte gerit.
 Reſtor in incerto eſt, nec quid fugiat ve, petat ve,
 Inuenit: ambiguus ars ſuſpet ipſa malis.
 Scilicet occidimus, nec ſpes eſt vlla ſalutis,
 Dumque loquor, vultus obruit vnda meos.
 Opprimet hanc animã fluctus: fruſtraque precantes
 Ore necaturas accipiemus aquas.
 At pia nil aliud, quam me dolet exſule coniux:
 Hoc vnum noſtri ſcītque, gemitque mali.
 Neſcit in immenſo iactari corpora ponto:
 Neſcit agi ventis, neſcit ad eſſe necem.
 O bene, quod non ſum mecum conſcendere paſſus,

Ne mihi

Ne mihi mors misero bis patienda foret.

At nunc vt peream: quoniam caret illa periclo:

Dimidia certe parte superstes ero.

Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamina:

Quantus ab aethereo personat axe fragor?

Nec leuius laterum tabula feriuntur ab undis:

Quam graue balista incenia pulsat onus.

Qui venit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes

Posterior nono est, vndecimoque prior.

Non lethum timeo: genus est miserabile lethi:

Demite naufragium: mors mihi munus erit.

Est aliquid fatoque suo, ferroque cadentem

In solida moriens ponere corpus humo:

Et mandare suis aliqua, & sperare sepulchrum:

Et non æquoreis piscibus esse cibum:

Fingite me dignum tali, necesse, non ego solus

Huc vehor: immeritos cur mea pœna trahit?

Pro superi, viride! que Dei, quibus æquora curat:

Vtraque iam vestras sistite turba minas:

Quamque dedit vitam mitissima Caesaris ira:

Hanc sinite infelix in loca iussa feram.

Si quoniam merui pœnam, me perdere vultis:

Culpa mea est, ipso iudice, morte minor.

Mittere me Stygias si iam voluisset ad vndas

Cæsar: in hoc vestra non eguisset ope.

Est illi nostri non inuidiosa cruoris

Copia: quodque dedit, cum volet, ipse feret.

Vos modo, quos certè nullo puto crimine lasi:

Contenti nostris iam precor esse malis.

Nec tamen, vt cuncti miserum seruare velitis,

Quod periit, saluum iam caput esse potest.

Vt mare subsidat, ventisque ferentibus utar:

Vt mihi parcatis: non minus exul ero.

Non ego diuitias auidus sine fine parandi
 Latum mutandis mercibus æquor aro:
 Nec peto, quas quondam petij studiosus, Athenas:
 Oppida non Asia, non mihi visa prius.
 Non vt Alexandri claram delatus in urbem,
 Delitias videam, Nile iocose, tuas.
 Quod facile est, opto ventos (quis credere posset?)
 Sarmatis est tellus, quam mea vela petunt.
 Obligor vt tangam læui fera littora ponti:
 Quodque sit a patria tam fuga tarda queror.
 Nescio quo videam positos vt in orbe Tomitas:
 Exsiliij facio per mea vota viam.
 Seu me diligitis, tantos compescite fluctus:
 Pronaque sint nostræ nomina vestra rati:
 Seu magis odistis: iussæ me aduertite terræ:
 Supplicij pars est in regione mori.
 Ferte (quid hic facere) rapidi mea corpora venti:
 Ausonios fines cur mea vela vident?
 Noluit hoc Caesar: quid quem fugat ille, tenetis?
 Aspiciat vultus Pontica terra meos.
 Et iubet, & merui: nec quæ damnauerit ille
 Crimina, defendi fasue, pium ve puto.
 Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt
 A culpa facinus scitis abesse mea:
 Immo ita si scitis: si me meus abstulit error:
 Stultaque mens nobis, non scelerata fuit.
 Quod, licet è minimis, domui si fauimus illi:
 Si satis Augusti publica iussa mihi:
 Hoc duce si dixi felicia sæcula, proque
 Cæsare thura dijs, Caesaribusque dedi:
 Si fuit hic animus nobis: ita parcite diui:
 Si minus: alta cadens obruat vnda caput.
 Fallor: an incipiunt grauidæ euanescere nubes:
 Victaque

Victaque mutati frangitur ira maris;
 Non casu vos, sed sub conditione vocati,
 Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

Elegia 15. Quæ Ouid. 4. Lib. 3. Trist.

O mihi care quidem semper, sed tempore duro
 Cognito: res postquam procubuerè meæ:
 Vñbus edocto si quicquam credis amico:
 Viue tibi: & longè nomina magna fuge.
 Viue tibi, quantumque potes prælustria vita:
 SAEVVVM prælustri fulmen ab arce venit.
 Nam quanquam soli possunt prodesse potentes:
 Non prosunt, potius si quis obesse potest.
 Effugit hybernas dimissa antenna procellas:
 LATAQVE plus paruis vela timoris habent.
 Aspicias, vt summa cortex leuis innatat vnda:
 Cum graue nexa simul retia mergat onus:
 Hæc ego si monitor monitus prius ipse fuisset
 In qua debebam, forsitan vrbe forem.
 Dum tecum vixi: dum me leuis aura ferebat:
 Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
 Qui cadit in plano; vix hoc tamen euenit ipsum,
 Sic cadit, vt tacta surgere possit humo.
 At miser Elpenor tecto delapsus ab alto
 Occurrit regi flebilis vmbra suo:
 Quid fuit, vt tutas agitarèt Dædalus alas?
 Icarus immensas nomine signet aquas?
 Nempe quod hic altè, demissius ille volabat:
 Nam pennas ambo non habuere suas.
CREDE mihi, bene qui latuit, bene vixit: & intra
 Fortunam debet quisque manere suam.
 Non foret Eumenidès orbis: si filius eius
 Stultus Achilleos, non adamasset equos.

Nec natum in flamma vidisset, in arbore natas:
 Cepisset genitor si Phaethonta Merops.
 Tu quoque formida nimium sublimia semper:
 Propoliique precor contrahe vela tui.
 Nam pede inoffenso spatium decurrere vita
 Dignus es: & fato candidiore frui.
 Quæ pro te vt voueam miti pietate mereris,
 Hæsuræque mihi tempus in omne fide.
 Vidi ego te tali vultu mea fata gementem:
 Qualem credibile est ore fuisse meo.
 Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes:
 Tempore quas vno fidaque verba dabas.
 Nunc quoque summotum studio defendis amicum:
 Et mala vix vlla parte leuanda leuas.
 Vine sine inuidia: mollesque inglorius annos
 Exige amicitias: & tibi iunge pares.
 Nasonisque tui, quod adhuc non exulat vnum,
 Nomen ama: Scythicus cætera pontus habet.
 Proxima sideribus tellus Erymanthidos Vrsæ
 Me tenet, adstricto terra peruista gelu.
 Bosphorus & Tanais superant, Scythiæque paludes,
 Vixque satis noti nomina pauca loci.
 Vtlerius nihil est, nisi non habitabile frigus.
 Heu quam vicina est vltima terra mihi.
 At longè patria est: longè carissima coniux:
 Quicquid & hæc nobis post duo dulce fuit.
 Sic tamen hæc absunt: vt quæ contingere non est
 Corpore: sint animo cuncta videnda meo.
 Ante oculos errat domus, vrbis, & forma locorum:
 Succedantque suis singula facta locis.
 Coniugis ante oculos, sicut præsentis imago est:
 Illa meos casus ingratuat: illa leuat.
 Ingratuat hæc, quod abest, leuat hæc, quod præstat amorem,
 Imposi-

Impositumque sibi firma tuctur onus.
 Vos quoque pectoribus nostris haretis amici,
 Dicere quos cupio nomine quemque suo:
 Sed timor officium cautus compescit, & ipsos
 In nostro poni carmine nolle puto.
 Antè volebatis gratique erat instar amoris:
 Versibus in nostris nomina vestra legi.
 Quod quoniam est anceps: intra mea pectora quemq;
 Alloquar: & nulli causa timoris ero.
 Nec meus indicio latitantes versus amicos
 Protrahet: occultè si quis amauit: amet.
 Scite tamen, quamuis longa regione remotus
 Absim: vos animo semper adesse meo.
 Et qua quisque potest oro mala nostra leuate:
 Fidam projecto ne ve negate manum.
 Prospera sic vobis maneant fortuna: nec vnquam
 Contacti simili sorte rogetis idem.

Elegia 16. Quæ Ouid. 6. Lib. 4: Trist.

Tempore ruricolæ patiens sit taurus aratri:
 Præbet & incuruo colla premenda iugo.
 Tempore paret equus lentis animosus habenis,
 Et placido duros accipit ore lupos.
 Tempore Pœnorum compescitur ira leonum:
 Nec feritas animo, quæ fuit antè, manet.
 Quæque sui iussis obtemperat Inda magistri
 Bellua, seruitium tempore victa subit.
 Tempus, vt extentis tumeat facit vua racemis:
 Vixque merù capiant grana, quod intus habent.
 Tempus & in canas semen perducit aristas:
 Et ne sint tristi poma sapore facit.
 Hoc tenuat dentem terram findentis aratri:
 Hoc rigidos silices, hoc adamanta terit.

Hoc etiam sævas paullatim mitigat iras:

Hoc minuit luctus: mœstaque corda leuat.

CVNCTA potest igitur tacito pede lapsa vetustas,

Præterquam curas attenuare meas.

Vt patria careo, bis frugibus area trita est,

Dissiluit nudo pressa bis vva pede.

Nec quæsitâ tamen spatio patientia longo est.

Mensque mali sensum nostrâ recentis habet.

Scilicet & veteres fugiunt iuga sæpe iuueni:

Et domitus fræno sæpe repugnat equus.

Tristior est etiam præsens arumna priore:

Vt sit enim sibi par, creuit, & aucta mora est.

Nec tam nota mihi, quam sunt, mala nostra fuerunt:

Sed magis hoc, quo sunt cognitiora, grauant.

Est quoque non minimum vires afferre recentes:

Nec præconsumptum temporis esse malis.

Fortior in fulua nouus est luctator arena:

Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.

Integer est melior nitidis gladiator in armis:

Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.

FERT bene præcipientes naui modo facta procellas,

Quamlibet exiguo soluitur imbre vetus.

Nos quoque quæ ferimus tulimus patientius antè:

Quæ mala sunt longa multiplicata die.

Credite, deficio: nostroque a corpore, quantum

Auguror, accedunt tempora parua malis.

Nam neque sunt vires, nec qui color esse solebat:

Vix habeo tenuem quæ tegat ossa, cutem.

Corpore sed mens est ægro magis agra, malique

In circumspectu stat sine fine sui.

Vrbis abest facies, absunt mea cura sodales:

Et, qua nulla mihi carior, vxor abest.

Vulgus adest Scythicum, braccataque turba Getarum,

Sic ma.

Sic mala quæ video, non videoque, nocent.

Vna tamen spes est, quæ me solatur in istis:

Hæc fore, morte mea non diuturna, mala.

Elegia 17. Quæ Ouid. 2. Lib. 4. Pont.

Ad Seuerum.

Quod legis o vates magnorum maxime vatum,

Venit ab intonsis vsque Seuere Getis,

Cuius adhuc nomen nostros tacuisse libellos,

Si modo permittis dicere vera, pudet.

Orba tamen numeris cessauit epistola nunquam

Ire per alternas officiosa vices.

Carmina sola tibi, memorem testantia curam,

Non data sunt: quid enim? quæ facis ipse darem?

Quis mel Aristæo, quis Baccho vina Falerna,

Triptolemo fruges, poma det Alcinoæ?

Fertile pectus habes, interque Heliconæ colentes

Vberius nulli prouenit ista seges.

Mittere ad hunc carmen, frondes erat addere syluis,

Hæc mihi cunctandi causa, Seuere, fuit.

Nec tamen ingenium nobis respondet, ut antè,

Sed ficcum sterili vomere littus aro.

Scilicet ut limus venas excæcat in undis,

Læsaque suppresso fonte resistit aqua:

Pectora sic mea sunt limo vitata malorum,

Et carmen vena pauperiore fuit.

Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum,

Effet, crede mihi, factus & ille Getes.

Da veniam fasso, studijs quoque frena remissi,

Ducitur & digitis littera rara meis.

Impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit,

Qui prius in nobis esse solebat, abest.

Vix venit ad partes, vix sumptæ Musa tabellæ

Imponit pigras penè coacta manus.
 Paruaque, ne dicam scribendi nulla, voluptas
 Est mihi, nec numerisnectere verba iuuat.
 Siue quod hinc fructus adeo non coepimus vllus,
 Principium nostri res fit vt ista mali:
 Siue quod in tenebris numerosos ponere gressus,
 Quodque legas nulli scribere carmen, idem est.
 EXCITAT auditor studium, laudataque virtus
 Crescit, & immensum gloria calcar habet.
 Hic mea cui recitem, nisi flauis scripta Corallis,
 Quasque alias gentes barbarus Ister habet:
 Sed quid solus agam? quaque infelicia perdā
 Otia materia? surripiamque diem:
 Nam neque me vinum, nec me tenet alea fallax,
 Per quæ clam tacitum tempus abire solet.
 Nec me quod cuperem, si per fera bella liceret,
 Oblectat cultu terra nouata suo.
 Quid nisi Pierides, solatia frigida restant,
 Non bene de nobis quæ meruere, Deæ?
 At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,
 Vtiliter studium quod tibi cedit, ama:
 Sacraque Musarum merito cole, quodque legamus
 Huc aliquod curæ mitte recentis opus.

Elegia 18. Quæ Ouid. 3. Lib. 4. Pont.

Ad amicum instabilem.

Conquerar? an taceam? ponam sine nomine crimen?
 An notum qui sis omnibus esse velim?
 Nomine non vtar, ne commendere querela,
 Queratur que tibi carmine fama meo.
 Dum mea puppis erat valida fundata carina:
 Qui mecum velles currere, primus eras.
 Nunc quia contraxit vultum fortuna, recedis,

Auxilio

Auxilio postquam scis opus esse tuo:

Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri,

Quisque sit, audito nomine, Naso, rogas.

Ille ego sum, quamquam non vis audire, vetusta

Pene puer puero iunctus amicitia.

Ille ego qui primus tua seria nosse solebam,

Qui tibi iucundis primus adesse iocis;

Ille ego conuictor, densoque domesticus vsu,

Ille ego iudicijs vnica musa tuis:

Ille ego sum, qui nunc an vinam, perfide nescis,

Cura tibi de quo querere nulla fuit.

Sine fui nunquam charus, simulasque fateris:

Seu non fingebas, inueniēre leuis.

Aut age dic aliquam, quæ te mutauerit, iram:

Nam nisi iusta tua est, iusta querela mea est.

Quod te nunc crimen similem vetat esse prioris

An crimen, cepi, quod miser esse, vocas:

Si mihi rebus opem nullam, factisque ferebas,

Venisset verbis charta notata tribus.

Vix equidem credo, sed & insultare iacenti

Te mihi, nec verbis parcere, fama refert.

Quid facis, ah demens: cur si fortuna recedat,

Naufragio lacrymas eripis ipse tuos:

Hæc Dea non stabili quam sit leuis orbe fatetur,

Q V A E summum dubio sub pede semper habet:

Quolibet est folio, quauis incertior aura,

Par illi leuitas improbe sola tua est.

OMNIA sunt hominū tenui pendentia filo,

Et subito casu, quæ valuerē, ruunt.

Diuitis audita est cui non opulentia Cræsis:

Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.

Ille Syracusia modo formidatus in vrbe,

Vix humili duram reppulit arte famem.

Quid

Quid fuerat Magno maius? tamen ipse rogauit,
Summissa fugiens voce clientis opem.

Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
Indigus effectus omnibus ipse magis.

Ille Ingurthino clarus, Cymbroque triumpho,
Quo victrix toties, Consule, Roma fuit,

In ceno Marius iacuit, cannaquē palustri,
Pertulit & tanto multa pudenda viro.

LVDIT in humanis diuina potentia rebus,
Et certam præsens vix habet hora fidem.

Littus ad Euxinum si quis mihi diceret, ibis,
Et metues arcu ne feriare Getar:

I, bibe, dixissem purgantes pectora succos,
Quicquid & in tota nascitur Anticyra.

Sum tamen hæc passus, nec si mortalia possem,
Et summi poteram tela cauere Dei.

Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristitia posse, puta.

Elegia 19. Quæ Ouid. 4. Lib. 4. Pont.

Ad Sex. Pompeium.

Nulla dies adeo est australibus humida nymbis
Non intermissis vt fluat imber aquis.

Nec sterilis locus ullus ita est, vt non sit in illo
Mixta ferè duris utilis herba rubis.

Nil adeo Fortuua grauis miserabile fecit,
Vt minuant nulla gaudia parte malum.

Ecce domo, patriaque carens, oculisque meorum,
Naufragus in Getici littoris actus aquas.

Qua tamen inueni vultum diffundere causa
Possim, fortunæ nec meminisse meæ.

Nam mihi cum fulua tristis spatiarer arena,
Visa est a tergo penna dedisse sonum.

Respi-

Respicio, nec corpus erat, quod cernere possem,
Verba tamen sunt hæc aure recepta mea.
En ego lætarum venio tibi nuncia rerum,
Fama per immensas aere lapsa vias.
Consule Pompeio, quo non tibi charior alter
Candidus & felix proximus annus erit.
Dixit: & vt læto Pontum rumorepleuit,
Ad gentes alias hinc Dea vertit iter.
At mihi dilapsis inter nouæ gaudia curis,
Excidit asperitas huius iniqua loci.
Ergo vbi sane biceps longum reseraueris annum,
Pulsus, & a sacro mense December erit:
Purpure Pompeium summi velabit honoris,
Ne titulis quicquam debeat ille suis.
Cernere iam videor rumpi penè atria turba:
Et populum lædi deficiente loco.
Templaque Tarpeia primum tibi sedis adiri,
Et fieri faciles in tua vota Deos.
Colla boues niueos certæ præbere securi,
Quos aluit campis herba falisca suis.
Cumque Deos omnes, tum quos impensius æquos
Esse tibi cupias, cum Ioue Cæsar erit.
Curia te excipiet, patresque ex more vocati,
Intendent aures ad tua verba suas.
Hos vbi facundo tua vox hilarauerit ore,
Vtque solet, tulerit prospera verba dies:
Egeris & meritis superis cum Cæsare grates,
Qui causam, facias cur ita sæpe, dabit.
Inde domum repetes toto comitante Senatu,
Officium populi vix capiente domo.
Me miserum turba quod non ego cernor in illa.
Nec poterunt istis lumina nostra frui.
Quod licet, absentem qua possum mente videbo,

Aspiciet

Aspiciet vultus Consulis illa sui.

Dij faciant, aliquo subeat tibi tempore nostrum

Nomen, & Heu, dicas quid miser ille facit?

Hæc tua protulerit si quis mihi verba, fatebor

Protinus exsilium mitius esse meum.

Elegia 20. Quæ Ouid. 5. Lib. 4. Pont.

Ad Elegos.

Ite leues Elegi doctas ad Consulis aures,

Verbaque honorato ferte legenda viro.

Longa via est, nec vos pedibus proceditis æquis,

Tecta que brumali sub niue terra latet.

Cum gelidam Thracen & opertū nubibus AEmum,

Et maris Ionij transferitis aquas.

Luce minus decima dominam venietis ad urbem

Vt festinatum non faciatis iter.

Protinus inde domus vobis Pompeia petatur,

Non est Augusto iunctior villa foro.

Si quis, vt in populo, qui fitis, & vnde, requirat,

Nomina decepta qualibet aure ferat.

Vt sit enim tutum, sicut reor esse fateri.

VERBA minus certè, ficta timoris habent.

Copia nec vobis yllo prohibente videri

Consulis, vt limen contingeritis, erit.

Aut regat ille suos dicendo iura Quirites,

Conspicuum signis cum premet altus ebur:

Aut populi reditus positam componet ad hastam,

Et minui magnæ non finet vrbs opes:

Aut vt erunt patres in Iulia templa, vocati,

De tanto dignis Consule rebus aget:

Aut feret Augusto solitam, natoque salutem,

Dèque parum noto consulet officio.

Tempus ab his vacuum Cæsar Germanicus omne

Auferet

Auferet, a magnis hunc colit ipse deis.

Cum tamen a turba rerum requieverit harum.

Ad vos mansuetas porriget ille manus.

Quidq; parens ego vester agam, fortasse requiret.

Talia vos illi reddere verba volo.

Viuat adhuc, vitamque tibi debere satetur,

Quod prius a miti Casare munus habet.

Te sibi, cum fugeret, memori solet ore referre,

Barbariæ tutas exhibuisse vias.

Sanguine Bistonium quod non tepescerit enseni

Effectum cura pectoris esse tui.

Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ

Munera, ne proprias attenuaret opes.

Pro quibus ut meritis referatur gratia, inrat,

Se fore mancipium tempus in omne tuum.

Nam prius umbrosa carituros arbore montes,

Et freta veliuolas non habitura rates:

Fluminaque in fontes cursu reditura supino,

Gratia quam meriti possit abire tui.

Hæc ubi dixeritis, seruet sua dona, rogate,

Sic fuerit vestræ causâ, peracta viæ.

Elegia 21. Quæ Tibulli. 1. Lib. 1.

Amœnioris vitæ otia, diuitijs omnibus, & gloriæ militari anteposit,

Diuitias alius fuluo sibi congerat auro.

Et teneat culti iugera magna soli,

Quem labor assiduus vicino terreat hosse,

Martia cui somnos classica pulsa fugent.

Me mea paupertas vitæ traducat inerti,

Dum meus assiduo luceat igne focus.

Ipse seram teneras maturo tempore vites

Rusticus, & facili grandia poma manu,

Nec

Nec spes destituat, sed frugum semper aceruos
Præbeat, & pleno pinguis musta lacu:
Nam vereor, seu stipes habet desertus in agris,
Seu vetus in triuio florida ferta lapis.
Et quodcunque mihi pomum nouus educat annus,
Libatum agricolæ ponitur ante Deum.
Flaua Ceres tibi sit nostro de rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores:
Pomosisque ruber custos ponatur in hortis,
Terreat ut saua falce Priapus aues.
Vos quoque felicitis quondam, nunc pauperis agri
Custodes, fertis munera vestra Lares.
Tunc vitula innumeros lustrabat caesa iuuenços,
Nunc agna exigui est hostia parua soli.
Aгна cadet vobis, quam circum rustica pubes
Clamat, Io messes, & bona vina date.
Iam modo non possum contentus viuere paruo,
Nec semper longæ deditus esse viæ:
Sed canis æstiuos ortus vitare sub umbra
Arboris, ad riuos prætereuntis aquæ.
Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem,
Aut stimulo tardos increpuisse boues.
Non agnam ve sinu pigeat, foetum ve capellæ
Desertum oblita matre referre domum.
At vos exiguo pecori furesque, lupique
Parcite. de magno est præda petenda grege.
Hic ego, pastoremque meum lustrare quotannis,
Et placidam soleo spargere lacte Palem.
Additis diui, neu vos è paupere mensa
Dona, nec è puris spernite fictilibus.
Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis
Pocula, de facili composuitque luto.
Non ego diuitias patrum, fructusque requiro,

Quos

Quos tulit antiquo condita messis auo.
 Parua seges satis est, satis est requiescere lecto,
 Scilicet & solito membra leuare toro.
 Aut gelidas hybernus aquas cum fuderit Austro,
 Securum somnos igne iuuante sequi.
 Hoc mihi contingat, sit diues iure furorem
 Qui maris, & tristes ferre potest plunias.
 Te bellare decet terra, Messala, marique
 Vt domus hostiles perferat exunias.
 Hic ego dux, milesque bonus: vos signa, tubaque
 Ite procul, cupidus vulnera ferte viris.
 Ferte & opes: ego composito securus acerno,
 Dites despiciam, despiciamque famem.

Elegia 22. Quæ Tibul. 3. Lib. 1.

*Relictum se propter morbum à Messala, quem
 comitabatur, in Corcyra insula, poeta dolet: mortē
 verò idcirco timet, quod molestissima
 esse solet presidio amicorum
 destitutis. ~*

Ibitis AEgeas, sine me Messala, per vndas,
 O vtinam memores ipse, cohorsque mei.
 Me tenet ignotis agrum Phæacia terris,
 Abstineas auidas mors violenta manus.
 Abstineas mors atra precor, non hic mihi mater,
 Quæ legat in mæstos ossa perusta sinus:
 Non soror Assyrios cineri quæ dedat odores,
 Et fleat effusis ante sepulchra comis:
 Delia non vsquam, quæ me cum mitteret vrbs,
 Dicitur antè omnes consuluisse Deos.
 Illa sacras pueri sortes ter sustulit, illi

Retulit ē triuijs omnia certa puer.
 Cuncta dabant reditus: tamen est deterrita nunquam;
 Quin fletet, nostras respiceretque vias.
 Ipse ego solator, cum iam mandata dedissem,
 Quærebam tardas anxius vsque moras.
 Aut ego sum causatus aues: dant omina dira,
 Saturni sacram me tenuisse diem.
 O quoties, ingressus iter, mihi tristia dixi
 Offensum in porta signa dedisse pedem.
 Quid tua nunc Isis tibi Delia? quid mihi profunt
 Illa tua toties æra repulsa manu?
 Nunc Dea, nunc succurre mihi. nam posse mederi
 Picta docet templis inulta tabella tuis.
 Vt mea votiuas persoluens Delia voces,
 Ante sacras lino tecta fores sedeat:
 Bisque die resoluta comas tibi dicere laudes
 Insignis turba debeat in Pharia.
 At mihi contingat patrios celebrare penates,
 Reddereque antiquo menstrua thura Lari.
 Quam bene Saturno viuebant rege prius, quam
 Tellus in longas est patefacta vias.
 Nondum cœruleas pinus contempserat vndas,
 Effusum ventis præbueratque sinum:
 Nec vagus ignotis repetens compendia terris
 Prefferat exterua nauita merce ratem:
 Illo non validus subiit iuga tempore taurus,
 Non domito frenos ore momordit equus:
 Non domus vlla fores habuit, non fixus in agris,
 Qui regeret certis finibus arua lapis:
 Ipse mella dabant quercus, vltroque ferebant
 Obuia securis vbera lactis oues:
 Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses
 Immiti sauius duxerat arte fuber.

Nunc Ioue sub domino cades, & vulnera semper:
Nunc mare, nunc leti mille repente via.
Parce pater: timidum non me periuria terrent,
Non dicta in sanctos impia verba deos.
Quod si fatales iam nunc expleuimus annos,
Fac lapis inscriptis flet super ossa notis:
Hic iacet immiti consumptus morte Tibullus,
Messalam terra dum sequiturque mari.
Sed me quod facilis tenero sum semper amori,
Ipsa Venus campos ducet in Elyfios.
Hic choreæ, cantusque vigent, passimque vagantes
Dulce sonant tenui guttore carmen aues.
Fert casiam non culta seges, totosque per agros
Floret odoratis terra benigna rosis,
At scelerata iacet sedes in nocte profunda
Abdita, quam circum flumina nigra sonant.
Tisiphoneque impexa feros pro criminibus angues
Sæuit, & huc illhuc impia turba fugit.
Tum niger in turba serpentum Cerberus ore
Stridet, & aratas excubat ante fores.
Illhic Iunonem tentare Ixionis au si
Versantur celeri noxia membra rota:
Porrectusque nouem Tityus per iugera terræ
Assiduas atro viscere pascit aues.
Tantalus est illhic, & circum stagna, sed acrem
Iam iam poturi deserit vnda sitim.
Et Danaï proles, Veneris quod numina lasit,
In cana Lethæas dolia portat aquas.
At tum casta precor maneat, sanctique pudoris
Assideat custos sedula semper anus.
Hæc tibi fabellas referat, positaque lucerna,
Deducat plena flamina longa colo.
Ac circa grauib. pensis affixa puella

Paulatim fomno fessa remittat opus.

Hoc precor hunc illum nobis aurora nitentem

Luciferum roseis candida portet equis.

Elegia 23. Quæ Tibul. 7. Lib. 1.

*Messalæ adulatur auspicio natalium, qui triūphos
& victorias nascenti puero sunt polliciti.*

Hunc cecinere diem Parcæ fatalia nentes

Stamina non vlli dissoluenda Deo,

Hunc fore Aquitanas posset qui fundere gentes,

Quem tremere fortis milite victus Atax.

Euenere, nouos pubes Romana triumphos

Vidit, & euinctos brachia rapta duces.

At te victrices lauros Messala gerentem

Portabat nitidis currus eburnus equis.

Non sine me est tibi partus honos, tua bella Pirene

Testis, & Oceani littora Sanctonici.

Testis Arar, Rhodanusque celer, magnusque Garuna

Carmoti & flauis, carula lympa Liger.

At te Cigne ~~carmen~~, tacitis qui leniter vndis

Curuleus placidis per vada serpis aquis:

Quantus & æthereo contingens vertice nubes,

Frigidus intonsos Taurus arat Cilicas.

Quid referam, ut volitet crebras intacta per vrbes,

Alba Palæstino sancta columba Syro?

Vtque maris vastum prospectet turribus æquor,

Prima ratem ventis credere docta Tyros?

Qualis & arentes cum findit Sirius agros,

Fertilis æstiuæ Nilus abundet aqua.

Nile pater, qua nam possum te dicere causa,

Aut quibus in terris oculuisse caput?

Te propter nullos tellus tua postulat imbres,

Arida nec pluuio supplicat herba Ioui.

Te canit,

Te canit, atque suum pubes miratur Osirim,
Barbara Memphiten plangere docta bouem.
Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
Et temeram ferro sollicitauit humum.
Primus inexpertæ commisit semina terræ,
Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit taneram palis adiungere vitem,
Hic viridem dura cadere falce comam.
Illi iucundos primum matura saporis
Expressa incultis vua dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces insectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos,
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
• Pectora tristitiæ dissoluenda dedit:
Bacchus & afflictis requiem mortalibus affert,
Crura licet dura compede pulsa sonent.
Sunt varij flores, & frons redimita corymbis,
Fusa quoque ad teneros lutea palla pedes:
Et tyriæ vestes, & dulcis tibia cantu,
Et leuis occultis conscia cista sacris.
Huc ades, & centum ludos, Geniumque choreis
Concelebra, & multo tempora funde mero.
Illius & nitido stillent vnguenta capillo,
Et capite & collo mollia fersa gerat.
Sic venias, hodierna tibi dum thuris honores
Liba, & Mopsopio dulcia melle feram.
At tibi subcrescat proles quæ facta parentis
Augeat & circa stet veneranda senem.
Non taceam monumenta viæ, quæ Tuscula tellus,
Candidaque antiquo detinet Alba Lare.
Nanque opibus congesta tuis hic glareæ dura
Sternitur, hic apta iungitur arte flex.
Te canit agricola è magna cum venerit vrbe

Serus, inoffensum rettuleritque pedem.
 At tu natalis multos celebrande per annos,
 Candidior semper, candidiorque veni.

Elegia 24. Quæ Tibul. II. Lib. I.

*Gladios & pugnas execratur, laudatque vitæ
 paruo contentę frugalitatem.*

Quis fuit horrendos primus qui protulit enses?
 Quam ferus, & verè ferreus, ille fuit.
 Tunc cædes hominum, generi tunc prælia nata,
 Tum breuior diræ mortis aperta via est.
 At nihil ille miser meruit, nos ad mala nostra
 Vertimus, in sævas quod dedit ille feras.
 Dinitis hoc vitium est auri: nec bella fuerunt,
 Faginus astabat cum scyphus ante dapes.
 Non arces, non vallus erat, somnumque petebat
 Securus varias dux gregis inter oves.
 Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristitia nossem
 Arma nec audissem corde tremante tubam.
 Nunc ad bella trahor, & iam quis forsitan hostis
 Hæsuræ in nostro tela gerit latere.
 Sed patrij seruate Lares: aluistis & iidem,
 Cursarem vestros cum tener ante pedes.
 Neu pudeat prisco vos esse è stipite factos,
 Sic veteres ædes incoluistis ani.
 Tunc melius tenuete fidem, cum paupere culta
 Stabat in exigua ligneus æde Deus.
 Hic placatus erat, seu quis libauerat vuam,
 Seu dederat sanctæ spicea farta comæ.
 Atque aliquis voti compos liba ipsa ferebat,
 Postque comos purum filia parua fauum.
 At nobis ærata Lares depellite tela,
 Hostiaque è plena rustica porcus hara.

Hanc pura cum veste sequar, myrtoque canistra
 Vincta geram, myrto vinctus & ipse caput.
 Sic placeam vobis, alius sit fortis in armis,
 Sternat, & aduersos Marte fauente duces.
 Vt mihi potanti possit sua dicere facta
 Miles, & in mensa pingere castra mero.
 Quis furor est atram bellis accersere mortem?
 Imminet, & tacito clam venit ille pede.
 Non seges est infra: non vinea culta, sed audax
 Cerberus, & Stygiae nauita puppis aquæ.
 Illic percussisque genis, vstroque capillo
 Errat ad obscuros pallida turba lacus.
 Quam potius laudandus hic est, quem prole parata
 Occupat in parua pigra senecta casa,
 Ipse suas factatur oues, at filius agnos,
 Et calidam fesso comparat vxor aquam.
 Sic ego sim, liceatque caput candescere canis
 Temporis & prisca facta referre senem.
 Interea Pax arua colat, Pax candida primum
 Duxit araturos sub iuga curua boues.
 Pax aluit vites, & succos condidit vuae,
 Funderet vn nato testa paterna merum.
 Pace bidens, vomerque vigent: at tristia duri
 Militis in tenebris occupat arma situs.
 Rusticus è lucoque vehit male sobrius ipso
 Vxorem plaustro, progeniemque domum.
 At nobis Pax almi veni, spicamque teneto,
 Perluat & pomis candidus ante sinus

Elegia 25. Quæ Tibul. 1. Lib. 2.

*Vitæ rusticæ exercitationes, & voluptates
persequitur.*

Quisquis adest, valeat, fruges lustramus, & agros,

Ritus vt a prisco traditus extat auo.
 Bache veni, dulcisque tuis è cornibus vua
 Pendeat, & spicis tempora cinge, Ceres,
 Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,
 Et graue suspensio vomere cesset opus.
 Soluite vincla iugis, nunc ad præsèpia debent
 Plena coronato stare boues capite.
 Omnia sint operata Deo, non audeat vlla
 Lanificam pensis imposuisse manum.
 Casta placent superis, pura cum veste venite,
 Et manibus puris sumite fontis aquam.
 Cernite, fulgentes vt eat facer agnus ad aras,
 Vinctaque post olea candida turba comas.
 Dij patrij purgamus agros, purgamus agrestes,
 Vos mala de nostris pellite limitibus:
 Neu seges eludat messèm fallacibus herbis,
 Neu timeat celeres tardior agna lupos.
 Tunc nitidus plenis confusus rusticus agris
 Ingerat ardenti grandia ligna foco.
 Turbaque vernarum saturi bona signa coloni
 Ludet, & ex virgis extruet arte casas.
 Euentura precor, vidèn vt felicibus extis
 Significet placidos nuntia fibra Deos:
 Nunc mihi fumosos veteres proferte Falernos
 Consulis, & Chio soluite vincla cado.
 Vina diem celebrent: non festa luce madere
 Est rubor, errantes & malè ferre pedes.
 Sed bene Messalæ sua quisque ad pocula dicat
 Nomen, & absentis singula verba sonent.
 Gentis Aquitanæ celebrè Messala triumphis,
 Et magna intonsis gloria victor ades:
 Huc ades, aspiraue mihi, dum carmine nostro
 Reddatur agricolis gratia cælitibus.

Rura cano, rurisque Deos: his vita magistris
Desuevit querna pellere glande famem.
Illi compositis primum docuere tigillis
Exiguam viridi fronde operire domum.
Illi etiam tauros primum docuisse feruntur
Seruitium, & plaustro supposuisse rotam.
Tunc victus abiere feri, tunc consita pomus,
Tunc bibit irriguas fertilis hortus aquas:
Aurea tunc pressos pedibus dedit vua liquores,
Mixtaque securo est sobria lympa mero.
Rura ferunt messes, calidi cum syderis æstu
Deponat flauas annua terra comas.
Rure leuis verno flores apis ingerit alueo,
Compleat vt dulci sedula melle fauos.
Agricola assiduo primum satiat aratro,
Cantauit certo rustica verba pede:
Et satur arenti primum est meditatus auena
Carmen vt ornatos diceret ante Deos:
Agricola & minio suffusus Bacche rubenti,
Primus inexperta duxit ab arte choros:
Huic datus a pleno memorabile munus ouili
Dux pecoris hircus, duxerat hircus oues:
Rure puer verno primum de flore coronam
Fecit, & antiquis imposuit Laribus:
Rure etiam teneris curam exhibitura puellis,
Molle gerit tergo lucida vellus ouis.
Hinc & foemineus labor est, hinc pensa, colusque,
Fusus & appposito pollice versat opus.
Atque aliqua assidue textrix operata Minertiam
Cantat, & appulso tela sonat latere.
Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate
Voce palam, pecori, clam sibi quisque vocet:
Aut etiam sibi quisque palam nam turba iocosa

Ostrepi, & Phrygio tibia curua sono.
 Ludite, iam nox iungit equos, currumque sequuntur
 Martis lasciuo sydera fulua choro.
 Postque venit tacitus fuluis circumdatus alis
 Somnus, & incerto somnia nigra pede.

Elegia 26. Quæ Tibul. 5. Lib. 2.

Inuocat Apollinem.

Phœbe faue, nouus ingreditur tua templa sacerdos
 Huc age cum cithara, carminibusque veni.
 Nunc te vocales impellere pellice chordas,
 Nunc precor ad laudes flectere vrba meas.
 Ipse triumphali deuinctus tempora lauro,
 Dum cumulant aras, ad tua sacra veni:
 Sed nitidus, pulcherque veni, nunc indue vestem
 Depositam, longas nunc bene peste comas.
 Qualem te memorant Saturno rege fugato,
 Victori laudes concinuisse Ioui.
 Tu procul euentura vides: tibi deditus angur,
 Scit bene quid fati prouida cantet auis:
 Tuque regis sortes: per te præsenti aruspex,
 Lubrica signauit queis Deus exta notis:
 Te duce Romanos nunquam frustrata Sibylla,
 Abdita quæ senis fata canit pedibus.
 Phœbe sacras Mesiælinum sine tangere chartas
 Vatis: & ipse precor, quod canat illa doce.
 Hæc dedit Alineæ sortes, postquam ille parentem
 Dicitur, & captos sustinuisse Lares.
 Hæc fore credebat Romam, cum mœstus ab alto
 Ilion, ardentes respiceretque Deos.
 Romulus æternæ nondum firmauerat vrbis
 Mœnia, consorti non habitanda Remo.
 Sed tunc pascebant herbosa palatia vacæ,

Et stabāt

Et stabant humiles in Iouis arce casa.

Lacte madens illhic suberat Pan ilicis vn. bram.

Et facta agresti lignea falce, Pales:

Pendebatque vagi pastoris in arbore votum,

Garrula syluestri fistula sacra Deo.

Fistula cui semper decrescit arundinis ordo,

Nam calamus cera iungitur vsque minor.

Elegia 27. Quæ Tibul. 5. Lib. 3.

Mortem timet immaturam.

Nos tenet Etruscis manat quæ fontibus vnda,

Vnda sub æstiuum non adeunda canem.

Nunc autem sacris Baiarum maxima lymphis.

Cum se purpureo vere remittit hyems.

At mihi Persephone nigram denunciat horam:

Immerito inueni parce nocere Dea.

Non ego tentavi nulli temeranda deorum

Audax laudandæ sacra docere Deæ.

Nec mea mortiferis infecit pocula succis

Dextera, nec cuiquam certa venena dedit.

Nec nos sacrilegos templis admoimus ignes,

Nec cor sollicitant facta nefanda meum.

Nec nos insanæ meditantes iurgia linguae

Impia in aduersos soluimus ora Deos.

Et nondum cani nigros laesere capillos,

Nec venit tardo curua senecta pede.

Natalem primo nostrum videre parentes

Cum cecidit fato consul vterque pari.

Quid fraudare iuuat vitem crescentibus vuis?

Et modo nata mala vellere poma manu?

Parcite, pallentes umbras quicunque tenetis,

Duraque sortiti tertia regna Dei.

Elysios olim liceat cognoscere campos,

Lethæamque ratem, Cimmeriosque lacus.
 Cum mea rugosa pallebunt ora senecta,
 Et referam pueris tempora prisca senex.
 Atque vinam vano nequicquam terrear æstu:
 Lauguent ter quinos sed mea membra dies.
 Atque mihi Thulæ celebrantur numina lymphæ,
 Et facilis lenta pellitur vnda manu.
 Viuite felices, memores & viuite nostri:
 Siue erimus, seu nos fata fuisse velint.
 Interea nigras pecudes promittite Diti,
 Et niuei lactis pocula mixta mero.

Elegia 28. Quæ Propertij 10. Lib. 2:

Ad musam.

Iam tempus lustrare alijs Heliconæ choreis,
 Et campum Aemonio iam dare tempus equo,
 Iam libet & fortes memorare ad prælia turbas,
 Et Romana mei dicere castra ducis.
 Quod si deficient vires, audacia certè
 Laus erit: In magnis & voluisse sat est.
 Nunc volo subducto grauior procedere vultu:
 Nunc aliam citharam me mea musa docet.
 Surge anima ex humili iam carmine: sumite vires
 Pierides: magni nunc erit oris opus.
 Iam negat Euphrates equitem post terga tueri
 Parthorum, & Crassos se tenuisse dolet.
 India quin Auguste tuo dat colla triumpho,
 Et domus intactæ te tremit Arabiæ.
 Et siqua extremis tellus se subtrahit oris,
 Sentiet illa tuas postmodo victa manus.
 Hac ego castra sequar vates, tua castra canendo:
 Magnus ero, seruent hunc mihi fata diem.
 Vt caput in magnis, vbi non est tangerè, signis,

Ponitur hic imos ante corona pedes:

Sic nos nunc inopes laudis conscendere carmen

Pauperibus sacris vilia thura damus.

Nondum etiam Ascræos norunt mea carmina fontes.

Sed modo Permessi flumine lauit Amor.

Elegia 29. Quæ Propert. 1. Lib. 3.

Poetarum laus.

Callimachi manes, & Coi sacra Philetæ,

In vestrum quæso me finite ire nemus;

Primus ego ingredior puro de fonte sacerdos

Itala per Graios orgia ferre choros.

Dicite quo pariter carmen tenuastis in antro?

Quoue pede ingressi? quamue bibistis aquam?

Ah valeat Phæbum quicumque moratur in armis.

Exactus tenui pumice versus eat.

Quo me Fama leuat terra sublimis, & a me

Nata coronatis Musa triumphat equis:

Et mecum in curru parui vestantur Amores,

Scriptorumque meas turba secuta rotas.

Quid frustra missis in me certatis habenis?

NON datur ad Musas currere lata via.

Multi Roma tuas laudes annalibus addent,

Qui finem imperij Bactra futura canent:

Sed quod pace legas, opus hoc de monte Sororum

Detulit intacta pagina nostra via.

Mollia Pegafides vestro date ferta poetæ,

Non faciet capiti dura corona meo.

At mihi quod viuo detraxerit inuida turba,

Post obitum duplici scœnore reddet honos.

OMNIA post obitum fingit maiora vetustas,

MAIUS ab exequijs nomen in ora venit.

Nam quis equo pulsas abiegnosceret arces?

Fluminaque Aemonio comminus isse viros
 Idaum Simoenta Iouis cunabula parui
 Hectora per campos ter maculasse rotas:
 Deiphobumque Helenumque, & Polydamantas in armis,
 Qualemcumque Parin vix sua nosset humus.
 Exiguo sermone fores nunc Ilion, & tu
 Troia bis Octavi numine capta Dei.
 Nec non ille tui casus memorator Homerus
 Posteritate suum crescere sensit opus.
 Meque inter seros laudabit Roma nepotes:
 Illum post cineres auguror esse diem.
 Ne mea contempto lapis indicet ossa sepulchro.
 Promissum est Lyco vota probante Deo.
 Carminis interea nostri redeamus in orbem,
 Gaudeat ut solito tacta camera sono.
 Orpheu te tenuisse feras, & concita dicunt
 Flumina Threicia detinuisse lyra:
 Saxa Cithæronis Thebas agitata per artem
 Sponte sua in muri membra coisse ferunt:
 Quis etiam Polypheme fera Galathea sub Actina
 Ad tua rotantes carmina flexit equos.
 Miremur, nobis & Baccho, & Apolline dextro,
 Turba puellarum si mea verba colit.
 Quod non Tanarijs domus est mihi fulta columnis,
 Nec camera auratas inter eburna trabes:
 Nec mea Phæacias æquant pomaria sylvas,
 Non operosa rigat Martius antra liquor:
 At mulæ comites, & carmina chara legenti,
 Et defessa choris Calliopæa meis.
 Fortunata meo siqua es celebrata libello,
 Carmina erunt formæ tot monumenta tuæ.
 NAM neque pyramidum sumptus ad sydera ducti,
 Nec Iouis Elei calum imitata domus,

Nec Mausolei diues fortuna sepulchri
 Mortis ab extrema conditione vacat:
Aut illis flamma, aut imber subducet honores
 Annorum aut ictu pondera victa ruent.
At non ingenio quaesitum nomen ab æuo
 Excidet. **INGENIO** stat sine morte decus.

Elegia 30. Quæ Propert. 2. Lib. 3.

Poetæ somnium.

Visus eram molli recubans Heliconis in vmbra
 Bellerophontei qua fuit humor equi,
Reges Alba tuos, & regum facta tuorum
 Tantum operis nervis hiscera posse meis:
Paruaque tam magnis admoram fontibus ora,
 Vnde pater sitiens Ennius ante bibit,
Et cecinit Curios fratres, & Horatia pila,
 Regiaque Aemilia vecta trophæa rate,
Victricesque moras Fabij, pugnamque sinistram
 Cannensem, & versos ad pia vota Deos,
Annibalemque Lares Romana sede fugantes,
 Anseris & tutum voce fuisse Iouem:
Cum me Castalia specularans ex arbore Phœbus,
 Sic ait aurata nixus ad antra lyra,
Quid tibi cum tali demens est flumine? quis te
 Carminis heroi tangere iussit opus?
Non hic vlla tibi speranda est fama, Propertii:
MOLLIA sunt paruis prata terenda rotis:
Alter remus aquas, alter tibi radat arenas,
 Tutus eris, **MEDIO** maxima turba mari est.
Dixerat, & plectro sedem mihi monstrat eburno,
 Qua noua muscosose mitta facta solo est.
Hic erat affixis viridis spelunca lapillis,
 Pendebantque cauis tympana pumicibus.

Ergo

Ergo musarum, & Sileni patris imago
 Fictilis, & calami Pan Tegeæ tui.
 Diuersæque nouem sortitæ rura sorores
 Exercent teneras in sua dona manus.
 Hæc hederas legit in thyrsos, hæc carmina neruis
 Aptat, & illa manu textit vtraque rosam.
 E quarum numero me contigit vna dearum:
 Vt reor a facie, Calliopea fuit:
 Contentus niueis semper vectabere cygnis,
 Nec te fortis equi ducet ad arma sonus.
 Nil tibi sit rauco prætoria classica cornu
 Flere, nec Aonium cingere Marte nemus:
 Aut quibus in campis Mariano prælia signo
 Stent, & Teutonicas Roma refringat opes:
 Talia Calliope, lymphisque a fronte petitis
 Ora Phileteis nostra rigauit aquis.

Elegia 31. Quæ Propert. 8. Lib. 3.

Ad Mæcenatem.

Mæcenas eques Herusco de sanguine Regum
 Intra fortunam qui cupis esse tuam,
 Quid me scribendi tam vastum mittis in æquor?
 Non sunt apta meæ grandia vela rati.
 TVRPE est, quod nequeas capiti committere pondus:
 Et pressum inflexo mox dare terga genu.
 OMNIA non pariter rerum sunt omnibus apta:
 Fama nec ex æquo ducitur villa iugo.
 Gloria Lysippo est, animosa effingere signa:
 Exactis Calamis se mihi iactat equis:
 In Veneris tabula summam sibi ponit Apelles:
 Parrhasius parua vindicat arte locum:
 Argumenta magis sunt Nentoris addita formæ:
 At Myos exiguum flectit acanthus iter:

Phidias signis se Iuppiter ornat eburno
 Praxitelem Parius vindicat arte lapis:
 Sunt quibus Eleæ concurret palma quadrigæ:
 Sunt quibus in celeres gloria nata pedes.
 Hic satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis
 N A V T V R A E sequitur semina quisque sua.
 At tua, Mæcenas, vitæ præcepta recepi,
 Cogor & exemplis te superare tuis.
 Cum tibi Romano dominas in honore secures
 Et liceat medio ponere iura foro:
 Vel tibi Medorum pugnaces ire per hostes,
 Atque onerare tuam fixa per arma domum:
 Et tibi ad effectum vires det Cæsar, & omni
 Tempore tam faciles infinuuntur opes:
 Parcis, & in tenues humilem te colligis umbras,
 Velorum plenos subtrahis ipse sinus.
 Crede mihi magnos æquabunt ista Camillos
 Iudicia, & venies tu quoque in ora virum:
 Cæsaris & famæ vestigia iuncta tenebis,
 Mæcenatis erunt vera trophæa, fides.
 Non ego velifera tumidum mare fundo carina,
 Tota sub exiguo flumine nostra mora est.
 Non flebo in cineres arcem sedisse paternos
 Cadmi, nec semper prælia clade pari:
 Nec referam Scæas, & Pergama Apollinis arces,
 Ut Danaum decimo vere redisse rates,
 Mœnia cum Graio Neptunia pressit aratro
 Victor Palladiæ ligneus artis equus.
 Inter Callimachi sat erit placuisse libellos,
 Et cecinisse modis Cœ poetæ tuis.
 Te duce vel Iouis arma canam, cæloque minantem
 Cæum, & Phlegræis Oromedonta iugis:
 Celsaque Romanis decerpta palatia tauris

P

Ordinar,

Ordiam, & Cæſo incenia firma Remo:
 Eductosque pares ſylueſtri ex vberè reges,
 Creſcet & ingenium ſub tua iuſſa meum.
 Proſequar & curruſ vitroque ab litore nantes
 Parthorum, aſtuta tela remiſſa fugæ:
 Caſtraque Peluſij Romano ſubruta ferro,
 Antonique graues in ſua fata manus.
 Mollis tu cœpta fautor cape lora iuuentæ,
 Dextraque immiſſis da mihi ſigna rotis,
 Hoc mihi Mæcenas laudis concedis, & a te eſt,
 Quod ferar in partes ipſe fuiſſe tuas.

Elegia 32. Quæ Propert. 17. Lib. 3.

Deflet Marcelli mortem.

Clauiſ ab ymbroſo qua ludit pontus Auerno
 Humida Baiarum ſtagna tepentis aquæ:
 Qua iacet & Troiæ tubicen Miſenus arena,
 Et ſonat Herculeo ſtructa labore via:
 Hic ubi mortelis dextra cum quæreretur vrbes,
 Cymbala Thebano concrepuere Deo.
 At nunc inuiſa magno cum crimine Baiæ,
 Quis deus in veſtra conſtitit hoſtis aqua:
 Hiſ preſſus Stygias vultum demiſit in vndaſ,
 Errat & in veſtro ſpiritus ille lacu.
 Quid genus, aut virtus, aut optima profuit illi
 Mater & amplexum Cæſaris eſſe ſocos:
 Aut modo tam pleno fluitantia vela theatro,
 Et per maternas omnia geſta manus:
 Occidit, & miſero ſteterat vigeſimus annuſ.
 Tot bona tam paruo clauſit in orbe dieſ.
 I nunc, tolle animoſ, & tecum ſinge triumphoſ:
 Stantiaq; in plauſum tota theatra iuuent.
 Attalicaſ ſupera veſteſ, atque omnia magniſ

Gemmea sint ludis: ignibus ista dabis.
 Sed tamen huc omnes, huc primus, & vltimus ordo:
 Est mala, sed cunctis ista terenda via est.
 Exoranda canis tria sunt latrantia colla,
 Scandenda est torui publica cymba senis.
 Ille licet ferro cautus se condat, & ære,
 Mors tamen inclusum protrahit inde caput.
 Nireæ noui facies, non vis exemit Achilem,
 Cræsum aut Pæctoli quas parit humor opes,
 Hic olim ignaros luctus populauit Achiuos,
 Atridæ magno cum stetit alter amor,
 At tibi nanta, pias hominum qui traiecis vmbra,
 Huc animæ portent corpus inane tuæ:
 Qua sicula victor tellus Claudius, & qua
 Cæsar ab humana cessit in astra via.

Elegia 33. Quæ Propert 4. Lib. 4.

*Explicatur Historia Tarpeie ingestis Sabinorum
 armis occise*

Tarpeium nemus, & Tarpeie turpe sepulchrum
 Fabor, & antiqui limina capta Iouis.
 Lucus erat felix hederoso conditus antro,
 Multaque nativis obstrepit arbor aquis:
 Syluani ramosa domus, quo dulcis ab æstu
 Fistula poturas ire iubebat ones.
 Hunc Tacius fontem vaillo præcingit acerno,
 Fidaque suggesta castra coronat humo.
 Quid tum Roma fuit, tubicen vicina Curetis,
 Cum quateret lento murmure saxa Iouis:
 Atque ubi nunc terris dicuntur iura subactis,
 Scabant Romano pila Sabina foro.
 Murus erant montes, ubi nunc est curia septa,
 Bellicus ex illo fonte libebat equus.

Hinc Tarpeia Cææ fontem libauit, at illi
Vrgebat medium fictilis vrna caput.
Et satis vna malæ potuit mors esse puellæ,
Quæ voluit flammæ fallere Vesta tuas.
Vidit arenosis Tatium perludere campis,
Pictaque per flauas arma leuare iubas.
Obstupuit regis facie, & regalibus armis
Interque oblitæ excidit vrna manus.
Sæpe illa immeritæ causata est omina Lunæ,
Et sibi tingedas dixit in amne comas.
Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula ne faciem læderet hasta Tati.
Dumque subit primo Capitolia nubila fumo,
Rettulit hirsutis brachia secta iubis.
Vrbi festus erat, dixere palilia patres.
Hic primus cœpit mœnibus esse dies
Annua pastorum conuiuia lusus in vrbe,
Cum pagana madent fercula diuitijs.
Cumque super raros fœni flammantis acervos,
Traijcit immundas ebria turba dapes.
Romulus excubias decreuit in otia solui,
Atque intermissa castra filere tuba.
Hoc tarpia suum tempus rata, conuenit hostem,
Pacta ligat, pactis ipsa futura comes.
Mons erat ascensu dubius, festoque remissus,
Nec mora vocales occupat ense canes.
Omnia præbebant somnos, sed Iuppiter vnus
Decreuit pænis inuigilare tuis.
Prodiderat portæque fidem, patriamque iacentem.
Nubendique petit, quem velit ipsa, diem.
Ad Tati, neque enim sceleri dedit hostis honorem,
Nube ait, & regni scande cubile mei.
Dixit, & ingestis comitum super obruit armis,

Hæc virgo officijs dos erat apta tuis.

A duce Tarpeio mons est cognomen adeptus.

O vigil iniuste præmia sortis habes.

Elegia 34. Quæ Propert. 6. Lib. 4.

Describitur insignis victoria ab Augusto ad A-

lium promontorium reportata-

Sacra facit vates, sint ora fauentia sacris,

Et cadat ante meos ista iuuenca focos.

Cera Phileteis certet Romana corymbis,

Et Cyrenæas vrna ministret aquas.

Costum molle date, & blandi mihi thuris honores,

Terque focum circa laneus orbis eat.

Spargite me lymphis, carmenque recentibus aris

Tibia Mygdonijs libet eburna cadis.

Ite procul fraudes, alio sint aere noxæ,

Pura nouum vati laurea mollit iter.

Musa Palatini referemus Apollinis ædem:

Res est Calliope digna fauore tuo:

Cæsaris in nomen ducuntur carmina. Cæsar

Dum canitur, quæso Iuppiter ipse vaces.

Est Phœbi fugiens Athamana ad littora portus,

Qua sinus Ioniæ murmura condit aquæ,

Actia Iuleæ pelagus monumenta carinæ

Nautarum votis non operosa via.

Huc mundi coiere manus, stetit æquore moles

Pinea, nec remis æqua fauebat auis.

Altera classis erat tenero damnata Quirino,

Pilaque foeminea turpiter apta manu:

Hinc Augusta ratis plenis Iouis ominne velis,

Signaque iam patriæ vincere docta suæ.

Tandem acies geminos Nereus lunarat in arcus.

Armorum & radijs picta tremebat aqua:

Cum Phœbus linquens stantem se vindice Delon,
 (Nam tulit iratos mobilis vna Notos)
 Astitit Augusti puppem super, & noua flamma
 Luxit in obliquam ter sinuata facem.
 Non ille attulerat crines in colla solutos,
 Aut testudineæ carmen inerme lyra.
 Sed quali aspexit Pelopœum Agamemnona vultu,
 Egessitque auidis Dorica castra rogis:
 Aut qualis flexos, soluit Pythiona per orbes
 Serpentem, imbelles quem timuere lyra.
 Mox ait o longa mundi seruator ab Alba
 Auguste, Hectoreis cognite maior auis,
 Vince mari, iam terra tua est, tibi militat arcus,
 Et fauet ex humeris hoc onus omne meis.
 Solue metu patriam, quæ nunc te vindice freta
 Imposuit proræ publica vota tuæ.
 Quam nisi defendes, murorum Romulus augur
 Ire Palatinas non bene vidit aues.
 Et nimium remis audent propè turpè Latinis
 Principe te fluctus regia vela pati.
 Nec te, quod classis centenis remiget alis,
 Terreat, inuito labitur illa mari:
 Quod que vehunt proræ Centaurica saxa minantes
 Tigna caua, & pictos experiare metus.
 Frangit, & attollit vires in milite causa:
 Quæ nisi iusta subest, excutit a rima pudor.
 Tempus adest, committe rates: ego temporis author
 Dicam laurigera Iulia rostra manu.
 Dixerat, & pharetræ pondus consumit in arcus.
 Proxima post arcus Cæsaris hasta fuit.
 Vincit Roma fide Phœbi, dat scœmina pœnas,
 Sceptra per Ionias fracta vehuntur aquas.
 At pater Idalio miratus Cæsar ab astro,

Sum deus, & nostri sanguinis ista fides.
 Prosequitur cantu Triton, omnesque natinae
 Plausuerunt circa libera signa Deae.
 Illa petit Nilum cymba male nixa fugaci.
 Hoc vnum, iussu non uoritura die.
 Di) melius, quantus mulier foret vna triumphus,
 Ductus erat per quas ante Ingurtha vias.
 Actius hinc traxit Phæbus monumenta, quod eius
 Vna decem vicit missa sagitta rates.
 Bella satis cecini, citharam iam poscit Aopollo
 Victor, & ad placidos exiit arma choros.
 Candida nunc molli subeant conuitia luco,
 Blanditiæque fluant per mea colla rosæ:
 Vinaque fundantur praelis elisa Falernis,
 Terque lauet postas spica Cilissa comas.
 Ingenium positis irritet Musa poetis:
 Bacche solès Phœbo fertilis esse tuo.
 Ille paludosos memoret seruire Sicambros,
 Cepheam hic Neroen suscaque regna conats.
 Hic referat fero confessum foedere Parthum,
 Reddat signa Remi, mox dabit ipse sua:
 Siue aliquid pharetris Augustus parcat Eois,
 Differat in pueros ista trophæa suos.
 Gaude Crasse, nigras si quid sapias inter arenas,
 Ite per Eufraten ad tua busta licet.
 Sic noctem patera, sic ducam carmine, donec
 Iniiciat radios in mea vina dies.

Elegia 35. Quæ Propert. 10. Lib. 4.

De Hercule, & morte Caci.

Amphitryoniades qua tempestate iuuenocos
 Egerat a stabulis o Erythraa tuis,
 Venit ad inuiectos pecorosa palatia montes,

Et statuit fessos fessus & ipse boues,
 Qua Velabra suo stagnabant flumine, quaque
 Nante per vrbanas velificabat aquas.
 Sed non infido manserunt hospite Caco
 Incolumes, furto polluit ille locum.
 Incola Cacus erat metuendo raptor ab antro,
 Per tria partitos qui dabat ora sonos.
 Hic me certa forent manifestæ signa rapinæ,
 Auerfos cauda traxit in antra boues,
 Nec sine teste Deo, furem sonuere iuuenti,
 Furis & implacidas diruit ira fores.
 Manalio iacuit pulsus tria tempora ramo
 Cacus, & Alcides sic ait, Ite boues.
 Herculis ite boues, nostra labor vltime clauæ,
 Bis mihi quæsita, bis mea præda boues.
 Aruaque mugitu sancite boaria longo:
 Nobile erit Romæ pascua nostra forum.
 Dixerat, & sicco torret sitis ora palato,
 Terraque non villas foeta ministrat aquas.
 Sed procul inclusas audistridere puellas:
 Lucus ab vmbroso fecerat orbe nemus,
 Fœmineæ loca clausa Deæ, fontesque piandos,
 Impunè & nullis sacra resecta viris.
 Deuia puniceæ velabant limina vittæ,
 Putris odorato luxerat igne casa.
 Populus & longis ornabat frondibus ædem,
 Multaque cantantes vmbra tegebat aues.
 Huc ruit in siccam congesto puluere barbam,
 Et iacit ante fores verba minora Deo.
 Vos precor o lucis sacro quæ luditis antro,
 Pandite defessis hospita vestra viris.
 Fontis egens erro circaque sonantia lymphis,
 Et cana suscepto flumine palma sat est.
 Audistisne aliquem tergo qui sustulit orbem?

Ille ego

Ille ego sum, Alcidem terra recepta vocat.

Quis facta Herculeæ non audit fortia clauæ?

Et nunquam ad notas irrita tela feras?

Atque vni Stygias hominum luxisse tenebras:

Accipite hæc, fesso vix mihi terra patet.

Quod si Iunoni sacrum faceretis amara,

Non clausisset aquas ipsa nouerca suas:

Sin aliquam vultusque meus, setæque leonia

Terrent, & Libyco sole perusta coma:

Idem ego Sidonia feci fernilia palla

Officia, & Lydo pensa diurna colo.

Talibus Alcides, at talibus alma sacerdos

Puniceo canas flamine vincta comas,

Parce oculis hospes, lucoque abscede verendo,

Cede agedum, & tuta limina linque fuga.

Interdicta viris metuenda lege piatur,

Qua se sumnota vindicat ara casa.

Magnam Tiresias aspexit Pallada vates,

Fortia dum posita Gorgone membra lauat:

Dij tibi dent alios fontes, hæc lympa puellis

Auia secreti liminis vna fuit.

Sic anus, ille humeris postes concussit opacos,

Nec tulit iratam ianua clausa sitim.

At postquam exhausto iam flumine vicerat æstum,

Ponit vix siccis tristia iura labris.

Angulus hic mundi nunc me mea fata trahentem

Accipit, hæc fesso vix mihi terra patet.

Maxima quæ gregibus deuota est ara repertis,

Ara per has (inquit) maxima facta manus.

Hæc nullis vnquam pateat veneranda puellis,

Herculis eximij ne sit inulta sitis.

Sancte pater salue, cui iam fauet aspera Iuno,

Sancte velis libro dexter inesse meo.

Nunc quoniam manibus purgatum sanxerat orbem,

Sic sanctum Tatiae composuere Cures.

Elegia 36. Quę Propert. 12. Lib. 4.

*Inducit poeta Corneliam honestissimam matronā,
quę paucis ante dieb⁹ immatura morte su-
blata fuerat, loquentem cum Paulo
marito suo, & dolentis animū
oratione lenientem.*

Define Paule meum lachrymis vrgere sepulchrum,

Panditur ad nullas ianua nigra preces,

Cum semel infernas intrarunt funera leges,

Non exorato stant adamante vice.

Te licet orantem fuscae Deus audiat aula,

Nempe tuas lachrymas littora surda bibent.

Vota mouent superos, vbi portitor ęra recepit,

Obserat herbosos lurida porta rogos.

Sic męstę ceci nere tubę, cum subdita nostrum

Detraheret lecto fax inimica caput.

Quid mihi coniegium Pauli, quid currus auorum

Profuit aut famę pignora tanta meę

Num minus immites habuit Cornelia Parcast

En, sum quod digitis quinque leuatur onus.

Damnataę noctes & vos vada lenta paludes,

Et quęcunque meos implicat vnda pedes,

Immatura licet, tamen huc non noxia veni:

Det pater hic vmbra mollia iura meę.

Aut si quis polita index sedet A Eacus vrna,

In mea sortita indicet ossa pila.

Asside aut fratres iuxta Minoida sellam,

Eumenidum intento turba seuera foro.

Sisyphę mole vaces, taceant Ixionis orbes,

Fallax Tantaleo corripere liquor.
 Cerberus & nulla hodie petat improbus umbras,
 Et iaceat tacita lapsa catena sera.
 Ipsa loquor pro me: si fallor, poena sororum,
 Infelix humeros vrgeat vna meos.
 Si cui fama fuit per auita trophæi a decoris
 Vera Numantinos regna loquuntur auos.
 Altera maternos exæquat turba Libones,
 Et domus est titulis vtrique fulta suis.
 Mox ubi iam facibus cessit prætexta maritis,
 Vinxit & acceptas altera vitta comas:
 Iungor Paule tuo sic discessura cubili,
 In lapide hoc vni nupta fuisset legar.
 Testor maiorum cingres tibi Roma colendos,
 Sub quorum titulis Aphrica tonsa iaces:
 Et Persen proavi simulantem pectus Achillis,
 Quique tuas progenus fregit Achille domos:
 Me neque censura legem moluisse, nec vlla
 Labe mea nostros erubuisse focos.
 Non fuit exuvijs tantis Cornelia dampnum.
 Quin & erat magna pars imitanda domus,
 Nec mea mutata est ætas, sine crimine tota est.
 Viximus insignes inter vtrunque facem,
 Mi natura dedit leges a sanguine ductas,
 Nec possim melior iudicis esse metu.
 Quelibet austeras de me ferat vna tabellas,
 Turpior assensu non erit vlla meo:
 Vel tu, quæ tardum mouisti fune Cybellem,
 Claudia turritæ rara ministra Deæ:
 Vel cui commissos cum Vesta reposceret ignes,
 Exhibuit viuos carbasus alba focos:
 Nec te dulce caput mater Scribonia læsi,
 In me mutatum quid nisi fata velis:
 Maternis laudor lachrymis, vrbisque querelis

Deseta,

Defleta, & genitu Cæsaris ossa mea.
 Ille sua nata dignam vixisse sororem
 Increpat, & lacrymas vidimus esse Deo.
 Et tamen emerui generosos vestis honores.
 Nec mea de sterili facta rapina domo.
 Te Lepide, & te Paule meum post fata leuamen,
 Condita sunt vestro numina nostra sinu.
 Vidimus, & fratrem sellam geminasse curulem,
 Consule quo facto tempore rapta soror.
 Filia tu speciem censuræ nacta parternæ
 Fac teneas vnum nos imitata virum.
 Et serie fulcite genus, mihi cymba volenti
 Soluitur aucturis tot mea fata malis.
 Hæc est foeminei merces extrema triumphai,
 Laudat ubi meritum libera fama rogum.
 Nunc tibi commendo communia pignora natos,
 Hæc cura & cineri spirat inusta meo.
 Fungere maternis vicibus pater, illa meorum
 Omnis erit collo turba ferenda tuo.
 Oscula cum dederis tua stentibus, adijce matris,
 Tota domus cœpit nunc onus esse tuum.
 Seu tamen aduersum mutarit ianua lectum.
 Sederit & nostro cauta nouerca toro:
 Coniugium pueri laudate, & ferte paternum.
 Capta dabit vestris moribus illa manus.
 Nec matrem laudate nimis: collata priori
 Vertet in offensas libera verba suas:
 Seu memor ille mea contentus manserit umbræ,
 Et tanti cineres duxerit esse meos;
 Discite venturam iam nunc sentire senectam.
 Cœlibis ad curas, nec vacet vlla via.
 Quod mihi detractum est, vestros accedat ad annos
 Prole mea Paulum sic inuat esse senem,

Et bene habet, nunquam mater lugubria sumpsi,

Venit in exequias tota caterua meas.

Causa perorata est, flentes me surgite testes,

Dum pretium vitæ grata rependit humus,

Moribus & cœlum patuit, sim digna merendo,

Cuius honoratis ossa vehuntur aquis.

Elegia 37. Quæ Ouid. Epistola 1. Heroidũ

Penelope Icatij filia longissimæ Vlyssis mariti sui

absentię causam ignorans, multis

illum rationibus nititur in

patriam reducere.

Hanc tua Penelope lento tibi mittit Vlysses:

Nil mihi rescribas, attamen ipse veni.

Troia iacet certè Danais inuisa puellis,

Vix Priamus tanti, totaque Troia fuit.

O vtinam tunc cum Lacedæmonæ classe petebat,

Obrutus insanis esset adulter aquis.

Non mihi, quærenti spaciosam fallere noctem,

Lassaret viduas pendula tela manus.

Quando ego non timui grauiora pericula veris?

Res est solliciti plena timoris auor.

In te fingebam violentos Troias ituros:

Nomine in Hectoreo pallida semper eram.

Siue quis Antilochum narrabat ab Hectore victum,

Antilochus nostri causa timoris erat:

Siue Menœtiadem falsis cecidisse sub armis,

Flebam successu posse carere dolos.

Sanguine Tlepolemus Lyciam tepescerat hastam,

Tlepolemi leto cura nouata mea est.

Denique quisquis erat castris iugulatus Achiuus,

Frigidius glacie pectus amantis erat.

Sed bene consuluit casto Deus æquus amori,
 Veria est in cineres sospite Troia viro.
 Argolici rediere duces, altaria fumant,
 Ponitur ad patrios barbara præda Deos.
 Grata ferunt nymphae pro saluis dona maritis,
 Illi victa fuit Troica fata canunt.
 Mirantur iustique senes, trepidæque puellæ,
 Narrantis coniux pendet ab ore viri.
 Iamque aliquis posita monstrat fera præli mensa,
 Pingit & exiguo Pergama tota mero:
 Hac ibat Simois, hic est Segeia tellus,
 Hic steterat Priami regia celsa senis,
 Illic Aëacides, illic tendebat Vlysses,
 Hic lacer admissos terruit Hector equos.
 Omnia namque tuo senior te quærere misso.
 Rettulerat nato Nestor, at ille mihi
 Rettulit & ferro Rhœsumque Dolonæque caesos;
 Utque sit hic somno proditus, ille dolo.
 Ausus es o nimium nimiumque oblite tuorum,
 Thracia nocturno tangere castra dolo:
 Totque simul mactare viros adiutus ab vno?
 At bene cautus eras, & memor antè mei.
 Usque metu micuere sinis, dum victor amicum,
 Dictus es Ismarijs ille per agmen equis.
 Sed mihi quid prodest vestris disiecta lacertis
 Illos? & murus quod fuit antè solum?
 Si maneo qualis Troia durante manebam,
 Virque mihi dempto sine carendus abest:
 Diruta sunt alijs, vni mihi Pergama restant,
 Incola captivo quæ boue victor arat.
 Nam teges est vbi Troia fuit refecandaque falce,
 Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.
 Semisepulta virum curuis feriuntur aratris

Offa, ruinas occulit herba domos.
Victor abes, nec scire mihi quæ causa morandi,
Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
Quisquis ad hæc vertit peregrinam littora puppim,
Ille mihi de te multa rogatus abit.
Quamque tibi reddat (si te modo viderit vsquam)
Traditur huic digitis charta notata meis.
Nos pylon antiqui Neleia Nestoris arua
Misimus: incerta est fama remissa Pylo.
Misimus & Sparten, Sparte quoque nescia veri:
Quas habitas terras, aut vbi lentus abes?
Vtilius starent etiam nunc mœnia Phœbi:
Irascor votis heu leuis ipsa meis.
Scirem vbi pugnares: & tantum bella timerem,
Et mea cum multis iuncta querela foret.
Quid timeam, ignoro: timeo tamen omnia demens,
Et patet in curas area lata meas.
Quæcunque æquor habet, quæcunque pericula tellus,
Tamen longæ causas suspicor esse moræ.
Forſitan & narras, quam sit tibi rustica coniux,
Quæ tantum lanas non finit esse rudes.
Fallar, & hoc crimen tenuis vanescat in auras,
Neue reuertendi liber abesse velis.
Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat vsque moras.
Increpet vsque licet: tua sim, tua dicar, oportet;
Penelope coniux semper Vlyſſis ero.
Ille tamen pietate mea precibusque pudicis
Frangitur, & vires temperat ipse suas.
Dulichij, Samijque, & quos tulit alta Zacynthos,
Turba ruunt in me luxuriosa, proci.
Inque tua regnant nullis prohibentibus aula,
Viscera nostra tuæ dilacerantur opes.

Quid

Quid tibi Pisandrum. Polybumque, Medontaque dirum,
 Eurimachique auidas, Antinoique manus,
 Atque alios referam? quos omnes turpiter absens,
 Ipse tuo partis sanguine rebus alis.
 Irus egens, pecorisque Melanthius auctor edendi,
 Vitinus, accedunt in tua damna, pudor.
 Tres sumus imbelles numero, sine viribus vxor,
 Laertesque senex, Thelemachusque puer.
 Ille per insidias penè est mihi nuper adeptus,
 Cum parat inuitis omnibus ire Pylon.
 Dij precor hoc iubeant, ut euntibus ordine fatis,
 Ille meos oculos comprimat, ille tuos.
 Hoc faciunt custosque bouum, longæuæque nutrix,
 Tertius immundæ cura fidelis haræ.
 Sed neque Laertes, ut qui sit inutilis annis.
 Hostibus in medijs regna tenere potest.
 Telemacho veniet (viuat modo) sortitæ ætas,
 Nunc erat auxilijs illa tuenda patris.
 Nec mihi sunt vires inimicos pellere testis,
 Tu citius venias, portus & aura tuis.
 Est tibi, sitque precor, natus, qui mollibus annis
 In patrias arteis erudiendus erat.
 Respice Laerten, ut iam sua lumina condas,
 Extremum fati sustinet ille diem.
 Certè ego, quæ fueram, te discedente, puella,
 Protinus ut redeas, facta videbor anus.

Elegia 38. Quæ Ouid. Epist. 6. Heroid.

*Hypsipyle Medeam propter sopitum draconem
 & vellus aureum honoribus effectam dolens: ita
 de prospero reditu Iasoni gratulatur, ut crudeli-
 tatem & veneficia Medæe excretur.*

Littora Thessaliæ reduci tetigisse carina

Diceris, auratæ vellere diues ouis.

Gratulor incolumi (quantum finis) hoc tamen ipso

Debueram scripto certior esse tuo.

Nam, ne pacta tibi præter mea regna redires,

Cum cuperes, ventos non habuisse potes,

Quamlibet aduerso signetur epistola vento:

Hypsipyle missa digna salute fui.

Cur mihi fama prior, quam nuntia littera venit?

Isse sacros Martis sub inga panda boues,

Seminibus iactis segetes adulesse virorum,

Inque necem dextra non eguisse tua?

Peruigilem spoliū pecudis seruasse draconem?

Rapta tamen forti vellera fulua manu?

Hæc ego si possem timide credentibus ista,

Ipse mihi scripsit, dicere: quanta forent

Quid querar officium lenti cessasse mariti?

Oblequium, maneo si tua, grande tuli.

Barbara narratur venisse venefica tecum,

In mihi promissi parte futura tori.

Credula res amor est: utinam temeraria dicar

Criminibus falsis infimulasse virum.

Nuper ab Hæmonijs hospes mihi Thessalus oris,

Venerat, & tactum vix bene limen erat,

Æsonides (dixi) quid agit meus: ille pudore

Hæsit in opposita lumina fixus humo.

Protinus exiui, tunicisque a pectore ruptis,

Viuui, an (exclamo) me quoq; fata trahunt?

Viuui, ait, timidumq; mihi iurare coegi:

Vix mihi, teste Deo, credita vita tua est.

Utque animus rediit, tua facta requirere corpi:

Narrat, & arripes Martis arasse boues:

Vipereos dentes in humum pro semine iactos,

Et subito

Et subito natos arma tulisse viros.
 Terrigenas populos civili Marte peremptos
 Impleſſe ætatis fata diurna ſuæ,
 Deuictum ſerpentem, iterum ſi viuat Iſon
 Quærimus: alternant ſpesque, timorque fidem,
 Singula dum narrat, curſu ſtudioque loquendi,
 Detegit ingenio vulnera facta ſuo.
 Heu vbi pacta fides? vbi connubialia iura?
 Faxque ſub arſuros dignior ire regos?
 Non ego ſum furtim tibi cognita, pronuba Iuno
 Adſuit, & ſertis tempora victus Hymen.
 At mihi nec Iuno, nec Hymen, ſed triftis Erinnyſ
 Prætulit inſaſtas ſanguinolenta faces.
 Quid mihi cum Minyis? quid cum Tritonide pinus
 Quid tibi cum patria nauita Tiphia mea?
 Non erat hic aries villo ſpectabilis aureo,
 Non ſenis A Etæ regia Lemnos erat.
 Certa fuit primo (ſed me mea fata trahebant)
 Hôſpitem ſœminea pellere caſtra manu.
 Lemniadeſque viros nimium quoque vincere norunt
 Milite tam forti vita tuenda fuit.
 Vrbe virum vidi, teſtoque animoque recepi,
 Hic tibi biſque aſtas, biſque cucurrit hyems.
 Tertia meſſis erat, cum tu dare vela coaſtus,
 Impleſti lachrymis talia verba tuis:
 Abſtrahor Hypſipyle (ſi dent modo fata recurſum)
 Vir tuus hinc abeo, vir tibi ſemper ero.
 Quod tamen è nobis, grauida celatur in aluo,
 Viuat, & eiufdem ſinus vterque parens.
 Haſtenus & lachrymis in falſa cadentibus ora,
 Cætera te meminini non potuiſſe loqui.
 Vltimus ex ſocijs ſacram conſcendis in Argon,
 Illa volat, ventus concava vela tenet.

Carula propulsa subducitur vnda carinae
 Terra tibi, nobis aspiciuntur aquae.
 In latus omne patens turris circumspicit vndas,
 Huc feror, & lachrymis, osque sinisque madent,
 Per lacrymas specto, cupidaque fauentia menti
 Longius affueto lumina nostra vident.
 Adde preces castas, immistaque vota timori,
 Nunc quoque saluo persoluenda mihi.
 Vota ego persoluam: votis Medea fruetur?
 Cor dolet, atque ira mixtus abundat amor.
 Dona feram templis: viuum quod Iasona perdam?
 Hostia pro damnis concidet ista meis:
 Non equidem secura fui, semperque verebar,
 Ne pater Argolica sumeret vrbe nurum,
 Argolicas timui, nocuit mihi barbara pellex,
 Non expectato vulnus ab hoste tuli.
 Nec facie, meritisque placet, sed carmine mouit,
 Diraque cantata pabula falce metit.
 Illa reluctantem cursu deducere Lunam
 Nititur, & tenebris abdere solis equos.
 Illa refranat aquas, obliquaque flumina sistit;
 Illa loco sylvas, vinaque taxa mouet.
 Per tumulos errat sparsis distincta capillis,
 Certaue de tepidis colligit ossa rogis.
 Deuouet absenteis, simulachraque cerea firgit,
 Et miserum tenuis in iecur vrget acus.
 Et quæ nescierim melius, malè quaritur herbis
 Moribus, & forma conciliandus amor.
 Scilicet vt tauros, ira te inga ferre coegit,
 Quaque seros angues te quoque mulcet opa.
 Adde, quod ascribi factis, procerumque tuisque
 Se facit, & titulo coniugis vxor obest.
 Atque aliquis Pelusæ de partibus acta venenis

Imputat, & populum, qui sibi credat, habet.
 Non hæc AEsonides, sed filia Phafis Aletæ
 Aurea Phryxæ terga reuulfit ouis.
 Non probat Alcymede mater tua, consule matrem,
 Non pater, a gelido cui venit axe nurus.
 Illa sibi a Tanais, Scythicæq; paludibus vndæ
 Quærat, & a patria Phasidis vsque virum.
 Mobilis AEsonide, vernaque incertior aura,
 Cur tua polliciti pondere verba carent?
 Vir meus hinc ieras: cur non meus inde redisti?
 Sim reducis coniux, sicut euntis eram.
 Si te nobilitas, generosaque nomina tangunt.
 En ego Minoo nata Thoante feror.
 Bacchus auus, Bacchi coniux redimita corona,
 Præradiat stellis signa minora suis.
 Dos mihi Lemnos erit, terra ingeniosa colenti,
 Me quoque iam taleis inter habere potes.
 Nunc etiam peperî, gratare ambobus Iason,
 Dulce mihi gravidæ fecerat autor onus.
 Felix in numero quoque sum, prolemque gemellam,
 Pignora Lucina bina fauente dedi.
 Si quæras, cui sunt similes: cognosceris illis,
 Fallere non norunt, cætera patris habent.
 Legatis quos pene dedi pro matre ferendos,
 Sed tenuit cœptas sæna nouerca vias.
 Medeam timui, plus est Medea nouerca.
 Medæ faciunt ad scelus omne manus.
 Spargere quæ fratris potuit lacerata per agros
 Corpora, pignoribus parceret illa meis:
 Hanc tamen o demens, Colchisq; ablata venenis,
 Diceris Hypsipyles præposuisse toro.
 Turpiter illa virum cognouit adultera virgo:
 Me tibi, teq; mihi tæda pudica dedit.

Prodidit illa patrem: rapui de cæde Thoanta,
Deseruit Colchon: me mea Lemnon habet.

Quid referam: scelerata piam si vincit, & ipso
Crimine dotata est, emeruitque virum.

Lemniadum facinus culpo, non miror Iason:

Q V A E L I B E T iratis ipse dat arma dolor.

Dic agè, si ventis (vt oportuit) actus iniquis

Intralles portus tuq; comesque meos:

Obuiaque exissem factu comitata gemello:

Hiscere non ne tibi terra roganda foret:

Quo vultu natos, quo me scelerate videres?

Perfide quo pretio, qua nece dignus eras?

Iple quidem per me tutus sospesque fuisses:

Non quia tu dignus, sed quia mitis ego.

Pellicis ipsa meos implestem sanguine vultus,

Quosque veneficijs abstulit illa suis:

Medeæ Medeæ forem: quod si quis ab alto,

Iustus adest precibus Iuppiter ipse meis.

Vtque ego destituor coniux, materque duorum,

A totidem natis orba sit, atque viro.

Nec malè parta diu teneat, peiusque relinquat:

Exulet, & toto quærat in orbe fugam.

Quam fratri germana fuit, miseroque parenti

Filia: tam natis, tam sit acerba viro:

Cum mare, cum terras consumpserit, æra tentet

Erret inops, expes, cæde cruenta sua.

Hæc ego coniugio fraudata Thoantias oro,

Viuite deuoto nuptaque, virq; toro:

LYRICA POESIS.

VNDE NOMEN ACCEPERIT

Cap. I.

Carmina hæc, q̄ cantu, & ad lyram pronuntiari

Q 3

solevêt,

solerent, à canendo Odæ, ab instrumento autem musico Lyrica: sicut à melos, quod est cantus suauitas, Melica dicuntur: & à laudatione, ipsius parte nobiliore, Hymnica. Hymnus enim est cantus in alicuius laudem. Hinc fit ut in hoc potissimum genere facultas poetica totam sese ad delinendas hominum mentes versiculorum varietate, eorundemque breuitate, ac totius cantilenæ exquisita vocū elegātia, nitore, sono, concinnitudine numerorū, descriptione rerū suaptenatura maximè delectabiliū fingere & accommodare consueuerit. De hoc solo accepim⁹, ei⁹ incūdisima modulatione syluas & saxa fuisse commota. Itaque quomodo reliquæ partes poeseos, eodē modo ista suā sibi insignem notam vendicat, qua potissimum commendatur, & ab alijs quasi secernitur. Nam in carmine heroico quis nesciat dominari, & eminare grauitatem, in bucolico simplicitatem, in elegiaco teneritudinem ac molitiam, in iambeo, & satyrico acrimoniam & acerbicatem, in comœdia iocos, in tragœdia affectus, in epigrammatis acumen? Quæ igitur laus propria pæne relinquet Lyricis: suauitas, quæ cum ex verborū floribus, sententiarum copia, collocatione pedum, rerum ipsarum

*ipsarum ornamentis permagna existat, accessio-
ne cantus, & fidium pulsu adhibito non medio-
criter augetur —*

MATERIA ET ARTIFICIUM

Carminis Lyrici Cap. II.

Materiam Lyricis assignat his verbis Horatius.

*Musa dedit fidibus diuos puerosque Deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primū,
Et iuuenum curas, & libera vina referre.*

*Tractantur Lyricis etiā iurgia, insectationes, vo-
ta, preces, exhortationes ad voluptates honestas.
Commendatur sobrietas, iustitia, fides, continen-
tia, parsimonia, religio, ceteræque virtutes. Laudes
eodem referuntur non deorum modo ac hominum,
sed aliarum quoque rerum. Itaque Horatius non so-
lum laudauit deos, Augustum Mecenatē, Dru-
sum, Aelium, Lamiam, Pindarum, verum etiam
loca amœna, villas, vina, fontes, & virtutes, quas
dixi paulo ante. Cadunt in lyricum vituperatio-
nes quoque hominum, rerum, vitiorum: ut iniusti-
tiæ, perfidiæ, libidinis, luxuriæ. Exhortationes ad
capeffenda pro Repub. pericula, deplorationes ca-
lamitatum publicarum, desideria, conuestiones,
locorum, temporum descriptiones, deliberatio-
nes, inuitationes, detestationes. Item quæcunque*

lyricis numeris deuinciri, & breui poemate concludi videntur posse, sub hoc genus cadere existimantur. Politam inprimis, candidam, floridã, & numerosam dictionem, accuratam voluptatem, vegetum ingenium, animi libertatem non secus, quã vel satyrę, vel epigrammata, bilaritatem, digressiones & plures, & liberiores, quoniam ad laudationes amplificationesq; conferunt, (vnde Pindarus in amœniora sepe loca vagatur) hæc, inquam omnia requirit & amat poësis lyrica. Non recusat frequentia sententiarum.

LEPOS, ET GRATIAE ANACREONTEI
Carminis. Cap. III.

VNVM genus inter lyrica eminet, cui Anacreonteo nomen indiderunt, ab Anacreonte nimirum, qui illud vel inuenit, vel vnus omnium creberrimè felicissimèque tractauit. Primus iambus est, aut spondeus, alter iambus, tertius rursus iambus, cum vna syllaba, quę plerūque vocis antegresse particula est. Quamuis Anacreon ipse non rarò anapestum, aliquando tribrachym prima regione locet. Adeo per se venustum est, vt nihil à quoquam venustius excogitari fingiq; possit: & is, à quo nomen accepit, multas eidẽ suauita-

suauitates, illecebrasque adiunxit. Nec repetitiones, conduplicationes, similiter cadentia, similiterque desinentia, & alia id genus verborum Schemata prætermisit, est autem
 ~ *huiusmodi.* ~

Vrantur ante sacras	Testudinemque pollex
Sabæa thura mensas:	Pulset peritus aptam,
Notiæque dum sororum	Peritus & loquendi,
Choros agit, canorum	Peritus & canendi,
Apollo carmen edat.	Apollo carmen edat.

LYRICAE POESEOS EXEMPLA

Ex Horatio Flacco. Cap. IIII.

Ode. I. Quæ Horatij I. Lib. I. Carminum.

Monocolos, ex Choriambicis Asclepiadeis.

AD MECOENATEM.

Alios alio, se autem Lyricorum versuum
 ~ *studio teneri.* ~

ME Coenas atavis edite regibus,
 O & præsidium, & dulce decus meum:
 Sunt quos curriculo puluerem Olympicum
 Collegisse iuuat: metaque feruidis
 Euitata rotis, palmaque nobilis
 Terrarum dominos euehit ad deos.
 Hunc, si nobilium turba Quiritium
 Certat tergemini tollere honoribus:
 Illum, si proprio condidit horreo
 Quicquid de Libycis verritur areis
 Gaudentem patrios findere sarculo
 Agros, Attalici conditionibus

Nunquam dimoueas, vt trabe Cypria
 Myrtoum pauidus nauta secet mare.
 Luctantem Icareis fluctibus Africum
 Mercator metuens, otium, & oppidi
 Laudat rura sui: mox reficit rateis
 Quassas, indocilis pauperiem pati.
 Est qui nec veteris pocula Massici:
 Nec partem solido demere de die
 Spernit, nunc viridi membra sub arbute
 Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
 Multos castra iuuant, & lituo tubæ
 Permissus sonitus, bellaque matribus
 Detestata. manet sub Ioue frigido
 Venator teneræ coniugis immemor:
 Seu visa est catulis cerna fidelibus,
 Sen rupit teretes Marsus aper plagas.
 Me doctarum hederæ præmia frontium
 Dijs miscent superis: me gelidum nemus,
 Nympharumque leues cum Satyris chori
 Secernunt populo: si neque tibus
 Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
 Lesboum refugit tendere barbiton.
 Quod si me Lyricis vatibus inseris,
 Sublimi feriam sidera vertice.

Ode 2. Quæ Horatij 2. Lib. 1. Carm.

Dicolos tetraastrophos, ex Hendecasyllabis sapphicis, &
 quarto quoque Adonico.

AD AVGVSTVM CAESAREM.

*Deos omnes iratos esse Romanis, ob Cæsaris cedere;
 vnam verò imperij spem in Augusto
 constitutam.*

Iam satis

Iam satis terris niuis, atque diræ,
Grandinis misit pater: & rubente
Dextera sacras iaculatus arceis

Terruit urbem.

Terruit genteis, graue ne rediret
Seculum Pyrrhæ noua monstra quæstæ,
Omne cum Proteus pecus egit altos

Visere monteis:

Piscium & summa genus hæsit vlmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis,
Et superiecto pauidæ natarunt
Aequore damæ.

Vidimus flauum Tyberim retortis
Littore Hetrusco violenter vndis
Ire deiectum monimenta regis,

Templaque Vestæ:

Illic dum se nimium querenti
Iactat vltorem: vagus & sinistra
Labitur ripa, Ioue non probante
Vxorius amnis.

Audiet ciues acuisse ferrum,
Quo graues Persæ melius perirent:
Audiet pugnas vitio parentum
Rara inuentus.

Quem vocet diuum populus ruentis
Imperi rebus: prece qua fatigent
virgines sanctæ minus audientem

Carmina Vestæ:

Cui dabit parteis scelus expiandi
Iuppiter: tandem venias precamur
Nube candenteis humeros amictus

Augur Apollo.

Sive tu mauis Brycina ridens:

Quam

Quam locus circum volat, & Cupido,
Sive neglectum genus, & nepotes.

Respicis autor.

Heu nimis longo fatiate ludo:

Quem iuuat clamor, galeæque leues,

Acer & Mauri peditis cruentum

Vultus in hostem:

Sine mutata iuuenem figura,

Ales in terris imitatis almæ

Filius Maïæ patiens vocari

Cæsaris ultor.

Serus in cœlum redeas, diuque

Lætus inter sis populo Quirini:

Nèue te nostris vitijs iniquum

Ocyor aura

Tollat. hic magnos potius triumphos,

Hic ames dici pater, atque princeps:

Nèu finas Medos equitæ inultos

Te duce Cæsar.

Ode 3. Quæ Horatij 3. Lib. 1. Carm.

Dicolos distrophos, ex Glyconico & Asclepiadeo.

AD VIRGILIUM.

Secundam ei nauigationem precatur; deinde occasione sumpta, hominum audaciam detestatur.

Sic te diua potens Cypri, |

Sic fratres Helenæ, lucida fidera,

Ventorumque regat pater,

Obstrictis alijs, præter Iapyga,

Nauis, quæ tibi creditum

Debes Vergilium, finibus Atticis

Reddas incolumem precor:

Et serues

Et serues animæ dimidium meæ.

Illi robur, & æs triplex

Circa pectus erat, qui fragilem truci

Commisit pelago ratem

Primus: nec timuit præcipitem Aphricum

Decertantem Aquilonibus:

Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti,

Quo non arbiter Adriæ

Maior, tollere, seu ponere vult freta.

Quem mortis timuit gradum?

Qui ficcis oculis monstra natantia,

Qui vidit mare turgidum, &

Infameis scopulos Acroceraunia:

Nequicquam Deus abscidit

Prudens Oceano dissociabili

Terras: si tamen impiæ

Non tangenda rates transfiliunt vada.

Audax omnia perpeti

Gens humana ruit per vetitum nefas.

Audax Iapeti genus

Ignem fraude mala gentibus intulit:

Post ignem ætheria domo

Subductum, macies, & noua febrium

Terris incubuit cohors:

Semotiq; prius tarda necessitas

Lethi corripuit gradum.

Expertus vacuum Dædalus aera

Pennis non homini datis.

Perrupitque Acheronta Hercules labor.

Nil mortalibus arduum est.

Cælum ipsum petimus stultitia: neque

Per nostrum patimur scelus

Iracunda Iouem ponere fulmina.

Ode 4. Quæ Horatij 14. Lib 1. Carm.

Tricolos tetralrophos. Primis duobus Asclepiadeis, Tertio
Pherecratio, qui constat spondeo, dactylo,
spondeo. Quarto vero
Glyconico.

AD BRVTVM.

*Ciues Romanos ad pacem horatur, allegoricè dis-
suadens, atque adeo detestans ciuiles contentio-
nes, quas à Senatu, post Antonium hostem patriæ
iudicatum foueri, promoueri que cognouerat, lite-
ris de libertate recuperanda datis ad C. Cæsaris
interfectores. Sed ea consilia non probat Horati-
um quòd nauis remigio suo, hoc est Pompeio, alijs
que viris principibus destitueretur. Tum quòd
cetera nauis armamēta, idest, legiones, socij, auxi-
liares copię, aut inualida essent ferendis vndarū
procellis, aut minus integra.*

*O nauis referent in mare te noui
Fluctus: o quid agis: fortiter occupa
Portum. non ne vides, vt
Nudum remigio latus:
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemant: ac sine funibus
Vix durare carinæ
Possint imperiosius
Acquor: non tibi sunt integra lintea,
Non Dij, quos iterum pressa voces male.
Quauis Pontica pinus
Syluæ filia nobilis*

lactes & genus, & nomen inutile:
 Nil pictis timidus nauita puppibus
 Fidit. tu, nisi ventis
 Debes ludibrium, caue.
 Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
 Nunc desiderium, curaque non leuis
 Interfusa nitentis
 Vites æquora Cycladas,

Ode 5. Quæ Horatij 22. Lib. 1. Carm.

Dicolos tetraastrophos ex Saphicis, & Adonico,
 AD FVSCVM ARISTIVM.

*Vite integritatem, & innocentiam vbique esse
 tutam, suoque præsidio
 defensam —*

Integer vitæ, scelerisque purus
 Non eget Mauri iaculis, nec arcu,
 Nec venenatis grauida sagittis,
 Fusce, pharetra.

Sive per Syrteis iter æstuosas,
 Sive facturus per inhospitalem
 Caucasum, vel quæ loca fabulosus
 Lambit Hydaspes.

Nanque me sylua lupus in Sabina,
 Dum meam canto Lalagen & ultra
 Terminum curis vagor expeditus,
 Fugit inermem.

Quale portentum neque militaris
 Daunia in latis alit esculetis:
 Nec Iubæ tellus generat, leonum
 Arida nutrix.

Pone me pigris vbi nulla campis

Arbos

Arbor æstiuâ recreatur aura,
 Quod latus mundi nebulae, malusque
 Iuppiter vrget,
 Pone sub curru nimium propinqui
 Solis, in terra domibus negata,
 Dulcè ridentem Lalagen amabo,
 Dulcè loquentem.

Ode. 6. Quæ Horatij 28. Lib. 1. Carm.

Dicolos distrophos, altero versu Heroico, altero autem
 Alcmanio habente quatuor vltimos
 pedes Heroici.

AD ARCHITAM TARENTINVM.

Quod licet esset Mathematicus, tamen interierit:
 & , *illius ex propositæ, responsio,*
omnib⁹ esse moriendum

TE maris, & terræ, numeroque carentis arenæ
 Mensores cohibent Archita
 Pulueris exigui prope littus parua Matinum
 Munera: nec quicquam tibi prodest
 Aerias tentasse domos, animoque rotundum
 Percurrisse polum morituro.
 Occidit & Pelopis genitor coniuua deorum,
 Tithonusque remotus in auras,
 Et Iouis arcanis Minos admissus: habentque
 Tartara Panthoiden iterum Orco
 Demissum, quamuis clypeo Troiana refixo
 Tempora testatus: nihil vltra
 Nervos, atque cutem morti concesserat atræ,
 Iudice te, non sordidus autor
 Naturæ, verique, **S E D** omneis vna manet nox,

Et calcæ-

Et calcanda semel via lethi.

Dant alios Furiae toruos spectacula Marti.

Exitio est auidis mare nautis.

Mista senum, ac iuuenum deusantur funera, nullū

Sæna caput Proserpina fugit.

Me quoque deuexi rapidus comes Orionis

Illyricis Notus obruit vndis.

At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ

Osibus, & capiti inhumato

Particulam dare. sic quodcunque minabitur Eurus

Fluctibus Hesperij Venufinæ

Plectantur syluæ, te fospite: multaue merces

vnde potest, tibi defluat æquo

Ab Iouē, Neptunoque sacri custode Tarenti.

Negligis, immeritis nocituram

Postmodo te natis fraudem committere. fors &

Debita iura vicesque superbæ

Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis.

Teque piacula nulla resoluent.

Quanquam festinas, non est mora longa: licebit

Iniecto ter puluere curras.

Ode 7. Quæ Horatij 29. Lib. 1. Carm.

Tricolos tetraastrophos, primis duobus Alcmانيs ex Iambo
vel spondæo, Iambo & cæsura, deinde duobus dactylis, vel

dactylo, & spondæo, aut Choreo. Tertio autem versu Iambo

Archilochio, pedes habente quatuor, primo & tertio

loco Iambum vel spondæum; secundo & quarto

Iambum; deinde cæsuram. Quarto deniq;

Alcmانيo Trochaico, ex duobus dacty-

lis, totidemque Choreis.

AD ICCIUM.

Quod à Philosophia ad Militiam transferit. ~

R

ICci bez.

Icci beatis nunc Arabum inuides
 Gazis, & acrem militiam paras
 Non antè deuictus Sabaæ
 Regibus, horribilique Medo
 Nectis catenas. quæ tibi virginum
 Sponso necato barbara seruiet
 Puer quis ex aula capillis
 Ad ciathum statuetur vinctis,
 Doctus sagittas tendere Sericas
 Arcu paterno: quis neget arduis
 Pronos relabi posse riuos
 Montibus, & Tyberim reuerti,
 Cum tu coemptos vndique nobileis
 Libros Panati, Socraticam & domum
 Mutare loricis Hiberis
 Pollicitus meliora temnis?

Ode 8. Quæ Horatij 35. Lib. 1. Carm.

Tricolos tetraſtrophos vt præcedens.

AD FORTVNAM.

Vt ſeruet Cæſarem in Britannos ire meditâtem.

O Diua, gratum quæ regis Antium,
 Præſens vel imo tollere de gradu
 Mortale corpus, vel ſuperbos
 Vertere ſuneribus triumphos:
 Te pauper ambit ſollicita prece
 Ruris colonus: te dominam æquoris,
 Quicunque Bithyna laceſſit
 Carpathium pelagus carina.
 Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
 Vrbeſque, gentesque, & Latium ferox,
 Regumque matres barbarorum, &
 Purpurei metuunt tyranni:

Iniuſe

"INSTITUTIONVM.

252

Iniurioso ne pede prorsus

Stantem columnam: neu populus frequens

Ad arma cessanteis, ad arma

Concitet, imperiumque trangat.

Te semper anteit serua necessitas,

Clauios trabales, & cuneos manu

Gestans aliena: nec seuerus

Vncus abest, liquidumque plumbum.

Te spes, & albo rara fides colit

Velata panno, nec comitem abnegas

Vtuncque mutata potentes

Veste domos inimica linquis.

At vulgus infidum, & meretrix retro

Periura cedit: dilugiunt cadis

Cum face siccatis amici.

Ferre iugum pariter dolosi.

Serues iterum Caesarem in vltimos

Orbis Britannos, & inuenum recens

Examen Eois timendum

Partibus, Oceanoque rubro.

Eheu cicatricum, & sceleris pudet,

Fratrumque, quid nos dura refugimus

Aetas: quid intactum nefasti

Linquimus: vnde manus inuentus

Metu de graui continuit: quibus

Pepercit aris: o vltimam nona

Incude dissingas retulum in

Massagetas, Arabasque ferrum.

Ode 9. Quae Horatii 2. Lib. 2. Carm.

Dicolos tetraastrophos ex Saphicis & Adonico.

AD CRISPVM SALLVSTIVM.

Vituperat auaritiam, extollitque liberalitatem.

R 2

Nullus

Nullus argento color est avaris

Abdito terris inimice lamina

Crispe Salusti, nisi temperato

Splendeat visu.

Vivet extento Procleius auro,

Notus in fratres animi pateris:

Illum aget penna metuente solui

Fama superstes.

Latius regnes audum domando

Spiritus, quam si Libyam remotis

Gadibus iungas, & uterque Pœnus

Serviat vni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,

Nec sitim pellit, nisi causa morbi

Fugerit venis, & aquosus albo

Corpore languor.

Redditum Cyri solio Phraaten,

Dissidens plebi, numero beatorum

Eximit virtus: populumque falsis

Dedocet vii

Vocibus: regnum, & diadema tutum

Deferens vni, propriamque laurum,

Quisquis ingenteis oculo irretorto

Spectat acervos.

Ode 10. Quæ Horatij. 3. Lib. 2. Carm.

Tricolos tetrastrophos, ut illa ad Iccium.

AD Q. DELIVM.

Nec demittendum aduersis, nec effercndum pro-
sseris rebus, animum —

Æ quam memento rebus in arduis

Servare mentem: non secus in bonis

Ab insolenti temperatam

Letitia,

Lætitiâ, moriture Deli,
 Seu mœstus omni tempore vixeris,
 Seu te in remoto gramine per dies
 Festos reclinatum bearis
 Interiore nota Falerni,
 Quo pinus ingens, albaque populus
 Vmbram hospitalem conlociare amant
 Ramis: quo obliquo laborat
 Lympha fugax trepidare riuo.
 Huc vina, & vnguenta, & nimum breueis
 Flores amœnæ ferreique rosæ,
 Dum res, & aras, & sororum
 Fila trium patiuntur aîra,
 Cedēs coemptis saltibus, & domo,
 Villaque flauus quam Tyberis lauit,
 Cedēs: & extructis in altum
 Diuitijs potiatur hares.
 Diuêsne prisco natus ab Inacho,
 Nil interest, an pauper, & infima
 De gente sub dio moreris,
 Victima nil miserantis Orci.
 Omnes eodem cogimur: omnium
 Versatur vrna, serius, ocys
 Sors exitura, & nos in aeternum
 Exilium impositura cymbæ.

Ode II. Quæ Horatij. 10. Lib. 2. Carm.

Dicolos retrastrophos, ex Saphicis, & Adonio.

AD LYCINIVM.

*Retinendam esse mediocritatē, & animi, in
 vtraque fortuna, moderationem.*

Rectius viues Lycini, neque altum
 Semper vrgendo, neque dum procellas

Cautus horrescis, nimium premendo

Littus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem

Diligit: tutus caret obsolesci

Sordibus tecti, caret invidenda

Sobrius ania.

Sapius ventis agitur ingens

Pinus, & celsæ grauiore calu

Decidunt torres, feriuntque summos

Fulmina montes.

Sperat infestis, metuit secundis

Alteram sortem bene præparatum

Pectus, informeis hyemes reducit

Iuppiter, idem

Summonet, non, si male nunc, & olim

Sic erit quondam cithara tacentem

Suscitat Musam, neque semper arcum

Tendit Apollo.

Rebus angustis animosus, atque

Fortis appare, sapienter idem

Contrahes vento nimium secundo

Turgida vela.

Ode 12. Quæ Horatii 16. Lib. 2. Carm.

Dicolos tetrastrophos vt præcedens.

AD GROS PHVM.

*Animi quietem optari ab omnibus: eam verò non
congerendis opibus, honoribus ve
consectadis, sed coerccendis
cupiditatib? cōparari.*

Otium diuos rogat in patenti

Preñsus Aegeo, simul atra nubes

Condedit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis.

Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphæ, non gemmis, atque purpura, ve-
nale, nec auro.

Non enim gazæ, neque consularis
Summouet lictor mileros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantis.

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in menta tenui salinum:
Nec leueis somnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.

Quid breui fortes iaculamur auro
Multat quid terras alio calentes
Sole mutamus: patriæ quis exul
Se quoque fugit?

Scandit aratas vitiosa naueis
Cura: nec turbas equitum relinquit,
Ocyor ceruis, & agente nimbos
Ocyor Euro.

Lætus in præsens animus, quod ultra est
Oderit curare, & amara lato
Temperet risu nihil est ab omni
Parte beatum.

Abstulit clarum citha mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsitan, tibi quod negarit,
Porriget hora,

Te greges centum, siculaque circum
Mugiant vacæ: tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa: te bis Afro

Murice tinctæ

Vestiunt lanæ, mihi parua rura, &

Spiritus Graiæ tenuem Camcenæ,

Parca non mendax dedit, & malignum

Spernere vulgus.

Ode 13. Quæ Horatij 18. Lib. 2. Carm.

Dicolos distrophos ex Trochaico Dimetro, qui constat trochaïs duobus & syllaba. Et Iambico Archilochio dimetro,

qui constat quinque Iambis & syllaba; recepto tamen,

in locis imparibus, etiam spondao.

AD VITAE BREVITATIS

immemorem.

Se in re tenui, sua tamen sorte contentum vivere:

alios nullum edificandi, nullum querendi,

nullū rapiēdi modū facere, quasi

nihil de morte cogitantes.

Non ebur, neque aureum

Mea renidet in domo lacunar.

Non trabes Hymettæ

Prenunt columnas vltima recisas

Africa, neque Attali

Ignotus hæres regiam occupauit

Nec Laconicas mihi

Trahunt honestæ purpuras clientes.

At fides, & ingenij

Benigna vena est: pauperemque dines

Me petit. nihil supra

Deos laceſſo, nec potentem amicum

Largiora flagito,

Satis beatus vnicis Sabinis.

Truditur dies die;

Nonq;

Nouæq; pergunt interire Lunæ

Tu secanda marmora

Locas sub ipsum funus, & sepulcri

Immemor, struis domos,

Marisque Baijs obstreptentis vrges

Summouere littora:

Parum locuples continente ripa.

Quid quod vsque proximos

Reuellis agri terminos? & ultra

Limites clientium

Salis avarus: pellitur paternos

In sinu ferens deos

Et vxor, & vir, sordidosque natos.

Nulla certior tamen

Rapacis Orci sine destinata

Aula diuitem manet

Herum. quid ultra tendis? æqua tellus

Pauperi recluditur,

Regumque pueris: nec satelles Orci

Callidum Promethea

Reuexit auro captus. hic superbum

Tantalum, atque Tantalum

Genus coerces: hic leuare functum

Pauperem laboribus,

Vocatus, atque non vocatus audit.

Ode 14. Quæ Horatij 14. Lib. 3. Carm.

Dicolos tetrastraphos, ex Saphicis, & Adonico.

AVGVSTI LAVDES

Quod non per alios sed per se laborẽ administret.

Herculis ritu modo dictus, o plebs,

Morte venalem petijisse laurum,

Cæsar, Hispana repetit penateis

Victor ab ora.

Vnico gaudens mulier marito

Prodeat, iustis operata diuis

Et soror clari ducis, & decoræ

Supplice vita.

Virginum matres, iuuenumq; nupex

Solpitum vos & pueri, & puellæ

Iam virum expertæ, malè ominatis

Parcite verbis.

Hic dies verè mihi festus atras

Eximet curas: ego nec tumultum,

Nec mori per vim metuam, tenente

Cæsare terras.

I, pete vnguentum puer, & coronas,

Et cadum Marfi memorem duelli,

Spartacum siqua potuit vagantem

Fallere testa.

Dic & argutæ properet Nearæ

Myrrheum nodo cohibere crinem:

Si per inuisum mora ianitorem

Fiet, abito.

Lenit albescent animos capillus

Linum, & rixæ cupidos proteruæ,

Non ego hoc ferrem calidus iuuenta,

Consule Planco.

Ode 15. Quæ Horatij 24. Lib. 3. Carm.

Diclosdistrophos ex Glyconico, & Asclepiadæo.

IN AVAROS.

Minatur relinquendas indigno heredi diuitias.

Intactis opulentior

Thesauris Arabum, & diuitis India.

Cæmentis licet occupes

Tyrre.

Tyrrhenum omne tuis, & mare Ponticum:

Si figit adamantinos

Summis verticibus dira necessitas

Clauos: non animum metu,

Non mortis laqueis expedit caput.

Campestres melius Scythæ,

Quorum plaustra vagas rite trahunt domos

Viuunt. & rigidi Getæ,

Immetata quibus iugera liberas

Frugēs; & Cererem ferunt:

Nec cultura placet longior annua:

Defunctumque laboribus

Aequali recreat sorte vicarius.

Illic matre carentibus

Priugnis mulier temperat innocens:

Nec dotata regit virum

Coniux: nec nitido fudit adultero.

Dos est magna; parentium

Virtus, & in metuens alterius viri

Certo fœdere castitas.

Et peccare ne as, aut pretium est mori.

O quisquis volet impias

Cædeis, aut rabiem tollere civicam:

Si quæret pater urbium

Suscribi statuis, indomitam audeat

Refrænare licentiam

Clarus post genitis, quatenus heu nescas,

Virtutem incolumem odimus,

Sublatam ex oculis quarimus inuidi.

Quid tristes querimona,

Si non supplicio culpa receditura.

Quid leges sine moribus

Yana proficiunt si neque seruidia

Pars inclusa canoribus
 Mundi nec Boreæ finitimum latus
 Duratæque solo niues
 Mercatorem abigunt: horrida callidi
 Vincunt æquora nauitæ.
 Magnum pauperies opprobrium, iubet
 Quiduis & facere, & pati:
 Virtutisque viam deserit ardua.
 Vel nos in capitolium,
 Quo clamor vocat, & turba fauentium:
 Vel nos in mare proximum
 Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
 Summi materiam mali,
 Mittamus, scelerum si bene pœnitet.
 Eradenda cupidinis
 Praui sunt elementa: & tenera nimis
 Mentis asperioribus
 Formandæ studijs. nescit equo rudis
 Hære ingenuus puer:
 venarique timet, ludere doctior,
 Seu Græco iubeas trocho,
 Seu malis vetita legibus alea.
 Cum periura patris fides
 Confortem socium fallat, & hospitem
 Indignoque pecuniam
 Hæredi properet: scilicet improbæ
 Crescunt diuitiæ: tamen
 Cuxta nescio quid semper abest rei.

Ode 15. Quæ Horatij 25. Lib. 3. Carm.

Dicolos distrophos vt præcedens.

AD BACCHVM.

*Petit duci sese in Bacchi nemorum secreta, vbi
 numi.*

numine illius repletus Caesaris Augusti laudes

canat —

Quo me Bacche rapis tui
Plenum: quæ nemora, & quos agor in specus

velox mente noua: quibus

Antris egregij Caesaris audiat

Aeternum meditans decus

Stellis inferere, & consilio Iouis?

Dicam insigne recens, adhuc

Indictum ore alio non secus in iugis

Exsomnia stupet Euhyas,

Hebrum prospiciens, & nunc candidam

Thracen, ac pede barbaro

Lustratam Rhodopen. vt mihi deuio

Ripas, & vacuum gnemus

Mirari libet: o Naidum potens,

Baccharumque valentium

Proceras manibus vertere fraxinos,

Nil parum, aut humili modo,

Nil mortale loquar: dulce periculum est,

O Lenæ, sequi deum

Cingentem viridi tempora pampino.

Ode 17. Quæ Horatij 30. Lib. 3. Carm.

Monocolos ex Asclepiadeis.

AD MELPOMENEM.

*Quod carminum gloria suorum magis duratura
sit quàm regum pyramides.*

EXegi monumentum ære perennius,

Regalique situ Pyramidum altius:

Quod non imber edax, non Aquilo impotens

Possit diruere, aut innumerabilis

Annorum series, & fuga temporum.
 Non omnis moriar, multa que pars mei
 Vitabit Libitinam, vſq; ego poſtera
 Creſcam laude recens, dum Capitolum
 Scandentem tacita virgine Pontifex
 Dicar, qua violens obſtrepit Auſus,
 Et qua pauper aqua Daunus agreſſum
 Regnator populorum, ex humili potens
 Princeps Aeolium carmen ad Italos
 Deduxiſſe modos, ſume ſuperbiam
 Quaſitam meritis, & mihi Delphica
 Lauro cinge volens Melpomene comam.

Ode 18. Quæ Horatii 3. Lib. 4. Carm.

Dicilos diſtrophos ex Glyconico & Alcepiadeo.

AD MELPOMENEM.

*Fieri non poſſe, vt qui Poëtiæ artis dulcedinem
ſemel deguſtarit, ab eius ſtudio libenter diſcedat.*

Quem tu Melpomene ſemel
 Naſcentem placido lumine vidiſ,
 Illum non labor iſtlimus
 Clarabit pugilem: non equus impiger
 Curru ducet Achaico
 Viſtorem: neque res bellica Delijs
 Ornatum ſolijs ducem,
 Quod regum tumidas contuderit minas,
 Oſtendet Capitolio.
 Sed quæ Tybur aquæ ferè e perfluunt,
 Et ſpiſſæ nemorum comæ
 Fingent Aeolio carmine nobilem.
 Romæ principis vrbium
 Dignatur ſoboles inter amabileis
 Vatum ponere me choros;

Et iam dente minus mordeor inuido.

O testudinis aureæ

Dulcem quæ strepitum Pieri temperas:

O mutis quoque piscibus

Donatura cygæ, si libeat, sonum,

Totum muneris hoc tui est,

Quod monstror digito prætereuntium

Romana fidicen lyra:

Quod spero, & placeo, si placeo, tuum est

Ode 19. Quæ Horatij. 5. Lib. 4. Carm.

Dicolos terrastrophos, ex Asclepiadeis tribus, &
quarto Glyconico.

AD AVGVSTVM.

Vt tandem in urbem redeat, precatur.

Diuis orte bonis, optime Romula

Custos gentis, abes iam nimium diu:

Maturum reditum pollicitus Patrum

Sancto concilio, redi.

Lucem redde tuæ dux bone patriæ.

Instar veris enim vultus ubi tuus

Affulsit, populo gratior it dies,

Et soles melius nitent.

Vt mater iuuenem, quem Notus inuido

Flatu Carpatij trans maris æquora

Cunctantem spatio longius annuo

Dulci detinet a domo:

Votis, ominibusque, & precibus vocat,

Curuo nec faciem littore dimouet.

Sic desiderijs ista fidelibus

Quærit patria Casarem.

Tutus bos etenim rura perambulat:

Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas,

Pacatum

Pacatum volitant per mare nauitæ:

Culpari metuit fides.

Nullis polluitur casta domus stupris:

Mos, & lex maculolum edomuit nefas;

Laudantur simili prole puerperæ:

Culpam pœna premit comes.

Quis Parthum paueat? quis gelidum Scythemæ

Quis, Germania quos horrida parturit

Fœtus, incolumi Cæsare? quis fera

Bellum curet Iberiæ?

Condit quisque diem collibus in suis,

Et vitem viduas ducit ad arbores.

Hinc ad vina redit letus, & alteris

Te mensis adhibet Deum.

Te multa prece, te prosequitur mero

Diffuso pateris: & laribus tuum

Miscet numen, vti Græcia Castoris,

Et magni memor Herculis.

Longas o vtinam dux bone ferias

Præstes Hesperia, dicimus integro

Sicci manê die: dicimus vuidi

Cum Sol Oceano subest.

Ode 20 Quæ Horatij 7. Lib. 4. Carm.

Dicolos distrophos ex Heroico qui constat dactylis duobus & casura.

AD TORQVATYM.

*Notat ex verni temporis descriptione rerum
omnium vicissitudinem.*

Diffugere niues: redeunt iam gramina campis,
Arboribusque comæ.

Mutat terra vices, & decrescuntia ripas
Flumina prætereunt.

Ducere nuda choros.

IMMORTALIA ne speres monet annus, & alium

Quæ rapit hora diem.

Frigora mitescent Zephyris: ver proterit æstas

Interitura, simul

Pomifer autumnus fruges effuderit: & mox

Bruma recurrit iners:

Damna tamen celeres reparant cœlestia lunæ.

Nos ubi decidimus,

Quo pius Aeneas, quo Tullus diues, & Ancus,

Puluis & umbra sumus.

QVIS SCIT, an adiiciat hodiernæ crastina summæ

Tempora Dij superi:

Cuncta manus audas fugient hæredis, amico

Quæ dederis animo.

Cum semel occideris, & de te splendida Minos

Fecerit arbitria:

Non Torquate genus, non te facundia, non te

Restituet pietas.

Infernis neque enim tenebris Diana pudicum

Liberat Hippolytum:

Nec Lethæa valet Theseus abrumpere charo

Vincula Pirithoo.

Ode 21. Quæ Horatij. 1. Lib. Epodon.

Dicolos distrophos ex Senario Iambico, & Dimetro
item Iambico.

AD MECOENATEM.

*Mecenas, omnem Cæsaris militiam naumachia,
idest, nauali prælio ordinatur, ad bellum Actiacum
contra Antonium, & Cleopatram, proficiscebat,
cum quo sese ait unam velle proficisci.*

S

Ibis libur.

IBis liburnis inter alta nauium
 Amice propugnacula,
 Paratus omne Cæsaris periculum
 Subire, Mæcenâs, tuo.
 Quid nos? quibus te vita sit supersite,
 Iucunda: si contra, grauis:
 Vtrumne iussi persequemur otium
 Non dulce, ni tecum simul?
 An hunc laborem mente laturi, decet
 Quem ferre non molleis viros,
 Feremus? & te vel per Alpium iuga,
 Inhospitalem & Caucasum,
 Vel Occidentis vsque ad vltimum finem
 Forti sequemur pectore?
 Roges, tuum labore quid iuueni meo
 Imbellis, ac firmus parum?
 Comes minore sum futurus in metu,
 Qui maior absenteis habet.
 Vt assidens implumibus auis
 Serpentium allapsus timet
 Magis relictis: non, vt adsit, auxili
 Latura plus praesentibus
 Libenter hoc, & omne militabitur
 Bellum in tuâ spem gratia:
 Non vt iuuenis illigata pluribus
 Aratra nitantur meis:
 Pecusue Calabris ante sydus feruidum
 Lucana mutet pascua:
 Nec vt superni villa candens Tusculi
 Circaë tangat incenia.
 Satis superque me benignitas tua
 Ditaui. haud parauero
 Quod aut auarus, vt Chremes, terra premam,
 Descinctus

Defunctus aut perdam, vt nepos.

Ode 22. Quæ Horatij 2. Lib Epod.

Dicolos distrophos ex Senario Iambico, &
Dimetro item Iambico.

VITAE RVSTICAE LAVDES,

Beatus ille, qui procul negotijs,

Vt prisca gens mortalium,

Paterna rura bobus exercet suis,

Solutus omni fœnore.

Nec excitatur classico miles truci,

Nec horret iratum mare:

Forumque vitat, & superba ciuium

Potentiorum limina.

Ergo, aut adulta vitium propagine

Altas maritat populos:

Aut in reducta valle mugientium

Prospicit erranteis greges:

Inutileisque falce ramos amputans,

Feliciores inserit:

Aut pressa puris mella condit amphoris,

Aut tondet infirmas oueis:

Vel, cum decorum mitibus pomis caput

Autumnus aruis extulit,

Vt gaudet insitiua decerpens pyra,

Certatē & vnam purpuræ:

Qua muneretur te, Priape, & te, patet

Syluane, tutor finium.

Libet iacere modo sub antiqua ilice,

Modo in tenaci gramine.

Labuntur altis interim ripis aquæ,

Queruntur in syluis aues:

Fontesque lymphis obstreperunt manantibus;

Somnos quod inuitet leueis.
 Aut cum tonantis annus hybernus Iouis
 Imbreis, niueisque comparat.
 Aut trudit acreis hinc & hinc multa cane
 Apros in obstanteis plagas:
 Aut amite leui rara tendit retia,
 Turdis edacibus dolos:
 Pavidumq; leporem, & aduenā laqueo gruem
 Incunda captat præmia.
 Quis non malarum, quas amor curas habet
 Hæc inter obliuiscitur:
 Quod si pudica mulier in partem iuuet
 Domum atque dulceis liberos,
 Sabina qualis, aut perusta solibus
 Pernicis vxor Apuli:
 Sacrum vetustis extruat lignis focum
 Lassi sub aduentum viri:
 Claudenique textis cratibus lætum pecus
 Distenta siccet vbera:
 Et horna dulci vina promens dolio,
 Dapes inemptas apparet:
 Non me Lucrina inuerint conchylia,
 Magis ve rhombus, aut scari,
 Si quos Eois intonata fluctibus
 Hyems ad hoc vertat mare:
 Non Afra auis desceadat in ventrem meum,
 Non attagen Ionicus
 Iucundior, quam lecta de pinguisimis
 Oliua ramis arborum,
 Aut herba lapathi prata amantis, & graui
 Malua salubres corpori:
 Vel agna festis cæsa Terminalibus,
 Vel hædus ereptus lupo.

Has inter

Has inter epulas, vt iuuat pastas oneis
 Videre properantes domum:
 Videre fello vomerem inuersum boues
 Collo trahenteis languido.
 Positosque vernas, ditis examen domus,
 Circum renidenteis lareis.
 Hæc ubi loquutus, fœnerator Alphius,
 Iam iam futurus rusticus,
 Omnem relegit Idibus pecuniam,
 Quærit Calendis ponere.

Ode 23 Quæ Horatij 6. Lib. Epodon.

Dicolos distrophos ex Senario, & dimetro iambico.

IN POETAM MALEDICVM.

*Hortatur ne in ignauos tantum, & quietos suos
 conuertat impetum maledicentiae,
 sed in Horatiũ, qui vicis
 sim remordere possit.*

Quid immerenteis hospites vexas canis
 Ignauus aduersum lupos?

Quin huc inaneis, si potes, vertis minas,
 Et me remorsurum petis?

Nam qualis aut molossus, aut fuluus Lacon,
 Amica vis pastoribus,

Agam per altas aure sublata niueis,

Quæcunque præcedet fera

Tu cum timenda voce complexi nemus,

Proiectum odoratis cibum,

Caue, caue. nanque in malos asperrimus

Parata tollo corona:

Qualis Lycambe spretus infido gener,

Aut acer hostis Bupalò.

An si quis atro dente me petiuerit,
Inultus ut, flebo, puer?

Ode 24. Quæ Horatij. 6. Lib. Epod.

Dicolos distrophos ex Heroico, & Senario Iambico.
AD CIVES ROMANOS.

*Queritur nullum bellis civilibus finem imponi.
Consultitque ut exemplum sequantur Phocæorum,
qui communi consensu patriam reliquerunt, diris
execrationibus se deuouentes, si vnquam redirēt.
Itaque ad fortiter audendum hortatur, & nauigandum ad felicem, & quietam aliquam regionē
cuiusmodi esse ferunt Fortunatas insulas.*

*A*ltera iam teritur bellis civilibus ætas,
Suis & ipsa Roma viribus ruit.

*Quam neque finitimi valuerunt perdere Marfi,
Minacis aut Hetrusca Porſenæ manus,
Aemula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,*

*Notisq; rebus, infidelis Allobrox,
Nec fera carulea domuit Germania pube,
Parentibusq; abominatus Annibal:*

*Impia perdemus deuoti sanguinis ætas,
Feriſq; rursus occupabitur solum.*

*Barbarus heu cineres infistet victor, & urbem
Eques sonante verberabit ungula:*

*Quæque carent ventis, & solibus, ossa Quirini,
Nefas videre, dissipabit intolens.*

*Fortē, quid expediat, communiter, aut melior pars
Malis carere quaritis laboribus.*

Nulla sit hac potior sententia: Phocæorum in

Velut profugit execrata ciuitas:
Agros atque lareis proprios, habitandaque fana
Apris reliquit, & rapacibus lupis:
Ire, pedes quocunque ferent, quocunque per vndas
Notus vocabit, aut proterius Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in hæc, simul imis saxa renarint
Vadis leuata, ne redire sit nefas:
Neu conuersa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina lauerit cacumina:
In mare seu celsus procurrerit Apenninus.
Nouaque monstra iunxerit libidine
Mirus amor, iuuet vt tigreis subfidere ceruis
Adulteretur & columba miluio:
Credula nec flauos timeant armenta leones,
Ametque falsa leuis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulceis
Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege: mollis & expes,
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Hetrusca præter & volate littora.
Nos manet Oceanus circumuagus, arua beata
Petamus arua, diuites & insulas:
Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret vsque vinea:
Germinat & nunquam fallentis termes oliuæ,
Suanque pulla ficus ornat arborem:
Mella caua manant ex ilice, montibus altis
Leuis crepante lymphæ defilit pede.
Illic iniussæ veniunt ad mulstra capellæ,
Refertque tenta grex amicus vbera

Nec vespertinus circum gemit vrsus ouile,
 Nec intumescit alta viperis humus.
 Pluraque felices mirabimur, vt neque largis
 Aquolus Euris arua radat imbribus:
 Pingua nec ficcis vrantur semina glebis,
 Vtrumque rege temperante coelitem.
 Non huc Argoo contendit remige pinus,
 Neque impudica Colchis intulit pedem.
 Non huc Sidonij torserunt cornua nautæ,
 Laboriosa nec cohors Vlyssæi.
 Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
 Gregem æstuola torret impotentia.
 Iuppiter illa piæ secreuit litora genti,
 Vt inquinauit ære tempus aureum.
 Aere, dehinc ferro durauit secula, quorum
 Pij secunda vate me, datur fuga.

EPIGRAMMA.

QVID SIT, ET QVOTVPLEX. Cap. I.

EPIGramma græcè, inscriptio, vel superscriptio, vel etiam titulus Latinè dicitur. Fuere nimirum, Epigramma, olim pauca verba, poeticis soluta numeris, & pro elogjis inscripta, aut incisa statuis, tropheis, imaginibus, clypeis, nauibus, sepulchris, monumentis, delubris, edificijs, magnificis demum operibus. Postea varius ac multiplex eiusdè vsus increbuit. Videlicet quidquid de re tum animata, tum inanima eleganter, acutè, vrbane, breuiter versu dictum esset, seu laudationem,

tionem, seu vituperationem, seu iriste, seu letū,
seu aliud quippiam contineret, Epigrammatis am-
bitu, ac terminis includebatur, nullo ad inscri-
ptionem respectu.

Epigramma, vt est proprium poetarum, est
quoddam breue poema, cū simplici cuiuspiam rei,
vel personę, vel facti indicatione: aut ex propo-
sitis aliquid deducens. Hęc definitio ex diuisione
conficitur, quemadmodum Cicero in Topicis defi-
nire docet, & duo summa Epigrammatis gene-
ra, spectata eorum forma, comprehendit, simplex
nimirum, & compositum. Simplex, vt vbi Æneas
3. Æneidos dedicans clypeum Abantis, rem car-
mine signat, nempe hoc.

Æneas hæc de Danaïs victoribus arma.

Plura de se Virgilius illo disticho, quod sibi met
moriens fecit.

Mantua me genuit: Calabri rapuere: tenet nunc

Parthenope: cecini pascua, rura, duces.

Indicat patriam, locum mortis, sepulture, genera
scriptorum suorum. Nec enim eò prima forma ab
altera secernitur, quòd vnum aliquod tantum-
modo indicet: nec ob id vocatur simplex: sed q
nihil in ea nisi indicatio, nulla compositio. In hoc

video pleraque versari epitaphia. Compositum, quod ex propositis aliud quiddā, idque aut mai⁹, aut minus, aut equale, aut diuersum, aut contrarium deducit. In omnibus bis collationes siue relationes perspicis, quibus & tollitur simplicitas, & gignitur comparatio, siue compositio. Exemplum ubi maius aliquid ex propositis deducitur, hoc sit. Martial. Lib. 1. de Carpopphoro. Epigr. 27.

Sæcula Carpopphorum, Cæsar, si prisca tulissent,
 Iam nullum monstris orbe fuisset opus.
 Non Marathon taurum, Nemeæ frondosa leonem,
 Arcas Mænaliū non timuisset aprum.
 Hæc armata manus Hydræ mors vna fuisset,
 Hinc percussa foret tota Chimæra semel.
 Ignipedes posset sine Colchide vincere tauros,
 Soluere & Hesionem solus, & Andromeden.
 Herculeæ laudis numeretur gloria, plus est
 Bis denas pariter perdomuisse feras.

Et lib. II. laudatur Nerva Traianus. Epigr. 6.

Tanta tibi est recti reuerentia, Cæsar, & æqui,
 Quanta Numæ fuerat, sed Numa pauper erat.
 Ardua res hæc est, opibus non tradere mores,
 Et cum tot Cræfos viceris, esse Numam:
 Si redeant veteres, ingentia nomina, patres:
 Elysiū liceat si vacuare nemus.
 Te volet inuictus pro libertate Camillus,
 Aurum Fabriū te tribuentē volet:
 Te duce gaudebit Brutus: tibi Sylla cruentus
 Imperium tradet, cum positurus erit.
 Et te priuato, cum Cæsare, Magnus amabit:

Donabit

Donabit totas & tibi Crassius opes.

Ipse quoque infernis reuocatus Ditis ab umbris

Si Cato reddatur, Cæstarianus erit.

Quando minus aliquid de lucitur Toscanus tom.

1. Collectaneorum ex illustribus poetis Italicis.

De C. Iulio Cæsare.

Spectat Alexandri picta vt certamina Cæsar:

Ast ego nondum aliquid gessi, ait, illacrymans.

Quid si & Alexander spectasset Cæsaris acta:

Dixisset: Persas vincere pigritia est.

Mart. In Ligurinum. Lib. 5. Epigr. 92.

Fugerit an mensas Phœbus, cœnamque Thyestæ,

Ignoro: fugimus nos, Ligurine, tuam.

Illa quidem lauta est, dapibusq; instructa superbis,

Sed nihil, omnino, te recitante, placet.

Nolo mihi ponas rhombum, mulum ve bilibrem:

Nolo boletos: ostrea nolo; tace.

Quando par, aut simile ex ipsa indicatione sequitur. Vt Catullus ad Quintium.

Quinti si tibi vis oculos debere Catullum,

Aut aliud, si quid charius est oculis:

Eripere ei noli multo quod charius illi

Est oculis, si quid charius est oculis.

Martialis lib. 1. de leone Cæsaris, in cuius ore ludebant lepores illæsi. Epigr. 7.

Æthereas aquila puerum portante per auras,

Illæsum timidus vnguibus hæsit onus.

Nunc sua Cæsareos exorat præda leones,

Tutus & ingenti ludit in ore lepus,

Quæ maiora putas miracula: summus vtrisque

Autor

Autor adest: hæc sunt Cæsaris, illa Iouis.

*Quando dispar, seu diuersum. Martial. de leone
& lepore lib. 1. Epigr. 16.*

Ridibus his tauros non eripuerè magistri,
Per quos præda fugax itque, reditque lepus:
Quodque magis mirum, velocior exit ab hoste,
Nec nihil a tanta nobilitate refert.

Tutior in sola non est cum currit arena:
Nec cauere tanta conditur ille fide.
Si vitare canum morsus, lepus improbe, quaris,
Ad quæ confugas, ora leonis habes.

Idem Lib. 5. Epigr. 13. Ad Callistratum.

Sum, fateor, semperque fui, Callistrate, pauper
Sed non obscurus, nec male notus eques.
Sed toto legor orbe frequens; & dicitur. Hic est,
Quodque cinis paucis, hoc mihi vita dedit.

At tua centenis incumbunt testa columnis,
Et Libertinas arca flagellat opes.

Magnaque Niliacæ seruit tibi gleba Syeres,
Tondet & innumeros Gallica Parma greges.

Hoc ego, tuque sumus: sed quod sum non potes esse:
Tu quod es, è populo quilibet esse potest.

Quando contrarium, seu repugnans. Catullus.

Odi & amo, quare id faciam, fortasse requiris,
Nescio, sed fieri sentio, & excrucior.

Martialis ad Dindymum, Lib. 4.

Insequeris, fugio, fugis, insequor, hæc mihi mens est:
Velle tuum nolo, Dindyme, nolle volo.

Inhabentem varios mores Lib. 14.

Difficilis, facilis, iuuundus acerbus es idem,
Non possum tecum vivere, nec sine te.

QVAE, ET QVOTVPLEX MATERIA

Epigrammatis. Cap. II.

In rebus autē Epigrāmati subiectis maxima est ac pene incredibilis vicissitudo. Hoc insigne & memorabile dictum: illud festiuum acroama: hoc facetum apologum: istud lepidum aut graue pro- uerbum complectitur. In alio est laus, in alio reprehensio, in alio admonitio, aut cohortatio, aut conquestio, aut iocatio, aut fabula, aut lusus, aut simile quid. Atque ut Horatius de versibus impariter iunctis, hoc est elegiacis, sic nos dicamus licet, tristia & leua esse Epigrammatis materiam, quibus duobus generibus tanquam summis omnia comprehendimus.

Vt ciuilis eloquentia in tripartita caussarū id est materię varietate exercetur: sic epigramma non incōmodē ad totidem, eadēq; genera fermē redigi potest. Ad Exornationē pertinebunt ea, quibus laudam⁹, vituperam⁹, siue ho mines, siue res alias quascunque, idque siue in ipso homine, siue extra hominem. Item quibus cōmendemus, gratulamur, gratias agimus, aliquid dedicamus. & iocosa, quorum materia est turpitudine sine dolore, quę potius risum excitet, quā indignationem.

Mart.

Mart. Lib 1. Ad Cæsarem. Epigr. 3.

Quæ tam seposita est, quæ gens tam barbara, Cæsar,
 Ex qua spectator non sit in vrbe tua?
 Venit ab Orphæo cultor Rhodopæius Hamo,
 Venit & epoto Sarmata pastus equo,
 Et qui prima bibit deprensi flumina Nili,
 Et quem supremæ Tethyos vnda ferit.
 Festinauit Arabs, festinauere Sabæi,
 Et Cilices nimbis hic maduere suis.
 Crinibus in nodum tortis venere Sicambri,
 Atque aliter tortis crinibus Aethiopes.
 Vox diuertia sonat: populorum est vox tamen vna.
 Cum verus patriæ diceris esse pater

*Ad deliberationem ea pertinet, quibus suademus,
 dissuademus: hortamur, debortamur: petimus, de-
 precamur: inuitamus, consolamur. Notum est il-
 lud Martialis ad Iulium, quem ætate grauem ad
 otium voluptatemq; hortatur lib. 1. Epigr. 72.*

O mihi post nullos tui memorande sodales,
 Si quid longa fides, canaque iura valent.
 Bis iam pane tibi consul trigessimus instat,
 Et numerat paucos vix tua vita dies.
 Non bene distuleris, videas quod posse negari,
 Et solum hoc ducas, quod fuit, esse tuum.
 Expectant curæque, catenatique labores,
 Gaudia non remanent, sed fugitiua volant.
 Hæc vtraque manu, complexuque asserere toto,
 Sæpe fluunt imo sic quoque lapsa sinu.
 Non est crede mihi sapientis dicere, viuam:
 Sera nimis vita est crastina, viuere hodie.

Ad Iudiciū reuocabunt omnia, quib⁹ aliorū vitia,

*severa, & mala facinora accusamus; quibus ex-
postulamus, exprobramus, minamur, inuehimur.
&c. Martialis in Luscū furem. lib.8. Epigr. 58.*

Aspicias hunc vno contentum lumine, cuius
Lippa sub attrita fronte lacuna patet?
Ne contemne caput, nihil est furacius illo,
Non fuit Autolici tam piceata manus.
Hunc tu conuiuam cautus vitare memento,
Tunc furit, atque oculo Luscus utroque videt.
Pocula solliciti perdunt, ligulasque ministri,
Et latet in tepido plurima mappa sinu.
Lapsa nec accubitu subducere pallia nescit,
Et tectus lænis sæpe duabus abit.
Nec dormitantem vernam fraudare lucerna
Erubuit fallax, ardeat illa licet.
Si nihil inuasit puerum, tunc arte dolosa
Circuit, & soleas furripit ipse suas.

QVAE SERVANDA IN EPI-

grammate. Cap. III.

*Ceterum quàm egregium, tam difficile est suis
numeris perfectum epigramma. Non igitur satis
est delegisse materiam, lectissima vocabula con-
traxisse, adiuncta ad nomen seu epitheta, quan-
quam non citra delectum, in promptu habere, suo
queque dicendi charactere efferre didicisse: viden-
dum præterea ut, aut prosim^o, aut delectem^o, aut
vtrunq; simul effectū dem^o. Conandum ut eadem
ista quàm breuissimè, quàm argutissimè, certè
quàm prudentissimè præstemus. Leuia remissè,*

molliterque attingenda, ridicula facerè, tristia seuerè, graua grauitè. In opere longo fas dicit Horatius in Arte Poet. somnum poetis obrepere: in Epigrammate quia breue est, intelligèria nostra simul omnia concipit, & oculi vno aspectu paruā picturam totam hauriunt. Vtrobique autem, quoniam ad animi iudicium statim tota referuntur, & pusilla pictura, inquam, & epigramma, facillimè si peccatum est sentimus. In descriptione diffusa declinanti paulum à recto datur venia: in parua & modica, etiam modica macula offensionem habet: & qui non totum optimè fecerit, totum peccasse videbitur. Adde quod non omnibus eadem probari solent in epigrammate. Hic ducit acutum, ingeniosum, salsum, quod alter frigidum, plebeium, insulsum. Ita displicendi metus, acerrimus laboris hortator fiet. His & alijs de causis, quod de toto genere Cicero, id nos de epigrammaticarijs seorsim affirmemus: in horum numero perraro exoriri aliquem excellentem. Nam lumina præcipuè tria, virtutes tres inesse debent Epigrammati, Breuitas, Suauitas, & (tum vbique, tum præsertim in apta Conclusionè) Argutia.

Breuitatem certo aliquo versiculorum numero nō
definimus, quando & vnicum carmen, siue mono-
stichon, epigramma est, & plura disticha, quibus
aliqua sententia perfecta explicatur, epigramma
dicuntur. Et quoniam vox ipsa inscriptionem la-
tinis sonat, inscriptiones autem paucis plerunque
verbis finiuntur, credamus id optimum fore, quod
breuissimum. Est & illa in breuitate commodi-
tas, quod epigramma memoria retinere, & quo-
ties lubet recitare cum delectatione magna possu-
mus: lubebit autem sapissime: siquidem arguta
breuitas nunquam satiat. Et profectō acumē, bre-
uitas non longitudo, conseruat: quo amisso, nihil
habet ferē quo laudari possit epigramma. Quem-
admodum igitur facetē, grauitē, scitē dicta,
quæ vocantur apothegmata, quō breuiora, eō ma-
iorem vim ad animum afficiendum habent: sic
prorsus de epigrammate sentiamus licet.

Quid illo venustius? Mart. lib. 1. ad Velocem
Epigr. 155.

Scribere me quereris, Velox, epigrammata longa:

Ipse nihil scribis, tu breuiora facis.

Et In Paulum lib. 2. Epigr. 20.

T

Carmina

Carmina Paulus emit, recitat sua carmina Paulus;
Nam quod emas possis dicere iure tuum.

Ibidem De Fannio. Epigr. 80.

Hostem cum fugeret, se Fannius ipse peremit:
Hic rogo, non furor est, ne moriari, mori.

Binis etiam, ternis, quaternis, quinis summum
distychebis pulchrè concluditur. Licet apud Mart.
& Catullum longiora aliquantò non nulla reperiā-
tur. Quibus tamē sua inest in ea longitudine bre-
uitas. Nam quemadmodum breue laudatur Epi-
gramma, cui nihil deest: ita & longum, cui nihil
redundat, reprehendi non debet. Quod egregie.
Idem Mart. Ad Cosconium lib. 2. Epigr. 77.

Cosconi, qui longa vocas epigrammata nostra,
Vtilis vngendis axibus esse potes.

Hac tu credideris longum ratione Colossum.

Et puerum Bruti dixeris esse breuem.

Disce quod ignoras: Marfi, doctique Phedonis

Sæpe duplex, vnum pagina tractat opus.

Non sunt longa quibus nihil est, quod demere possis:

Sed tu, Cosconi, disticha longa facis.

*Venustè vero idem Mart. breuitatis bona com-
mendat lib. 2. Epigr. 1. Ad librum suum.*

Tercentena quidem poteras epigrammata ferre,

Sed quis te ferret, perlegeretque, liber?

At nunc succincti quæ sunt bona disce libelli.

Hoc primum est, breuior quod mihi charta perit.

Deinde, quod hæc vna paragit librarius hora:

Ne tantum nugis seruiat ille meis,

Tertia res hæc est, quod si cui fortè legèris,
Sis licet vsque malus, non odiosus eris.

Te conuina leget misto quincunce, sed antè
Incipiat positus quam tepuisse calix:

Esse tibi tacita cautus breuitate videris,

Hei mihi quam multis, sic quoque, longus eris.

DE EPIGRAMMATIS

Suauitate. Cap. V.

Principio, quæ res sua natura vim aliquam ad
sensus demulcendos oblectandasque mentes obtri-
nent, ex ijs suauitas in oratione existit. Tales, e-
xempli causa, sunt amœnitates hortorum, species
arborum virentium, flores, leni murmure labētes
riuuli, stellæ, lux, cœtus musici, citbare, tibiarū,
chori & tripudia, huiusmodique alia. Quæ omnia
quo clariùs describuntur, siue memorantur, eò cu-
mulatiorem suauitatis sensum efficiunt. Res
igitur, in quibus inest elegantia & lepos: quæ-
que suapte vi & natura, quamuis ab aspero &
agresti homine proferantur, plene sunt hilarita-
tis, dulci condimento aspergent epigramma,
possuntque huiuscemodi appellari pulchra, &
tribui in toridem genera, quot sunt sensus.
Vnum quod pulchrum seu iucundum est ad
aspectum, ut sunt horti, flores, aurum, gemmæ,
pulebri-

pulchritudo, lux, & similia. Alterum quod mulcet auditum, vt instrumenta musica, varijque cōcentus. Tertium quod palatum, & cetera similiter. Adde bis vnum genus, quod animo solo perceptum delectat, & sub sensum non cadit, vt amor, virtus, &c. hinc similis pulchrorum nominum diuisio nascitur. Quæ namque iucundè vel videntur vel audiuntur, vel cogitantur, vel aguntur, etiam iucundè dicuntur. Reddunt iucundam orationem epigrammatis allocutiones ille, quibus poetæ seipsos compllant. Catullus ad se. met de aduentu Veris.

Iam Ver egelidos refert tepores,
Iam cæli furor æquinoctialis
Iucundis Zephyri filescit auris.
Linguantur Phrygiæ Catulle campi,
Niceæque ager vber æstuosæ,
Ad claras Asiæ volemus vrbes.

Suauitatis gratia sermo & sensus affingit brutis animantibus, syluis, fontibus, montibus in, salis, alijsque rebus animo vacantibus, quas etiam bländè affari concessum est. Lucillius cum auaro murem loquentem facit, & negantem sese cibum apud illum, sed hospitium tantum querere. Martialis ad suum libellum toties sermonē conuertit, Sic lib. 3. Epigr. 4.

Romam vade liber; si, veneris vnde, requirer,
 AEmiliae dices, de regione via.

Si, quibus in terris, qua simus in vrbe, rogabit,
 Corneli referas me, licet, esse foro.

Cur ablim: quæret: breuiter, tu multa fatere,
 Non poterat vana tedia ferre togæ.

Quando venit: dicet. Tu respondeto, poeta
 Exierat; veniet cum citharædus erit.

Apud Ausonium Danubius Nilum alloquitur.

Illyricis regnator aquis tibi, Nile, secundus

Danubius lætum profero fonte caput.

Saluere Augustos iubeo, natumque, patremque,
 Armiferis alui quos ego Pannonijs.

Nuntius Euxino iam nunc paro currere ponto,
 Vt sciat hoc, superum cura secunda, Valens,

Cæde, fuga, flammis stratos perijsse Sueuos:

Nec Rhenum Gallis limitis esse locum.

Quod si lege maris refluus mihi curreret amnis,
 Huc possem victos inde referre Gothos.

*Toscani Tomo 2. elegans est quærimonia anseris,
 quem ab arbore suspensum iaculis Romani pete-
 bant.*

Quid benefacta iuuante quid vos seruasse Quirites?
 Et Capitolini templa superba Iouis?

En, iaculis, summa pendens ex arbore, vestris,
 Postmodo victori præda futura, petor.

Ergo non aliam tanta feritate decebat,

Quam vestri altricem sanguinis esse lupam.

*Observaui præterea hæc in Catullianis, quæ mihi
 nō insulsa videntur. Primū versum postremo loco*

iterat, vt ad se ipsum, de Struma & Vatino.

Quid est Catulle, quod moraris emori?

Sella in curuli Struma Nonius sedet:

Per consulatum peierat Vatinius.

Quid est Catulle, quod moraris emori?

*Et in eo, vbi Cæsarem insectatur, quod liberalis
fuerit erga Mamurram hominem improbum.*

Quis hoc potest videre? quis potest pati?

Nisi impudicus, & vorax, & alco?

Mamurram habere quod comata Gallia

Habebat omnis, vltima & Britannia?

Cinæde Romule hæc videbis & feres?

Es impudicus, & vorax, & alco,

Et ille nunc superbus, & superfluens?

Perambulabit omnium cubilia.

Cinæde Romulæ hæc videbis, & feres?

Es impudicus, & vorax, & alco.

Eo ne nomine, imperator vnice,

Fuisti in vltima occidentis in sula. &c.

Illud etiam Mart. lib. 1. De Issa catella Publii

Epigr. 154.

Issa est passere nequior Catulli,

Issa est clarior indicis lapillis,

Issa est deliciæ catella Publi,

Hanc tu si queritur loqui putabis.

Sentit tristitiamque, gaudiumque.

Collo nixa cubat, capitque somnos.

Vt suspiria nulla sentiantur.

Hanc ne lux rapiat suprema totam,

Pictam Publius exprimit tabella,

In qua tam similem videbis Iliam.

Vt sit tam similis sibi nec ipsa.

Istam dinique pone cum tabella,

Aut vtramque putabis esse veram,

Aut vtramque putabis esse piclam.

Huiusmodi enim, nec inepta, nec puerilis repetitio suauem reddit orationē. Martialis in Decianum lib. 1. Epigr. 69.

Si quis erit raros inter numerandus amicos,

Quales prisca fides, famaue nouit atos:

Si quis Cecropiæ madidas Latiaque Mineruæ

Artibus, & vera simplicitate bonus:

Si quis erit recti custos, imitator honesti,

Et nihil arcano qui roget ore deos:

Si quis erit magnæ subnixus robore mentis,

Dispeream si non hic Decianus erit.

Et lib. 2. In Zoilum. Epigr. 19.

Felicem fieri credis me, Zoile, cana.

Felicem cana Zoile, deinde tua?

Debet Aricino conuiua recumbere cliuo,

Quam tua felicem, Zoile, cana facit.

Valet ad suauitatem plurimum Energia, quam Cicero euidentiam nominat, quæ rem subijcit sub oculos, & eius formam quasi pingit. Ea partim sita est in verbis, partim in rebus. Exemplum esse poterit Mart. de Sequola lib. 1. Epigr. 78. Prouidendum tamen, ne cum hanc virtutem consequamur, inani sonitu verborum turgescat oratio.

Dum peteret Regem decepta satellite dextra,

Iniecit sacris se peritura focis.

Sed tam

Sed tam sæua pius miracula non tulit hostis,
 Et raptum flammis iussit abire virum.
 Vrere quam potuit contempto Mutius igne,
 Hanc spectare manum Porfena non potuit.
 Maior deceptæ fama est, & gloria dextra,
 Si non errasset, fecerat illa minus.

Ibidem Epigr. 75. De Leone.

Verbera securi solitus leo ferre magistri,
 Insertamque pati blandus in ora manum.
 Dediticit pacem subito feritate reuersa
 Quanta nec in Libycis debuit esse iugis.
 Nam duo de tenera puerilia corpora turba,
 Sanguineam rastris quæ renouabat humum.
 Sæuus, & infelix furia hæc dente peremit:
 Martia non vidit maius arena nefas.
 Exclamare libet, crudelis, per fide prado,
 A nostra pueris parcere disce lupa.

DE ARGVTIA, EPIGRAMMATIS.

Cap. VI.

*Nec verò satis est, vt suauia dulciaque sint Epi-
 grammata, ea enim arguta esse, sale nimirum as-
 persi, & acrimonia quadam atque acumine con-
 diui debent. Similia vt efficiantur cibis, quæ fici-
 gen^o est grato quodã sapore palatũ pungēs, viniq;
 veteris, & salis saporem referens, de qua ita
 Mart. lib. 13. Epigr. 23.*

Chia seni similis Baccho, quem Setia misit,
 Ipsa merum secum portat, & ipsa salem:

*Libro autem 7. Poetam, suauitate contentum,
 carpit*

carpit bis verbis. Epigr. 24.

Dulcia cum tantum scribas epigrammata semper,

Et cerullata candidiora cute,

Nulla que mica salis, nec amari fellis in illis

Gutta sit: heu demens, vis tamen illa legi

Nec cibus ipse inuat morfu fraudatus aceti,

Nec grata est facies, cui gelasinus abest.

Infanti melime'a dato, satuas que mariscas,

Nam mihi, quæ nouit pungere, chia sapit.

*Itaque insulsum ne euadat insipidumque epigrā-
ma, faciet Argutia, quæ illius anima, vita, & iā-
quam spirit⁹, nerui, succ⁹, sanguisq; vocari potest,
qua destitutum velut egrū languet, friget, &
quasi intermoritur. Quod si vel sola affuerit, vt
alia desiderentur, probabitur tamen. Generatur
autem acumē istud, cum alijs modis, tum hoc fre-
quenter, si conclusio aut non expectata, aut exspe-
ctationi planè contraria sequitur. Catullus Fusij
paupertatem vrgens, sicut antè vrserat, ait villu-
lam, quæ ei, vt verisimile est, vnica remanserat,
non eò incommodam esse, quòd ad huius, aut illius
venti flatum opponeretur: sed (quod omni vento
deterius) quod opposita esset pignori pro tanta
pecunia, vt nihil iam sit, cur eam Furius suam
dicere debeat.*

Furi, villula vestra non ad Austri

T 5

Flatus,

Platus opposita est, nec ad Fauoni,
 Nec sæui Boreæ, aut Apheliotæ.
 Verum ad millia quindecim ducenta.
 O ventum horribilem, atque pestilentem.

Mart. lib. 1. Ad Æliam. Epigr. 76.

Si memini fuerant tibi quattuor, Ælia, dentes,
 Expuit vna duos tussis. & vna duos.
 Iam secuta potes totis tussire diebus,
 Nil isthic quod agat tertia tussis habet.

Idem in Næuolu lib. 4. Epigr. 39.

Securo nihil est te, Næuole, peius, eodem
 Sollicito nihil est, Næuole, te melius.
 Securus nullum resalutas; despicias omnes;
 Nec quisquam liber, nec tibi gratus homo est.
 Sollicitus donas, Dominum, Regemque salutas,
 Inuitaque: Esto, Næuole, sollicitus.

In Ponticum Ibidem Epigr. 41.

Nos bibimus vitro, tu, myrra, Pontice, quare
 Prodat perspicuus ne duo vina calix.

Ad Sextum lib. 8. Epigr. 17.

Egi, Sexte, tuam pactus duo millia causam.
 Misisti nummos quot mihi mille. quid est?
 Narrasti nihil, inquis, & a te prodita causa est.
 Tanto plus debes, Sexte, quod erubui.

DE ACUTA ET SCITA EPIGRAM-
 matis Conclusionē.

*Etsi totum epigramma compositum, festiuum,
 artificio quodam & expolitione distinctum, &
 ingeniosum esse debet, tamen ipse terminus eius,
 præcipuo quodam artificio illuminatus sit oportet,
 talisque*

talisque prorsus, qui vel acumine, vel ponde-
 re, vel lepore, vel nouitate, vel alia quapiam
 illecebra legentium mentes sensusque commo-
 ueat. Idcirco epigramma quidam cum scorpione
 contulerunt. Nam scorpius, quanquam minor
 undique, tamen in cauda gerit aculeum, quo terba-
 lem plagam infligit. Perinde epigramma vene-
 num, hoc est acumen, admirationem, pondus, ri-
 sum, dolorem, & quidquid ad delectationem, va-
 riumque animi motum, præclarum est, ad vlti-
 mum, vltimosque potissimum versiculos tanquam
 in caudam reſeruat, quoniam ibi aures & animus
 legentium conquiescit. Conclusionem metimur to-
 tum epigramma: quod etsi paulò frigidius, le-
 uius, insulsius, exilius fuerit, conclusione elegan-
 ti & festiua commendabitur: nec facile effluet
 ex animo. Adiuuant hîc plurimum exclamatio-
 nes, interrogationes rhetoricę, epiphenemata, a-
 mare concessiones, quę à quibusdam dicuntur iro-
 nię, cum formis sibi subiectis, inexpectatò &
 sententiosè dicta, apostrophę, & similia, Mar-
 tial. de Gellia lib. 1. Epigr. 90.

Amisum non flet cum sola est Gellia patrem;
 Si quis adest, iussu proſiliunt lacryma.

Non luget quisquis laudari Gellia quærit:

Ille dolet verè, qui sine teste dolet,

Eiusdem ad Catonem lib. 1.

Nosces iocosa dulce cum sacrum Floræ,

Festosque lusus, & licentiam vulgi,

Cur in theatrum Cato seuerè venisti?

An ideo tantum veneras, vt exires?

In Portiam Bruti uxorem lib. 1.

Coniugis audisset fatum cum Portia Bruti,

Et subtracta sibi quæreret arma dolor:

Nondum scitis, ait, mortem non posse negare

Credideram satis hoc vos docuisse patrem.

Dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas,

I nunc, & ferrum turba molesta nega.

Ibidem Epigr. 14.

Castà suo gladium, cum traderet, Arria Pato,

Quem de visceribus traxerat ipsa suis.

Si qua fides, Vulnus, quod feci, non dolet, inquit.

Sed quod tu facies, hoc mihi, Pate, dolet.

In Posthumum lib. 4. Epigr. 67.

Occurris quocunque loco mihi, Posthume, clamas.

Protinus, & prima est hæc tua vox, Quid agis?

Hoc si me decies vna conueneris hora

Dicis. habes, credo, Posthume, nil quod agas.

In eundem lib. 5. Epigr. 59.

Cras te victurum, cras dicis, Posthume, semper,

Dic mihi cras istud, Posthume, quando venit?

Quam longè cras istud vbi est: aut vnde petendum?

Nunquid apud Parthos, Armeniosq; latet?

Iam cras istud habet Priami, vel Nestoris annos.

Cras istud quanti dic mihi, possit emere.

Cras viues: hodie iam viuere, Posthume, serum est:

Ille sapit, quisquis, Posthume, vixit heri.

Ad Ponticum ibid. Epigr. 64.

Quid sentis: inquis de nostris, Marce, libellis:

Sic me sollicitus, Pontice, sæpè rogas.

Admiror, stupeo, nihil est perfectius illis.

Ipsè tuo cedit Regulus ingenio.

Hoc sentis: inquis, faciat tibi sic bene Cæsar,

Sic Capitolinus Iupiter; immo tibi.

Ciceronis ex illius Manuscripto.

Crede ratem ventis, animum ne crede puellis,

Namque est faminea tutior vnda fide.

Fœmina nulla bona est, vel si bona contigit vlla,

Nescio quo pacto, res mala, facta bona est.

Germanici Cæsaris ex Græco.

Thrax puer astricco glacie dum ludit in Hebro,

Frigore concretas pondere rupit aquas.

Dumque inæ partes rapido traherentur ab amne,

Abscidit heu tenerum lubrica testa caput.

Orba quod inuentum mater dum conderet urna,

Hoc peperit flammis, cætera, dixit, aquis.

Marulli de Matre Lacena.

Mater Lacæna conspicata filium

Relicta inermem parmula.

Progressa contra traiecit ferro latus,

Super necatum hæc increpans:

Abi hinc, morere, non digna me proles, abi

Mentite patriam, & genus.

EPIGRAMMATIS EXEMPLA.

Mart. lib.I. In Amphitheatrum. Epigr.I.

B Arbara Pyramidum fileat miracula Memphis,

Arsiduous iactet nec Babylona labor,

Nec

Nec Trivia templo molles laudantur honores;
 Dissimiletque Idum cornibus ara frequens.
 Aere nec vaipno pendentia Mausolea

Laudibus immodicis Cares in astra ferant.
 Omnis Caesareo cedat labor amphitheatro,
 Vnum pro cunctis fama loquatur opus.

DECIANI DOGMA LAUDATUR.

Quod magni Thraseæ, consummatique, Catonis
 Dogmata sic sequeris, saluus ut esse velis:
 Pestore nec nudo strictos incurris in enses:
 Quod facisse velim te, Deciane, facis.

Nolo virum, facili redimit qui sanguine famam
 Hunc volens, laudari qui sine morte potest.

AD CAESAREM.

Delicias, Caesar, lususque, iocosque leonum
 Vidimus: hoc etiam praestat arena tibi,
 Cum proutus blando toties a dente rediret,
 Et per aperta vagus curreret ora lepus.
 Unde potest audus capta leo parcere praeda
 Sed tamen esse tuus dicitur, ergo potest.

AD FIDENTINVM.

Nostris veribus esse te poetam,
 Fidentius, putas, cupique credi.
 Sic dentata tibi videtur Aegle,
 Sic, quæ nigrior est cadente moro,
 Ceruicata tibi placet Lycoris.
 Hac etiam ratione, qua poeta es,
 Calvus cum fueris, eris comatus.

DE LINO.

Dimidium donare Lino, quam credere totum;
 Qui mauult, mauult perdere dimidium.

AD ATTALVM.

Semper agis causas, & res agis Attale semper.

Est, non est, quod agas, Attale, semper agis:

Si res, & causæ defunt: agis, Attale, mulas:

Attale, ne quid agas desit, agas animam.

AD LAELIUM.

Cum tua non edas, carpis mea carmina, Laeli.

Carpere vel noli nostra, vel ede tua.

AD FLACCUM.

Litigat, & Podagra Diodorus, Flacce, laborat.

Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est.

AD SCAEVOLAM.

Si dederint superi decies mihi millia centum,

Dicebas nondum, Scauola, factus eques:

Qualiter o vinam? quam large? quamque beatis

Riserunt faciles, & tribuere Dei.

Sordidior multo post hoc toga, penula peior:

Calceus est farta terque, quaterque cute:

Dæque decem plures semper seruantur oliuæ

Explicat & coenas vnica mensa duase:

Et Volentani bibitur fæx crassa Rubelli:

Assè cicet tepidum constat, & assè focus:

In ius, o fallax, atque inficiator, tibi:

Aut viuæ: aut decies, Scauola, reddes Deis.

AD AVITUM.

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala plura,

Quæ legis hic: aliter non sit, Avite, liber.

AD TVCCAM.

Quid te Tucca iuuat, vetulo miscere falerno

In vaticanis condita musta cadis?

Quid tantum fecere boni tibi pessima vina,

Aut quid fecerunt optima vina malis?

De nobis facile est scelus est iugulare falernum,

Et dare Campano toxica seuu mero.

Conuiuæ meruere tui, fortasse perire.

Amphora non meruit tam pretiosa mori.

AD FIDENTINVM.

Fama refert, nostros te, Fidentine, libello,

Non aliter populo, quam recitare tuos.

Si mea vis dici, gratis tibi carmina mittam.

Si dici tua vis: hæc eme, ne mea sint.

AD LVCANVM, ET TVLLVM.

Si, Lucane, tibi, vel si tibi, Tulle, darentur,

Qualia Lædæi fata Lacones habent:

Nobilis hæc esset pietatis rixa duobus,

Quod pro fratre mori vellet yterque prior,

Diceret, infernas si quis prior isset ad umbras:

Viue tuo frater tempore, viue meo.

AD FIDENTINVM.

Quem recitas, meus est, o Fidentine, libellus.

Sed malè cum recitas, incipit esse tuus.

AD DECIANVM.

Si quis erit ratos inter numerandus amicos,

Quales prisca fides, famaue nouit auos:

Si quis Cecropiæ madidus, Latiaque Mineræ

Artibus, & vera simplicitate bonus:

Si quis erit recti custos, imitator honesti,

Et nihil arcano qui roget ore deos:

Si quis erit magnæ subnixus robore mentis:

Dispeream, si non hic Decianus erit.

IN MANCINVM.

Bis tibi triceni fuimus, Mancine, vocati:

Et positum est nobis nil here, præter aprum.

Non quæ de tardis seruantur vitibus vuae,

Dulcibus aut certant quæ melimela fauis.

Non pyra, quæ lenta pendent religata genista:

Aut imitata breues punica mala rotas:

Rustica lactantes nec n. ifit fiscina metas,

Nec de Picenis venit oliua cadis.

Nudus aper: sed hic minimus, qualisque necari

A non armato pumil. one potest.

Et nihil inde datum est. tantum spectauimus omnes

Ponere aprum nobis sic & arena solet.

Ponatur tibi nullus aper post talia facta:

Sed tu ponaris, cui Caridemus, apro.

DE DIAVLO MEDICO.

Nuper erat medicus, nunc est vespillo Dianlus,

Quod vespillo facit, facerat & medicus.

LIB. II: AD DOMITIANVM CAES.

Creta dedit magnum, maius dedit Africa nomen

Scipio. quod victor, quodq; Metellus habet.

Nobilius donito tribuit Germania Rheno:

Et puer hoc dignus nomine, Cæsar, eras.

Frater Idumæus meruit cum patre triumphos.

Quæ datur ex Dacis laurea, tota tua est.

AD ATTALVM.

Declamas bellè, causas agis Attale bellè,

Historias bellas, carmina bella. facis.

Componis bellè mimos: epigrammata bellè,

Bellus Grammaticus, bellus es Astrologus.

Et bellè cantas, & saltas, Attale, bellè.

Bellus es arte lyræ, bellus es arte pila.

Nil bene cum facias, facis attamen omnia bellè.

Vis dicam, quid sis: magnus es ardelio.

AD LECTOREM.

Si qua videbuntur chartis tibi, lector, in istis

Sive obscura nimis, siue Latina parum;

Non meus est error, nocuit librarius illis;

Dum properat versus annumerare tibi.

Quod si non illum, sed me peccasse putabis:

V

Tunc

Tunc ego te credam cordis habere nihil.
Ista tamen mala sunt: quali nos manifesta negemus.
Hæc mala sunt: sed tu non meliora facis.

IN MAXIMVM.

Capto tuam, pudet heu, sed capto, Maxime, cœnatam.
Tu captas alias: iam sumus ergo pares.
Mane salutatum venio: tu diceris ille
Ante salutatum, iam sumus ergo pares.
Sum comes ipse tuus, tumidique antea mbulo regist
Tu comes alterius iam sumus ergo pares.
Esse sat est seruum: iam nolo vicarius esse.
Qui rex est, regem, Maxime, non habeat.

AD GALLVM.

Das nunquam: semper promittis, Galle roganti.
Si semper fallis: iam rogo, Galle, nega.

IN CAIVM.

Mutua viginti sestertia forte rogabam,
Quæ vel donanti non graue munus erant.
Quippe rogabatur, felixque vetusque sodalis,
Et cuius laxas arca flagellat opes.
Is mihi: Diues eris, si causas egeris, inquit.
Quod peto, da Cai, non peto consilium.

DE COENATIONE MICAE.

Mica vocor: quid sim, cernis: cœnatio parua, !
Et me Casareum prospicis ecce tholum.
Frangere toros, pete vina, rosas cape, tingere nardos:
Ipse iubet mortis te meminisse Deus.

IN TAVRVM.

Dum modo caudicem, dum te modo rhetora fingis
Et non decernis, Taure, quid esse velis:
Peleos, & Priami transit, vel Nestoris ætas
Et fuerat seruum iam tibi, desinere.
Incipe, tres vno perierunt rhetores anno.

si quid

Si quid habes animi, si quid in arte vales.

Si schola damnatur, fora libus omnia feruent.

Iple potest fieri Maris caufidicus.

Eia age, rumpe moras: quo te spectamus vsque?

Dum quid sis, dubitas, iam potes esse nihil.

LIB. 4. DE NATALI DOMITIANI.

Cæsaris alma dies, & luce sacratior illa,

Conscia Dictæum quæ tulit Ida Iouem,

Longa, precor, Pylioque veni numerosior ævo.

Semper & hoc vultu, vel meliore nite.

Hic colat Albano Tritonida cultus in auro,

Pæque manus tantas plurima quercus eat:

Hic colat ingenti redeuntia secula lustro,

Et quæ Romuleus sacra Tarentus habet.

Magna quidem superi petimus, sed debita terris,

Pro tanto quæ sunt improba vota Deo:

DE PVERO GLACIE OCCISO.

Qua vicina pluit Dipharis porta columnis,

Et madet assiduo lubricus imbre lapis,

In iugulum pueri, qui rosida templa subibat,

Decidit hyberno prægravis vnda gelu.

Cumque peregisset miseri crudelia fata,

Tabuit in calido vulnere, mucro tener.

Quid non tena sibi voluit fortuna licere?

Aut ubi mors non est, si iugulatis, aquæ?

IN AVARVM AMICVM.

Millia misisti mihi sex bis sena petenti.

Vt bis sena feram, bis duodena petam.

DE RVSTICATIONE.

Rure morans quid agam, respondeo pauca, rogatus.

Luce deos ero, famulos post arua reuiso,

Partibus atque meis iustos indico labores.

Inde lego, Phœbumque cio, musamque laceſſo.

Hinc oleo corpus frico, mollique palastra
 Stringo libens, animo gaudens, ac scenore liber.
 Pondero, poto, cano, ludo, lauo, cano, quiesco.
 Dum paruus lychnus modicum consumit oliui,
 Hæc dat nocturnis nox lucubrata camænis.

LIB. V. AD CAESAREM.

Hoc tibi (Palladiæ seu collibus vteris Albæ
 Cæsar, & hinc Triniæ prospicis, inde Tethynæ
 Seu tua veridicæ discunt responsa sorores,
 Plana suburbani qua cubat vnda freti.
 Sen placet Aenææ nutrix, seu filia Solis,
 Siue salutiferis candidus Ansur aquis)
 Mittimus, o rerum felix tutela, salusque,
 Sospite quo gratum credimus esse lotiæ.
 Tu tantum accipies: ego te legisse putabo,
 Et tumidus Galla credulitate fruor.

AMICIS ESSE DONANDVM.

Callidus effracta nummos fur auferet arca:
 Prosterne patrios impia flamma Lares.
 Debitor vsuram pariter, sortemque negabit:
 Non reddet sterilis semina iacta si ges:
 Dispensatorem fallax spoliabit amica:
 Mercibus extructas obruet vnda rates:
 Extra Fortunam est quicquid donatur amicis.
 Quas dederis, solas temper habebis opes.

IN POSTHVMVM.

Quæ mihi præstiteris memini, semperque tenebo.
 Cur igitur taceo? Posthume, tu loqueris:
 Incipio quoniam alicui tua dona referre:
 Protinus exclamat, Dixerat ipse mihi:
 Non bellè quædam faciunt duo: sufficit vnus.
 Huic operi, si vis vt loquar, ipse tace.
 Crede mihi, quamuis ingentia, Posthume, dones:

Autoris pereunt garrulitate sui.

IN PONTILIANVM.

Sæpe salutatus, nunquam prior ipse salutas;

Sic erit æternum, Pontiliane, vale.

IN LENTINVM.

Mentiris iuuenem tinctis, Lentine, capillis,

Tam subito coruus, qui modo cygnus eras?

Non omneis fallis, scit te Proserpina canum:

Personam capiti detrahet illa tuo.

IN CINNAM.

Esse nihil dicis, quicquid petis, improbe Cinna.

Sil nil, Cinna, petis: nil tibi, Cinna, nego,

LIB. VI. DE FILIO DOMITIANI.

Nascere Dardanio promissum nomen Iulo,

Vera Deum soboles nascere magne pueri

Cui pater æternas post secula, tradat habenas.

Quique regas orbem cum seniore senex.

Ipsa tibi niueo trahet aurea pollice fila.

Et totam Phryxi Iulia nebit ouem.

ADVLATORIVM.

Censor maxime, principumque princeps,

Cum tot iam tibi debeat triumphos,

Tot nascentia templa, tot renata,

Tot spectacula, tot Deos, tot vrbes:

Plus debet tibi Roma, quod pudica est.

IN MARCVM.

Quod non sit Pylades hoc tempore non sit Orestes.

Mirarise Pylades, Marce, bibebat idem,

Nec in lior panis, turdusue dabatur Oresti,

Sed par atque eadem cœna duobus erat.

Tu Lucina voras: me pascit aquosa Peloris:

Non minus ingenua est et mihi, Marce, gula.

Te Cadmea Tyros, me pinguis Gallia vestit:

Vis te purpureum, Marce, sagatus amem?
 Vt præstem Pyladem, aliquis mihi præstet Orestem.
 Hoc non fit verbis: Marce, vt ameris, ama.

IN INVIDVM.

Laudat, amat, cantat nostros mea Roma libellos:
 Mæque sinus omnis, me manus omnis habet,
 Ecce rubet quidam, pallet, stupet, oscitat, odit.
 Hoc volo: nunc nobis carmina nostra placent.

AD LVPVM.

Tristis es, & felix, sciat hoc Fortuna, caueto.
 Ingratum dicet te, Lupe, si scierit.

LIB. 7. AD PONTILIANVM.

Cur non mitto meos tibi, Pontiliane, libellos:
 Ne mihi tu mittas, Pontiliane, tuos.

DE FAMA REDITVS

Domitiani.

Ecquid Hyperboreis ad nos conuersus ab oris
 Ausonias Cæsar iam parat ire vias?
 Certus abest antor, sed vox hoc nuntiat omnis.
 Credo tibi, verum dicere, Fama, soles.
 Publica victrices testantur gaudia chartæ,
 Martia laurigera cuspide pila virent.
 Rursus Io magnos clamat tibi Roma triumphos.
 Inuictusque tua, Cæsar, in vrbe sonas.
 Sed iam lætitiæ quo sit fiducia maior,
 Sarmaticæ laurus nuntius ipse veni.

IN CINNAM.

Primum est, vt præstes si quid te Cinna, regabo.
 Illud deinde sequens, vt cito, Cinna, neges.
 Diligo præstantem non odi, Cinna, negantem.
 Sed tu nec præstas, nec cito, Cinna, negas.

IN VMBRVM.

Omnia misisti mihi Saturnalibus, Vmber,

Munera, contulerant quæ tibi quinque diesæ
Bissenos triplices, & dentiscalpia septem:

His comes accessit spongia, mappa, calix:

Semodiusque fabæ cum vimine Picenarum,

Et Laletanz nigra lagœna sapæ:

Paruaque cum canis venerunt coctana prunis,

Et Libycæ fici pondere testa granis:

Vix puto triginta nummorum tota fuisse.

Munera, quæ grandes octo tulere Syri.

Quanto commodius nullo mihi ferre labore

Argenti potuit pondera quinque, puer:

AD LAVSVM.

Triginta toto mala sunt epigrammata libro,

Si totidem bona sunt, Laute, liber bonus est.

IN BACCHARAM.

Si quid opus fuerit, scis me non esse rogandum,

Bis nobis dicis, Bacchara, tæque die.

Appellat rigida tristis me voce Secundus,

Audis: sed nescis, Bacchara, quid sit opus.

Pensio te coram petitur claræque, palamque.

Audis: sed nescis, Bacchara, quid sit opus.

Esse queror gelidasque mihi, tritasque lacernas.

Audis: sed nescis, Bacchara, quid sit opus.

Hoc opus est, subito fias vt fidere mutus:

Dicere ne possis, Bacchara, quid sit opus.

IN CRVDELEM

amicum. Lib. 3.

Pallida ne Cilicium timeant pomaria brumam,

Mordeat & tenerum fortior aura nemus:

Hybernais obiecta notis specularia puro s

Admittunt soles, & sine face diem.

At mihi cella datur, non tota clausa fenestra,

In qua nec Boreas ipse manere velit.
 Sic habitare iubes veterem, crudelis, amicum?
 Arboris argo tuæ tutior hospes ero.

IN CIRINVM.

Sic tua, Cirini, promas epigrammata vulgo,
 Ut mecum possis vel prior ipse legi.

Sed tibi tantus inest veteris respectus amici:

Charior ut mea sit, quam tu fama tibi.

Sic Maro nec Calabri tentauit carmina Flacci,

Pindaricos posset cum superare modos.

Et Vario cessit Romani laude cothurni,

Cum posset tragico fortius ore loqui.

Aurum, & opes & rura frequens donabit amicus,

Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

AD LVCIFERVM.

Phosphore redde diem, quid gaudia nostra moraris?

Cæsare venturo, Phosphore, redde diem.

Roma regat, placidi nunquid te pigra Bootæ

Plaustra vehunt, lento quod nimis igne venist?

Ledæo poteris abducere Cyllaron astro,

Iple tuo cedit nunc tibi Castor equo.

Quid cupidus Titana tenes iam Xanthus, & Aethon?

Fræna volunt: vigilat Memnonis alma parens.

Tarda tamen nitida non cedunt sidera luci.

Et cupit Ausonium luna videre ducem.

Iam, Cæsar, vel nocte veni, sint astra licebit:

Non deerit populo, te veniente, dies.

AD RVSTICVM.

Esse tibi videor sæuus, nimiumque gulosus,

Qui propter coenam, Rustice, cado cocum?

Si levis ista tibi flagrorum causa videtur:

Ex qua vis causa vapulet ergo cocus?

IN VARIE SE IONDENTEM.

Pars maxillarum tonsa est tibi, pars tibi rata est,

Pars vula est. vnum quis putet esse caput:

AD CAES. DOMITIANVM.

Magna licet tuius tribuas, maiora daturus

Dona, ducum victor, victor & ipse tui:

Diligeris populo, non propter pramia, Caesar:

Propter te populus, Pramia, Caesar, amat.

IN AFRVM. Lib. 2.

Dicere de Libycis reduci tibi gentibus, Afer,

Continuis volui quinque diebus, Aue

Non vacat, aut dormit dictum bis, terque reuerso.

Iam satis est: non vis, Afer, auere? Vale.

AD DOMITIANVM.

Oderat antè ducum famulos, turbamque minorem,

Et palatinum Roma supercilium.

At nunc tantus amor cunctis, Auguste, tuorum est:

Vt sit cuique suæ cura secunda domus.

Tam placidæ mentes, tanta est reuerentia nostris:

Tam pacata quies: tantus in ore pudor.

Nemo luos (hæc est aulæ natura potentis)

Sed domini mores Cæsarianus habet.

AD CAESAREM.

Inter tanta tuæ miracula Caesar, arenæ,

Quæ vincit veterum munera clara ducum,

Multum oculi, sed plus aures debere fatentur

Se tibi: quod spectant, qui recitare solent.

AD RVFFVM.

Dum me captares, mittebas munera nobis,

Postquam cepisti: das mihi, Ruffe, nihil,

Vt captum teneas, capto quoque munera mitte:

De canea fugiat ne male pastus aper.

AD VLATVR DOMITIANO.

Ad cœnam si me diuersa vocaret in astra

Hinc innitator Cæsar, inde Iouis:

Astra licet propius, palatia longius essent:

Responsa ad superos hæc referenda darem:

Quærite qui malit fieri conuiua Tonantis,

Me meus in terris Iupiter ecce tenet.

AD IVLIVM.

Rumpitur inuidia, quidam, charissime Iuli,

Quod me Roma legit: rumpitur inuidia.

Rumpitur inuidia, quod turba semper in omni

Monstramur digito: rumpitur inuidia.

Rumpitur inuidia, tribuit quod Cæsar vterque

Ius mihi natorum: rumpitur inuidia.

Rumpitur inuidia, quod rus mihi dulce sub vrbe est,

Paruaque in vrbe domus: rumpitur inuidia.

Rumpitur inuidia, quod sum iucundus amicis,

Quod conuiua frequens: rumpitur inuidia.

Rumpitur inuidia quod amamur, quodque probamur:

Rumpatur, quisquis rumpitur inuidia.

LIB. 10. IN CRISPVM.

Cedere de nostris nulli te dicis amicis.

Sed, sit vt hoc verum quid, rogo Crispe, facias.

Mutua cum peterem sestertia quinque, negasti:

Non caperet nummos cum grauis arca tuos.

Quando fabæ nobis modium, farrisue dedisti?

Cum tua Niliacus rura colonus aret?

Quando brevis gelidæ missa est toga tempore brumæ?

Argenti venit quando selibra mihi?

Nil aliud video, quo te credamus amicum:

Quam quod me coram stertere, Crispe, soles.

IN CAIVM.

Si donare vocas promittere, nec dare, Cai:

Vincam te donis, muneribusque meis.

Accipe Callaïcis quicquid fodit Astur in aruis,

Aurea

Aurea quicquid habet diuitis vnda Tagi.

Quicquid Erythræa niger inuenit Indus in alga,

Quicquid & in nidis vnica seruat auis,

Quicquid Agenoreo Tyros improba cogit ahenos:

Quicquid habent omnes, accipe, quomodo das.

DE M. ANTONIO.

Iam numerat placido felix Antonius æuo

Quindecies actas primus olympiadas:

Præteritosque dies, & tutos respicit annos:

Nec metuit Lethes iam propioris aquas.

Nulla recordanti lux est ingrata, grauisque:

Nulla fuit, cuius non meminisse velit.

Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus, hoc est

Vivere bis: vita posse priore frui.

AD SEIPSV M.

Vitam quæ faciunt beatiorẽ,

Incundissime Martialis, hæc sunt:

Res non parta labore, sed relicta:

Non ingratus ager, focus perennis,

Lis nunquam, toga rara, mens quieta,

Vires ingenuæ, salubre corpus,

Prudens simplicitas, pares amici,

Conuictus facilis, sine arte mensa:

Nox non ebria, sed soluta curis:

Non tristis torus, attamen pudicus:

Somnus, qui faciat breues tenebras:

Quod sis esse velis, nihilque malis:

Summum nec metuas diem nec optes.

DE NVMA.

Dum leuis arsuræ struitur Libitina papyro:

Dum myrrham, & casiam flebilis vxor emit:

Iam serobe, iam lecto, iam pollinctore parato:

Heredem scripsit me Numa, conualuit.

IN CAECILIANVM.

Viuida cum poscas epigrammata, mortua ponis
 Lemmata, qui fieri, Caeciliane, potest?
 Mella iubes Hyblæa tibi, vel Hymettia nasci:
 Et thyma Cecropiæ Corfica ponis api.

IN MARONEM.

Nil mihi das viuus: dicis post fata daturum.
 Si non es stultus, scis Maro quid cupiam.

IN PARTHENOPÆVM.

Leniat vt fauces medicus, quas aspera vexat
 Afsidue tussis, Parthenopæ, tibi:
 Mella dari, nucleosque iubet, dulcesque placentas,
 Et quicquid pueros non finit esse truces.
 At tu non cessas totis tussire diebus:
 Non est hæc tussis, Parthenopæ: gula est.

IN ZOILVM.

Mentitur, qui te vitiosum, Zoile, dixit.
 Non vitiosus homo es, Zoile: sed vitium.

IN COMMENDATIONEM.

Nernæ Lib. 12.

Contigit Ausonia procerum mitissimus aula
 Nernæ: licet toto nunc Helicone frui:
 Recta Fides, hilaris Clementia, cauta Potestas
 Iam redeunt longi terga dedere metus.
 Hoc populi, gentesque tuæ, pia Roma, precantur.
 Dux tibi fit semper talis, & iste diu.
 Maeste animi, quem rarus habet, morumque tuorum
 Quos Nun a. quos hilaris possiet habere Cato.
 Largiri præstare, breues extendere census,
 Et dare quæ faciles vix tribuere Dei,
 Nunc licet & fas est, sed tu sub principe duro,
 Temporibusque malis, ausus es esse Loris.
 MITTIT LIBRVM AD PARTHENIVM.

[Parthenio]

Pathenjo dic, Musa, tuo, nostroque salutem:

Nam quis ab Aonio largius amne bibit?

Cuius Pymplæo lyra clarior exit ab antro?

Quem plus Pierio de grege Phœbus amat?

Et si forte, sed hoc vix est sperare, vacabit:

Tradat ut ipse duci carmina nostra, roga,

Quattuor & tantum timidumque breuemque libellum

Commendet verbis: Hunc tua Roma legit.

IN ZOILVM.

Grine ruber, niger ore, brevis pede, lumine lœsus;

Rem magnam praestas, Zoile, si bonus es.

IN POLYCARMV M.

Afgrotas vno decies, aut sapius anno:

Nec tibi sed nobis, hoc Polycarme, nocet:

Nam quoties surgis, soteria poscis amicos,

Sit pudor: ægrota iam, Polycarme, semel.

DE CALLISTRATIO.

Ne laudet dignos, laudat Callistratus omnes,

Cui malus est nemo, quis bonus esse potest?

IN TVCCAM.

Scribebamus epōs, cœpisti scribere: cessi,

Aemula ne starent carmina nostra tuis.

Transtulit ad tragicos se nostras Thalia coturnos;

Aptasti longum tu quoque syrma tibi;

Fila lyrae moui doctis exculta Camœnis:

Plœstra rapis nobis ambitione noua:

Audemus satyras: Lucilius esse laboras,

Ludo leues elegos: tu quoque ludis idem.

Quid minus esse potest? epigrammata fingere cœpi:

Hinc etiam petitur iam mea fama tibi.

Elige quid nolis. quis enim est pudor, omnia velle?

Et si quid non vis, Tucca: relinque mihi;

EX MATHÆI TOSCANI TOMO.

De Poeta, & Medico.

Vt mentes hominum solaris dulcibus agras

Verbis, sic herbis languida membra iugas.

Vna manus citharæ nervos, nervosque virorum

Sedula concordi temperat harmonia.

Quattuor ut chordæ sunt, ut discrimina vocum

Quattuor, in quibus ars musica tota viget,

Bisque duo hæc, nervi, numeri, candorque, & epusque

Vivere plus vna carmina luce iubet,

Corpora sic totidem ex humoribus atque elementis

Constant, Pœonia est in quibus artis opus.

Quæ cum felici tractes Hieronymæ cura,

& gemina gemitus vi tibi surgit horos,

Sed dispar: peritura etenim qui corpora servas;

Carmina perpetuo non peritura facis.

AD CAROLVM BORRO-

mum Card.

Immensi dum molem orbis celsi instar Atlantis

In Vaticana sustinet arce Pius,

Herculeo tu more humeros suppone labori,

Et validis fesso viribus affer opem.

Magne heros assuesce oneri iuvenilibus ausis,

Longævo imponent quod tibi fata senii.

DE ACONÆ, ET LEONILLA.

Lumine Acon dextro, capta est Leonilla sinistro;

Et potis est forma vincere uterque deos.

Blande puer lumen, quod habes, concede sorori

Sic tu cæcus Amor, sic erit illa Venus.

AD CEREREM.

Hæc tibi, magna Ceres, Daphnis iam messe peracta

Affixit foribus spicæ dona tuis.

Tu dea fac illi iacto de semine rursus

Falcem hebetent valida gramina secta manus

AD COSMVM DVCEM

Florentiæ,

Quod miles modo Marte tuus pugnavit iniquo,

Turpi terga fugæ nec tamen ille dedit:

Sors illud, virtus dedit hoc, quæ inuicta tuorum

Maxime per te animis vique, & ubiq; nitet:

Sic Lacedæmonij, sic pugnauere Quirites,

Scilicet alta tui sic patris arma monent.

AD LACVS, VT PLACIDOS SE

Principi tuo præbent.

Egelidi saluete lacus muscoque virete,

Vestraque sit puris dulcior vnda fauis.

Ac veluti insignit multo vos nomine princeps

Vester, ab Hæois notus ad Hesperios:

Vos illi tumidos fluctus lenite vicissim,

Et blanda errantes peruolet aura rates.

Et facite in vestris si fors piscabitur vndis,

In iacta, vt multus retia piscis eat.

IOVIS CVM NEPTVNO EXPOSTVLATIO,

pro periclitâte Cæsaris classe.

Cæsaris infausto depressam fidere classem

Viderat è summa prouidus arce pater:

Cum fratrem increpitans incertis sic vocibus insit,

Subdita quem ponti cærule regna tremunt:

Quid superum magnis solus conatibus obstitas,

Et peritas sanctum tollere velle caput?

tandem, & tellus quas non detrectat habenas,

Indomitus quamuis, tu quoque disce pati.

AD BALTHASSAREM CASTELIONEM.

Si truculenta ferox irrumpis in agmina, Marte

Diceris inuicto Castellione satus.

At molli cithara si condis amabile carmen,

Castalia natus diceris esse Dea.

Qui. Dio. Augusti & Balthassare

INSCRIPTIO FONTIS.

Et gelidus fons est: & nulla salubrior vnda:

Et molli circum gramine terra viret:

Et ramis arcant soles frondentibus alni:

Et levis in nullo gratior aura loco est:

Et medio Titan iunc ardentissimus axe est:

Exustulque graui fidere fert et ager.

Siste viator iter: nimio iam terrædus astus es,

Iam nequeunt laesi longius ire pedes,

Accubitu languorem, astum aura, umbræque virentis

Perस्पicio poteris fonte leuare sitim.

AD IVLIVM II. PONT MAX.

Vix bellum indictum est, cum vincis: nec citius vis

Vincere, quam parcas: hæc tria agis pariter.

Vna dedit bellum, bellum lux sustulit vna,

Nec tibi, quam bellum, longior inasuit.

Hoc nomen diuinum aliquid fert secum: & vtrum sis

Mitior, an ne idem fortior, ambiguum est.

DE ALEXANDRO MAGNO:

Tellatur se vno rerum natura minorem,

Nam, quod plus posset vincere, non habuit.

Paruus Alexandro fuit orbis: sed fuit orbi

Magnus Alexander, ipse sibi exiguus.

Quæstus, quod citius, quam miles, terra deesset,

Quodque suum Oceanus clauderet imperium.

Omnia vicissit: sed non tamen omnia vicit

Ille, vbi se solum vincere non potuit.

HORATIVS COELES.

Solus ad angusti Coeles discrimina pontis,

Cum daret ingentem graui ruina sonum,

Non grauis vnus, ait, patriæ iactura, reliqui

Non reditum ipse mihi, nec tibi Etrusce viam.

Et se dum iaceret rapidas animosus in vudas,

Per medias victor nauit onustus aquas.

Non vndæ, hostes ve obstiterint, quin arma referret,

Arma quibus seruat se patriæ, & patriam.

Quid contemptorem ferri miraris, & vndæ:

Maiores animas hac tibi, Roma, dabo.

DE ARTIFICIOSO EPIGRAMMATE Cap. 9.

Cum omnia quidem epigrammata maiore quàm cetera poemata constare artificio debeant; ea tamen, quæ attentiore quadã eleborantur industria, quæq; singulare aliquid habent leporis, & venustatis, artificiosa nominamus. Quo in genere illa in primis pulchra sunt, vbi alia alijs referuntur. Ideo q; Anapheromena, idest relata, nominantur, vt illud in Appendice Virgiliana.

Pastor, arator, eques, paui, colui, superauì,

Capras, rus, hostes, fronde, ligone, manu.

Dianę potestas, & nomen.

Terret, lustrat, agit, Proserpina, Luna, Diana,

Ima, superna, feras, sceptro, fulgore, sagitta.

De Cardinali P. Bembo.

Historicus, vates, Rhetor, celebrat, canit implet,

Facta, ignes, aures, ore, lyra, eloquio.

De obitu eiusdem. ex Tosc. tom. 1.

Ardalides, Vates, Hetruria, Græcia, Roma,

Findite, completo, sparge, profunde, seca,

Aera, Permessum, lachrymas, suspiria, crines,

Singultu, questu, lumine corde, manu.

In idem argumentum.

X

Adria,

Adria, Castalides, AEnotria, Tuscia, Bembus,
 Nobilis, vnanimis, florida, culta, probus,
 Vndique, coniunctum, subito, velociter, cheu,
 Oblue, complete, prome, profunde, obijt,
 Littora, Parnassum, lamenta, fluenta, senecta,
 Humida, laurigerum, grandia, larga, graui,
 Fluctibus, elogio, singultu, lumine, letho,
 Luctifonis, mæsto triste, gemente, hilari.

*Est artificiosa etiam illa rerum ad Epigramma-
 tis finem cōprehensio. Ex Tos. tom. I. Ad Poetas*

Chaoniam canitis natam Iouis arbore glandem,
 Legiferæ segetes munera grata Deæ:

Vos vltimos, & apes complentes nectare cellas,
 Et tardos canitis lata per arua boues:

Vos & equum canitis, qui frana sonantia mandit,
 Atque arua, & multo gramine pingue pecus,

Sed mihi quid prodest audire hæc: si mihi desunt
 Glans, seges, vltimus, aper, bos, equus, arua, pecus.

*Nec artificio carēt ea, quæ, aut cōglobatis definiti-
 nibus, aut translationum, & quasi similitudinū fr-
 quentia, aut contrariarū rerū conflictione consti-*

Ex Tos. tom. I. Infelix amātium status.

Accipe inauditi formam maris, & mea quali
 Cymba sit, Antoni, structa magisterio.

Vnda hic sunt lachrymæ, venti suspiria, remi
 Vota, error velum, mens malè sana ratis.

Spes temo, curæ comites, constantia amoris

Est arbor, dolor est anchora, nauita Amor

Cumque suos habeant portus maria omnia, nostrum

Non tantum portu, sed statione caret.

Fallax forma, & vana est pulchritudo.

Sidera sunt oculi: speculum frons: purpura malæ:
 Electrum crines: dens ebur: ora faui:
 Cinnama labra: niues ceruices: mala papillæ:
 At sperate, breui forma caduca perit.
 Mors inopina venit, flaccescunt vbera, cernix
 Lurida sit, labris spurca Mephitis olet.
 Fel sunt ora, hebenum dens, stantes angue capilli,
 Plumbum mala, cinis frons, oculi tenebræ.

Ad Amorem.

Lex Amor est, sed Amor lex es sine lege, & Amorem
 Pacis Amor Deus es, sed sine pace puer.
 Grandæuus puer, & mistus dulcedine amara,
 Perpetuo viuens, perpetuo moriens.
 Es leuis, es volucer, sed & in me immobilis ales,
 Et nimium constans in leuitate tua.
 Sic possim, o sine lege puer, pax o sine pace,
 Viuere perpertuo, perpetuoque mori.

Amantium contrarij affectus, ex Petrarca.

Nec pacem inuenio, nec sunt mihi bella timenda,
 Affligunt penitus spes, metus, æstus, hiems.
 Et prostratus humi pennis super æthera tollor,
 Stringo nihil, claudo quicquid in Orbe, manue
 Nec clausa est, nec porta patet mihi carceris atri,
 Nec teneor, nec sunt vincla soluta mihi.
 Nec morti me tradit amor, nec compede soluit,
 Nec me luce frui, nec iubet ille mori.
 Cerno carens oculis, clamoque elinguis ad auras,
 Aeternos obitus, auxiliumque peto.
 Exosusque mihi alterius constringor amore,
 Dant lacrymæ risum, fert alimenta dolor.
 Vita mihi pariter, pariter sunt funera cordi:
 Tu mihi, tu tanti causa, Cupido, mali.

Dilemma Epicuri.

Deiciat miseram tibi nulla molestia mentem,
Si longa est, levis est: si grauis est, brevis est:

Contrarium.

Deicit heu, miseram, prostermit & vtraque mentem,
Longa, nec vlla levis nec grauis vlla brevis.

DE DIALOGICO EPIGRAMMATE Cap. 10.

*Dialogicum Epigramma, cum plenum esse oporteat
artificio, secus enim puerile est, meritò inter ar-
tificiose numeratur. Nec refert quidquam, vere
ne an fictę persone sint: poetę enim frequentissimę
fictas inducunt: qui, quę hominum propria sunt,
multis alijs rebus tribuere consueuerunt, siue illę
sentiant, siue omni sensu, motuque vacent.*

De Iustitię Imagine.

Quę dea: Iustitia. Quid toruo lumine: flecti
Nescia sum & lachrymis, & precio, & precibus.
Quod genus: A superis, Ex quo genitore: Modo. Ecquę
Matre: Fide. Nutrix quę tua: Pauperies.
Quis gremio infantem fouit: Prudentia. Quoniam
Freta duce agnoscis crimina: Iudicio.
Cur gladium tua dextra gerit: cur læua bilanci:
Ponderat hæc causas, percutit ille reos.
Quid rari alsistunt: Quod copia rara bonorum est.
Quę comes assidua est: Candida Simplicitas.
Aurium aperta tibi cur altera, & altera clausa est:
Hæc surda iniustus panditur, illa bonis.
Paupere cur semper cultus: Iustissimus esse
Qui cupit, exiguas semper habebit opes.

Bias Prieneus apud Auson.

Quenam suma boni? Mens, quæ sibi conscia recti.

Pernicies homini quæ maxima? Solus homo alter.

Quis diues? Qui nil cupiat. Quis pauper? Auarus.

Quæ dos Matronæ pulcherrima? Vita pudica.

Quæ casta est? De qua mentiri Fama veretur.

Quod prudentis opus? Cum possit, nolle nocere.

Quid stulti proprium? Non posse, & velle nocere.

De Io. Poterio, ex Tusc. tom. 1.

Quis nouus hic radiat formæ præstantis ephēbus,

Læuia cui fulgent tempora? Nunquid Amor?

Altera tela faces, atq; altera tela pharetram

Ferret. An est Phæbus? Non gerit iste chelym:

Anne coloratis remeavit victor ab indis

Bacchus? Bassaridum non agit iste choros.

Doctus eques, doctus ve pedes prorumpere in hostem,

Aut geminus Castor, Castoris aut geminus?

Non hic fertur equo, non cestu innectitur armos.

Ideus terris an puer ipse redit?

Hæret inexploto semper comes ille Tonanti.

Mercurius ne? Pedes non habet aligeros.

An Pallas sese iuuenili obnubit amictu?

Non hastam, horrificam Gorgona ve iste gerit?

Quem tamen ipse vocem procerum de stirpe Poterum.

Octo qui dotes vnus habet superum?

De Cupidine.

Cur natum cædit Venus? Arcum perdidit. Arcum

Nunc quis habet? Tusco Flauia nata solo.

Qui facti? Pettit hæc, dedit hic. Cur? Lamine formæ

Deceptus, Matri se dare crediderat.

De D. Cæcilia Medicæ.

Hanc faciem, hos oculos, hæc castæ Virginis, ora
 Quis tam conspicuo pinxit honore? Venns.
 Quis ve comas tenues flauenti interlinit auro
 Dans fidibus vocem iungere? Deligena.
 Quis graue quidquid agat, quoquo vestigia mouit
 Dat decus, hanc furtim quod sequitur? Charites.
 Quis face succendit flagrantia sidera? Quis ve
 Arcum illic, illic spicula condit? Amor.
 Et, quæ tam tenerum complet sapientia pectus,
 Quis dedit hanc? Illi hanc Pallas habere dedit.
 Quis mellita, fluunt roseis quæ verba labellis,
 Eloquio tinxit diuite? Mercurius.
 Huic omnes cedunt, proprijs quam dotibus augent,
 Hermes, Pallas, Amor, Gratia, Apollo, Venus.

DE EPIGRAMMATE ECHICO. Cap. II.

Periucundum, argutum, & lepidum est Epigramma, cum in fine, aut medio carminis, aut initio sequētis, ponitur vocula, quæ vel toti vocabulo præcedenti, vel eius fini similis, eandē sententiam illustret, aut diuersum aliquid, aut contrarium, aut inexpectatum, aut par, aut maius, aut minus deniq; significet. Hęc Echo dicitur. Ouid. 3. Met. Scribit Echo Nympham esse, cui Iuno in loquacitate, & fraudum penam,

Huius, ait, linguæ, qua sum delusa, potestas
 Parua tibi dabitur, vocisque breuissimus vsus:
 Req; minas firmat, sic illa in fine loquendi
 Ingeminat voces, auditaque verba reportat.

Eandem ita ipse definijt ibidem.

Vocalis Nymphæ, quæ nec reticere loquenti,
 Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
 Corpus adhuc Echo, non vox erat, & tamen vsum
 Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat,
 Reddere de multis, vt verba nouissima posset.

*Nulla vero prestantior definitio, quam Ausonij
 Epigr. 12. in eiusdem Pictorē.*

Vane quid affectas faciem mihi ponere, Pictor,
 Ignotam que oculis pingere velle Deam:
 Aeris, & linguæ sum filia, mater inanis
 Indicij, vocem quæ sine mente gero,
 Extremos pereunte modos a fine reducens,
 Ludificata sequor verba aliena meis,
 Auribus in vestris habito penetrabilis Echo,
 Et si vis similem pingere, pinge sonum.

*Melius fit Echo in dissyllabis, quam in trissylla-
 bis, aut monosyllabis, nam ad naturā rei illa imi-
 tatione, quā ista propius accedimus.*

Nō semper venustè cadit eadē omnino reflexio
 siue repercussio, vt si ꝑ dāte, dicas dāte, pro regēte
 regēte. Grati⁹ enī sonat ea, quæ ab integra dictio-
 ne inopinatō ceditur, facitq; sensum integrum, vt
 dāte āte, vel an te? regēte gēte, vel egēte. Fecūde
 vnde, vel vnde? carbasa vassa, viscera cera, maxi-
 mus imus, vbere vere, vel verè, nauis anis.

Si redditio eadē fuerit, eā oportet accipi significa-
 tione diuersa. Vt seruo seruo, lege lege. letū leihū:
 æstu, es tu. Aut post interrogationē, vt An, voluit?

voluit. potuit? potuit. fecit? fecit.

Vitiosa plerūq; sunt simplicia è cōpositis ducta, vt cōtereret tereret. psuadet suadet. pgenit? genit? cōfecit, fecit. Nisi aliquid noui afferant, vt ingratus, gratus. inultus ultus, desperat sperat.

Sūma inest venustas vbi auditoris expectatio deluditur fine diuerso, vt pro nobilis vilis. perfide fide.

Et si elegantiora eò sunt epigrammata, quò crebrior, aptiorque repercussio adhibetur: non tamē opus est omnes, & singulos versus Echonem suam habere, sed tūcilla respōdeat, cū sensus absoluitur, & sententia finitur: siue id in medio, siue in extremo vers? siue vtrobiq; fiat, siue initio sequētis: semper autem est in fine suauior.

Multę interrogationes in Echicis laudē habēt. Quauis etiā sine interrogatione venustatem suā retineant. Nec illa quidem venustate carent, vbi poeta interponit verba sua.

Sūt qui dicāt licere mutari literā, aut syllabā initio, vel medio vocabuli: vt si pro sacer, lacer. pro mest? festus. pro senex remex. Sed huiusmodi quidem licētia multū de carminis Echici gratia deperditur: ad quā proculdubio requiritur, non modò

voca.

vocalis, qua Echo repercutit, sed etiā (vbi aſſūēda est cōſona) ea requiri cōſona, quę cū ipſa vocali ſonet, eā que adiuuet ad reddendū ſonum ſimilē ei, quem dictio, antē quā Echo fieret, habuit.

Conſonę igitur poni alię pro alijs poterunt, eę duntaxat, quę inter ſe ſunt affinitate, & quaſi relatione cōiūctę. Vt P.B.V.F Ita elegāter dices pro Pœnus Venus ſœnus. pro bidens fidens. pro ſphæra ſphæra. pro veſte peſte feſte. Sola enim ſpiritus remiſſione, vel intenſione differunt.

Huiuſmodi ſunt. C.G.Q. Sic venuſtè reſpōdet ꝑ Caude gaude, pro ingreſſus Creſſus. crates grates, Echo equo. antiquorum chorum.

Tales etiā habentur. T.D. ſonat enī non ille. pidē pro tāta danda, pro indemni temni, tonat donat. orto ordo.

X. cum ſit duplex dupliciter adhibetur. Pro S. ſimplici, vt pro xenium ſenium. vexilla ſi illa. Pro. C. & S. vt dixit dic ſit, faxit fac ſit. aut è conuerſo.

Proderit autem, priuſquam ad componendum accedas, excogitare, paratamque habere dictionum huiuſmodi ſupellectilē, quę Aut Hexametru ritē finiāt vt marmoris oris, diuite vite, optabilis illis,

Xs

amabe.

*amabere vere, desero sero, relinquere quere. Aut pē
tametrum: vt generosa rosa, conor honor fœdat e-
dat, valle vale.*

*Aut, quæ simul vers⁹ vni⁹ fini, alteriusq; prin-
cipio deseruiant vt loquaris aris, sepulchrum pul-
chrum, morantem orantem, aristas istas, rubore ore,
iuuentus ventus, gaudet audet.*

*Aut quæ varie adbiberi queât, vt hyberno, verno,
Aurora ora, insignis ignis, vel signis, moueat
vebat, vel beat, verba verba, mortalis talis, vel alis.*

Videt autē Virg. hoc allusionis genere delectat⁹

AE. 4. Mille trahens varios aduerto Sole colores.

AE. 5. Iam dudū & frustra cerno te tendere contra.

AE. 10. Sustentat dextra traiecto missa lacerto.

AE. 8. Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis,
Is genus indocile, ac dispersum montibus altis

AE. 11. Ad terram defluxit equis, tum talia fatur,
Turne, sui merito si qua est fiducia forti.

*Et locis ampli⁹ ducētis, quæ ab Erythreo, in Ma-
roniano indice notāt. Vt appareat à poetarū Prin-
cipe nō negligētia, vel imperitia, sed studio id esse
factū, & immerito reprehēdi, vt etiā ab ijs qui ne-
sciūt M. T. excellētē poetā fuisse, carpit⁹ vers⁹.*

O fortunatam, natam me Cōsule, Romam.

ECHO APVD TOSCAN. TOM. I.

Quæ celebrat Thermas Echo, & flagna alta Neronis

Deludit voces concaua sæpe meas.

Sæpe hic Narcissum expecto simul illa moratur.

Si queror, hæc queritur; si gemo, & illa gemit.
 Quisnam clamor? Amor. Quisnā furor? Vror. An Echo?
 Echo. Quæ grauior pæna in amore? Moræ.
 Expectas Narcissum? Ipsum. Quæ causa morandi?
 Orandi. Num isthæc dicta notabit? A bit.
 An fuerat? Fuerat. Num isthic? Hic. Quem fugit iste?
 Is te. Etiam me? Me. Quod malū amare? Mare.
 Num veniet? Veniet. Quæ spes? AEs. Vincitur auro?
 Auro. Victor ero prodigus æris? Eris.
 Sunt pueri fragiles? Agiles. Vi muneris? AÆris.
 Quis docet hæc? Echo cum bene clamat, amat.
 DE ANAGRAMMATÈ Cap. 12.

Anagramma literarū inuersio, siue trāpositio est, qua vocis, vni⁹ aut pluriū literis traiectis, atq; trāpositis, fit alia, & diuersū significās vox, aut oratio. Quæ deinde carmine illustrata ingeniosū, & acutū efficit Epigrāma, quod à literarū inuersione Anagrāmatis, vel Anagrāmatismi nomē accepit.

Sumēda occasio est, & materia Epigrāmati ex voce vel oratione, quæ ex literis ita traiectis conflatur. Hæc etiā ad rem, qua de agitur, subtiliter accōmodanda, versibus q; venustè interserenda.

Trāpositio pfecta cōstare debet totidē, eisdēq; literis, quib⁹ illa vox, aut oratio vnde facta est.

Asserūt nōnulli licere asūmi bis literā vnā, vel addi, vel aliā poni pro alia. Raro autem, aut nunquā faciendū. Quid enim admirationis habeat inuersio, si literis aliūde sumptis fieri eā liceat?

Vbi autem id acciderit, tunc ab ea, quę vel assumitur bis, vel numero additur, vel pro alia ponitur, incipi debet epigramma.

Curandū omnino vt sentētiosa grauis, acuta sit transpositio, & eiusmodi, vt illinc, non vi extorta, sed sponte oblata, ingeniose q; reperta epigrammati materia videat. Vt illa est de Mauritio Hilareto Frāciscae Familię Cōcionatore insigni.

MAVRITIVS HILARETVS.

VIRCLARVS SE HVMI LIAT.

Dum se humili, at celsa sub Religione recondi

Vir gaudet clarus, clarior ille nitet.

CLADIVS MINOIS.

O ANIMVS DVLCIS.

Te semel vt vidi, facilem doctumque repente

Agnoui, verbis mellifluumque tuis,

Vt vidi, haud deceptus enim, neque me abstulit error,

Nam bene conueniens tu tibi nomen habes.

Nimirum (ignoscant Charites, Musęque politę,

Et, si quid peccem, parcat Apollo mihi,)

Nominis hoc Anagramma tui & cognominis ē re est,

O ANIMVS DVLCIS, quem tua scripta probant.

Exempla sunt plura. pag. 489.

DE ARTIFICII GENERE Alio. Cap. 13.

Ad Artificiosum pertinent epigramma nonnullę carminum species, quę cū opere in longo adbiberi non soleant, Epigrammatis breuitati pulchrę deseruiunt. Eorum exempla hic nōnulla; plura verò.

pag. 491;

ME.

METRON TELEON, *sive Perfectū carmen, quod partibus orationis omnibus constat.*

Hei! mihi si toties lachrymans ad funera cogar.

Heu si tunc monitum supera me in sede locaret.

PANGRAMMATON, *quod omnes Alphabeti literas habet.*

Duc Zephyre exurgens clarum cum flatibus æquor.

TRYBRACHICON, *carmē est elegiacū, quod pro Dactylo, & Spondeo, Trybrachum habet, atque Pyrryebium.*

Facinora tuus vt animus, & vt opera valet

Gerere bona, gerere, tibi que decus erit.

CLIMACTIRICON *sive scalare, quod per gradus quasi ascendit, crescente, in dictionibus singulis, numero syllabarum.*

Rem tibi concessi, Doctissime, dulcisonoram,

Si cupis ornari virtutibus Heliodore.

PAROMOPHRONES, *idest discorditer concordēs, bini sunt versus contrarij, qui dictionib⁹ tamen, aut Syllabis constant, vtrique communib⁹, idest, quę cum vtroq; sensum efficiunt.*

Duo autem sunt Paromophronum genera Alij Dictione paromophrones, alij syllaba. Et Syllaba quidem multo plus habent ingenij, difficultatis, & operis.

Diſtione Paromophrones.

lupus
Et
canis
in sylvis
venatur,
& omnia
nutritur,
vasilat.
servat.

Syllaba Paromophrones.

tro phaei tro
deco rata tro
plici proff
du ges tri
Gan ara
at
orn os super
H

Omnib⁹ autē absoluti numeris, dictiōē habēt nul-
lā, quæ nō ex diuerso, cōtrario re p̄icipio, cōmu-
ni verò sine confletur: ita vt versus binos legēti,
dictio nulla bis assumatur: sic ex Gā, & stra, cō-
muniq; ges, Ganges, & strages efficitur, ex du,
& tri, communiq; plici, duplici constat, & triplici.
Non vt in trophæo, vbi ex iisdem initijs, & sine,
nihil nisi dictiōis eiusdē geminatio existit, ab hoc
artificij genere prorsus aliena. Quāto enim venu-
sti⁹, si ex diuersis, nit, atq; dol, cōmuniq; ore, talis
fieret oppositio, decorata nitore, p̄strata dolore?
PALINDROMVS siue, Reciproco⁹, qui vltro, citro
ve lect⁹ metrū efficit sensumq; perfectū. Virg.

Musa mihi causas memora quo numine laeso.

Laeso numine quo memora causas mihi Musa.

Digna tibi referam factorum pramia victor.

Hæc autē parum habent leporis. Fieri verò solet
Palindromia, idest Reciprocatio elegans aliorum
versuum in alios, vt Hexametri in Sotadeum.

Arma puer ponas, fuge lites, abijce tela.

Retro enim si legatur, existet Sotadeus, qui con-
stat Spondeo, & Pyrrychio ter iunctis, & ad ex-
tremum Iambo, in hunc modum.

Tela abijce, lites fuge, ponas puer arma

Pentametri quoq; in Senarium Iambicum, venusta
Palindromia est.

Aurea sublimi tecta nitore micant.

Micant nitore tecta sublimi aurea.
 Altera regressu metra reducta cadunt,
 Cadunt reducta metra regressu altera.

PALINDROMI autē *Antonomaticè nominatur quidam elegiaci versus, qui in se ipsos eleganter recurrunt; non solum eodem sensu, sed etiam contrario. Eodem, ut Apud Iul. Scaligerum.*

Deficiet cito iam consumptum tempore flumen,
 Tramite decurrit quod modo præcipiti.
 Belligeros quia vis, Puer ingeniose, sodales
 Exsuperasse, comes fit tibi sedulitas.

De vera Nobilitatis ratione.

Nobiles, Petre, te rectis ex moribus, opto,
 Laudibus ut reliquis hoc decus accumules.

Contrario, qui & Antistrophi. *Ut idem Scalig.*

Laus tua, non tua fraus, virtus, non copia rerum
 Scandere te fecit hoc decus eximium
 Utilior seges est campis, quam culmine montis,
 Flumine, quam pluvia fit quia fertilior.

*Ut trunque genus hoc exemplis potius quam ullis
 præceptionibus intelligi potest, ea verò habet Poetis Christiana. pag. 496.*

DE HIEROGLYPHICO, SYMBOLO,

Emblemate, Schemate, Stemmate siue Impressa,
 Pegmate, Orchestra, si Insignijs. Cap. 14.

*Compertum est primos illos homines; sed præsertim
 Aegyptios, & Chaldaeos, ante characterum inuen-
 tionem, vsos fuisse Symbolis quibusdam, &
 sculptu.*

sculpturę, aut cęlaturę arte expressis notis, ac signis, vt animalium, arborum, siderum, vel rerum aliarum; quę Hieroglyphica nuncuparunt, quod eis, ad recondita illa sacre sapientię mysteria significanda, literarum vice, vterentur; ieros enim, sanctum, sacrum, diuinum, magnum, glypho verò sculperet vel cęlare significat. ita oculus scepro impositus, Dei symbolum, aut Hieroglyphicon apud eos fuit; ita pro fertilitate papauer, pro morte cupressus, pro ingenio laurus, pro pace olina, pro terrore leo, pro anno Sol, pro mense Luna effingebatur, & penę innumerabilia, quę immenso labore, parique doctrina complexus est Pierius Valerianus libris sexaginta.

Ad Hieroglyphicorum, notarum ve huiusmodi imitationę, excogitata deinde sunt Emblemata, & stęmata, siue schemmata, quę Italicę Impresse.

Pegmata etiam, idest armamenta ex cęre, aut marmore, quę in atrijs, porticibus, aulisq; affigebantur, fortium virorum res gestas, certius quęm pictura, ostendentia.

Orchestrę item, Actiones videlicet mutę, scenicis machinis, ac figuris tacitò loquentibus. Ars à Polyhymnia inuēta, vt ostenderet posse homines,

sine lingua, loqui, & animi sensa, mentisque conceptus tacendo exprimere.

Tam insignia militaria, vulgò Arma, & quæ à diuidentia discernendaque ab alijs cohorte, Diuise nominatæ sunt. Gentilitia quoque insignia, & Nobilitatis, aut Magistratus, aut Dignitatis, & Muneris, & Honoris, vel Dedecoris etiam notæ, ac symbola, quæ pro ipsis rebus, quas significant Metonymicè sumuntur.

Omnia hæc, lato quodam modo, nec improprio, Symboli, vel Hieroglyphici nomine intelligimus.

Symbolum quidem est quasi argumentum, rem enim, quam occultat, arguit, & quodammodo indicat. Est veluti vaticinium, indicium, nota, signum, velamen, quo quidpiam obtegatur, sed tamè doctis auribus intelligendum proponitur.

Hinc fit manifestum, Symboli nomine comprehendendi etiam Ænigma, cum nihil aliud sit, quàm obscura sententia per occultam similitudinem enuntiata.

Hieroglyphicon autem erat celata quædam vel insculpta figura ad signum, & indicium, ac notam rei Allegoricè intelligendæ.

Quemad-

INSTITVTIONVM.

339

Quemadmodum Allegoria aliud verbis, aliud sensu, ita Hieroglyphicon, & Symbolum, alia que huius generis, aliud figuris, aliud significatione ostendunt.

Genus hoc vniuersum à Similitudinis fonte promanat. Vt quisquis aptas, ac idoneas ad animi sui sensa exprimenda, similitudines excogitare didicerit: huic sanè ad Artis huius peritiam parè admodum deesse credendum sit.

Nullum enim dari potest Symbolum, quod similitudine non explicetur, vt in Impressa illa Fräcisçi Calzolari, vbi campana depingitur, iuxta quā man⁹ apparet, eā malleo percutiēs, cū inscriptione Et percusa valet. Nā quēadmodū cāpana quantū valeat non nisi percusa demonstrat; ita vir patientiē laude præclar⁹, laborum rerūq; aduersarum ictibus suam ostēdit virtutem.

Quin etiam dissimilitudine explicantur, vt in ea Cardinalis De Este, qua Prometheus facem accensam manu ferens in altum euolat, inscriptio autem est Altiora, Ac si dicat Non vt Prometheus ad Solis errantis rotā, sed ad iustitię Solem ascendendo, non facie quidem extincta, sed fidei lumine, & gratiē diuinę splendore accensa.

Quoniam verò similitudo est quę traducit ad rem quampiam aliquid ex re dispari simile, patet hinc nõ requiri necessariò res, quę sint omni ex parte similes ei, quam ostendere velit Autor Symboli; satis enim est, si sit aliquid; vt in ea Alexandri Vistarini, vbi Crocodilus hanc habet inscriptionē, Plorat, & deuorat. ex multis enim eius animantis proprietatibus, ea duntaxat assumit traduciturque, ad probandum, cauendum esse ab ijs, qui amicitie, vel pietatis pretextu, perniciem afferunt.

Apertioris autem doctrine gratia Emblemata, vel Impressa, (de quib⁹ hic instituitur sermo, quęq; hodie vsitatiora sunt) nihil aliud est, quàm similitudo, cuius pars vna depingitur; altera verò inscriptione, vel apertè explicatur, vt in Emblemate, vel obscure innuitur, vt in Impressa, in hoc enim maximè differunt.

Differunt etiam, quod Emblemata documentum contineat vniuersale, Impressa verò singulare respiciat personam, singulareq; propositum, quāti id alioquin vniuersaliter accipi possit. propterea quod quidquid huic personę attribuitur, id documentum esse potest vniuersis, vt in Marci Manili de speculo respiciente solem, cui inscriptio est

Auersum ceteris, quo anim⁹ quidē hominis cuiusdam Deum vnū intuentis, ceteraque post tergū relinquentis, laudatur; vbi, quod singularis personę laudationi serui erat, id ad vniuersale communeque documentum valere potest.

Tertio differunt, quod in Emblemate figurę multę esse possunt, contra in Impressa.

Negat Hieronymus Ruscelius inscriptionem esse Symboli animam, corpus verò picturam. Ait enim consequens esse vt cadauera fuerint multa illa, ea q; præclara Symbola, quę ante inuentas literas, vel deinde, à viris sapientibus excogitata sunt. Ideoq; Autoris intentionem verè, ac propriè Animam dici debere.

Sed quia opinio hæc aboleri iam ex hominū mētib⁹ difficulter potest; & Symbolū quidē ipsum, idest pictura simul cum inscriptione, corporis animati officio fungitur; ambę corporis nomine intelligantur, Autoris verò intentio, ita significata, compositi huius operatio nominetur.

Figuras esse oportet eiusmodi, quę sine hoc, illo ve colore cognosci, vt plurimum, queant. Quę pulchrum. quę nouum, quę mirabilem aspectū habeant. Quę genti, vel nationi, saltim fama, cognite sint.

Quæ penicillo exprimi demonstrari q; ritè possint.

Quod autem aiunt ultra duas esse non debere in Impressa figuras: intelligendum est quoad genera, vel species, non quoad indiuidua, vt vocant, Quemadmodum in Marci Antonij de Leina, vbi apes multę alueare circum volant, estq; inscriptio Sic vos non vobis, figure non sunt ibi plures duabus, alueare quidem vna, apes verò altera, quod apes vnus sint speciei, & vnum, idēq; officium præstent.

Et in Cardinalis Borromei, vbi ceruus multis circumdatus serpentibus ad fontem properat, cui inscribit Vna salus, duę tantū figure sunt, nēpe ceruus ita vexatus, & fons. Item in Marchionis de Vico, mallei duo adamātē in medio igne percutiūt, est q; inscriptio, semper adamas, ignis quidē & mallei, cū ad vnā exprimendā actionem tendant, pro figura vna sumūtur, adamas pro altera.

Constat ergo figuras non primarias, & quasi Dominas, sed quę vt comites & administrę, vel ornatus, vel proprietatis, ac decori gratia ponuntur, vt celum, vt terra, vt mare, vt hortus, vt sidera, vitiosas non esse. Immo vitio tribuendum, si cōtra picturę artis præcepta, exercere quis velit
artem

artem hanc, quę sine illius beneficio constare non potest.

Figura humana minimè reprehenditur, nisi cū cōmuni veniat & ordinario vestimēti genere, quo nihil habeat nouitatis, varietatis, expectationis. Vbi autē ita persona effingit, vt vel ornatu corporis inusitato, vel actione quam exprimit, vel circūstātia qualibet non vulgari, admirationem concitet, pulcherrimum sit Emblema, vel Stemma, siue Impressa.

Passi namq; deos, nymphas, satyros, virtutes, artes, vitia, à sapientib⁹ viris effingi videmus, q^{ue} earum rerum figura, licet humana, tamen vt inusitata & rara, oculos rapiat. Talis Guidonis Bētioli Atlas cēli machinam sustinens, cui Maius opus inscribitur. Talis Federici Ducis Mātug^{ie} Pauper ille peregrinus cum hac inscriptione, Et cētera. Talis Archiducis Austrīę Fortuna pede altero insistēs globo, cui⁹ inscriptio est, Audaces iuuo. Et Gabrielis Zaig^{ie} Phaeton à Phębo Solis currus accipiens, habens inscriptionis loca illud Ouidij Media tutissimus ibis.

Solet corporis pars personę actionem exprime-

re. *Vt in Francisci Cigala vbi manus pulsata ianuā, loquiq; videtur hęc verba, Fin che se apra. Et Georgij Serlupi Manus facem accensam ventorum flatibus oppositam tenens, cum inscriptione, Agitata reuiuo. Paradini denique, man⁹ duę corru copie complectentes, ad scriptis verbis. Ditat seruata fides. Quid enim absurdū magis, quā si ad hęc, & similia exprimenda, corpus, corpora ve ipsa pingerentur?*

Impressa, si eo animo fiat, vt semel duntaxat, vno intuitu & quasi transitu inspicienda sit, oportet esse quā maxime perspicuam, tum figura, tum inscriptione. Si autem fiat ad spatium tēporis aliquantō longioris, nempe si vel parieti affigenda sit, vel offerenda Mecenati, maiestas ei maxima accedet, & autoritas, si à communi separetur intelligentia, detur que locus ingenij exercendi, varięque sentiendi occasio.

Impressę inscriptio vnus ferme sit hemystichij, siue Adonici, nunquā tamen vno longior Hexametro. Nec figuram vllam declaret, ac nominet. Nec perse, ipsa sensum faciat perfectum. Nec rem explicet, sed viam ad intelligendum aperiat, ita vt figurę verbis, & verba figuris adiuentur.

uentur. Fiat plerunq; sine verbo, quod tamen non difficulter intelligi queat. Quanquam si varios habeat sensus, quibus auditoris deludatur, & exerceatur ingenium, plus habet incunditatis.

Contrà in Emblemate, cuius titul⁹ siue inscriptio Autoris mentem declarat. ea verò declaratio pulcbrior existet, si aliqua fuerit insignis sententia, vt in Claudij Paradini, vbi regali sceptro colligatus est rustic⁹ ligo, & inter hæc duo, supraposita mortis effigies, cum inscriptione, Mors sceptraligonibus equat.

Vehementer placent Impresse, quæ ab Armis, vel insignijs nobilitatis, Doctoratus, dignitatis ve sumuntur, addendis tamen, auferendis, mutandis rebus, quæ Autoris proposito, intentioni ve cōuenire videbuntur.

Solent etiam Arma ipsa sua cuiuspiam dicari, sine inscriptione, eorūque fieri carmine declaratio. Vt Prosperi à Bauma Comititis Montis Reuelli.

Te sapere alta monent tua stemmata, Bauma, colorque
Caruleus, pelago, persimilisque Polo.

Nam tibi cælestis mens, & cælestis origo est,

Et superest, quanuis fluctuet illa mari;

Atque vt in igne aurum sic scuti effulget in auro

Pura Fides, puri pectoris indicium.

Quod si fraterno decor hic addatur honori,

Proque Fide effusi sanguinis ipse color.
 Non ego te Heroem, dicam te, Bauma, beatum,
 Si qua homini in terris vita beata datur.

ALIVD EIVSDEM.

Ecquid cæruleo designant stemmata fluctus
 Eloquij, Prosper, flumina magna tui.
 Quid referunt distincta gradus quos cæcula fingunt
 Virtutes, quarum tendis ad astra via.
 Sic gemina proavos imitaris laude potentes,
 Conspicuos que domi, conspicuos que foris.

Quamquam magis naturale quidem est Emblematis, quàm Stemmati, ut ei epigramma subscribat, expositioni serviens: tamen Stemma etiam subscripto carmine declarari gaudet, accommodariq; ad rem, vel personam, cui dedicatur.

Sub Octaviani Pasqua Episcopi Geraci Stemmate, leo depingitur manu altera rosas attingens, altera eas quasi defendens, cuius inscriptio. Mitem animum sub pectore forti. Huic Pompeius Arnolfinus hos subscripsit versus.

Est rosa flos Veneris, leo Martem in prælia ducit,
 Et Deus hic fortis, mitis at illa dea est.

Servandum hinc animum forti sub pectore mitem
 Clara tuæ gentis stemmata, Pasqua, docent.

Pictæ Poesis Autor, cui nomen B. Annuli Stemma sibi cōfinxit, Anguē videlicet, caudā ore tenētē, in medio autē, quē facit, circulo, rosę cernūt, cū inscriptione eternū & tēporariū infra vero, bec:

Obscu.

Obscuri generis cum sim, nullumque geratur

A gentilitijs nobile stemma meis.

Et mihi cum fuerit pater Annulus, & Rosa mater,

Ex utroque meum schema parente gero.

Annulus in sese reuoluti circulus anguis

Aeternum signans est Hieroglyphicon.

At Rosa corporis est nota non obscura caduci,

Quæ perit hoc ipso, quo fuit orta, die.

Scilicet ut quoniam mortali corpore consto,

Aeternaque anima, Symbolon hoc habeam.

Sub eo Caroli Quinti stemmate de columnis Herculeis inscripto Plus ultra, hoc legitur epigrāma.

Carolus Occiduae Princeps Austrasiæ oræ,

Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet,

Iupiter in Cælo, terrarum Cæsar in Orbe,

Inter hic humanos imperat, ille deos.

Nec mirum. Mars fortis enim sapiens quæ Minerua

Dant manibus præsens talibus auxilium.

Parua foris sunt arma, domi prudentia si absit,

Magnanimus, prudens, Cæsar utroque viget.

Ut nunquam his velut Herculeis firmata columnis,

Gloria Cæsarei corruat imperij.

Nec dum finis hic est; Duce sed virtute, sequentem

Fortunam euentis proferet ulterius.

Sub Cæsaris Borgiæ armato milite, manu altera mundi orbem tenente, altera schedam plenā notis Arithmeticæ, o o o nimirū, quæ per sese nihil quidem significant; cum inscriptione Aut hoc, aut illud.

Borgia Cæsar erat factis, & nomine Cæsar,

Aut nihil, aut Cæsar dixit, utrumque fuit,

Me.

*Media enim iuuentute in Nauarę Regno
trucidatus est.*

DE AENIGMATE Cap. 15.

Aenigma est oratio Allegorię obscuritate ad intelligendũ difficilis. Quintiliano Allegoria quędam obscurior. Atbenę Quęstio iocosa, quę imperat cogitatione inuenire propositam rem bonoris gratia. Verè autem nihil aliud est, quàm definitio rei, siue descriptio (per metaphoras, aut proprietates occultas, vel obscura signa & indicia, quę contraria interdum, & repugnantia videntur) explicans quid sit, quod definitur.

Eius autẽ duplex est ratio, aut enim in vocib⁹ versatur simplicibus: vt cùm excogitamus in eodẽ nomine multa significata. Siue illud retro legimus, siue dissipam⁹ in syllabas, siue aliter interpolam⁹.

Aut in rebus, vt cum per allegoriam, verbaq; metaphorica, & ambages huiusmodi, rem ipsam obscuramus.

Proponi solent Aenigmata non solum sermone vel scripto, sed pictura etiã sola, vel cū carmine illã breuiter explicante, quęrente q; solutionem.

Quę verò in exemplum afferuntur, eorũ quidam solutio distichis hisce duobus, eo, quo scribẽtur ordine, continetur.

Annus,

Annus, nix, nebula, paries, pila, spongia, vitrum,

Pes, campana, rota, Terminus, olla, manus.

Viumque argentum, somnus, fumusque, teredo,

Cos, tempus; Ionas æquore, pane Deus.

1 Est vnus Genitor, cuius sunt pignora bis sex,

His quoque triginta natæ, sed dispare forma,

Aspectu hinc niueæ, nigris sunt vultibus inde,

Sunt immortales omnes, moriuntur & omnes.

2 Candidior corui plumis, sum filia Brumæ,

Dura minus glacie, sed nec minus algida, fungo

Rarior, ac fluidam in lacrymam tabesco tepores

Signo nouem, fuerit si littera prima recisa.

Cor mihi si iungas vix est auis atrior vlla.

3 Nox ego sum facie, sed non sum nigra colore,

Inque die media tenebras tamen afferro mecum,

Nec mihi dant stellæ, lucem, nec Luna nitorem.

4 Arte coagmentor, quadrato vt marmore surgam,

Defendam nimbos, bella, togamque iuueni.

E demas Idæ pastor, iudexque Dearum,

Dicar, & exitium, Dardana Troia, tuum,

Tollito, P, cornu ferio, ruo mania, celum

Orno, Helles vector, victima grata sacris.

5 Glabra foris, pilosa intus, specieque globosa,

Exilio, quanquam mi pedis vsus abest.

Aereas que carens pennis volitabo per auras,

Et vires crebro pulsa resumo nouas.

6 Tethyos vndisonæ medijs ego nascor in aruis,

Meque cauernosam fistula crebra forat.

Non inuita graui leuis impleo viscera succo,

Illum aut vi reuomo, aut pondere pressa graui.

7 Aeris excludo, tempestatumque malignam

Vim, transmitto tamen lumen, nec perfluo, Bacchum

Vltis accipio; nostræ que fideliter aluor

- Affyrios nimbos, fragrantiaque vnguina credas,
Lumina confirmo, speculique exarceo munus.
- 8 Metior, ingredior, tendoque & carbasia laxo,
Nec moduli aut versus me sine stare queunt:
- 9 Excubat os nitidum patulo mihi semper hiatu,
Nunquam sponte loquar propria, nec sponte tacebo:
Edere nec soleo, nisi duro verbere, vocem.
- 10 Quattuor, aut geminae currunt ex arte sorores,
Sic quasi certantes, cum sit labor vnus eisdem. #
Et prope sunt pariter, nec se contingere possunt:
- 11 Semel ne minus, an bis minus, non sat scio,
An vtrumque horum, vt quondam audiui dicier,
Ioui ipsi Regi noluit concedere.
- 12 Stat currente rota ductus cauus aluens, ipsa
Conditus è terra, Mulciberi in gremio.
- 13 Porrigor in ramos quinos, & quilibet horum
Diditur in triplices nodos, nisi quintus egeret
Vno, qui solus respondet robore cunctis.
Vndique colliculis surgo, in vallem que resido.
- 14 Quidquid id est magna pollet gravitate, tametsi
Mobilitate viget, si vinclis exeat arctis,
Labitur in partes mille, & reparatur in vnum
Rursus, & immutat species rerum, atque colores.
- 15 Sponte mea veniens varias ostendo figuras
Tristitia, læta, metum, spem fingo, & misceo veris,
Et me nemo videt, nisi cui sunt lumina dempta.
- 16 Sunt mihi, sunt lachrymæ, sed non est causa doloris,
Est iter ad superos, sed me grauis impedit aer,
Et qui me genuit sine me vix nascitur vnquam.
- 17 Littera me pauit, nec quid sit littera noui,
In libris vixi, nec sum studiosior inde,
Exedi Musas, profeci nil tamen ipsa.
- 18 Sum terræ soboles, radiati Solis imago,

Forma librata geminus me sustinet axis.

Attenuor, tenuoque simul, celerique volatu

Perpluor impulla, & vires aspergine sumo,

Omnia fecundans elementum ablumo, vomoque

In medijs (dictum mirabile) fluctibus ignem

Quin nuda omnigenis occurso durior armis

Obiectosque domo lacera cute certius hostes.

Quidquod & arcessor, quamuis innoxia, cadis?

19 Est cuius cunctis æqua est data portio, cuius

Ex æquo egemus infimi, atque maximi.

Quidquod idem nimium huic, aut parce suppetit illi,

Vt quisque recte, secius ve eo vitur?

20 Sum, non dum dira confectus morte, sepultus,

Non me vrna, aut saxum, non humus vlla tegit,

Et loquor, & sapio, & vitalibus abdicor auris,

Meque capit viuus, meque vehit tumulus.

21 Quaeso, quis a multis capitur, neque tangitur vnquam,

Nec capitur captus, sed capit ille magis?

Nec sentis captum, nec sentis cum accipis ipsum,

Tu capis, & tamen est, qui nequit ipse capi.

Quodque vides, non est, quodque est, cū laude videbis,

Si capias, debet qua ratione, capi.

*Clemēs Alex. refert ad Dariū, loco epistolę missa
hec, murē, ranā, auē, sagittā; sic à Duce quodā
intellecta, Nos verò quantū hec Symbola ostēdūt,
nisi, aut terrā subeamus, vt mures; aut aquā, vt
ranę: aut euolem⁹, vt aues: nō effugiem⁹ ipsorū te-
la: neq; enim terrę, quā ipsi arant, domini sum⁹.*

Proponi solent Ænigmati vice, versus, quo-
rum pleraq; vocabula, non scripto, sed picturacō-
ginitu, vt bis cōponendis lector exerceatur.

Es Pharos, es nauis, nostri es tuta anchora portus,
Fonsque, salutare vnde bibuntur aqua.

*Huc etiā refert cū videlicet, assignata materia
quapiā, initia proponunt, & fines carminis explē-
di, perficiendi q; ab ipso lectore, quasi ei⁹ auxilio
ad id faciendum egeremus, vel rei difficultate,
vel materie prestantia, vel causa qualibet alia.*

Dicere de rebus tantis res ardua nobis,
Si potes, inceptum perface, lector, opus.

*Laude_____possint
Dic_____habet.*

*Pulebrū magis, cū vocabula sensū efficiūt. Vt,
Grata_____laudet
Musa_____virum.*

MACARRONEVM dicitur facetū carmē, ex latina,
& materna lingua, vel alia Regioni non incognita,
permixtim conditum.

Placent in eo, figure omnes, & Solēcismus ac
Barbarismus insignis. In pedibus numer⁹ seruā-
dus. In syllabis latinis dimēsis perfecta; in alie-
nis liberior: modo ne vocalis ante duas consonan-
tes, brevis fiat, Huius generis libros conscripsit
Merlinus Cocaius, cuius nullabie subiiciuntur
exēpla quòd linguas ille admiscuerit ab Hispana
longè remotas.

¶ EPITAPHIVM QVID SIT,
QVAE IPSIVS MATERIAE
Tractatio. Cap. i.

EPITAPHIVM est epigramma funebre, quod defuncti Sepulchro inscribitur. Hoc ut in laudationis genere versatur, sic ei⁹ materia omnis, lege sq; non paucę ab Exornationis preceptis, locis q; Inventionis, praesertim verò ab Adiunctis, petende sunt.

Ex bonis igit, vel animi vel corporis, vel externis, ea in Epitaphio complectemur, quę in demortuo maxime excelluere. Cùm autem breuissimum esse debeat Epitaphium, insignibus duntaxat laudibus in eo locus est.

Eius mira est, & varia tractatio. Aut enim inuebimur in ipsam Mortē, in Parcas, in causam interitus.

Aut ipsum alloquimur sepulchrum, marmor, tumulum, viatorem, patriam, familiam, affines, amicos, hostes, vitia, virtutemque simpliciter, vel eam, qua ille conspicuus fuit.

Aut his etiam rebus sermonem affingimus, quę mutę sunt, & inanimēs: casquoque ipsas afflictiari, ac lugere dicimus.

Z

Aut

Aut consolamur propinquos & familiares defuncti, à felicitate, qua ipsum in cælo potiri, tot ornata virtutibus vita argumento est.

Aut ei, qui virtutis gratia tam fortiter elaborarit, placidam quietem, & gaudia sempiterna, vel esse dicimus, vel fore precamur.

Peropportuna item est Resurrectionis corporum recordatio: ideoq; Poetæ, vel Musæ ad cines, ossaq; ipsa, vel ipsorum ad populum, ad viatorem, ad suos, ad animam, vel è conuerso, sermocinatio valet plurimum.

*Antiqui mortuorum tumulis instrumenta insculpebant artis eius, quam ipsi exercuissent: vt piscatorum retia, nautarum naues, agricolarum, aratra, ducum & virorū fortiū aquilas, leones, tigrides: ob virtutis & præstantiæ similitudinē Possū⁹ nos ed alludere, & ex defuncti Armorū genere, ex stēmatibus, & insignibus nobilitatis, vel Magistratus, vel dignitatis, vel ex notis deniq; literisq; Hieroglyphicis, quibus alia vel alia significatur virtus, qua ipse se præstantem præbuerit, laudationi materiā quærere. Et pictura, emblemateque huiusmodi, tumulum decorare. Di-
nos etiam eadem ratione laudare.*

EPITAPHII EXEMPLA Cap. 2.

FVSCI EPITAPHIVM MART. Lib. 6.

Ille sacri lateris custos, Martisque togati,
 Credita cui summi castrafuere ducis:
 Hic situs est, Fulcus. licet hoc, Fortuna, fateri,
 Non timet hostiles iam lapis ille minas.

Grande iugum domita Dactus cervice recepit,
 Et famulam victrix possidet umbra nemus.

EPIT. VRBICI PVERI Lib. 7.

Conditus hic ego sum Bassi dolor Urbicus iufans:
 Cui genus, & nomen maxima Roma dedit.
 Sex mihi de prima deerant trieteride menses,
 Ruperunt tetricæ cum mala pensa Dee,
 Quid species, quid lingua mihi, quid profuit atas?
 Da lacrymas tumulo, qui legis ista, meo:
 Sic ad Lethæas, nisi Nestore ferior, vndas
 Non eat, optabis quem superesse tibi.

EPIT. SCORPI. Lib. 10.

Frangat Idumæas tristis victoria palmas:
 Plange fauor sæua pectora nuda manu.
 Mutet honor cultus, & iniquis munera flammis:
 Mitte coronatas gloria mœsta comas.
 Heu facinus, prima fraudatus, Scorpe, iuuenta
 Occidis: & nigros tam cito iungis equos.
 Curribus illa tuis semper properata, brevisque
 Cur fuit, & vitæ tam propè meta tua?

EPIT. HEROTIONIS IBIDEM.

Hic festinata requiescit Herotion umbra,
 Crimine quam sati sexta peremit hyems.
 Quisquis eris nostri post me regnator agelli,
 Manibus exiguis annua iusta dato:
 Sic lare perpetuo, sic turba sospite solus
 Flebilis in terra sit lapis iste tua.

EPIT. NOBILIS MATRONAE.

Marmora parua quidem, sed non cessura, viator,

Mausolei saxis, pyramidumque, leges.

Bis mea Romano spectata est vita Terento,

Et nihil extremos perdidit ante rogos.

Quinque dedit pueros, totidem mihi Iuno puellas;

Clauserunt omnes lumina nostra manus,

Contigit & thalami mihi gloria rara: fuitque

Rara pudicitiae gloria nota meae.

EPIT. PARIDIS Lib. II.

Quisquis Flaminiam teris viator,

Noli nobile praeterire marmor.

Urbis deliciae, salaeque Nili,

Ars, & gratia, lusus & voluptas,

Romani decus, & dolor theatri,

Atque omnes Veneres, Cupidinesque,

Hoc sunt condita, quo Paris, sepulchro.

EPIT. CANACES PVLLAE.

Aeolidum Canace iacet hoc tumulata sepulchro,

Vltima cui paruae septima venit hyems.

Ah scelus, ah facinus, properas quid flere viator?

Non licet hic vitae de breuitate queri.

Tristius est leto leti genus: horrida vultus

Abstulit, & tenero sedit in ore lues:

Ipsaeque crudeles ederunt oscula morbi,

Nec data sunt nigris tota labella rogis.

Si tam praecipiti fuerant ventura volatu,

Debuerant alia fata venire via,

Sed mors vocis iter properauit claudere blandae

Ne posset duras flectere lingua Deas.

EPIT. VENERIS APVD AVSON.

Orta salo, suscepta solo, patre edita Coelo,

Aeneadum genitrix hic habito, alma Venus.

CYNÆI.

Cynea pontus habet, tumulus sine corpore nomen,
 Fama homines inter, coelum animus repetit.
 Cuncta elementa duci tanto commune sepulchrum:
 Quæ: Coelum, & Tellus, & Mare, & ora virum.

HECTORIS.

Hectoris hic tumulus, cum quo sua Troia sepulta est:
 Conduntur pariter, qui periere simul.

CAROLI. Q. EX CAPILVPO.

Europæ domuit tollentes cornua Reges
 Carolus, atque Asiæ terror & horror erat.
 Et pedibus Libyam calcavit victor, & illi
 Innumeras victus præbuit Indus opes.
 Deinde sibi frænum iniecit, fratrique regendum
 Imperium, & nato cætera regna dedit.
 Atque ait, è nobis & honores temnere, & vnum hoc
 Discite mortales, Pulvis, & umbra sumus.

TVMVLVS HECTORIS.

Defensor patriæ iuuenum fortissimus Hector,
 Qui motus miseris ciuibus alter erat,
 Occubuit telo violenti victus Achillis,
 Occubuere simul spesque, salusque Phrygum:
 Hunc ferus Aeacides circum sua moenia traxit,
 Quæ iuuenis manibus texerat antè suis.

Heu quantos Priamo lux attulit illa dolores:
 Quos fletus Hecubar, quos dedit Andromachæ:
 Sed raptum pater infelix atroque repensum
 Coddit, & mœrens hac tumulauit humo.

HERCVLIS STROZAE TOSC. TOM. 2.

Te ripa natum Eridani Permessus alebat,
 Fecerat & vatem Marsque, Venusque suum.
 Intecere manus iuueni, & fatalia duris
 Stamina pollicibus persequere Deæ.)

Vxor honorata manes dum conderet vrna,
Talia cum multis dicta dedit lacrymis.

Non potui tecum dulcem consumere Vitam,
At iam adero amplexans te cinerem ipsa cinis.

COTTAE APVD SANAZ.

Sperabas tibi docta nouum Verona Catullum:

Experta es duros bis viduata deos.

Nulla animum posthac res erigat, optima quando

Prima rapit celeri Parca inimica manu.

Quæ tamen vt vidit morientis frigida Cottæ

Ora, suum passa est crimen, & erubuit:

TVM. MEDICI, EX FRACASTORIO.

Dum medica Montane doces ope vincere fata,

Et Lachesi inuita viuere posse diu,

Letheo indignans pressit te Parca sopore,

Et secut vitæ grandia fila tuæ.

Sic animas & tu, Aesclepi, dum subtrahis orco,

Te quoque sæuorum perdidit ira Deum.

PARENTVM NOMINE, SANAZ.

Nate patris matrisque amor & suprema voluptas.

Accipe quæ nobis te dare par fuerat.

Busta cheu tristis que notas damus: inuida quando

Mors immaturo funere te rapuit.

BEMBUS IN LVCILIVM SVVM.

O multum dilecte puer, quæ dura parenti

Fortuna inuidit te superesse tuo?

Quam producebam latus te sospite vitam:

Erepto peior morte relicta mihi est.

FILII GRANDIORIS.

Non lacrymis indigne meis, nec honore sepulchri

Rapte mihi ante diem dulcis alumne iaces.

Intra bis denos te ostendit, & abstulit, annos

Parca ferox, votis infidiata meis.

Nec po

Nec potuit probitas, nec amoeni gratia vultus

Flectere, non ætas, nec pia turba Deum:

Spes hominum stolidas, tumulaui moestas ephœbum,

Qui me debuerat lætus humilis senem.

INFANTVLI EX LVCIANO.

Nil me sollicitum, post quintam barbara mensem

Mors puerum è viuis Callimachum rapuit:

Tu caue me plures: paucos qui tempore vixi,

Pauca etiam vidi, sustinuique mala.

INFANTVLI EX TOSC.

Blandidulus, nitidus, pulcher, dulcissimus infans,

Deliciæ matris, deliciæque patris,

Hic situs est teneris raptus Lucillius annis,

Vt rosa quæ subitis imbribus icta cadit.

ADOLESCENTIS.

Iulius hic iaceo, primæ quem flore iuuentutæ

Decerpit rapida mors inimica manu,

Si spectes annos, iuuenem me fata tulerunt:

Si ingenium, dices me periisse senem.

CRISPI. AVTORE INCERTO.

Ablatus mihi Crispus est, amici:

Pro quo si pretium dari liceret,

Nostros diuiderem libenter annos.

Nunc pars optima me mei reliquit

Crispus præsidium meum, voluptas,

Pectus, deliciæ: nihil sine illo

Lætum mens mea iam putauit esse.

Consumptus malè, debilisque viuat,

Plusquam dimidium nei recessit.

SYLVIAE, EX TOSCAN.

Sunt Charitum hi tumuli: Charitum sunt. non tamen hic est

Sola Charis, sed & est ipsa sepulta Venus.

Sunt tumuli hi Veneris: Veneris sunt. nec tamen hic est

Sola.

Sola Venus. sed & hic ipsa Minerua iacet.
 Hic ne Minerua iacet iacet hic. sed non tamen illa hic
 Sola iacet. sed & hic ipsa Diana sita est.
 Ergo etiam periere deæ: dubitas ne perisſe
 Poſſe deas? potuit Syluia ſi ipſa mori

M. ANT. GABRIELIS VENETI.

Demellam patriæ ſegetem crescentibus herbis
 Morte tua venerande puer. ſpecimênque relinquis
 Præreptum genti morum & virtutis auitæ.
 Te Pataui colles, vitreate Silis in vnda,
 Te Veneti fleuere lacus, tērque Hadria vastum
 Impleuit gemitu mœrens, & quæſibus æquor.

PHILIPPI BEROALDI MINORIS.

Felſina te genuit, colles rapuere Quirini,
 Longum audita quibus Muſa diſerta tua eſt.
 Illa dedit rerum domino placuiſſe Leoni,
 Thebanos Latio dum canis ore inodos.
 Vnanimes raptum ante diem fleuere ſodales:
 Nec Decimo ſanctæ non maduere genæ.
 Quæ pietas Beroalde fuit tua, credere verum eſt,
 Carmina nunc cali te canere ad citharam.

SCYTHAE POETAE FELTRINI.

Scythæ oculos cluſit Phœbus, fleuere ſorores:
 Fleuerunt Charites, funera duxit Amor.

CERTALDI PHILOSOPHI.

Et terram, & cælum ingenio Certaldus obibam,
 Quæque fuere alijs clauſa, recluſa mihi.

LEONICI EPITAPHIUM.

Naturæ ſi quid rerum te fortè latebat,
 Id legis in magno nunc, Leonice, Deo.

IN THEODORVM GAZAM.

Cum terram hinc noſſet Theodorus, & æra, & Vndas,
 Iam reſtant, inquit, ſydera: Terra Vale.

INSTITVTIONVM.

361

EX VETVSTIS. R. LAPIDIBVS.

Hic iacet, in medio quæ concidit, Angela, partu,

Dum luno grauidæ, sæna negaret opem:

Impia res, tenerum saltem mors improba fatum

Liquisset misero, matre cadente, patri:

Aut matrem potius; quis enim dum carpserit vuas,

Ipsam etiam vitem subsequisse velit:

Plaudite vos steriles, soboles hanc perdidit: & fio

Sæpè solent ramos frangere poma suos.

LAURENTII TOSCANI.

Si virtus, Pietasque mori, ac Prudentia possent,

Debuerant, Laurens, te moriente, mori.

DVCIS ALBANI.

Mole super tumuli, sub quo Dux accubat Albæ,

Ponit equus fremitum, ponit oliua comas.

Quippe sepultus ibi est flos armorumque, togæq;

Pacis, & (heu) belli norma sepulta iacet.

MARCHIONIS PISCARIAE.

Quis iacet hoc gelido sub marmore? Maximus ille

Piscator, belli gloria, pacis honos.

Nunquid & hic pisces cepit? non: ergo quid: vrbes?

Magnanimos reges, oppida, regna, duces.

Dic quibus hæc cepit piscator retibus? alto

Consilio, intrepido corde, alacrique manu.

Qui tantum rapuere ducem? duo numina Mars, Mors,

Vt raperent quidnam compulit? Inuidia

Nil nocuere tamen, viuit nam fama superses,

Quæ Martem, & Mortem vincit, & Inuidiam.

Interdum etiam epitaphio, demortui facta vitu-

perantur, vt illo de Gaspere Collinio Heretico,

qui mari mersus interiit.

Ferale optarem tumulo superaddere carmen,

Dux tibi, sed quid agam? non video tumulum.
 Umbra sepulchrali careat licet impia busto,
 Ast celebre in vicis hoc tibi carmen erit.
 Ebrius, Hæreticus, præcedo sitiensque cruoris
 Corruit, exardet, pendet, in amne iacet.

ET IN VESPIAM IRACVNDAM.

Tres habuit furias quondam, sed Vespia Manes
 Ut petijt, furias quattuor Orcus habet.

*Iocis etiam & salibus datur aliquando locus. Vt
 illo Mart. lib. 9. Epiraphio. Philenis.*

Sæcula Nestoreæ permensa, Phileni, senectæ
 Rapta es ad infernas tam cito Ditis aquas.
 Euboicæ non dum numerabas longa Sibyllæ
 Tempora, maior erat mensibus illa tribus.
 Sit tibi terra lenis, mollique tegarum arena,
 Ne tua non possint eruere ossa canes.

TVMVLVS COQVI TOS. Tom. I.

Hic dum fortè cani fugienti feruidus inflat,
 Altius impresso se necat ipse veru.
 Illud credibile est aliquam rexisse sororum
 Eumenidum, & miseri pectus adisse coqui,
 Tartarei imperio Regis, cum fortè deesset,
 Qui coqueret stygio fercula nigra Ioui.

DE EPICEDIO NAENIA MONODIA Cap. 3.

*Epicedium, carmen olim fuit, ante humationem cada-
 ueris recitari, aut cœcini solitum. Ab eo quidē Mo-
 nodia, & Nenia nihil propemodum differunt; Mo-
 nodia enim dicitur quasi vnius cantus, nam ceteris
 ante sepulchrum cadaver flentibus sola canebat præ-
 fica. Nenia vero id carmen erat, quod cum lamen-
 tatione, ac laude, vltimum mortuo canebatur. Consue-*

tudo, quæ ut verū aliarū, sic verborū Domina est,
 Epicedij nomē ad carmen funebre quicūq; indicā-
 dū trāstulit. Præcipuè verò pro longiore quadam
 lamentatione, ac laudatione funebri accipitur.
 Huius autē & materia, & tractatio eadē est, quæ
 Epitaphij. Talem sibi Dido cansionem, constru-
 cta pyra, in gladiū incubitura effundit. 4. *Æn.*
 habet supra. pag. 52. Ita & Mater, Euryalū à
 Rutulis interēpiū plorat. 9. *Æn. sup. pag. 66.* Sic
 Pallas mortu⁹ lugeſ ab *Ænea.* 11. *Æn. sup. pag.*
69. Et in *Suppl. Virg. Daunus, Turni ab Ænea*
interfecti Pater, sic lamentat, & laudat filiū.

Nate patris dolor, & fessæ miseranda senectæ
 Rapta quies, quo me tantis iactate periclis
 Duxisti, & sæuis tandem denicte sub armis?
 Quo tua me præstans animi constantia vexit?
 Hic clara virtutis honos? hæc gloria sceptri?
 Hoc magni decus imperij? talesne triumphos
 Nate refers? hæc illa quies promissa parenti
 Aflicto toties? hæc meta optata laborum?
 Heu miserum quam præcipites labentia casus
 Secla agitant? quanto voluuntur fata tumultus
 Qui iam sublimes referebas clarus honores,
 Et magnus toto in Latio, quem Troes in armis
 Horrendum, & trepidi toties sensere furem,
 Nunc mi Turne iaces miserandum, & flebile corpus,
 Iam mutum est sine voce caput: quo pulchrior alter
 Non fuit in tota Ausonia, nec gratior ullus
 Eloquio, nec quis positus ingentior armis.

Nate ubi forma nitens, niueaque in fronte serenus
 Ille decor, dulcisque oculorum aspectus, & altæ
 Sidereus cervicis honos: his gloria Martis
 Contigit auspicijs: tali rediture paratu
 Discedens voluisti audis te credere bellis?
 Heu mortem inuisam quæ sola vlticibus armis
 Elatos frenas animos, communia toti
 Genti sceptrâ tenens, æternaque scœdera seruans.
 Quæ magnos, paruosque teris: quæ fortibus æquas
 Imbelles, populisque duces, seniumque iuuentæ.
 Heu mortem obscuram: quæ causâ indigna coegit
 Eripere, atque meum crudeli vulnere natum
 Afficere: o felix tam grato cœdis Amata
 Successu letare tuæ: quæ tanta dolorum
 Fugisti monimenta, grauisque immania casus
 Pondera. quid misero genitori, plura paratis
 O superi: natum rapuistis, & Ardea flammis
 Consumpta in cinerem versa est: nunc æthera pennis
 Verberat. ah me Turne tua plus cæde cruenta,
 Deerat adhuc fors ista patris suprema senectæ.
 At vero tali se res cum scœdere versant,
 Vt quem infesta furens miserum fortuna moratur,
 Illum omni petat infrendens, & turbine cogat.

*Ecloga Maronis 5. hunc in locum ideo reservata,
 qua Mopsus Daphnidi canit Epicedium.*

MEN. Cur non Mopse (boni quoniam conuenimus ambo,
 Tu calamos inflare leues, ego dicere versus,
 Hic corylis mixtas inter consedimus vlmos?
 MO. Tum maior: tibi me est æquum parere Menalca:
 Siue sub incertis Zephyris motantibus umbras,
 Siue antro potius succedimus. aspice vt antrum
 Siluestris raris sparsit labrusca racemis.

M E. Montibus in nostris solus tibi certat Amyntas.

M. Quid, si idem certet Phœbum superare canendo?

M E. Incipe Mopse prior, si quos aut Phyllidis ignes,
Aut Alconis habes laudes, aut iurgia Codri.

Incipe : pascentes seruabit Tityrus hædos.

M. Immo hæc, in viridi nuper quæ cortice fagi
Carmina descripsi, & modulans alterna notauī,
Experiar: tu deinde iubeto certet Amyntas.

M E. Lenta salix quantum pallenti cedit oliuæ,
Puniceis humilis quantum saliuca rosetis,
Iudicio nostro tantum tibi cedit Amyntas.

Sed tu desine plura pner: successimus antro.

M. Extinctum nymphæ crudeli funere Daphnim

Flebant: vos coryli testes, & flumina nymphis:

Cum complexa sui corpus miserabile nati,

Atque deos, atque astra vocat crudelia mater.

Non vlli pastos illis egere diebus

Frigida, Daphni, boues ad flumina, nulla neque amneni

Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam.

Daphni tuum Pænos etiam ingemuisse leones

Interitum, montesque feri, siluæque loquuntur.

Daphnis & Armenias curru subiungere tigres

Instituit: Daphnis thyrsos inducere Baccho,

Et folijs lentas intexere mollibus hastas.

Vitis vt arboribus decori est, vt vitibus vuæ,

Et gregibus tauri, segetes vt pinguibus aruis:

Tu decus omne tuis: postquam te fata tulerunt,

Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo.

Grandia sæpe quibus mandauimus ordea sulcis,

Infelix lolium, & steriles dominantur auenæ.

Pro molli viola, pro purpureo narcisso,

Carduus, & spinis surgit palinrus acutis.

Spargite humum folijs, inducite fontibus vmbas

Pastores

Pastores: mandat fieri sibi talia Daphnis.
 Et tumultum facite, & tumulto superaddite carmen.
 Daphnis ego in siluis, hinc vsque ad sidera notus,
 Formosi pecoris custos, formosior ipse.
 Me. Tale tuum carmen nobis diuine poeta,
 Quale sopor fessis in gramine, quale per a flum
 Dulcis aquæ saliente sitim refingueret riuo.
 Nec calamis solum æquiparas, sed voce magistrum.
 Fortunate puer, tu nunc eris alter ab illo.
 Nos tamen hæc quocunque modo tibi nostra vicissim
 Dicemus, Daphninque tuum tollemus ad astra:
 Daphnin ad astra feremus: amauit nos quoque Daphnis.
 M. An quidquam nobis tali sit munere maius?
 Et puer ipse fuit cantari dignus: & ista
 Iampridem Stimichon laudauit carmina nobis.
 Me. Candidus insuetum miratur limen olympi,
 Sub pedibusque videt nubes, & sidera Daphnis.
 Ergo alacris siluas, & cætera rura voluptas,
 Panaque, pastoresque tenet, Dryadasque puellas.
 Nec lupo infidias pecori, nec retia ceruis
 Vlla dolum meditantur: amat bonus ocia Daphnis.
 Ipsi lætitia voces ad sidera iactant
 Intonsi montes: ipsæ iam carmina rupes,
 Ipsa sonant arbuscula, deus deus ille, Menalcas
 Sis bonus, o felixque tuis: en quatuor aras:
 Ecce duas tibi Daphni, duoque altaria Phœbo.
 Pocula bina nouo spumantia lacte quotannis,
 Craterasque duos statuam tibi pinguis oliui:
 Et multo in primis hilarans conuiuia Baccho,
 Ante focum, si frigus erit, si mæsis, in umbra,
 Vina nouum fundam calathis Ariuri nectar.
 Cantabunt mihi Damoetas, & Lyctius Aegon:
 Saltantes satyros imitabitur Alpheusibæus,

Hæc tibi semper erunt, & cum solennia vota
 Reddemus nymphis, & cum lustrabimus agros.
 Dum iuga montis aper, fluuios dum pilæis amabit,
 Dumque thymo pascuntur apes, dum rore cicada,
 Semper honos, nomenque tuum, laudæque manebunt.
 Vt Baccho Cererique, tibi sic vota quotannis
 Agricola facient. damnabis tu quoque votis.
 M. Quæ tibi, quæ tali reddam pro carmine dona?
 Nam neque me tantum venientis sibilus auri,
 Nec percussa iuuant fluctu tam littora, nec quæ
 Saxosæ inter decurrunt flumina valles.
 Me. Hæc te nos fragili donabimus antè cicuta:
 Hæc nos, Formosum Corydon ardebat Alexin:
 Hæc eadem docuit, Cuium pecus: an Melibœi?
 M. At tu sume pedum (quod, me cum sæpe rogaret,
 Non tulit Antigene, & erat tum dignus amari)
 Formosum paribus nodis, atque ære, Menalca.

*Apud Toscanum, Tom. 1. Card. Bæbum lachry-
 mis, & laude prosequuntur pastores
 Anyntas, & Lycidas.*

AMY. En vitrei Lycida fontes, vmbraque salubres;
 En virides pinus, violis que nitentia prata.
 En quos sæpe tuo lusu celebrare recessus,
 Quæ mulcere nouo suctus nemora auiæ cantu.
 Hic te certantem Satyrorum effrena iuuentus,
 Te Dryades Nymphæ, te Naiades admiratæ:
 Panque ipse, argutis resonant cui Mænala filuis.
 Vt filuit tua Musa, horrent deformia prata.
 Quique prius vmbra lucus præbebat opacas,
 Idem formosis viduatæ frondibus aret.
 Fontis & exhaustæ liquidas sol igneus undas.
 Eloquet an fileam, quæ tanti causâ doloris?

Aut mea quid cesset taciturnis fistula siluis?

LYC. Ille heu, ille vnus quondam mihi carus Amyntas,

Qui dum Aurora rotas Eois tolleret vndis,

Mecum vna in vacuos saltus armenta solebat

Ducere: nunc eheu fato est ereptus acerbo.

Ille per Vrobios montes, vallesque reductas,

Ille per Etruscas rupes, atque aua saxa,

Ille per Euganeas cantu celeberrimus oras.

Illum etiam Latij montes, & frigidus Almo

Obstupuit, mediamque fecit qui Lydius urbem

Tybris, & aurata pratentat cornua frontis.

Tantus honos doctæ vocis, tam sancta verendi

Maiestas oris: tot honesti pectoris artes.

Hic dare suetus erat armenti iura magistris,

Ruricolamque vnus mœstas sedare querelas.

Hic, cum sol primo lustraret lumine terras,

Et medio perlapsè die, cum Syrius arua

Vreret, & valido gemeret grauis area pulsu,

Vel fesso Hesperium curru properaret in æquor,

Mollibus in ripis, muscosi fontis ad vndam,

Et viridis vacua salicis proiectus in umbra,

Pastores blanda mulcere solebat auena,

Et rixa abductos ad pacis dona vocare.

Huius ad inferias, & funus mœsta semile,

Alma Venus luxit, parui luxistis Amores.

Ipse faces, arcusque suos, ac tela Cupido,

Et pharetram amissis abiicit flebilis alis.

Te mœrens fleuit pastor, te durus arator,

Te mœstæ extinctum Dryades, tristisq; Napeæ,

Te fragiles coryli, atque ipsæ fleuere myricæ,

Non aliter quam si iuuenem te fata tulissent.

Sed felix Melibæe vale, multosque per annos

Ossa beata precor tuta requiescite in vna.

AMY. Magna quidem fateor Lycida est tibi causa dolendi
Si quantum Euganeis, quantum Laurentibus aruis,
Præsidium abstulerint Iuperi atque immitia, fata,
Tecum agites. Contra memori si mente volutes,
Quam blando semper diuumque hominumque favore,
Omnia maturæ complerit munia vitæ,
Quæ tandem inuidia est, umbras, & inania vota
Si fugiens, alios demum secelsit in orbes?
Si tenet Elysios campos, sedesque beatas?
Atque inter siluas & amœna vireta vagatur?
Hic, ubi cælestes concentus æra mulcent,
Et mille arguto decurrunt murmure riuus,
Fertque rotas inculta seges, fert vndique flores.
Non illic litus, non Martia claustra possunt
Aeternam placidæ mentis turbare quietem:
Hinc & luxuries, & habendi insana cupido,
Et metus omnis abest: at adest sincera voluptas,
At securæ quies, at fraudum nescia corda.
Felix o Melibœæ nonum decus addite diuis,
Sub pedibus nubes, atque ignea sidera lætus
Miraris, spectans maria alta tumescere ventis,
Pendeat utque ingens æquo discrimine mundus.
Tum nos, & tua rura simul pater optime cernis.
Ex alto nostros cælo miserate labores,
Ante Dei solium magni non vana precaris.
Ergo tuos demens Lycida iam define questus;
Nec mœstis comple frustra clamoribus auras:
Sed tumulus vernis niteat violisque, rosisque,
Et fluat in cineres nardus, nec desit amomum,
Assyrio stillet venerabilis vrnæ liquore,
Aeternumque madens, Panchæis mercibus halet.
Nos, quoniam tacitis properat nox atra quadrigis,
Et sol Hesperio iam mergit in æquore currus,

Securum pastas pecudes in ouile vocemus. 1

*Idem Card. Epicedio celebratur à piscatoribus
Mopso, & Doryla.*

Iam rapidi medium cæli sol igneus orbem
Transierat, pronoque vrebat lumine pontum.
Mopsus atenosus cum cedens littore mæstus
Piscator, nullamque trahens ad littora pradam,
Despondere animum cœpit, cymbamque reliquit
Humidaque expandens per duras retia cautes,
Dum ficcet cistasque leues, nodosaque lina
Sol ardens, vacuum iratus diuertit in antrum,
Ingratos cupiens requie lenire labores.
Quo postquam ventum, rupes resonare querelas
Miratus, videt incuruo de littore tristes
Fundentem questus Dorylam, quo doctior alter
Non fuit, occulto deprendere gurgite pisces,
Et fundam iacere, & ponto trahere humida lina.

Accedensq; inquit: MOP. Doryla, quem tristis ademptus
Sic gemis, ut resonent flenti tibi littora & antra:

DOR. Ne luctus, ne rûpe meos (respondit) & eheu,
Tu quoque communem mecum turbatus amicum
Flere para, & nostri miserum morientis lola:
Interitum: vitreis quem defleuere sub undis
Nereides: flenit vicina per æquora delphin,
Assuetos de more choros duxisse per undas
Non visus, tristisque horret cœu tabe percussus:
En passim Halcyones mœstæ, per saxa, per antra
Tristitia, flebilibus complent maria alta querelis.
Quare agedum mœstos mecum Mopse incipe cantus
Incipe, quandoquidem lenes caua littora fluctus
Pulsant & saui posuerunt murmura venti.

MO. P. Quis mihi te rapuit, quis te dulcissime Iola:
 Nostræ olim requies, olim spes vnica vitæ:
 Nunc lacrymæ, æternusque mihi dolor & lamenta,
 Nec te præsidium, ac nostræ spes magna iuuentæ
 Aspicere, & sacra licuit ferre oscula dextra
 Vltima, & occlusisse oculos in morte natantes:
 Nec tibi ego inferias duxi, nec iusta peregi:
 Quid primum querat: aut quo tristia pectora vertam?
 Proh dolor, ah comitem tibi me ne, immitis Iola,
 Spreuisti moriens: ambos eadem hora tulisset,
 Et dolor infernas idem misisset ad vndas.

Nereides, nostras, oro, ingeminate querelas.
 Quid iuuat vmbrosis vitam producere in antris
 Aequoris vndifoni, que rauca subederit vnda,
 Si mihi delitiæ sint & solatia adempta:
 Littoribus quin & scopulis, & luce relicta
 Malle meam æquoreis vitam deperdere in vndis,
 Certum est, vt monstris fiam noua præda marina:
 Nereides, nostras, oro, ingeminate querelas.

Tu vitrei Protei pastor gregis, incola ponti,
 Et tu qui magno moderaris sæua tridenti
 Aequora, nunc questus, oro, ingeminate recentes,
 Ille etenim ante alios vestri reuerentior omnes
 Qui fuit, & largos aris indicere honores
 Suetus erat, nunc exigua est tumultus arena.

Nereides, nostras, oro, ingeminate querelas,
 Tu vero ante tuas ades o Galatæa sorores,
 Et mecum desite casum infelicis Iolæ.
 Occidit heu procul a patria, notisque propinquis,
 Ille tibi ante omnes olim dilectus Iolas,
 Qui nondum primæ vestitus flore iuuentæ,
 Sicaniæ rupes, præruptaque saxa Pelori,
 Te mirante, nouo cantu complebat. at illi

Mamertina modis resonabant littora miris.
 Non vt amans olim Siculas Polyphemus ad vndas
 Dum caneret blanda scopuli pendentis in vmbra,
 Candidior folio niuei Galatea ligustri:
 Sed causas rerum, & magni primordia mundi,
 Igneus vt vario sol lustret lumine terras,
 Vt mane Eois primum se tollat ab vndis,
 Rursus & Helperio nitidum caput a quoque mergat.
 Cornibus in plenum vt redeat noua luna coactis,
 Vtque regat Graias Helice formosa carinas.
 Cur ter in abruptum fluctus male sana Charybdis
 Sorbeat, effractas reuomens ad littora puppes,
 Naufragaque angusto dispergens corpora ponto.
 Cur ingens miris exæstuet ignibus Aethra,
 Et procul ostendet Lipare fumantia saxa.
 Vt Deus aeterno vigeat viuacior aëro.
 Vtque domum hanc mundi, qua fluxit, temperet artes
 Omnia quæ senior puero monstrauit Amyntas,
 Et dixit, magnus fies olim illa canendo.

Nereides nostras, oro, ingeminate querelas.
 At vos o mecum scopuli, mecumque recurua
 Littora, quæ Adriacas obiectis cauitibus vndas
 Frangitis, incurfus quoties grauis excitat Auster,
 Littora Tyrrheni fluctu pulsata profundi,
 Occiduas Zephyrus tunc cum iactauit arenas.
 Plangite dilecti casumque & funus Iola.
 Tu mecum Benace senex hunc plange marinis
 Fluctibus, & mæstas resonet tibi Sirmio voces.
 Sistite Nereides, nostros iam sistite questus.

DOR. Dulcè tui resonant numeri, tua carmina dulce,
 Nec niuei voces cygni sentire canoras
 Malim, cum liquidi circum stagna ampla Caystri,
 Flebilibus numeris notas moriturus ad vndas

Conqueritur, retinetque nouo vagasti miua cantu:
 Non quas Halcyones mœstæ fudere querelas,
 Cum tutos placido condunt super æquore nidos.
 Verum agedum Hesperias quando procul aspicit
 Sol, & adhuc sero non surgit vesper olympo (vndas
 Mopse tuos itera cantus, Mopse incipe rursus:
 Et scopuli questus iterent, & saxa querelas:
 Vt vernas inter frondes cum Dauilias olim
 Deslet Mater Itym, resonant arbusta, nemusque,
 Suauior & semper repetito carmine vox est:
 Sic tibi, seu tremula moderabere arundine linum,
 Siue per immensum deduces retia pontum,
 Sit mare compositum: vitrea sit piscis in vnda
 Plurimus, & curuos imprudens appetat hamos:
 Sic tibi sufficiat squalentes Adria conchas:
 Sic iuuet has, æquor qui cuspide temperat, artes.

MOP. Ne nostros Doryla cogas renouare dolores,
 Nè ve iterum tristes effundere pectore voces:
 Dum refero, crescit dolor, & noua cura recursat,
 Nec poris est superas tristis vox ire sub auras.
 Quin potius nostros quoniam lenire dolores
 Carmina nulla queunt, pariter surgamus: & ante
 Quam vesper feros ostendat noctifer ignes,
 Nassasque & tectos escis fallacibus hamos
 Tendamus pariter, toto dum lumina celo
 Paulatim effandit stellis circumdata Phœbe.
 Forsitan ingrati dispendia longa diei
 Sarciet optatæ referens nox commoda prædæ.

OMNIVM hætenus poeseos generum
 præcepta tradita sunt, eaq; poetarum vete-
 rum ethnicorum exemplis confirmata. Quoniam
 autem Institutionum hic Poeticarum liber Mexi-
 nis conscribitur adolescentibus præclara virtutis
 indole, atq; ingenij laude præstantibus, quorum
 est, vt ad ceteras artes, & illustria sapientiæ stu-
 dia, ita etiam ad hæc, mira propensio, & cum fa-
 cilitate felicitas; quiq; suam huius modi faculta-
 tem in Dei præsertim Optimi Maximi, ac Dei pa-
 re Virginis, & Sanctorum Laudibus exerceri gau-
 dent: placuit nonnulla Christianorum poetarum il-
 lustrum exempla proponere. Quem enim illa nō
 moueat Victoris Gisellini Parenesis?

Ah valeant tandem vatum lasciuia priorum
 Carmina: sat scenæ, sat numerisq; datum.
 Nā quid adhuc vano strepitu, & tentigine vocū
 Mens abducta, Deum numina mille facit:
 Decipiturq; modis, quos inficit igne Cupido
 Sine Catulle tuus, siue Tibulle tuus?
 An ne igitur glædes iterum, atq; Acheloia præstat
 Cornua, posthabito farre, meroq; sequi?
 Absit vt hæc animum teneant deliria. turpis
 Quin valeat potius cum Ioue turba suo.
 Martis bella, tori Veneris foeda Orgia Bacchi
 Huic placeant, Christus cui placuisse nequit.

Cui nos

Cui nomen quod si dedimus, vitamq; per omnem
 Ponimus in patrij mystica thuri focis,
 Huic vnum mens ipsa velit, vox ipsa loquatur,
 Vnius in laudem, quidquid agemus, eat.
 Cumq; diem reuehet Phæbus, cū Luna tenebras,
 Gnauiter huic grates barbitos ista sonet.
 Ecquis enim, sacris libeat modo viuere Musis,
 Ecquis ab humano dignior ore cani,
 Quam qui mentis opes homini concedit, & illam
 Aetheris arcano concitat igne sui?
 Ergo Deos, iterum dicam, fileamus ineptos,
 Moribus, & castis quidquid obesse potest.
 Proq; his, Artifici summo meditemur honores,
 Fecit, vti, Vatum gloria magna, puer,
 Siue illum late Regem suspexit Idume,
 Siue hostis profugum textit ab ore sui.
 At nunc ille Patri summo, superisq; choreis
 Latum indefesa pangit ab arte melos:
 Naulia nunc tenero pulsans vocalia plectro,
 Nunc digitis citharæ fila sonora legens.
 Quem prope mellis sua deducunt pestine cantus,
 Hispalis aurifero quostulit, ora sinu,
 Præcipue vates toties quem insueta canentem
 Audijt attonitis flammis Iberus aquis.
 Felices, quibus ora Deus cæli amne rigauit
 Irriguo, sua quos insit, & acta loqui,
 Et cæli monstrare vias, ac certa laborum
 Præmia, siue bonis, siue futura malis.
 Horum digna sacra demum sunt carmina cedro,
 A que secutura posteritate legi.
 Quisquis at infelix, inhonesto carmine, Circes
 Pocula sectatus, Numina vana colit:
 Hanc Phægeton, Stygiq; murent vada linida fontis,
 Tartareuq; suo Iupiter igne coquet.

David.

Iuuenens.

Sedulius.

Prosper.

Prudent.

Ergo si quis eris, faciles quem calitus auræ
 Affilarunt, cæli te pius ardor agat.
 Sint Heliconiades Christus, sit Christus Apollo;
 Inq. tua illius tempora laurus eat.
 Non tibi Pegaseus fons, aut Libethrides vnda:
Ioan. 4. Sed Christi extinguat viuida lympha sitim.
 Cuius, magna loquar, tenuis si guttula tantum
 Diuino roret labra liquore tua,
 Illicet hinc veros sentis in pectore fontes
 Crescere, & æternis viuere fluminibus.
 Felices latices, felicia pocula, felix
 Tu, quicumque sitim non aliunde leuas.
*Primas igitur bauriamus aquas in gaudio
 de fontib⁹ Saluatoris, illa, Macharij Mu-
 tij Equitis Camers, Epopeia, que est apud
 P. Ant. Possenin. Societatis Iesu. Lib. 17.
 Bibliorb.*

DE CHRISTI DOMINI
 Triumpho.

Infernos aditus, & fracti claustra profundæ
 Aetheria pulsata manu, spoliataq. cæci
 Antra ducis canimus, Christi, pia musa, triumphum
 Incipe, fiderei dicam spectacula regni.
Descen- Christus vt immensa descendit luce sub Vmbra
que Chr- Horrentes, Mortisq; domos, & regna silentum,
si ad In- Inuasitque Erebo clausos trepidante recessus,
feros. Horrui immanis perculsi Ianitor Orci,
 Impulsæque procul disiecto cardine Ditis
 Prostruere fores, timuit pallentis Auernæ
 Regia, nigrarumque cohors turbata sororum
 Occuluit pauidis horrentia monstra cerastis

Aduen.

Aduentante Deo, tremuerunt sceptrâ reclusâ
 Noctis, & attoniti dextra cecidere tyranni
 Pronus, atque imas Barathri petiere latebras,
 Confusumque Chaos, secretaq. tartara manes.
 Ille serenata per aperta silentia fronte
 Ingressus, pigram nubem, noctemq. fugabat,
 Ante oculos furui pulsa caligine mundi.
 Sternebant sese, passimq; æquata iacebant
 Obuia. Tum nouies Stygijs circumflua campis
 Celsit nigra palus Regi, lacrymasq; remisit,
 Et tristes Cocytus aquas, cursumque negauit.
 Vt stetit in medio coetu, castoque piorum
 Concilio, inferna quos olim sede repositos
 Expectata salus sperando lata fouebat:
 Ora diu patribus sanctis optata resoluit
 Talibus, & lentis vacauit pectora curis.
 Affulsit promissa dies, delapsus ab alto
 Sum Deus, humana tandem sub imagine corpus,
 Mortalesque vices subij, nam frigora & æstus
 (Vt natura dabat) coniuncto numine sensi
 Factus homo, saeuamq; tuli per vulnera mortem manentes.
 Vitæ auctor, digitis etiam explorare licebit
 Ingentem lateris plagam, manibusque refixos
 Et pedibus clauos fossis, dum corpus operto
 Accipiam rursus tumulo, primusque resurgam
 Impatiens iterum Leti, redimenda, redempta
 Morte mea, vita est hominum, sic mystica solui,
 Dicta patres, varias olim complexa figuras
 Nexibus ambiguis, quæ consummanda supersunt
 Protinus absoluiam, nunc vestra ergastula sunt
 Libera, damnatis calcata superbia crisis
 Submissa cernice gemat rebusque secundis
 Inuidia infelix aliorum sorte benigna,

Concio

Christi D,

ad Patres

in Lybæ

Septem vi-

tia capita-

lia.

A 5

Præci-

Præcipue vestra doleat, rabieq; cruentas
 Ira premat fauces, ignava per ocia vitam
 Torpor iners damnet. nimiumque insana cupido;
 Congesti; fames auri, turpisq; voluptas
 Infandæ Veneris, ventris quoque laxa vorago,
 Aeternum cæcis tenebrarum linquitur antris:
 Vos alacres mecum supera ad conuexa triumphū
 Ducite felices animæ, super alta reducam
 Sidera, stelliferosq; axes, vbi regna beatos
 Nullo sine manent, patris dabo cernere vultus
 Quos refero, ætherea concessa in luce quiete.

Gaudium
 Patrū in
 Lymbo.

Hæc inter, lætas animas immensa pererrant
 Gaudia, lætitiæ radiantis gratia frontis
 Spargebat. Stygijs diuorum gloria regnis
 Spectatur præsentē Deo, gaudentque tueri,
 Atque silent, auidos tardat reuerentia plausus,
 Orantis postquam diuina silentia, fandi
 Concessere vices, grato pia murmure turba
 Cœpit, & innumeris audita est vocibus vna.

Responsio
 Patrū ad
 Christum

Venisti, o superum cella Regnator ab arce
 In tenebras, nostrumq; chaos visurus, adisti
 Squallentes sine luce domos, & nigra profundū
 Regna soli. merfis lirebi sub carcere tandem
 Expectatus ades, nec spes frustratur. orantis
 Ora ducis spectare licet. Tu victor Auerni.
 Humanique salus generis, tu nostra relaxas
 Vincula, & obscura damnatas nocte latebras.
 Te duce Tænareis fugimus loca tetra cauernis
 Horrendasq; umbras, abstrusasq; linquimus antra
 O pietas, vnde hoc potuit mortale mereri,
 Aut sperare genus! regem descendere ab astris,
 Induat vt serui formam, pœnasq; nocentum
 Ipse luat, vitamque reis vt sponte rependat

Morte

Morte sua quid enim solio traxisset ab alto?
 Immortalis eras, sed mortis damna subire
 Suasit Amor, flexit Pietas, Clementia culpam
 Diluit, vt superas tecum redeamus in ora.
 Duc age (te sequimur, tibi fas, te gloria solum
 Tanta manet) iustum superata morte triumphū.
 Talibus intentis croceo Tithonia peplo
 Aurea surgebat, rosei lux tertia mundi
 Lutea puniceis, sparsit confinia flammis:
 Extemplo sublimis abit, circaq. frequentes
 Obsessam tenebris sedem, noctemque relinquunt,
 Insignes animæ, proceres, vulgusq. beatum,
 Et notas, repetunt auras, terrasq. reuiscunt.
 Hic, postquam manifesta fides dubitantia soluit
 Corda metu, charæq. simul Genitricis amorem
 Impleuit, monuitq. suos, mundoque relurgens
 Certa triumphato patefecit numina Letho,
 Ad Patrem, superumque choros remeavit in astra
 Grator haud vnquam calo, nec latior alto
 Vlla dies orta est, tanta nec luce sereni
 Arrisere poli, nitido nec purior orbe?
 Flammiferos Titan radiantî gurgite currus
 Extulit, & claro spectauit ab æthere terras.
 Quo rapit inualidas præceps audacia vires;
 Quo summi secreta Dei spectacula cantu
 Ordiant & diuinum cœlestes ordine pompas
 Exequar: aut tantos capiam qua mente paratus?
 Tu, quæcunque voles, alti monumenta triumphî,
 Quem nigris remeans duxisti victor ab ymbris,
 Pande mihi, quantum ipse dabis mihi dicere fas est.
 Scandebat niuea suspensus nube serenum
 Aera libratîs celi per inania plantis
 Christus, & ætheri repetens fastigia regni

Christusq.
 D. educit
 Patres è
 Lympo.

Ascensio
 Christi
 D.

Sidereū

Sidereum relegebat iter, dextraque salutis
 Signa ferens, sanctos ducebat in ardua cætus,
 Expectante polo, fulgebant vertice sacro
 Regis adorati vultus, vnde omnia circum
 Splendebant radijs, oculos quocunque ferebat
 Spectatus grata ridebat lampade mundus.

- Catalogus** Ponē sequebantur comites examine longo
Patrum ex Sublimes animæ, primo commissa parenti,
 lymboedu Prima phalāx, priscūq; genus, cui clara propago,
ctorum. Hærebat, pastor primus qui munera grato
Adam. Sacra Deo, primos lætis a matribus agnos
Abel. Obtulit, & primus crudelia vulnera sensit,
 Germaniq. manus violentaque funera cadis,
Seth. Invidia suadente nefas. prope frater, ademit
 Qui luctum, mortisq. tulit solatia mæsto
Filij Seth. Patre satus, prolesq; avo documenta sequenti
 Quæ scripsit geminis cælum scrutata columnis,
 Et gens prisca simul, septem quæ in sæcula vixit
 Casta Dei soboles superis intenta, nec vllas
 Illa hominum cupijt natas, auram ve secuta est,
 Hinc qui diluvio terris vndante capaci
Noe. Puppe novos circum fluctus despexit & æquos
 Insolitum, viduo servans animalia mundo.
Abraam. Et pater & structa sedit qui filius ara
Isaac. Mactandus gladium spectans, dextrāq. parentis,
 Iussa parat dum sacra senex. patriamq. nefando
Loth. Crimine damnatam, diuināq. sulfura & ignes,
 Ardentesq. videre domos, pollutaq. tecta
 Qui spreuit, retro flexit quæ lumina coniunx
 In statuam mutata salis. Tum victus amore
Jacob. Inuicto iuuenis, bis septem qui tulit annos
 Seruitium, primas flammās, pactosq. hymenæos
Ioseph. Suspirans, iuxta natus cui læta iacenti

Visa iubar placido summittere sidera somno;
 Fraternosq. suo stratos sub mergite culmos
 Vidit adorantes magnarum symbola rerum.
 Et fratrum sæcunda cohors, numerosaq. pubes,
 Et clarus patrum sanguis, cui fusa per orbem
 Immenſum latis reſonat patientia terris. Iob.
 Lata manus patrum, quos inter maximus alti
 Præcipuo ſplendore micans dux agminis ibat.
 Accepit rutilo ſumantis vertice montis Moyſes.
 Aeterni qui iuſſa Dei, magnuſq. ſacerdos
 Inſcriptas humero gemmas, tunicâq. hiacyntho Aaron.
 Intextam ſoleo, quam circum mala rubebant
 Punica, qui primus radiantibus induit oris
 Conſpicuo fulgens oſtro, byſſoq. decorus
 Dum litat, & ſtauo limbus circumſonat auro,
 Monſtratiq. hæres ſacri, cultuſq. paterni, Eleazara
 Et voluctes Phœbi potuit qui ſiſtere curruſ, Ioſue.
 Produxitq. diem victor. quiq. ora Gigantis
 Accinctus funda fregit, cytharaq. canoros David.
 Arguta cecinit modulato carmine pſalmos.
 Et qui diuiſas ſicco pede tranſijt vndas
 Fluminis, hoſpitio gratus, dum præmia natum Helifeuſ.
 Dat ſterili, & ſuſcitum vita dum ſuſcitât orbæ.
 Quémq. vtero exceptum cetus vectare per vndas
 Aequoreas valuit, tutumq. exponere terris. Ionas.
 Atq. oculis captus tenebris quem ſparſit hirudo,
 Néc prius aſpexit, luſtrari lampade calum Tobias.
 Oblita quam natus ſeruato lumina piſcis
 Felle ducis monitu abſterſit. Tum flebile threnos
 Qui ſcripſit querulos numeris. quiq. ora leonũ Hieremi.
 Sæua lacu medio ſecurus muſſit & vngues: Daniel.
 Et qui mulcenti portauit prandia raptus Abacuc.
 Vertice per vacuum. ſimul & fornace profunda
Impia

Tres pueri. Impia qui tumidi risere incendia Regis.

Esdras. Quiq. memor leges Chaldaeis ignibus vstas
Reddidit, & septem fortissima pectora fratres:

Machabæi. Qui lingua, & manibus scelerato vulnere casis
Subiectas pauci flammæ sartagine adusti.
Mille alijs clari gestis. aciesq. subibant,
Quæq. suum comitata ducem, mille agmina passim
Cessare erat, variosque globos, quos altus honore

Pater Vir. Præstabat, regum natam qui sanguine præco
ginis. Reginam cælo genuit, matremq. Tonanti.

Io. Bap. Et modo Iordanis Dominum qui sauerat vndis.

Latro. Quisq. crucem merito passus dextraq. pependit;
Tantum extrema fides, summique modestia voti
Præstitit. assertis surgebat in athera Divis,
Ordine quisque suo. quos ingens turba volucrum

Innocentes. Infantum dulces animæ, nunc ore decoro
Et risu ambibant, nunc oblectamine votum
Certantes blandis implebant cantibus aures.
Hi sunt quos Veneris non attingit vlla voluptas,
Nec macula infecit teneros, nam vulnere acerbo
Infantes primo liquerunt limine vitam.
Tunc hilaris cælum scandens manus astra subibat
Candida supremi decus & pars magna triumphi.
Nec pia femineo cessabat gloria sexu,

Rua. Prima parens alias acies, ac signa regebat,
Atque alios amissa choros in regna vocabat
Morte recepta Ducis, matrum spectabilis ordo,
Hanc natæ, castæq. nurus neptæque secuta.

Sara. Quæq. diu sterilis fecundam sponte mariti
Connubio famulam iunxit, sobolemq. benigna
Illius amplexu fonit, sua gaudia partus
Attulit, & nato arrisit despecta senectus.

Filia Lot. Et quæ sopiti lectum subiere parentis

Et fratres

Et fratres peperere sibi, ne stirpe carerent,
 Hic amor in Venerem duxit, non fœda voluptas,
 Humanum reparare genus, solumque putantes
 Orbe patrem toto mundi super esse fauillis:
 Tum mater, gemini sensit quæ prælia fatus, Rebecca
 Dum properat, nasci. prior dū pugnat vterque,
 Hic manibus retrahitque pedes, hic calce repellit.
 Et quæ coniugium furtim thalamosq; sororis Lia.
 Præripuit, septemq; alios deduxit in annos. Rachel
 Vtraque chara Deo, communis ferre mariti
 Alternas contenta vices tātum amula partus.
 Quæq. sub vmbroso respondit tegmine palmæ, Delboras
 Et solymos octo rexit iustissima lustris
 Consilio, & longam peperit post bella quietem.
 Et quæ iudicium saluo intemerata pudore Susanna
 Pertulit, & falso conuicit crimine testes.
 Assyrijs & quæ voluit se credere castris Iudith.
 Aeternum meditata decus, castiq. cruore
 Asperfit viduas animoso vulnere palmas
 Hostis, & obsessæ victrix caput intulit vrbi:
 Huic regina comes patruū formosa gementem Hester.
 Et populum tutata suum, sine nomine circum
 Turba frequens lata, diuas complexa corona:
 At geminæ claras inter duo lumina matres
 Tendebant gressus liquida regione volucres,
 Altera quæ Dominam cæli terræq. potentem Anna mās
 Ediderat: felix sero tamen altera scetu ter Virg.
 Qui regis Præcursor iter monstrauit, & illo Elisabeus.
 Fœmineo maior partu non attigit auras.
 Innumeraque alia, castis quæ millibus ibant
 Admixta, & vario concordēs ore canebant.
 Quis turbam variosque duces, populique beati
 Signa canat: deusq; acies: quis ve inclyta dicat

Nomina

Nomina fiderei scandentis summa triumphis
 Scindebant puras auras, puroq. volabant
 orbe viri, matresq. simul castaq. puella,
 Annosiq. senes, pueriq. & lata iuventus:
 Præcipue vates experti vera, fidem que
 Propheta. Dictorum pulchro subeuntes agmine pompa,
 Sacra manus dilecta Deo, quæ numine vero
 Afflata, & sancti stimulis agitata caloris,
 Euentus rerum, calique arcana reclusit.
 Vna omnes dulci mulcentes sidera cantu
 Aetherias arces, promissaque regna petebant:
 Interea lato diuorum ianua cælo
 Ardua laxabat supremi tecta parentis
 Colicolumq. domos placidas, clarosque penates:
 Aurea perpetuis superum laquearia flammis
 Triūphus Ardebant, sacriq. tholi sedesq; Tonantis
 Christi, Stellataq; fores accensa per atria lucem
 quo fuit ab Spargebant, nitidis ignem miscentibus astris
 Angelis ex-Regia sublimi pompa luxuq; beato
 ceptus. Obuia prodibat, caliq; exercitus omnis.
 Summa potestates ducebant agmina, & altæ
 Virtutes, celsiq; Trhoni, tum clauica sancto
 Ore procul clangore pio pia signa canebant,
 Victoris vexilla Dei, lectasq; cohortes
 In superum cœtus longo testantia cantu.
 At circum propiore sono recinente citatis
 Ad citharam lenibus digitis, plectroq; volanti
 Innnumera certante lyra discrimina mille,
 Mille fides ictis vario modulamine chordis,
 Et totidem surgens ad sacras barbitus odas
 Edebat; duplicesq; manus agitantia naula,
 Cymbalaq; et pulsus resonabat brachia palmis,
 Tinnitus tremula crispans ad carmina dextra

Nec minus obliquas iungebat consona voces
 Plurima compactis respondens tibia cannis,
 Et fistra, & grato crepitantia tympana bombo,
 Sambucæ, & molles numeri, quos temperat vnda
 Hydraulis, caeleste melos referente monaulo:
 Diuinos iunxere modos, rhythmosque sonantes
 Acta Dei, tales modulans symphonia cantus
 Leta triumphantes reuocabat in æthera Diuos.
 Ut valuas tetigere poli, exultantia claustra
 Intransem sentire Ducem, micuere benignis
 Ignibus, & celsa tonitrus crepuere sub Arce
 Accepit lux alma pios, sonitque beati
 Aura loci, incedunt pariter, speciemque tuentur
 Aeterni, summiq; boni, domus alta nitebat
 Diuino fulgore, acies dum templa subirent
 Cella poli, mediasque vias super astra tenerent.
 Ventum erat ad cali solium, mundique tribunal, Quomodo
 Quo summa æterni fulgebant ora Parentis. a Patre tue
 Tum vero audite voces, & carmina sacris rit excep-
 Dicta choris, laudes & fortia facta triumphi tus in Cæ-
 Tollebat gausa manus, gratesque canebat lo.
 Ante pedes affusa Ducis, vultuque sereno
 Intentos oculos, mentesque æterna voluptas
 Pascebat, geminata pio tum gaudia, plausu,
 Lætitiæque suis explebant pectora votis.
 Ipse triumphator magno cum Patre sedebat
 Sublimis, dextram sedem, sceptrumque tenebat
 Maiestate pari, vnde æqua dirione gubernat
 Omnia, sola, eademque tribus sociata potestas.
 Quæ facies, quæ ve ora Dei, quis cultus olympo,
 Quo ve Pater Natum vultu, amplexuque recepit
 Dicere mortali vetitum, nec scire volenti
 Plura datur, superantque meas caelestia vires.

Sed cum flamma dies aderit, cum nostra redibunt
 Corpora, post obitus, ubi flamma vindice mundus
 Arterit, aethereos vultus, habitusque licebit
 Cernere, quum densa iudex in valle sedebit
 Aeternus iusta decernens ultima lance.
 O, utinam dextra liceat sedisse Tonantis,
 Electos inter cuneos, adaeque beatas
 Scandere, & extremotandem gaudere triumpho.

SI summa Epici poetæ virtus est, illustres il-
 lustrum actiones carmine celebrare: si etiã
 poetarum antiquitas ita de se gloriatur:

Est Deus in nobis, agitante celestimus illo,

Impettus hic sacrae semina mentis habet:

An quispiam iure meliore palmam inter Epicos
 babeat poetas, quàm vates ille Regius, qui sicut
 adipe & pinguedine repleto animo, Dei magna-
 lia exultationis labijs, & ore laudabat? Eius igi-
 Psalmos aliquot, à Ludouico Crucio Societatis
 Iesu, Heroico expositos versu, exempli loco
 subijciam —

Pf. 18. Diligam te Domine, fortitudo mea:

Ardebo te, sancte Parens, mihi turris athena

Arx, spes, ara, salus, belli in congressibus umbos
 Iactataque salo statio bene fida carinae.

Te quoties laudo, & supplex tua numina posco,
 Hostis abire fuga magnis viulatibus ardet.

Ipse autem posita sospes formidine viuo;

Cum laqueis pauidum Mors irretiret athenis,

Vndantes

Vndantes Erebi ruerent e fontibus amnes,
 Me lethi manicae vinctum, pedicaeque tenerent:
 Clamaui ad Dominum: stellanti vertice templi
 Audiit, ac blandam clamoribus appulit aurem.

Ingemuit tellus, dirum fundamina motis
 Contremuere iugis, sensere ut numinis iram.
 Fumiferam calidis efflabat naribus vndam
 Ore vomens ignem quo sylua ambusta relucet,
 Et noua concipiunt restincta incendia pruna.

Cumque supercilio Pater inclinasset olympum,
 Descendit, nebulaeque pedes umbravit amictu.
 Protinus inuehitur curru celer alite, candens
 Quem flammis auriga regit, pennisque volantes
 Ocyor auratis ventorum praeterit alas.

Ille cauo piceae latitans in fornice nubis,
 Se circum tenebras, & aquatica nubila fudit.
 Attamen ardenti vultus fulgore coactas
 Soluebat nubes, grando lapidosa ruebat.
 Vnde, poloque faces toto micuere sonantes.

At pater omnipotens ut vocibus ora resoluit,
 Intonat Coelum, ruit ater grandinis imber,
 Et diri arserunt radijs fatalibes ignes.
 Initat agens hyemes telorum, & fulmina densat
 Crebra manu, totoque vagas ferit aethere flammis.

Tunc patuere suis defecta liquoribus antra,
 Vnde fluunt amnes, tunc fundamenta reclusit
 Orbis terra, sinus, arcanaque viscera pandens.
 Talis erat Domini vox, talis anhelitus oris.

Ille manum tendens e coeli vertice, ferri
 Me stygijs inhiabat aquis, ex hostibus ultor
 Afferuit, flammis odij resinxit anhelas:
 Arma quibus potui victas succumbere, fregit.

Nam me tempestas ageret cum turbida rerum,

Aggressi magnis validi conatibus hostes
 Incubuerunt, Parens, at qui regit omnia, vidit,
 Auxilioque suum praesens fundavit amicum:
 Et latum per iter duxit. Mihi namque volebat
 Iustitiae ob merita, & manuum bene facta mearum
 Aequus honorata concedere pramia vita.

Iussis quippe vijs vltro vestigia feci,
 Cultor sacra Deum nunquam temerata secutus,
 Ante oculos Domini sanctissima iura ferebam,
 Nec placitas duro repuli conamine leges.
 Teste Deo fraudis, scelerisque ignarus, & omnis
 Flagitij, tenui cursu meliora secundo.
 Iussa videns ergo diuina faceffere promptum,
 Et sine labe manus donis cumulavit amicum.

Cui non assimilem te moribus optime fingis?
 Sanctus ades sanctis, idemque infontibus infons,
 Simplicibus simplex, at fallere callidus armis
 Te non disparibus Regem experietur iniquum.
 Tu populum seruas inopem, tu lumina cogis
 Ardua, ventosos ponant ut cernua fastus.
 Tu generis decoras ortum, mea nubila pellis,
 Das superare acies, transireque moenia saltu.

O tua quam sanctas aperit Deus orbita leges!
 Quam seruant promissa fidem? mea nubila pellis,
 Desinet a septem coctum fornacibus aurum,
 Quis tibi fidentes clypeo ut septemplex munitis?

Qui Deus, o gentes, alter molitur habenas
 Orbis, & inuentis hunc addit rebus honorem!
 Numen habet solus qui me nunc viribus armat,
 Nunc aperit sine fraude vias, pedibusque volantes
 Fecit ut aequarem ceruos, ac tuta subirem.
 Ille docet bellare manus, quibus arcus ahenus
 Frangitur, & clypeum telis venientibus offert.

Nutantem fulcit: cum me in discrimina mittit,
 Aut scelerum pœnas, extremo urgente periclo,
 Sospitat, & famæ maioribus euehit alis,
 Expediens latum vestigia tuta per æquor.

Ergo ferum rigidis hostem sequor acer in armis.
 Palantem capiam, nec signa in castra reducam
 Antè, meæ sauo quam turbine corruat hasta;
 Aut veniam affuli pedibus, vitamq; precentur,
 Inualidi pugnas iterum tentare minaces.

Hunc mihi das Genitor pugnanda in bella vigorem,
 Sub pedibusque locas quicumque in prælia surgunt,
 Aut inhonesta facis vertant in vulnera tergum.
 Auxilio veniant vt numina voce ciebunt,
 Nemo tamen fractis aderit, tibi vota neganti
 Responsum, facient sucelsibus irrita lætis.

Pulueris instar eos, quem torquent flamina, verram
 Et pedibus subigam, ceu strata per humida cœnum,
 Seditiosa lenis pacas certamina vulgi.
 Multis æqua tuo populis do numine iura,
 Et fama imperij veniunt se subdere gentes
 Ignotæ, seu vera ferant, siue arma timentes
 Nostra, parum fidis narrent mendacia linguis.
 Vt libet accedant: etenim mea iussa capessent,
 Inclusique suis agitabunt mœnibus æuam,
 Vnde fluent instar frondis quam decutit Auster.

Laus tibi sit rerum Genitor, sit gloria, vitæ
 Ara, salusque meæ, per quem vindicta rebelles
 Iusta domat, populisq; iugum tractabile reddit;
 Te duce præterito redij iam sospes ab hoste,
 Victor agam reliquos, mihi si noua bella resurgent.
 Indignata feri si sæniet ira tyranni.

Ergo tuas dicam quæcunque per oppida laudes,
 Immortale feram numeris ad secula nomen.

Seruasti incolumem per tot discrimina Regem,
 Seruatum cumulas opibus, prolemque fouebis,
 Dum sol astra suo radiauerit ignea curru.

Pf. 19. Celi enarrant gloriam Dei.

H AEC celi species motu reuoluta perenni,
 Hic tenor aternus, rerum hic pulcherrimus ordo,
 Esse Deum memorant. Illo inuentore, coruscis
 Astra rubens æther accendit eburnea flammis.
 Sucedunt umbris soles, & solibus umbræ.
 Noxque diem, noctemque dies monet, vt sua magni
 Numinis aeternum veniant ad munera iussu.

Non voces, non verba sonant, tamen vltima rerum
 Meta videt spatijs concordibus omnia ferri.
 His populi signis, atque hæc exempla secuti
 Vestigate Deum, qui frenat prouidus orbem.

Ille coruscanti posuit tentoria Soli.
 Vnde velut Tyrio sponsus rubicundus amictu
 Deserit Auroræ thalamum, similisque Giganti
 Carpit iter. Postquam summum terit æthera curru,
 Extremi reuolat per sidera frigida mundi,
 Et fouet interea vitalibus omnia flammis.

At decor astrorum, Solisque aspectus euntis,
 Non ita delectat mortalia lumina visu,
 Vt lex alma Dei mentes ad honesta reducit.
 Ille fidem rebus, iurataque fœdera sancit,
 Ille rudes animos monitis sapientibus aptat,
 Et placidis hilarat mortalia pectora iussis,
 Quæ demunt oculis omnem caliginis umbram
 Aeternæ colitur sed religionis honore:
 Leges quippe tulit, quas veri conscia virtus,
 Fasque iubent. Ergo meliore cupidine mentes
 Alliciunt, quam gemma nitens, aurique metallum,
 Mella nec afficiunt, adeo prædulcia linguam:

His tibi

His tibi qui purus Domino famulatur, inhæret:
 Nam facit ingentem meritis custodia legum.
 Quis scelus omne cauet? quis non fallacibus errat
 Consilijs? quis semper iter rimatur Olympi?
 O pater ignotas animi bonus elue fraudes,
 Nec sine ventoso me deseruire tumori.
 Si fugio hunc, sceleris fugiam contagia magni
 Purus, & horrenda præteruehar ostia pœnæ,
 Quæ verbis, quæ mente rogo, Deus effice, quando
 Nobis solus ades, vitamque a morte reducis.

Ps. 29. Afferte Domino filij Dei.

Quisquis es armipotens, & origine clarus auita,
 Mente lita Domino: teneros altaribus agnos
 Affert, & in laudes ora exultantia solue.

Dicage maiestas, & gloria numinis almi,
 Cuius nulla satis colit obseruantia nomen,
 Tranat inaccessi quicquid sinus ambit Olympi.

Flecte genu, cælumque videns miratus adora,
 Incolit æternum qui tanti hæc atria templi.
 Vox Domini fundit gravidis è nubibus imbrem,
 Maiestate potens cum detonat, aera rumpit;
 Miscet aquas ventis, & tollit ab æquore ventos.

It comes & virtus & magnificentia voci,
 Sine iubet cellas conuelli a montibus ornos:
 Seu Libanum cedris nudari, aut ludere montes,
 Vt vituli saliant, vt Rhinocerotes in æuo,
 Quo verni aspirat lasciuæ mollior anni.

Vox Domini trifidas rupto secat æthere flammæ:
 Concutit arentes Arabis sitientis arenas:
 Ante diem celerat ceruarum partibus aluum,
 Et spoliât nemorum folijs vmbracula demptis.

Ergo terra Deum pelago redimita sonante,
 Aequor aquis tremulum, campi spirabilis auræ,

Ignis, & astra canant. Orbem vaga proluit vnda
Eius ab imperio. Sedet, æternumque sedebit
Ille tamen, faciles hominum recturus habenas.

Da Genitor populo, veniunt si prælia, vires:
Si pacem dederis, da lætum messibus annum.

Pf. 45. Eructavit cor meum verbum bonum.

ERUCTAT cor læta meum: præcordia magno
Parturiunt fœcunda beno: mea dicere Regi
Carmina fert animus. Fando volet excita lingua,
Et linguam calamus scribendo celerrimus æquet.

O super eximios hominum pulcherrime natos,
Ipsa tui speciem cum gratia fingeret oris,
Purpureis roseum labijs adflavit honorem.
At pater æthereus regnum tibi destinat orbis,
Nec metam factis, nec sceptro tempora ponit.

Ergo ingens animis, etiam bellator in armis
Cinge latus gladio, formaque, & robore victor
Alippedes iuncto scande in certamina curru.
Frena tibi Verum, Ius, & Clementia ducent,
Ocyor aurigis liquidum quibus æthera tranes.
Tunc nova cædendo rerum tua dextera monstra,
Attonitas pauida soluet formidine terras.
Indomitos rigido populos iaculaberis arcu,
Lethales adigens per corda hostilia pennas.

Tu Deus æterno folio moderabere mundum,
Iustitiæ nam sceptrâ geres. Quod scilicet olim
Iuris amans, curuas pravi insectaberis artes
Nate Deo, super æquæuos Pater vnget oliuo:
Letitiæ æternæ in signum, regni que futuri.

Vestibus aspirans in versicoloribus halat
Myrrha tuis, stactæ lachrymæ, cassiæque rubentes
Exhilarant, oculis quando tibi dantur eburnis,

Astabunt famulæ claris a Regibus ortæ
Ut tua, cum fuerint iussa, mandata capeffant.

At Regina tibi vincolo sociata ingali
Dextera erit, flauos auri diademate crines,
Ardentem vario chlamydem circumdata limbo.
O audi me, Nata, vide, rem pectore serua:
Connubio tanti sancto decorata mariti
Pone tuos animo patrios oblita penates.
Ille autem paribus curis æquabit amorem,
Quamuis dignus erat, posito quem poplite Regem
Serua colas, numenque tuum mortalis adores.

Tunc aliæ venient famulæ, tibi munera supplex
Afferet emenso reflui Tyros a quore ponti:
Et qui diues arat terram, & qui nauigat vndas.
Maior in interno quamuis sit gloria cultu,
En formosa tamen procedit filia Regis
Errantis variè redimita laboribus auri.

Illæ suo fulgens en sponso adducitur vxor
Virginibus stipata suis: en sanguinis illam
Eiusdem nymphæ sociæ comitantur euntem.
Applaudunt aliæ manibus, choreasque sonantes
Ad numeros aliæ ducunt, ad tympana saltant:
Ac thalami auratis subeunt penetralia velis.

O Regina, tuos ne iam reminiscere patres,
Nam tibi felici nascetur origine proles,
Regnatum iubeas quam ponere iura per orbem.
Fortunata nimis, quantum mea carmina possunt,
Te celebrem faciam ventura in secula matrem.
Te populi aspicient, & dum flammantis anhel
Solis equi rutilum spirarint naribus ignem,
Semper honos, nomenque tuum, laudesq; manebunt.

Ps. 68. Exurgat Deus, & dissipentur inimici.

SANCTE Parens exurge, vagos fuga dissipet hostes,
 Formidoque tui pavidos agat æmula vultus,
 Qui rerum Dominum te mente odere maligna
 Fumus vt afflatu spirantis deficit auræ,
 Ceraque supposito tepefacta vt liquitur igne,
 Irradiante Deo sic gens scelerata fatifcet.

Iussi autem veluti celebrent conuiuia, coram
 Numine læta fremant. Age puri carmina magna
 Pangite grata Deo, cantuque attollite nomen.
 Vos illi munite vias, qui Solis ab Ortu
 Occiduo versat celerem super æthere currum,
 Et nomen Dominantis habet. Gaudete frementes
 Eia pij: è cælo quoniam mortalia curat.
 Ille fouet gremio pueros genitoribus orbos,
 In viduasque animo iustus sedet arbiter æquo.
 Ille tenens solium stellis radiantibus aptum,
 Mœrentes sine prole, facit sobolescere tædas:
 Vincula captiuiscernicibus anea demit:
 Et populis vindex habitata rebellibus arua.
 Mutat in arentes glebas sitientis arenæ.

Alme tui castris populi cum signifer ibas:
 Per deserta siti, & nullis cultoribus arua:
 Terra nouo tremuit penitus conterrita motu,
 Sudauit pavidus formidine, numinis æther,
 Et iuga fumantis trepidarunt algida Sinæ.

Ille soli faciem pluuiialibus irrigat vndis,
 Defessos iterum renouans ad semina campos.
 Hinc alit irrigui pratis animalia sceni,
 Hinc miseris inopum tot sufficit horrea turbis.

Cum trepidant gentes, cum bella minacia tractant,
 Ille regens acies, & tristia nutibus arma.
 Ad cantum & choreas dabit argumenta puellis,
 Scilicet vt fugiunt Reges, vt castra relinquunt,

Vt pauci spoliant multos, & saepe quieti
 Lata domum referunt bellorum præmia ciues:
 Vos tripodas quamuis inter iaceatis ahenos,
 Ferte pij. Veniet tempus, quo lucis honorem
 Splendentem latè dabit; ceu solè columba
 Aduerso niueis argentea visitur alis,
 Et dorso rutilans auri volat æmula fului,
 Quando triumphatos Deus acta in vincla tyrannos
 Misit, in alta suos tunc sidera vexit amicos.
 Et prius in tenebris positi, nituere micantes:
 Aereus Selmon niueo ceu vertice candet.
 Sit Bassan mons ille ferax, stellisque minetur
 Arduus, & riguo lactis fluat vuidus amne:
 Qua tamen inuidia monti contendere montes
 Audetis, quem numen amat? certamque futurum
 Quem sibi delegit ventura in tempora sedem:
 Ille tot alatis equitum se millibus effert,
 Tot currus, aciesque trahit. Nunc ardua Sinæ,
 Nunc sua templa subit. Iam victor in æthera tendis,
 Captiuosque greges tecum per inania ducis,
 E Cœloque fones populos, donisque secundas,
 Ignarosque Dei pietatis ad arma reducis:
 Vnde habitare domos, hominumque vidèberis viles.
 Nos ideo, quoties aperit Sol flammeus orbem,
 Te Dominum canimus, qui nobis æquore tutum
 Lato pandis iter, donasque salutifer auras.
 Tu potes exanimos animare, & ferrea diri
 Ostia defunctis iterum recludere lethi.
 Cuiuscunque tamen franges caput, asper in hostes,
 Pascens vacuas animis infrenibus auras.
 At Genitor dixit, Bassanis saltibus hostem
 Eripiam, & pelagi reuocabo exempla rubentis.
 Vt tuus effuso rubeat pes sanguinis amne,

{ O animi

(O animi gens pura vide) canibusque malorum
Per medios iaceant lambenda cadauera vicos.

Hæc olim videre Pij, cum clarus habebas
Rex idem, numenque mihi, tot rebus honorem,
Cumque triumphalis cepisti insignia pompæ.
Ibant arguta primi qui voce canebant,
Quique dabant calamis, citharisque, tubisq; sonorem;
Tunc circumfusæ plausu fremituque puellæ
Intermissa canis addebant tympana fistris.

Hunc celebrate Deum Iacobi è sanguine creti,
Scilicet egregiæ primano in flore iuuentæ,
Qui placido fruitur somni Beniaminus astu.
Tum Iudæ de stirpe duces, primique virorum
Quos Zabulon misit, quos Nephthalinus in auras.

Rex, tibi constituit Genitor Deus addere robur:
Hoc agat, & donum promissum numine firmet.
Sic vigeat maior Solymæi gloria templi,
Certatimque ferant alij donaria Reges:

Tu populos agita pharetra, iaculisque minaces,
Quique ruunt veluti fortes in prælia Tauri,
Aere paciscentes quicquid fert alea belli.
Funde manu populos, quorum fremit arma cupido;
Oratum veniet Pharij gens accola Nili,
Æthiopesque ferent manibus tibi dona supinis.

Regna per humentes terrarum condita fines
Voce, lyraque Deum cantate in sidera vectum,
Surgentemque super stellas Orientis ab ora.
Ille suæ imperio, quæ vult, facit omnia vocis:
Vos illum citharis, vos tollite laudibus illum.
Cuius in Isacidum maiestas stirpe refulget
Nubibus, & cœlo toties manifesta sereno.
Sancti dira loci quam sit venerabile numen
Religio factis aperit cœlestibus. Ille

Nam Deus Isacidis vires, animumque ministrat,
Ora cui aternas dicant vocalia laudes.

Pf. 135. Laudate nomen Domini, laudate, &c.

Vos nomen laudate Dei, quibus atria templi,
Et curare datum sacris altaribus ignes.

Vos Dominum laudate bonum, vos nomen in astra

Ferte, quod ætherea dictum dulcedine mulcet.

Ille sibi voluit Iacobi è stirpe minores,

Et tanquam patrij possedit prædia iuris.

Noui equidem, noui, quam maiestate verendum

Numen habet, quantumque Deos super eminet omnes.

Quæ placuit secisse, suo facit omnia nutu.

Sive polum, terrasque colant, sive æquora ponti,

Sive lacus habitent, vicinaque Manibus antra.

Nubila de terræ cogit penetralibus imæ,

Fulmina venturæ præmittit nuncia lymphæ:

Occultas aperit ventorum flatibus arces.

Regna quid enumerem Pharij percussa tyranni?

Cæsa Paretonijs quid pignora prima colonis?

Quid pecudum strages humanaque funera dicam?

Te Pharos ostentis pauidam cælestibus idem.

Cumque suis timidum Pharaona clientibus egit:

Tot gentes domuit, tot Reges misit in Orcum:

Stirpis Amotrhaæ dominum Seona peremit;

Bassanis etiam regnantem in montibus Ogum:

Diruit inuisam sacro Cananitida bello,

Iacobique dedit promissa nepotibus arua.

O factis æquale tuis, o postera nomen

Quod nunquam soboles, ætas ve oblita filebit?

Alme tuum populum magna pietate fouebis,

Sponteque supplicibus, quoties orabere, parces.

O gentes simulacra Deum quæ fingitis, aurum,

Argentum

Argentum, rupesque manent, hominumque labores
 Vocis egens os semper hiat, flant lumina solem
 Nescia, vel rerum claros sentire colores:
 Pulsanturque cauae frustra tinnitibus aures.
 Nam quid agent cautes vacuae spirabilis aurae?
 Talis eat, quisquis sibi talia numina fingit,
 Credulus unde suis sperat lenimina rebus.

At domus a magno Iacobo exorta, vetustum
 Aronis, Levi que genus celebrate Parentem,
 Vosque Deum pura qui religione timetis.
 Ille sit aeterno rerum modulamine notus,
 Qui Solymas, urbisque tenet testa alta Sionis.

Ps. 145. Exaltabo te Deus meus Rex.

TE Numen, Regemque meum, vomit orbita lucem
 Dum rutilam flammata, canam, venerabile nomen
 Alme tuum, Genitor, ventura in tempora dicam.
 Nec cessabo, licet des ultra secula vitam.
 Nunc veniet quoties Aurora recludere coelum
 Matutinas tuas in laudes ora resoluam.
 Et mea venturis transmittam carmina seclis.

O maius quam mente queo te fingere Numen
 Nulla tuas aequant hominum praeconia laudes:
 Te cecinere patres, etiam tua facta minores
 Accipient, alij, atque alij tua robora dicent.
 Nunc decor, & volitans circum te gloria vocem
 Alliciunt, flammantque mihi miracula pectus.
 Posteritas stupefacta canet, quam fortis in hostem
 Prodigijs olim domitum tremefeceris orbem,
 At tua venturo bonitas celebrabitur aeo,
 Aspera iustitiae quae molliet ora severae.
 Diceris veniae facilis, miseresce pronus,
 Melleque coelestem nobis spirare favorem,
 Humanam rapido quam vellere turbine gentem

Nam tua se pietas ultra facta omnia tollit:
 Te rerum memorat series, te nescia dicant
 Pectora nequitia, celebret quæ gloria regni
 Alme tui, & validæ sit quanta potentia dextræ.
 Scilicet ut populos doceant, nec sceptrâ locorum
 Finibus, aut metiste qui potes omnia, claudi.
 Tu regnum sine fine tenes, quod temporis alæ
 Nec minuunt agiles, nec rerum turbida perflat
 Tempestas, motæque movent ab origine gentes.
 Polliciti fideique tenax, nutantibus ultro
 Accurris, fractosque levas. Viuentia fixis
 Luminibus te Sancte vocant, ut scilicet escas
 Accipiant: manibus plenis alimenta refundis,
 Et nimium largo saturas animantia visu.
 Iustitiæ, Verique Parens, atque omnibus æquus,
 Suppliciter nemo votis, animoque vocabit,
 Cui non præsidio soleas occurrere tuto.

O Genitor nimium clemens, & amicus amicis,
 Nam quos alma tui reuerentia numinis ambit,
 Hos audis, & dona ferunt quæcunque rogantur:
 Hæc gentes audite, sui custodit amantes
 Omnipotens, ausos at facta nefaria perdit:
 Hunc ideo, dum Spiro, canent pia carmina Regini
 Et quicumque vagi refugas bibit ætheris auras,
 Luna suis donec per cælum cornibus ibit.

Ps. 148. Laudate Dominum de cælis:

A Vrata qui templa domus radiosa tenetis,
 Eia Patrem laudate Deum, vos præpete penna
 Insignes, dominae qui iussa capeßitis aula:
 Et chorus, & rutilis exercitus igneus alis.

Eia patrem laudate Deum, tu lucifer arua
 Primus anhelanti qui visis eburnea cursu,
 Lunaque fraternæ splendoribus æmula flammæ,

Et Vos

Et vos auricomis argentea crinibus astra,

Eia patrem laudate Deum vos orbibus orbes

Inclusi, nomenque poli commune tenentes:

Quæque super nitidos estis cali a quora campos.

Ipse Parens iussit: mox quæ nihil ante fuerunt

Alpexere diem, seruantque hunc iussa tenorem;

Quomodo perpetuis sub legibus omnia viuunt.

Eia patrem laudate Deum per opaca dracones

Antra soli, vestri qui tempora ducitis æui:

Et vos sub tremuli specubus gens squammea ponti,

Ignis, grando, niues, & motæ spiritus auræ,

Numinis vnanimis diuina ad iussa ministri,

Vos montes, collesque simul, nemorumque recessus;

Seu sterilem baccam, seu mitia poma ferentes:

Et vos aëreo surgentes culmine cedri.

Eia Patrem laudate Deum, quæ dura tenetis

Saxa feræ. camposque greges tondetis amœnos.

Squammigeris etiam spiritus qui repitis angues,

Et tremula volucres quæ nubila finditis ala.

Vos Reges, populi que omnes, omnesque tyranni.

Et qui iura datis de sede petentibus alta:

Huc pueri veniant, huc virginis ora puellæ,

Flos hominum, canis & menta nivalia plumis:

Vna omnes Domini nomen venerabile tollant,

Cui terræ, & cæli laudem soli accola debet:

Cuius honos terras, & sidera flammea tranat,

Hunc domus lacidum tot custodita per annos

Efferat. Hic signum vitæ Deus extulit olim,

Et bona toti populo monstrauit amicus amico

*Satis hic diuini spiritus ardor eluxit, quem
ptare sibi Poeta Christianus debet, ad sacras pre-
sertim res carmine celebrandas.*

ACTII SYNCERI SANNAZARII
de Partu Virginis.

Liber I.

VIRGINEI partus, magnæque æquæua parenti
Progenies, superas cœliquæ missa per auras
Antiquam generis labem mortalibus agris
Abluit, obstruictique viam patefecit olympi,
Sit mihi, Cœlicolæ, primus labor: hoc mihi primum
Surgat opus. Vos auditas ab origine causas,
Et tanti leriem, (si fas) euoluite facti.
Nec minus o Musa vatum decus, hic ego vestros
Optatim fonteis, vestras nemora ardua rupeis:
Quandoquidem genus è cœlo deducitis: & vos
Virginitas sanctæque iuuuat reuerentia famæ.
Vos igitur, seu cura poli, seu Virginis huius
Tangit honos, monstrate viam, qua nubila vincamus
Et mecum immensi portas recludite cœli.
Magna quidem, magna Aonides, sed debita posco,
Nec vobis ignota: etenim potuissis & antrum
Aspicere, & choreas: nec vos orientia cœlo
Signa, nec Eoos reges latuisse putandum est.
Tuque adeo spes fida hominum, spes fida deorum,
Alma parens, quam mille acies, quæque ætheris alti
Militia est, totidem currus, tot signa, tubæque,
Tot litui comitantur, ouantique agmina gyro
Adglomerant: niueis tibi si solennia templa
Serta damus: si mansuras tibi ponimus aras
Exciso in scopulo fluctus vnde aurea canos
Despiciens, celsò sub culmine Mergilline
Adtollit, nautisque procul venientibus offert
Si laudes de more tuas, si sacra, diemque,
Ac cœtus latè insignis, ritusque dicamus.
Annue felix colimus dum gaudia partus:

Ge

Tu vatem

Tu vatem ignarumque via, infuctumque labori
Diu mone, & pauidis iam laeta adlabere coëptis.

Viderat ætherea superum regnator ab arce
Undique collectas vectari in Tartara prædas;
Tisiphonemque imo conantem cuncta profundo
Vertere, & immaneis stimulantem ad dira forores;
Nec iam homini prodesse, alto quod semina cælo
Duceret, aut varios animum excoluisset ad usus
Tantum letiferæ poterant contagia culpæ.
Tum pectus Pater æterno succensus amore,
Sic secum: Esquis erit finis? tantisne parentum
Prisca luent pœnis feri commissa nepotes?
Ut quos victuros semper, superisque creatura
Penè pareis, tristi patiar suc cumbere letho,
Informisique domos, obscuraque regna subire?
Non ita: sed diuum potius reuocentur ad oras,
Ut decet, & manuum poscunt opera alta mearum
Desertosque foros vacuique sedilia cæli
Actutum complere parent, legio vnde nefandis
Acta odijs trepidas ruit exturbata per auras.
Quumque caput fuerit, tantorumque vna malorum
Fœmina principium, lacrymasque, & funera terris
Intulerit: nunc auxilium ferat ipsa, modumque,
(Qua licet) afflictis imponat fœmina rebus.

Hæc ait: & celerem stellata in veste ministrum,
Qui castæ diuina ferat mandata puellæ,
Adloquitur, facie insignem, & fulgentibus alis:
Te, quem certa vocant magnarum exordia rerum
Fide vigil, pars militiæ fortissima nostræ,
Te decet ire, nouumque in secula iungere fœdus:
Nunc animum huc aduerte, atque hæc sub pectore serua.
Est vrbeis Phœnicum inter, latèque fluentem
Iordanem, regio nostris sat cognita sacris,

Iudæam appellant, armisque & lege potentem.

Hic clavis exorta atavis, Vatumque, Ducumque

Antiquum genus, & dignis licet aucta hymenais,

Pectoris illasum Virgo mihi casta pudorem

Seruat adhuc nullos non seruatuta per annos;

(Mirus amor) seniumque sui venerata mariti

Exiguus degit thalamis, & paupere tecto.

Digna polo regnare, alioque effulgere diuum

Concilio, & nostros æternum habitare penates,

Hanc mihi virginibus iam pridem ex omnibus vnâ

Delegi, prudensque animo interiore locauit:

Vt foret, intacta sanctum quæ numen in aluo

Conciperet, ferretque pios sine semine partus.

Ergo age, nubiuagos molire per aera gressus:

Deuentensque locum castas hæc iussus ad aureis

Effare, & pulchris cunctantem hortilibus imple:

Quandoquidem genus è Stygijs mortale tenebris

Eripere est animus, sauosque arcere labores.

Dixerat, ille altum Zephyris per inane vocatis

Carpit iter, scindit nebulas, atque aera tranat

Ima petens, pronusque leueis vix commouet alas:

Qualis, vbi ex alto notis Mæandria ripis

Prospexit vada, seu placidi stagna ampla Caystri,

Præcipitem sese candenti corpore cygnus

Mittit agens, iamque implumis segnisque videtur

Ipse sibi, donec tandem potiatur amatis

Victor aquis: sic ille auras, nubibusque secabat.

Ast vbi palmifera tractu stetit altus Idumes,

Reginam haud humileis voluentem pectore curas

Adspicit, atque illi veteres de more Sibyllæ

In manibus: tum si qua æuo referanda nepotum

Fatidici casto cecinetunt pectore vates.

Ipsam autem securam animi, latamque videres

Autorem

Autorem sperare suum, namque adfore tempus;
 Quo sacer aethereis delapsus spiritus astris
 Incorrupta piæ compleret viscera matris,
 Audierat. Proh quanta alti reuerentia cœli
 Virgineo in vultu est: oculos deiecta modestos
 Sulpirat: matremque Dei venientis adorat:
 Fœlicemque illam humana nec lege creatam
 Sæpe vocat: necdum ipsa suos iam sentit honores;
 Cum subito ex alto iuuenis demissus olympo,
 Purpureos reteggit vultus: numenque professus
 Incessuque habituque ingenteis explicat alas:
 Ac testis latè insuetum diffundit odorem.
 Mox prior hæc. Oculis salue lux debita nostris;
 Iam pridem notum cœlo iubar, optima Virgo:
 Cui sese tot dona, tot explicuere merenti
 Diuitiæ superum: quicquid rectique, probique
 Aeterna de mente fuit: purissima quicquid
 Ad terras summo veniens Sapiencia cœlo
 Fert secum, & plenis exundans Gratia riuus.
 Te Genitor stabili firmam sibi lege sacrauit;
 Perpetuos Genitor cursus qui dirigit astris:
 Mansuramque tuo, fixit sub pectore sedem.
 Idcirco cœtus inter veneranda pudicos
 Vna es, quam latis cœli in regionibus olim
 Tot diuum celebrent voces: proh gaudia terris
 Quanta dabis? quantis hominum subcurrere votis
 Incipies? Stupuit confestim exterrita Virgo:
 Demisitque oculos: totosque expalluit artus.
 Non secus, ac conchis si quando intenta legendis
 Seu Micone parua, scopulis seu fortè Seriphi
 Nuda pedem virgo, lata noua gloria matris
 Veliiferam aduertit vicina ad littora puppim
Aduentare, timet. nec iam subducere vestem

Audet nec tuto ad socias se reddere curſu:
 Sed trepidans ſilet, obtutuque immobilis hæret
 Illa Arabum merceis, & fortunata Canopi
 Dona ferens, nullis bellum mortalibus inferit:
Sed pelago innocuis circumnitet armamentis.

Tum rutilus cæli alipotens, cui lactea ſancti
 Copia, diuinique fluunt è pectore rores
 Ambroſiæ, quibus ille acreis mulcere procellas
 Poſſit, & iratos pelago depellere ventos:

Excute Dia metus animo, paritura verendum
 Cœlitibus numen, ſperataque gaudia terris,
 Aeternamque datura venis per ſecula pacem.
 Hæc ego ſidereæ miſſus tibi nuntius arce,
 Sublimis celeres vexit quem penna per auras,
 Vaticinor, non inſidias, non neſcere fraudes
 Edoctus, longè a noſtris fraus exulat oris.
 Quippe tui magnum magna incrementa per orbem
 Ipſa olim partus Virgo ſobolisque beata
 Adſpicias. vincet proavos, proauitaque longo
 Extendet iura imperio: populisque vocatis
 Ad ſolium, latè ingentes moderabitur vrbeis:
 Nec ſceptri iam finis erit, nec terminus æui,
 Quin iuſtis paulatim animis pulcherrima ſurget
 Religio, non monſtra, pijs ſed numina templis
 Placabunt caſtæ diris ſine cœdibus aræ.

Dixerat: illa animum ſedato pectore firmans,
 Subſtitit, & placido breuiter ſic ore locuta eſt.
 Conceptuſne mihi tandem partuſque futuros
 Sancte refers: mene attactus perſerre virileis
 Poſſe putas: cui vel nitenti matris ab aluo
 Protinus inconcuſſum, & ineluctabile votum
 Virginitas fuit vna: nec eſt cur ſoluere amata
 Iura pudicitæ cupiam, aut hæc ſœdera rumpam:

Imo istas, quod tu minimè iam rere, per aureis
 Excipit interpres, foecundam spiritus aluum
 Influet, implebitque potenti viscera partu,
 Flammitero veniens calo, atque micantibus astris:
 At tu virgineum mirata tumescere ventrem,
 Harebis pauitans: demum formidine pulia,
 Gaudia seruati capies inopina pudoris.
 Nè ve hæc vana putes, dictis aut territa nostris
 Indubites: seræ dudum concessa senectæ
 Dona oculos pone ante tuos: Nam sanguine auito
 Iuncta tibi mulier (sterilis licet illa, gratique
 Pressa æuo) haud quaquam speratum hoc tempore pignus
 Fert vtero, & felix sexto sub mense laborat,
 Vtique adeo magno nil non superabile cælo est.

His dictis, Regina oculos ad sidera tollens
 Cœlestumque domos superas, atque aurea testæ,
 Adnuit, & taleis emisit pectore voces:
 Iam iam vince fides, vince obsequiosa voluntas:
 En, adsum: accipio venerans tua iussa, tuumque
 Dulce sacrum Pater omnipotens: nec fallere vestrum est
 Cœlicolæ: nosco crineis, nosco ora, manusque
 Verbaque, & aligerum cæli haud variantis alumnus.
 Tantum effata, repente noua micuisse penateis
 Luce videt: nitor ecce domum complectat: ibi illa,
 Ardentum haud patiens radiorum, ignisque corusci,
 Extimuit magis. At venter (mirabile dictu)
 (Non ignota cano) sine vi, sine labe pudoris,
 Arcano intumuit verbo. Vigor ætus ab alto
 Irradians, Vigor omnipotens, Vigor omnia complens
 Descendit, Deus ille, Deus: totosque per artus
 Dât sese, miscetque vtero: quo tacta repente
 Viscera contremuere: silet Natura pauctque
 Adtonitæ similis: confusaque turbine rerum

Insolito, ocellitas conatur quærere caufas.
 Sed longè vireis alias, maioraque sentit
 Numina: succutitur tellus: lævumque sereno
 Intonuit cælo rerum cui summa potestas,
 Aduentum Nati Genitor testatus: vt omnes
 Audirent latè populi, quos maximus ambit
 Oceanus, Tethysque, & raucifona Amphitrite.
 Hos inter medios cæli terræque fragores
 Aequatis properans volucer pulcherrimus alis,
 Omnia dum trepidant, discesserat, altaque nabat
 Per loca, cum Virgo cellis in nubibus illum
 Alternantem humeros videt, atque immensa secantem
 Ventorum spatia, & iam versicolore per auras
 Fulgentem pluma, ac cæli conuexa petentem.
 Quem demum tali adspectans sermone secuta est:
 Magne ales, celsi decus ætheris, intua rerum
 Qui penetras, longèque & nubila linquis, & Euros
 Anteuolans, læto seu te felicia tractu
 Sidera, quæque suos voluuntur signa per orbes
 Expectant redeuntem: alti seu certa reposcit
 Crystalli domus, & vitrei plaga lucida regnis
 Seu propiora vocant supremo testæ Tonanti,
 Qua patet in summum regio flammantis olympi:
 Teque amor, & liquidis flagrans alit ignibus aura.
 Precor, i nostrum testis defende pudorem.
 Nec plura his. Tum vero aciem desleclit, & omneis
 Haud mora, sollicito percurrit lumine monteis:
 Agnatamque animo, conceptaque pignora versat,
 Multa putans: serumque vteri miratur honorem.
 Interea Manceis descendit fama sub imos,
 Pallenteisque domos veris rumoribus implet:
 Optatum aduentare diem, quo tristia linqunt
 Tartara, & euictis fugiant Acheronta tenebris.

Immanemque vlulatum & non laetabile murmur
 Tergemini canis: aduerso qui carceris antro
 Excubat insomnis semper, rituque trifauci
 Horrendum, stimulante fame, sub nocte profunda
 Personat, & morfu venientis adpetit umbras.
 Tum vero heroes lætati, anima que piorum,
 Ad cœlum erectas cœperunt tendere palmas,
 Atque hic insignis funda, citharaque decorus,
 Insignis sceptro senior, per opaca locorum
 Dum graditur, nectitque sacros diademate crineis
 Dum legit effictos Lethæo in gremio flores,
 Qua tacite labuntur aquæ, muta que volucres
 Ducunt per sterilibus æterna silentia rapas:
 Adtonita subitos concepit mente furor,
 Diuinamque animam, & consueto numine plenus
 Intorquens oculos, venientia fata recenset.
 Nascere magne puer: nostros quem soluere nexus,
 Et tantos Genitor voluit perferre labores.
 Magne puer, cui se hæc tandem spolianda referuant
 Regna, tot heu miseris hominum ditata ruinis,
 Nascere, venturum si te mortalibus olim
 Pectore veridico promissimus: igneus ut nos
 Viribus adflatos cœlestibus ardor agebat
 Insinuans: si sacra peregrimus, & tua late
 Iussa per immensum fama vulgauimus orbem.
 En ridet pax alma tibi, simul ecce potentes
 Impulsi cœlo, diuisque autoribus acti
 Orbis alio properant Reges. Saluete beati
 Aethiopes, hominum sanctum genus, astra secutis
 Scilicet hæc vestris adfertis munera regnis.
 Accipe dona puer, tuque o sanctissima mater
 Sume animos. iam te populique ducesque frequentant
 Littore ab extremo, & odoriferis Nabathæis.

Ille autem

Ille autem aurata fulgens in veste sacerdos
 Iam canus, iam maturo venerabilis auro
 Quid sibi vult? sacras puerum qui sistit ad aras,
 Sic venerans: latoque inspectans aethera vultus
 Seque dehinc facili clausurum lumina fato,
 Exclamat: quod speratum per secula munus,
 Promissamque diu pacem, certamque salutem
 Terrarum exorta liceat sibi luce tueri,
 Optanti seniumque ideo, Parcasque trahenti:
 Sed quid ego (heu!) dira conspectos caede penateis
 Infantum, & subito currenteis sanguine riuos
 Aspicio: tristisque meas vagitus ad aureis
 Fertur: lo scelus est partus iugulare recenteis.
 Crudelis, quid agis? nihil hi meruere: neque illum,
 Quem petis, infano dabitur tibi perdere ferro.
 Nunc nunc o matres scelerata abscedite terra,
 Dum licet, inque sinu pueros abscondite vestros:
 Nam ferus hostis adest prope iam regia virgo,
 Inque Parethonias transfer tua pignora terras:
 Admonet hoc magnum Genitor qui temperat orbem.
 Tuta domus, tutique illic tibi via recessus.
 Verum ubi bis senas hyemes, bis senaque nati
 Solstitia & tantos superaueris anxia calus,
 Ingenteis imo duces de pectore questus,
 Aureaque assiduis pulsabis sidera votis.
 Nam puerum, quamuis per compita saepe vocatum,
 Saepe expectatum coniueta ad gaudia mensa,
 Perquires ne quicquam amens: nec chara petenti
 Oscula, nec sera redeuntem nocte videbis.
 Tresque illum totos moerenti pectore soles,
 Et totidem trepidas somni sine munere nocteis
 Omnia lustrantes, questu omnia confundentes
 Flebitis, indigno percussu corda dolore

Tuque, senexque tuus. Quarto sed Lucifer ortu
 Purpureos tremulo cum tollet ab æquore vultus
 Inuentum dabit, & quarentibus offeret ultro.
 O quas tunc lachrymas, o quæ tunc oscula mater,
 Quos dabis amplexus, misto inter gaudia fletu:
 Tum natum ante aras Patris, & delubra sedentem,
 Mulcentemque senes dictis, animosque trahentem,
 Adspicies gauisa, ipso admirante senatu
 Primitias pueri ingenteis, nec inane sagacis
 Pectoris indicium, nataque ad grandia mentis,
 Tu vero quid in arma ruis scelerata inuentus,
 Quid galeas, enseisque, virum & fulgentia cerno
 Agmina: scutatasque procul sub nocte cohorteis
 Obscura, & crebris radianteis ignibus hastas:
 Totne vnum telis petitur caput? heu furor, heu mens
 Cæca hominum, semperque odijs adincta nefandis.
 Iamque oleas, montemque sacrum circumque supraque
 Cinxere, & longa lucum obsedere corona.
 Quo feror? ecce trahunt manibus post terga reuinctis
 Infontem: modo quem latas mira illa per vrbeis
 Edentem, patrisque palam præcepta docentem
 Adtoniti stupuere, illum regemque Deumque,
 Humanæque ducem vitæ, fontemque salutis,
 Haud veriti populo circum plaudente fateri.
 Heu facinus: mortemne etiam, & crudele minantur
 Supplicium? sauos stringunt in vulnera fasceis,
 Horrenteisque parant paliuro intexere dumos,
 Tormenti genus: & capiti premere inde coronam
 Vulnificam. Viden alternos vt arundinis ictus
 Incutiant: geminantque truci conuicia linguas
 Parte alia ingenteis video de stirpibus imis
 Euertere palmas, altas ad fidera palmas,
 Infelix opus, vnde hominum lux illa, decorque

Pendeat; ah trepidis dirum, & miserabile terris:
 Cum Patri æthereo moriens liuentia pandet
 Brachia, turpatosque atra de morte capillos,
 Oraque, demissosque oculos, frontemque cruore
 Iam madidam, & lato patefactum pectus hiatu.
 At mater, non iam mater, sed flentis, & orbae
 Infelix simulacrum agra ac sine viribus umbra,
 Ante crucem demissa, genas effusa capillum,
 Stat lachrymans, tristicique irrorat pectora fletu.
 Ac si iam comperta mihi licet ore profari
 Omnia: defeissi spectans morientia Nati
 Lumina, crudeleis terras, crudelia dicit
 Sidera crudelem sese, quod talia cernat
 Vulnere saepe vocat. tum luctifono ululatu
 Cuncta replens, singultanti sic incipit ore;
 Incipit, & dæro figit simul oscula ligno
 Exclamans. Quis me miseram, quis culmine tanto
 Deiectam subitis inuoluit, Nate, procellis?
 Nate patris vires, sanguis meus, vnde repente
 Hæc fera tempestas? quis te mihi fluctus ademit?
 Quæ manus indignos fœdavit sanguine vultus?
 Cui tantum in superos licuit? bella impia calo
 Quis parat? hunc ego te, post tot malè tuta labores,
 Postque tot infelix elapsæ incommoda vitæ
 Adspicio? tune illa tuæ lux vnica matris?
 Tune animæ pax, & requies spēsque vltima nostra
 Sic raperis? si me solam, exanimemque relinquis?
 O dolor, extincto iam te pro fratre sorores,
 Pro natis toties exorauere parentes:
 Ast ego pro Nato, pro te Dominoque, Deoque
 Quem misera exorem? quo tristia pectora vertam?
 Cui querar? o tandem dicæ me perditæ dextra;
 Me potius (si qua est pietas) immanibus armis
 Obruite; in me omneis effundite pectoris iras;

Vel

Vel tu (si tanti est hominum genus) eripe matrem,
Quæ rogat, & Stygias tecum duc, Nate, sub umbras,
Ipsa ego te per dura locorum, inamœnaque viuis
Regna sequar. liceat rumpentem cernere portas
Aerata: liceat pulchro sudore madentem
Euerforem Erebi materna abstergere dextra:
Hos illa & plureis fundet de pectore questus.
Quod scelus Eois ut primum cernet ab undis
Sol: indignâteis retro conuertere currus
Optabit, frustra que suis luctatus habenis,
Quod poterit tandem, auratos ferrugine crineis,
Inficiet, mœstamque diu sine lumine frontem
Ostendet terris: ut qui iam pleret ademptum
Autorem, regemque suum: quin ipsa nigranti
Fratris ab ore iimens, & tanto cor. cita casu
Cynthia, caruleo vultus obnubet amictu,
Auertētque oculos, lacrymasque effundet inaneis.
At contra horrifono tellus concussa tremore,
Cum gemitu fremet: & ruptis excita sepulcris
Emittet simulacra. Quid o, quid abire paratis
Illustres animæ: non omnibus hæc data rerum
Conditio, paucis remeare ad lumina vitæ
Concessum. Sed tempus erit, cum Martia rauco
Mugitu cœlum quatiet tuba: cumque repente
Corpora per terras omneis lætè omnia surgent
Nunc autem sat Tartarei si claustra tyranni
Effringat Rex ille: & caligantia pandat
Atria: diffugiant immisso lumine diræ
Eumenidum facies iactis in terga colubris:
Quas atro vix in limo Phlegethontis adustum
Accipiat nemus, & fumanti condant in vluu.
Tum varia pestes: & monstra horrentia Ditis
Ima petant: trepident Briareia turba, Cerastæ,

Semiferumque genus Centauri, & Gorgones atræ,
 Scyllæque, Sphingelque, ardentisque ora Chimæræ,
 Atque Hidræ, atque Canes, & terribiles Harpyiæ,
 Ipse catenato fessus per tartara collo
 Ducetur Pluton: tristi quem murmure circum
 Inferni fractis mœrebunt cornibus amnes:
 At nos virginea præcincti tempora lauro,
 Signa per extentos cœli victricia campos
 Tollemus, latoque Ducem clamore sequemur:
 Victor io, bellator io, tu regna profunda,
 Tu maneis, Erebumque, potestatesque coerces
 Aerias, Lethumque tuo sub numine torques.
 Ille alto temone sedens, leuibusque quadrigis
 Lora dabit, volucresque reget placido ore iugaleis,
 Non iam cornipedum ductos de semine equorum,
 Nec qui consuetas carpant præsepibus herbas,
 Primus enim valido subnixus eburnea collo
 Fert iuga formosi pecoris custodia Taurus,
 Stellatus minio Taurus: cui cornua fronti
 Aurea, & auratis horrent palearia setis:
 Perque pedes bifidæ radiant noua sidera gemmæ,
 Torua boui facies: sed qua non altera cœlo
 Dignior, imbriferum quæ cornibus inchoet annum,
 Nec quæ tam claris mugitibus astra laceffat.

Et iuxta nemorum terror, rexque ipse ferarum
 Magnanimus nitet ore Leo: quem fusa per armos
 Conuellit iuba: pectoribus generosa superbit
 Maiestas non iam vt cædeis, aut prælia fauuis
 Adpetat (innocuis armantur dentibus ora):
 Grataque tranquillo ridet Clementia vultu)
 Sed cœlo vt spatietur, & alta ad sidera tendat.

Hos post insequitur pulchros pennata per artus
 Alituum regina: sacra cui vertice plumæ

Adfur-

Adfurgunt: flauo que caput diademate fulget.
 Ipsa ingens alijs, ingentis fulminis instar
 Supra hominum tecta, ac monteis, supraque volucres
 Fertur, & obstanteis cursu petit obuia nubeis.

Vltimus humana sociat ceruice laborem
 Alatus tergo iuuenis: cui luthea lauro
 Ex humero chilamys Eois inspersa lapillis
 Pendet; eam variant centum longo ordine Reges,
 Antiquum genus, & Solymæ primordia gentis,
 Ostro intertexti. veros cognoscere vultus
 Est illic: veros monteis, & flumina credas:
 Et vera extremo Babylon nitet aurea limbo
 Tali fidereas curru subuectus in auras,
 Indatos referens spolijs pallentibus axeis,
 Perueniet, recto qua panditur orbita tractu
 Lætea, & ad sedeis ducit candentis olympi.
 Illic auratæ muros miramur vrbs,
 Auratæque domos & gemmea tecta, viasque
 Stelliferas: vitreosque altis cum montibus amneis.
 Atque ibi: seu magni cellum penetrale Tonantis,
 Siue alios habitare lareis, & tecta minorum
 Cœlicolum dabitur, stellas numerare licebit,
 Surgentemque diem pariter, pariterque cadentem
 Sub pedibus spectare, & longos ducere soleis,
 Longaque venturis protendere nomina seclis.
 Hæc ubi dicta: patres plausu exceperè frequentes
 Fatidicum Vatem, sublatumque aggere ipæ
 Adtollunt humeris, lætumpue per auiâ ducunt.
 Intremuere Erebi sedes, obscuraque Ditis
 Limina suspirans imo de corde Megara
 Dat gemitum, & toruas spectat sine mente sorores.
 Tum caudam exululans sub ventre recondidit atram
 Cërberus, & fonteis latratu terruit umbras:

Commotisq; niger Cocytus inhorruit antris
Et vaga Sisypheis hæserunt saxa lacertis.

IN NATALI CRISTI D. NOSTRI

Eloga.

*Tres pastores de visis, auditisque ab se Angelis
& de Saluatoris ortu sibi nuntiato mutuū gra-
tulantur, ad præsepe adeunt, ubi sacrum Infantē
precibus, & quibusdam rusticis muneribus ve-
nerati, beneficium Dei, & mox futuram sæculi
felicitatem, honorem præterea Matris, digreden-
tes letabundi canunt, omnes que ad exultandum
inuitant —*

ALCIMEDON BATTVS LOLLVS.

A. Nunc demum pecoris me non dolet esse magistrum,
Frondepetasque sequi per deuia rura capellas,
Quando ita calicole pastorum visere cœtus
Occipiunt, ortumque Dei monitare recentem.

B. Mira oculis, & mira animo, mira auribus hæc
Angustum ut iam sit capienda ad gaudia pæcis.

L. Lolle quid hoc magni, vigiles impendere noctes,
Gratia si modicum comitatur tanta laborem.

A. Ut rutilum sese lumen spargebat olympo:

B. Proh dulcem affatum, lepidosque per æthera cantus:

L. Ut nubes ventosque cohors pennata secabant:

A. Sed nunc o pueri, quod nos magis vrget agamus.

Aligeri iuuenis Bethlemica mœnia iussu,

Infantemque nouum, & præsepia sancta petamus.

L. Gratius hoc nihil est, iuuat ire & ponere gressus,

Et Saluatoris prognati cernere vultus.

A. Pasce greges Lycida dum nos via ducit ad urbem.

B. Hom,

- B. Hem, nos custodes pecudum, sine nomine, nullis
Insignes ornamentis accedere tantum
Ad Regem, cuius dominantur in omnia nutus.
- A. Sic placitum cælo, frustra hæc te cura fatigat:
Pastores charum superis genus, ipse vocavit
Qui gentis nec marmorea quarendus in aula,
Verum humili in stabulo per diuersoria nobis
Nota satis: pergamus iter, mi Batte, quod iussat.
- L. Quæ me cunque manet fortuna, hanc pectore noctem
Deletura dies mihi nulla est: hanc ego noctem
Annua sacra ferens celebrabo dum fruar auris.
- A. Felices quibus hæc licitum portenta tueri,
Præsentem spectare, atque auscultare, beatos.
- B. Quid si isthæc Solymæ nec dum sunt cognita: Quid
Et regem, & procures, & cunctos denique ciues
Cum lateant, exponuntur tantummodo nobis?
- A. En quis nam locus iste sodales?
- L. Antram immensam, ingens, nisi quid me lumina fallunt.
- B. Fortè, si istud scilicet, quo dudum pergere iussit:
- A. Fortè, si istud scilicet, immo est: huc vestigia ferte:
- L. Hoc ipsum est. An non infantem conspicis: ohe
Alcimedon: teneram non illic, Batte, puellam
Ut radijs fulget puer aureus: ut pia virgo est
Poplitibus flexis oculos deiecta nitentes?
- A. Audite audite. o dulci modulamina cantus,
Qualia plumigeri dum tranant æthera fratres?
- D. Dispeream si quid mea fistula dulcius unquam.
- L. Ocyus intremus: quoniam libet usque morari:
- A. O foetus facer, o Deus optime maxime salue.
- L. Optima mater aue. A. Salue o pulcherrima virgo.
- B. Et tu sancte senex, & vos animantia partus
Conscia diuini, nimis o felicia aue.
Ergone sic positum cæli decet esse potentem?

- A.** In calamo & fœno auctorem requiescere mundi:
 Paupertate premi, quo non opulentior alter:
 Ac Dominum fieri seruorum denique seruum:
- L.** Rursus vt aligeri suauis dant gutture voces:
 O pietas rara, o priscis incognita sacris,
 Quæ promptum ac facilem stellanti a culmine cæli
 In paruum hospitium, stabuli in penetralia duxit.
- B.** Me stupor altus habet, mea mens se non capit ipsam:
 O quam sublimes specus hæc inuenit honores:
 Ipsa dedit cunas, ipsa est domus inclita regis
 Aetherei, ac longè depicta palatia linguit.
- A.** Tot populi quondam accensi pietatis amore
 Visuri tua tecta, tuos, Bethlemlia, fines
 Accurrent, auidisque oculis hæc antra requirent:
 Tollere carminibus Rectorem insistite Diui,
 Qui nobis summi deuinctus vulnere amoris,
 Atque adeo nostræ miserando incommoda gentis
 Libertatem affert, bona cuncta, ipsamque salutem:
- B.** Sancte puer, patris æterni nate vnice, diuum
 Deliciæ, humani generis iucunda voluptas,
 Rerum magne opifex, cunctarum vita animantum,
 Sis fœlix, neue admissis offendere nostris.
- A.** Sancte puer virtus patris & sapientia summi,
 Ante æuum genite, æternum. immemorabile verbum,
 Fons lucis, candor, patriæ bonitatis imago,
 Dexter ades, populum prohibens belloque fameque.
- L.** Sancte puer multis expectatissime sacris,
 Mundi sola salus, vita & fiducia certa,
 Gloria iustorum, tristatoremque leuamen,
 Da bona quæque, polum repera, impia tartara claudes:
- A.** Quas tibi pro tanto referemus munere grates,
 Cum nos terricolum multis è millibus vnus
 Ad præsepe tuum, & cunabula sancta vocasti:

Acipite hæc Pueri syluestria dona parentes,
 Arboreos fœtus noster quos hortus alebat.
 Vilia sunt fateor, nulloque insignia cultu.
 Quod possum id tribuo, paruum ne temnite muniti.
 Hos ego casculos pro tempore largior: at sit
 Lanigeræ matres effundent partibus agnos,
 Polliceor teneros ipsis cum matribus agnos.

L. Sinum lactis ego Puero, atque hæc liba: Vtinam mi
 Copia maior opum, largirer plura talenta.

A. Nunc o magne Puer cresce, atatemque propaga,
 Et nostri memor vsque in sæcula quatumus esto.

I. Virgo vale, tecumque senex, o Pusio dulcis
 Ipse vale, atque ouium custodibus annue semper.

B. O vtinam hic fas sit spacium decurrere vitæ.
 Sed nos hinc alio retrahunt curæ, eia valete.

A. Ergo est inuentus, quem dixerat angelus ille,
 Saluator cunctorum hominum, Deus ipse, Deum rex,
 Scilicet indutus moribundi corporis artus.

B. Cantantes redeamus, & hæc mysteria læti
 Non animis tantum, sed clavis vocibus vna
 Cantemus, Prolemque, & Matrem laude feramus.

OMNES SIMVL CANENTES.

T Hura cremate focis, peregrini vrantur odores,
 Ante aram strictos simul imbuat hostia cultros.

Tempora pacificis niteant cuncta coronis.

Altisono plausu syluæ collesque resulent.

Lata dies agitur, carpamus gaudia læti.

Defixit tandem mitissima lumina terris

Ille Deus, deus ille hominum superumque repletor.

Iam noua præteritos mutabunt sæcula mores,

Per totumque renascetur gens aurea mundum.

Lata dies agitur, carpamus gaudia læti.

Nunc lupus insidias meditari desinet agnis.

Parcet & armento vis iracunda leonum.

Vomeris in faciem constabitur improbus exsis,

Nec tuba rauca dabit miseranda ad praelia signum.

Lata dies agitur, carpamus gaudia læti.

Iam noua progenies supera delabitur arce,

Quæ pridem miseris obstruſtum pandat olympum.

At tu calicolum regi dilecta puella,

Quo poteris studio tracta venerabile pignus.

Lata dies agitur, carpamus gaudia læti.

Siccandas puero da non inuita papillas,

Sive volet dextram, siue appetet ille sinistram.

Ille tuum corpus, tuus ille è sanguine sanguis:

Cedite vos regum tumidorum, cedite matres.

Lata dies agitur, carpamus gaudia læti.

Lucida qua sese diffundunt tela diei,

Posteritas omnis tales mirabitur ortus.

Et qua se in latus omne exporrigit vltima tellus.

Hancce colet matrem series numerosa ne potum.

Leta dies agitur, carpamus gaudia læti.

Huius ferme rationis sunt illæ, apud eundem,

Progymnasmatum Latinitatis. 1. parte volum. 3.

Diuinæ collaudationes,

IVVENES, ET VIRGINES, SENES CVM

junioribus laudent nomen Domini.

COETVS pudici floridarum Virginum,

Quibusque cani iam sparserunt tempora,

Dein vos, quibus adhuc æui sanguis integer,

Suoque solidæ vires adsunt robore,

Venite, cælo oculos auresque tollite,

Pernoscite rem miris modis mirabilem.

Sedes per superas, regna per stellantia

LESSAEVS vates geminis auroque duplicem

Gestans coronâ, & digitis neruos increpans

Serens

Serenus graditur, longa ducens agmina
 Puerorumq; puellarumq; radiantia,
 Sertis purpureis, candidisq; vestibus
 Citharisque præditorum, & strepitu amabili
 Hymnos æterno regi personantium.

V. Spectaculum spectamus diuinissimum,
 Auditum & imbuunt moduli suauissimi.

Mens afflata calet, venis se Deus inserit.

Sociemus cantum cantibus cœlestium.

S. Nostram quoque ad vestram adscribite sententiam

Ter sanctum numen cohonestemus laudibus:

Diuumque regnatorem, hominumque principem

Mortalis quantum lingua prædicauerit,

Tantum conemur prædicare, & amplius,

IVN. Laudationis plures adhibere socios

Æquum est: namque Deo laudem debent omnia;

Quæcumque suo natura complexu tenet:

V. Mentis beatæ, qualibet

Concretionem liberæ,

Quas mundi in ipso exordio

Communis auctor conditas

Nouem diremit classibus:

Tum quotquot estis cœlites,

Per fata iam, terrestrium

Vinculis leuati corporum,

Meritaq; adepti præmia:

Dicamus almo numini

Amplissimum præconium.

Orbesq; vos Olympici,

Tu fons diurni luminis,

Tu tacita noctis arbitra,

Et vos coruscae lampades,

Fundamus electum melos:

Deo feramus inclytas

Laudes, honores, gloriam

S. Sub cælis duo bis corpora maxima,

Vnde exorta ferunt corpora cætera:

Grando, ros, pluuia, cum glacie niues,

Et cum frigore fulgura, fulmina,

Venti seluifragi, marmoryum gelu,

Tempestas violens, & tepor & calor,

Ipsum perpetuis psallite laudibus.

IVN. Omnia per magnas labentia flumina terras,
 Syuæ, nemoraque frondea,
 Cunctaque mobilibus pometa intersua riuus,
 Atque arborum mille species,
 Pinguia camporum, & pubentes gramine valles,
 Et flos, & herba multiplex.
 Assiduo insistant magnum celebrare Tonantem
 Laudare & effusissimè.

I. Nec vos filere numinis sacri decus
 Alumi aquarum condecet.
 Nec vos quæ humo summissa dente largiter,
 Tondetis auido pabula.
 Volatile genus omne, modulemur Deo
 Noua semper & noua cantica.
 Huic sceptrareges turgidi. huic potentiam,
 Auctoritatem Præsides:
 Huic iura vestra iudices concedite,
 Regi omnium iussissimo;
 Huiusque nomen prosequimini mentibus
 Castissimis, gratissimis.
 Vrbes, & arces, castra, propugnacula,
 Cumque oppidis prouinciæ,
 Populique, gentesque, & fruuentia spiritu
 Diuinitatem concinant.

CHORI QVATVOR.

B. Barbita iungantur crotalis, & tympana cornu,
 Tibia sambuca, lyra, buccina, cymbala fistris,
 Et chorus atq; chorus noster, vesterq; vicissim
 Hymnisonas, iuuenes, iactent ad lydera voces:
I: En agendum, en alterna vocant ad carmina nymphæ
 En secum meditantur, habent quo vincere possint.
 In medio palma est, animos contendite vestros.
 Celituum Rector, quæ nam te digna canemus?

Dd 3

Par ti-

- Par tibi laus nullo, D E V S o Deus, editur ore,
S. Nos quoque vobiscum, quorum constantior aetas,
 Alterna cupimus, si fas, certare Camæna.
 Omnipotens genitor quo te cumulemus honore
 Ad tua sexcentis opus est encomia linguis.
 Maior honore Deus, & inenarrabilis vnus.
- IVN.** Si sedet hoc animo collatis prælia signis
 Tentare, & numeris sacratum vrgere laborem,
 Dicite longæui, nos respondere parati.
 Plurima dixeritis, linquetis plurima nobis.
 Maior honore D E V S, & inenarrabilis vnus.
- V.** Qua roseos sol iungit equos, qua mergit in vndas
 Aurea terricolis portantes lumina currus,
 Nota DEI virtus, clarum & memorabile nomen,
 Quod nec terra capit, spatiosa nec atria cæli.
 Par tibi laus nullo, Deus o Deus, editur ore.
- I.** Omnia diuino quondam sunt condita nutu,
 Omnia diuino sunt consistentia nutu,
 Diuinus rerum moderatur singula nutus,
 Diuino penitus procedunt omnia nutu.
 Par tibi laus nullo, Deus o Deus, editur ore.
- S.** Hic sapiens, verus, iustus, pius atque benignus,
 Contractas hominum facilisque remittere culpas,
 Et miseros miserari, humilesque audire precatus,
 Solari mœstos, ruituris tendere dextram.
 Maior honore Deus, & inenarrabilis vnus.
- IVN.** Regale ad solium solet ille vocare modestos,
 Frangere præfractos, & debellare superbos,
 Mansuetos curat mirando incensus amore,
 Sæuit in ingratos, iracundosque repellit.
 Maior honore Deus, & inenarrabilis vnus.
- V.** Quam dulcis Dominus sese quærentibus o quam
 Blandula sunt nostras quæ verba susurrat in aures.
 Illius amplex

Illius amplexus, illius & oscula nobis

Contingant, seu vita manet, seu vita recedit,

Par tibi laus nullo, Deus o Deus, editur ore.

I. Laudemus Dominum, veneremur, & admiremur,

Viribus & totis, & totis sensibus illum,

Pectoribus totis, & plusquam nosmet amemus.

Laudemus seu vita manet, seu vita recedit.

Par tibi laus nullo, Deus o Deus, editur ore.

S. Felices quicumque Dei mandata faciunt:

Felices in eo qui spes desigere gaudent:

Felices ab eo expectantes vique salutem:

Felices nimium quibus omnia in omnibus ipse est,

Maior honore Deus, & inenarrabilis vnus.

IVN. Aetherei donec magnis anfractibus orbes

Voluentur, noctemque dies formosa sequetur,

Et patres, natosque, & qui nascentur ab illis,

Et matres natasque, Deum memorare iuuabit.

Maior honore Deus, & inenarrabilis vnus.

V. Ossa, artusque mei, praecordia & ipsa loquantur,

Celicolumque Patri laudes & carmina promant.

Quaecunque in me sunt, o fiant omnia linguae,

Admiranda operum diuinorumque profantor.

Par tibi laus nullo, Deus o Deus, editur ore.

I. Ne finita ex animis elabi commoda vestris

Mortales, quibus ille Deus, Deus ille deorum

In vos saepe suum est clare testatus amorem:

Et quales quales meritis persoluite grates.

Par tibi laus nullo, Deus o Deus, editur ore.

S. Pectoribus promptis diuina capeffite iussa,

Iussa Dei, veniat donec pars vltima vitae.

Omne bonum Deus est, cuius stant omnia verbo,

Quem metuunt freta, terra, polus, manesq; profunda.

Maior honore Deus, & inenarrabilis vnus.

IVN. Latior est terris, cælo sublimior extat.

Omnia plena Deo, cælum, mare, tartara, tellus;
Qui potis in nihilum tantas conuèrtere moles,
Et potis è nihilo ter centum fingere mundos.
Maior honore Deus, & inenarrabilis vnus.

V. Siue Deum canimus, cantu nil suauius illo:
Siue Deum loquimur, verbis nil dulcius illis.
Iucundum est audire Dei venerabile nomen.
Iucundum est imisq; Deum versare medullis.
Par tibi laus nullo, Deus, o Deus, editur ore.

I. Lucidior sole est, & flore fragrantior omni.
Pulchrior & luna est, & stellis purior ipsis,
Supra aurum, gemmasq; Deus, viridesq; smaragdos,
Et pretium pretiorum, & mundi solus opum Rex,
Par tibi laus nullo, Deus, o Deus, editur ore.

S. In nostros Deus, in nostros illabere sensus:
Eia tuos gelidis accende in cordibus ignes.
Dilcute luce tua tetram caliginis vmbram;
Esuriesq; sitisq; Deus te nostra requirit.
Maior honore Deus, & inenarrabilis vnus.

IVN. Felices animæ quibus extra hunc omnia ferdent,
Quæ desiderijs nocturnis atq; diurnis
Hunc solum exoptant, solo oblectantur in illo:
Atq; ita præcipiunt quæ solis nota beatis.
Maior honore Deus, & inenarrabilis vnus.

Ex Iouiani Pontani lib. de Diuinis

Laudibus. Tomo 4:

DE DEIPARAE ORTV ELEGIA. I.

Quisquis ades dic læta, dies hic festus agatur,
In lucem qui te, diua Maria, dedit.

Luce sacra ponant venti, mitescat & aer,
Aequoraq; irato murmure nulla sonent.

Pacem agent elementa: iubet Deus: o mihi dulcis

Gratia

Gratia laudanda sis comes ipsa dea,
 Sis aurora comes sacrae prænuncia lucis,
 Præferat & roleas Lucifer ipse faces.
 Tu Tyrios redimite sinus, tum magne sacerdos
 Sacra cane, & sacris ora resolve modis.
 Et pius assistat circum chorus, & bona dicat
 In numerum sancto verba canenda die.
 Ipse ego, quod possum, tanti natalis honores
 Voce feram, & patrio carmine digna canam.
 Te nascente hominum melius nil secula tulere,
 Ut nato maius nil peperere tuo.
 Quaque die genita es, illa lux candida primum
 Fulsit, & e tenebris clara reluxit humus,
 Tum magni concepta Dei, secretaq; pandi
 Cœpere, & vatum certior esse fides.
 Tunc laxæ patuere fores, tunc limen olympi
 Panditur, & cœli libera facta via est,
 Interdicta prius, quod summi edicta tonantis
 Spreuerit anguinea fœmina, virq; dolo.
 Salve sancta parens Christi, salve inclyta virgo,
 Vnica sollicitis spesq; salusq; reis.
 Tu miseris rapido iactatis æquore nautis,
 E cœlo aspirans aura vocata venis.
 Tu pressis longo populis belloq; fameq;
 Prospicis, & pacis dona benigna refers.
 Tu fœsis tranquilla quies, gratumq; dolenti
 Solamen, teq; est auspice triste nihil,
 Per sacros vteri fœtus, castumq; cubile,
 Perq; Dei genius quæ tulit ore tibi:
 Per dulces nati lusus, pueriliaq; ora,
 Perq; sinus, eque is lac Deus ipse bibit:
 Per te, quæ solita es vota exaudire precantum,
 Te rogo per nomen, casta puella, tuum,

Dd 25

Da pacem

Da pacem pia, da fessæ requiescere genti,
Et nos a sequis eripe turbinibus.

Ad Virginem Dei Matrem. Elegia 2.

Quæ tellus extrema tuos sol exerit ortus,
Quæ tegit occasus vltima terra tuos,
Qui Rhenum, patriæque bibunt Mæotidis undam,
Phœbeisque vrit quos plaga fusca rotis,
Te cuncti, Regina deum, metuuntque coluntque,
Et celebrant nomen diua Maria tuum.
Te vasti metuunt fluctus, te nubila cœli,
Æoliique etiam carceris antra timent.
Te, nascente die, te sol dum conditur vndis,
Omnia te meritis laudibus accumulunt.
Namque tibi secreta Dei mandata per auras
Candidus augusto nuntius ore tulit.
Progeniemque Deum cœlesti concipis ortu,
Conceptum & nono sydere virgo paris.
Cuique sacri reges cœli noua signa secuti
Aurum & Panchæo munera odore ferunt.
Atque vbi nostra sua deleuit crimina morte,
Et mœstam insonti sanguine tinxit humum,
Vidisti tumulo mira prodisse figura,
Veraque pacifero verba referre sono.
Scandentemque Patris mox ad cœlestia tecta
Sublimem, & dextra parte sedere Deum:
Tum sacer è summa diffusus spiritus arce est,
Et tua diuinis corda repleuit amor.
Hinc terris crepta tuis ascendis olympum
Aurea syderco vertice sorta gerens.
Cui liquidi circum cantus, thyasique deorum,
Et sonat aurato pectine pulsa chelys.
Fatidici occurrunt vates, castique parentes,
Et tibi tum cœli regia tota vacat.

Ipsa Patris,

Ipsa Patris, Natiq[ue] sinu gestata corusco
 Inter mille Deum numina prima iuicas.
 Qualis vbi Oceani nitidum iubar extulit vndis
 Interfydereos candida luna choros.
 Iam cœlum sublime patet, iam despicias æthram,
 Lucida sub pedibus sydera cuncta premens,
 Stellantis quum iura capis consortia mundi,
 Et datur humani cura patrocini,
 Concilia[que] Deum nobis, facili[us]que precando
 Efficis, & populis prospicis vsque tuis,
 Prospicis & pacis rebus, rerumque quieti,
 Ac mala in aërios cogis abire Notos.

Ex P. Iacobi Pont. Societ. Iesu Elegiarum
Lib. De Partu Virginis Elegia 3.

Plaudamus, Natalis adest, vramus odores,
 Demus & æterno mystica liba Deo.
 Vltima Cumæi procedit carminis ætas,
 Sæclorum, o noua res, nascitur ordo nouus.
 Gaudia proueniunt, luctusque timorque valete,
 Quid tibi nobiscum est sordida tristitia:
 Et vobis male sit res o inimica dolores.
 Ite & inhumanos vellite Massagetas.
 Inueni medicum, lethalia vulnera mitis
 Pœonia citius, qui mea sanet ope.
 Plaudamus, Natalis adest, vramus odores,
 Demus & æterno mystica liba Deo.
 En reperi portum: mare magnum a sedibus imis
 Prælia ventorum seditiosa ruant.
 Depulsum ceruice iugum, fracta[que] catena[que],
 Reddita libertas, reddita nobilitas.
 Hauserat immensis miserum me faucibus Orcus,
 Nunc regerit domino me malus ille meo.

Pauper eram, nudusque, & despectissimus vnus

Decretus modo sum ciuis olympiacus.

Plaudamus, Natalis adest, vramus odores,

Demus & æterno mystica liba Deo.

Nimirum hæc Virgo est, hæc sunt felicia regna.

Hæc noua de cæli vertice progenies.

Prospæra cum misera pulchrè mutabitur ætas,

Aurea gens posthac, aureus orbis erit.

Tute puer sceleris tolles contagia nostri,

Tu pandes vetiti limina clausa poli.

Occidit hic serpens, quæ primos vana parentes

Lusit, & heu duris casibus implicuit.

Plaudamus, Natalis adest, vramus odores,

Demus & æterno mystica liba Deo.

Non iam tellurem curuo renouabit aratro

Rusticus, haud teneram sollicitabit humum.

Vitibus haud lentis proceras vestiet vlmos,

Sollertiue manu grandia poma feret.

Mella dabunt quercus, passim se fundet amomum,

Nusquam non felix nunc erit Arabia.

Omnia sponte sua existent, dabit omnia tellus,

Sic faciet nobis otia lata Deus.

Plaudamus, Natalis adest, vramus odores,

Demus & æterno mystica liba Deo.

In cipe parue puer risu cognoscere matrem,

Huic dare delicias incipe parue puer.

Incipe materno circumdare brachia collo,

Incipe & ambrosijs oscula ferre genis.

Duc age, duc auide cælestem pusio mammam,

Blandulus in nuceo lude puelle sinu.

Tu quoque ne tardes, fortunatissima Virgo,

Dulce tuum obsequijs accumulare genus.

Aude oculos paruis coniungere mater ocellis,

Illius & labijs adde labella tuis.

Tum capiti compone caput, simul oribus ora:

Ille tuum corpus, sanguis & ille tuus.

Hunc vos luciferum cœtu celebrate frequenti,

Christiada: hunc hilares transfigitote diem.

Carpite Pierio vocales pollice nervos,

Perque strepant lepido garrula fila sono:

Plaudamus, Natalis adest, vramus odores,

Demus & æterno mystica liba Deo.

At tu qui cælo quondam proiectus ab alto,

Quique colis tristes, & sine luce specus,

Manibus imperitans, rerum iam consule summa:

Mox aderit regnis vasta ruina tuis.

Nascitur, ah miser, ille tuarum euerfor opum Rex,

Nascitur imperij perditor ille tui.

Qui te raptabit victis post terga lacertis,

Omnibus & iocus, & fabula turpis eris.

Ad adoranda Iesu incunabula

Adhortatio Elegia 4.

Terrigenæ heus agedum celeres aduertite gressus,

Oscula sacratis figite liminibus.

Et genibus stabulum perrepite, & admirantes,

Clarisona genitum tollite voce Deum.

Illum carminibus læti memoremus & hymnis,

Landibus ornemus numina sancta suis.

Panniculi dulces, vestri vt me corripit ardore

Vt sum fasciolaræ vestri ego saepe memor?

Præ vobis, quid enim? regalis purpura sordet,

Nulla placere mihi serica texta queant.

Quodque thorum puero felix præsepe dedisti,

Portasti & domini membra pusilla tui,

Quam cupio contemplari, & te cernere coram:

O me quantus amor, quanta cupido tenet:

Oblectent

Obleſcent alios gemmae, obleſcentque lapilli,

Quos legit Eois nauita littoribus:

Seu quas fulgidulas Hermus deſpumat arenas,

Seu quod de Lybico dente paratur opus.

Ille, nec inuideo, ſuluum ſibi congerat aurum;

Hic non poſſit opes enumerare ſuas.

Quae tibi cauſa Deus patrio deſcendere Regno?

Dic, vt homo fieres, quae ibi cauſa, Deus?

Quaritis aſtrifera ſim cur a ſede proſectus?

Cur iterum naſcens os hominiſque geram?

Diſcite. iam pridem veſtri tranſfixus amore,

Vos inter medios dignor homo fieri.

Quare autem in tenebris, & opacae ad frigora noctis?

Inque ſpecu vili, ſtramineaue caſa?

Huc mea me bonitas, huc perduxiftis amores,

Hoc etiam vt facerem feruidus egit amor.

Cur neque Sidonias veſtes, pictumque cubile,

Cur nuſquam gazas cernimus Attalicas?

Fecit amor rigido vt reſouerem membra cubili:

Etſem vt rebus inops hoc quoque ſecit amor.

Quid tamen in ſtabulo, turpem cur inter aſellum,

Atque bonem natus? quae tibi cauſa precor?

Me quoniam veſtri iaculum penetrant amoris,

Sic mihi ſuaſit amor. Quid nili amare queo?

Aspicite vt recubo maternis foris in vlnis:

Noſcite vagitus, noſcite lachrimulas.

Aspicite vt dilecta parens me inuoluit amictu,

ſcilicet hoc quo non vilior eſſe poteſt.

Aspicite vt mea me fert in praſepia mater,

It canit in ſomnos alma puella meos.

Haud aliter viſum, ſtetit haec mihi ſumma voluntas,

An tibi veſter amor forte oneroſus erit?

Te mea paupertas opibus clarabit opimis,

Ipla tibi

Ipsa tibi risum nostra querela feret.
 Mutus ego iaceo, nullis cum viribus infans,
 Attamen ut sit ago lingua diserta tua.
 Plurima cum patiar, facio, mihi crede, necesse
 Ne sit mortales sanda nefanda pati.
 Ipse colo terras, tibi do stellantia regna,
 Factus homo efficio te, fugitiue, Deum.

De Regum Adoratione.

Elegia 5.

Tertius, ac decimus stellarum exegerat agmen
 Lucifer, & toties Cinthius ortus erat,
 Ex quo Virgo Deum stabulis enixa, parentis
 Ipsa sui (o magnum) coeperat esse parens.
 Interea qua puniceo ruit Eurus ab ortu,
 Qua solet alipedes iungere Phœbus equos
 Chaldaei Reges cæli portenta secuti,
 Dona beata fefunt, trës tria, quisque suum:
 Tres iter intendunt Solymæa ad moenia Reges,
 Quos recinit claros fama vetusta sophor,
 Munera portantes aurum & bene olentia thura,
 Quæque ab Orontæo cortice myrrha fluit:
 Quippe sacri partus studio venere colendi,
 Duxerat hos tremula stella corrûsca facæ.
 Luminè stella vias signabat præuia largo,
 Ceu quondam Isacidum nota columna patrum:
 Iamque propinquabant, leuibus cum garrula plumis
 Antenolans vrbi singula fama canit.
 Fama sagax rerum, cui centum gutture linguae
 Per sola, per rapidum comitat illa fretum:
 Nuntiat extremo Reges oriente profectos,
 Et comitum densas ad latus ire manus.
 Tum se proripiunt studio noua monstra tuendi
 Sollicitæ matres, sollicitæque nurus,

Inuolidisque

Inualidique senes, pueri, iunuptæque puellæ,
 Concurſat mediũ vulgus inerme forum.
 Quid veniant quærunt: qui ſint: quæ climatalinquant
 Ambiguus rumor compita peruolitat.
 Herodi quem tum ſceptri fortuna ſuperbum
 Fecerat, exangues incubere metus.
 Incertuſq; animi partem ſe verſat in omnem,
 Anxiſeris curis turbida mens coquitur.
 Ecce autem Hoi introgreſſi moenia Rêges,
 Aduentus cauſam, conſiliumque docent.
 Scilicet hunc Regem veneratum occurimus, aiunt:
 Nuper in hac conſtat quem regione ſatum.
 Huc veſtras rutilum duxit noſ ſyduſ ad oras,
 En etiam præſto munera cuique ſua.
 Talia promebant. Herodis nuntius aures
 Vulnerat, & gelidus percipit oſſa tremor:
 Cor micat, & toto refugit de corpore ſanguis:
 Horreſcunt artus erigiturque coma.
 In caſum trepidas, o importune Tyrannè,
 Pernicies regnis nulla parata tuis.
 Diuitijs, ſceptroque times, opibuſque caduciſ:
 Excute tam pauidos ſæue Tyrannè metus.
 Qui modo progenitus, non is mortalia curat,
 Quando illi potius calica ſceptra patent:
 Præcipit indigenas cogi intra moenia vates.
 Scitari, & multis quærere multa iubet:
 Naſcentis pueri tempus patriamque locumque,
 Semper vt infelix æſtuet ambitio:
 Illi autem edoſti patrum reſponſa priorum,
 Vicinæ memorant nomina Bethlemiæ.
 Vnde ortus ſe olim magnus ſuper æthera vindex
 Tollat, Idumaum qui regat imperium
 Tum mage Rex animum crudeli exſuſcitât ira,

Et dirum

Et dirum in diro pectore vulnus alit.
 Seu vigilat, placidus claudit seu lumina somnus;
 Seu fruitur dapibus, seu bibit ille merum,
 Principis ante oculos geniti circum errat imago,
 Hunc se præsentem conspiciere vsque putat,
 Hortantem classes equitum, peditumque maniplos;
 Iactantem piceas in sua tecta faces,
 Alterum & alterius iugulantem in sanguine ciues;
 Coniugis, & Nati funera moesta sui.
 Tandem Arabum Reges dictis aggressus amicis,
 Callidus, in speciem relligiosa rogat.
 Regis vbi inuenient primum cunabula nati,
 Hæc inuenta sibi significare velint.
 Et nos huic Regi grauiâ, inquit, dona feramus:
 Clarior hic nostro fiet honore puer.
 Iamq; iter inceptum properant, & amabile sydus
 Amissum illustri lampade vt antè præit.
 Inde supra tectum, supraq; mapalia sistens,
 Lucidulis radijs saxa lar emq; ferit.
 Aspectant humilemque casam, angustosq; penates.
 In diuersa animos cura repente trahit.
 Ergone quæsitæ sunt hæc cunabula Regis?
 Hic Reges habitant? hic stabulantur oues.
 Ne dubitate Magi, sed fixum credite, paruo
 Sub lare Rex magnus, ne dubitate, latet.
 Descendunt ab equis, mentem capit ardor eundi,
 Acclinati omnes limina sancta petunt.
 Pro quantum se hominum diuumq; æterna potestas
 Deicit, vt tandem surgere curet homo:
 Qui cælum & terras, qui condidit æquora ponti,
 Omnibus ignotus, & sine honore manet.
 Si Rex est puer hic, vbi celsis aula columnis
 Sunt vbi regali sceptrâ gerenda manu:

Et solium Scythicis fabrefactum rite smaragdis,
Barbaricæ vestes, fidereusque nitor:
Nulla hic splendidulis parent diademata gemmis,
Sed neq; berylli, sed neque sardoniches.
Non Pariusque lapis, non Assyriiq; tapetes,
Oh, nec Achæmetio spirat odore domus.
Solum aderat senior tenera cum Virgine Ioseph,
Hoc erat inque specu tertius ipse Deus.
Tres aderant homines, & cum bonæ tardus asellus,
Siccine iam populi tu satis esse putas?
Nil refert famulosue illic, dominosue requiras:
Qui iussus paragunt, hi quoque iussa serunt.
Forte senex minuit præacuta ligna securi,
Instaurat tepidos straminibusque focos.
Atque senili anima siccato in cortice flammæ
Irritat, modicos & domat igne cibos.
Quas etiam patulis herbas collegerat agris
Sedulus in partes diuidit exiguas.
Verum ubi iam Reges ingressos ordine vidit,
Contemnit, sensus vix potis ille sui.
Aspicit eximios, auroque ostroque decoros,
Vultibus, & blando promicat ore nitor.
Attonitus rerum pensat miracula, multa
Admirans, voci parcere vixque potest.
Inde genu nixi, ac demisso lumine Paruum
Supplicibus votis muneribusque colunt:
Recludunt arcas, promuntque insignia dona,
Aurum, thus, myrrham, Regi, homini, atque Deo:
Interea ante fores famulorum turba moratur,
Ad reditum follers quæque paranda parans.
Stat sonipes atque ora lupis spumantibus albens,
Hinc atque inde ferox colla comata iacit.
Hi puero referunt puro de pectore laudes,

Presentemq;

Præsentemque trium vox canit vna Deum;

Effecta Sacre Synaxeos.

Elegia 6.

Quæritis hæc quosnam progignât pabula fructus?

Discite, diuinum est quod cibus iste facit.

Me breue deficiat conantem dicere tempus,

Sed facili rerum carmine summa sequar.

Qui me, Christus ait, casto libauerit ore,

Huic ego iunctus ero, iunctus & ille mihi.

Fit velut vna caro, velut vnus denique sanguis;

Ac prope cælicolis æquiparatur homo.

Hæc vitam nimirum animis alimenta reducunt:

Ferre vllam mortem tam bona vita nequit.

Excita mens vigilat lethalem exosa soporem,

Perditaque instaurat, officiumque facit.

Hic etiam pastus leuiora piacula tollit,

Pectoris & noxas viuus vt ignis edit.

Cor quoque pacificum, & tranquilla silentia præstat,

Edomat affectus, edomitosque fugat.

Curarum mulcet fluctus, atque increpat Euros,

Componens tumido murmura rauca mari.

Ah quoties totis regnat Venus improba membris!

Idalius quoties occupat ossa calor:

Grandia quærantur ratæ spectacula formæ,

Pelliciunt oculi, pelliciuntque comæ.

Flammigeras quoties mentem laxamus in iras,

Terribilique truces prominus ore minas?

Atque alias tristis vastat præcordia Liuor,

Alterius grauius prosperitate dolens.

Interdum scelerata fames nos corripit auri,

Plenaque quem colimus possidet arca Deum;

Sæpe subit nostrum tumefacta superbia pectus,

Vt se iam numen quilibet esse putet.

Et sunt

Et sunt qui dapibus soliti distendere corpus
Exoptant fieri se Palamedis aues.
Hinc tam multigenæ veniunt medicamina pesti,
Hinc medicinam, hinc hinc flagitet ager opem;
Assiduum ancipiti gerimus certamine bellum.
A fronte, a tergo lethifer hostis adest.
Exutos castris dare, nos vult cogere, terga,
Funditus aut sæuo perdere Marte cupit.
Hic cibus est vallum, hæc sunt propugnacula nostræ,
His epulis alitus nulla pericla timet.
Hostica tela volent insano densius imbre,
Si libet, in me vnum millia dena ruant,
Certa mihi pulchram spondet victoria laudem;
Athletæ arma suo suppeditante Deo.
Delector stolidas risu mactare catervas,
Me contra imbellis cum furor arma mouet.
Vincimus, & reduces spolijs latamur onusti,
Cum infandus Dæmon fractus acerba gemit,
Oderunt malè vel minimas consciscere culpas,
Quos toties proprio corpore Christus alit.
Intrepidi prorsus se accingere fortibus ausis,
Pectora tot monstris obuia ferre solent.
Extremum est illis torpens ignauia crimen,
Fortia magnanimi cerda leonis habent.
Conuiuasque suos semper plus ardet amando
Christus, & est domus largior usque suis.
Hinc omnis placido florescit germine virtus,
Recreat illa homines, recreat illa Deum.
Quam bellè in duris crescit patientia rebus
Crescit & in maius candida virginitas.
Mite gerunt pectus, nihil est mansuetius illis,
Semper & eximius corda perurit amor.
Semper & expetitur votis ardentibus æther.

Vita hæc

Vita hæc quam viuunt est odiosa nimis
 O cur nos umbras fatui sectamur inanem?
 In medijs epulis cur morimurque fame?
 Aduocat en Christus, lautis conuiuia mensis
 Instruit, egregias apparat ipse dapes.
 Nos tamen immemores, lapidum nos dura propago
 Nescio quas mensas, quos petimusque cibos.
 Vnica si forte vrbs caelestem hanc venderet escam,
 Mortales omnes quo studio hanc peterent?
 Dent nummos tenues, dent plura talenta beati:
 Felix mercator quilibet esse volet.
 Ecce tibi innumera possunt numerariæ vrbes,
 Per quas hæc ultro mensa parata tibi est.
 O sapor, o dulcedo, bonis o chara voluptas,
 Potus hic vt suauis, suauis vt iste cibus:
 O panis toties multis a millibus esus,
 O nimium distans panis ab interitu,
 Quem chorus angelicus, totus quem mundus adorat,
 Quem esuriunt Reges quem esuriunt populi.
 Me refice immeritum, quia te modo concupit vnum
 Mens mea, tu solus me saturare potes.
 Quem quoties capio, discedo a sensibus istis,
 Quæq; ab amore venit, me replet ebrietas.
 Te totum mihi des o mellitissime panis,
 Te mihi da totum ter venerande cruor.
 Latitia emorior quando hæc mihi pabula carpo:
 Quando his abstineo, mæstitia emorior.

Quid in templo cogitandum.

Elegia 6.

V Os quicumque gradus ad religiosa feretis
 Limina, versiculi pauca monere volunt.
 Terrenas humilesque foris secludite curas,
 Nempe loco in sacro voluere sacra decet.

E e 3

Argentum.

Argentum valeat, dandusque ad scœnora nummus,

Ne Bacchum, lautas ne meditare dapes.

Officio a serui fungantur quærere differ,

Neu dubita ancillæ num data pensa trahant:

Quid faciant nati, cuius illa negotia mandes,

Craftina quidue noui sit paritura dies.

Quam longos æuum sis extensurus in annos,

Quomodo turba tibi dicere possit, hic est.

Parcite futilibus mentes intendere nugis,

Ac bene morigeri vocibus esse meis.

Versemus scelerum formas, & nomina mille,

Iussa quibus nobis sunt violata Dei.

Debita queis merces arsuræ in sæcula flammæ,

Si veniam trepidis non daret ille reis.

Dein meminisse iuuat quantum benefecerit idem,

Quam nos ingratos senserit vsque tamen.

Succurrant itidem tormenta & vulnera I E S V,

Proque salute hominum mors tolerata crucis.

O bonitas, cui non rumpantur viscera, cum sic

Pro seruis Dominus, progrege Pastor obit:

Ergo inquiramus qualem reddamus amorem,

Huic, animam nobis qui dedit ipse suam.

Tempora tractemus defecturæ vltima vita,

Cum capient tumulos funera quæque suos.

Denique venturum manifesto in lumine quondam,

Qui cunctos æquo iudicet arbitrio.

Qui vocet ad pœnam fontes, ad gaudia iustos,

Gaudia quæ nunquam finiat vlla dies.

Ex, Ludouici Crucij è Societate Iesu,

Explicatione in Ps. 16.

Conserua me Domine, quoniam, &c.

I N columen seruet tua me custodia, quando

Alme parens,

Alme Parens, animo spes ades vna meo.
 Vnum te soleo sanctum mihi dicere numen:
 Et mea contestor non opus esse tibi.
 In sanctos ideo votis feror omnibus illos,
 Quos non poenituit forte vocasse tuos.
 O genus ingratum, gens o obnoxia pœnis,
 Fingere de cælis rupibus ausa Deos.
 Non ego pollutis horum me altaribus addam,
 Accendunt vitula quando tepente rogos.
 Non inuenta loquar, Dijs nomina talibus vnquam,
 Nec facient dictis, fœderibusque fidem.
 Rite colam Dominum nostræ patrimonio fortis,
 Qui socium pateræ me facit esse suæ.
 Rem mihi componet, populumque tuebitur idem,
 Cui vertenda dedit fertilis arua soli.
 O sors, o regio cultis vherrima fundis,
 Prouentu agricolas quam beat vna suos.
 Te dicam Genitor, video quo vera magistro;
 Quo perago noctem, quo monitore diem,
 Namque soles dextrum semper mihi numen adesse,
 Res ferat impulsas ne qua ruina meas.
 Gaudia quam recreant hoc exultantia pectus,
 Linguaque per laudes quam cupit ire tuas.
 Spero equidem stygijs animam nec sedibus addes,
 In cineres verti nec mea membra fines.
 Immo viam pandes, qua rursus in æthera surgam,
 Inque meos fundes gaudia mille sinus.
 Et manibus sparges ingentia munera plenis,
 Temporis æternas præteritura moras.

PSALM. 41.

Quemadmodum desiderat cervus, &c.

Sicut agens animam cervus desiderat annes,
 Sic tua Rex hominum cor sitit ora meum.

Ec 4

Te sine

Te litio viuum, Deus o fortissime, numen:
Sunt tua quando oculis templa videnda meis:
Pro lautis habui lacrymarum pocula mensis,
Sole ferente diem, nocte fugante diem.
Talibus insultans dum sæpius increpat hostis,
Dic vbi, quæue tuum detinet ora Deum?
Hæc memorans animæ laxabam fræna dolenti.
At desiderijs sic vacat illa suis.
Scilicet arcani quando o tentoria templi.
Ingrediar Domini limina quando mei:
Quæ mecum populus choreis hilaratus adibat,
Et quali trepidat gens epulata sono.
Cur anime o tristes versas exercite curas:
Cur mihi solliciti causa timoris ades:
Imple vela Deo, patriæ nam redditus, illi
Victor adhuc laudes, & tua vota feram,
His licet absentem tristis solabor amorem,
Dum memor exilij tempora longa tero.
Jordanis scopulos dum vasti inglorius erro:
Dum sequor Hermonium, dorïa minora, iugum.
Vna ruens alium tempestas attulit imbrem,
Ceu polus effusus cum fluit asper aquis.
Me super è cœlo multi cecidere timores,
Aeris irati detonuere minæ.
Hæc Pater Eoo sed nubila Sole fugasti:
Et mea te cecinit nocte manente lyra.
Exul, inops, supplex nunc dicam in rebus egenis.
Præsidium vitæ dulce, salusque meæ:
Cur tam longa mei toleras obliuiæ quare
Ire laborantem tot patiëre malis:
Dum ferit his animum, velut ossa reuelleret hostis,
Et per ludibrium talia sæpe rogat.
Heus age si profugus cœlesti a numine pendes.

Dic vbi,

Dic vbi, quæue tuum detinet ora Deum?
 Cur anime o tristes versas exerci te curas?
 Cur mihi solliciti causa timoris ades?
 Imple vela Deo, Patriæ nam redditus, illi
 Victor adhuc laudes, & tua vota feram.

Pf. 46. Deus noster refugium & virtus.

A Ra mihi, virtusque, meæ Deus anchora vitæ,
 Vndique terribiles quam petiere minæ:
 Per te nil metuo, quamuis exterrita montes
 In medium videat terra volare fretum.
 Insonuere noti, fremuerunt æquora ponti,
 Culmina montanis exiluire iugis.
 Oppida terrificos timuere hos cætera motus,
 Non timuere tamen pergama sacra Deo.
 Pergama latitiæ quæ præterlabitur amnis,
 Numine sic aras nobilitante suas.
 Excubat in medio Deus, hinc timor effugit omnis:
 Ante fugat Regum quam metuantur opes.
 In nos finitimas acuat Discordia gentes,
 Regna fremant, Domino regna loquente cadent.
 Qui regit aratas acies, & prælia nutu,
 Isacidum noster Dux tegit ille domum.
 Confluite, æterni miracula cernite Regis,
 Sub quocumque vagi viuitis axe poli.
 Tristis inhumanas belli compescuit iras,
 Solis ad extremam cuncta videntis humum.
 Lethiferos arcus, & tela nocentia franget,
 Scuta pij flammis vret ahena rogi.
 Terrigenæ his signis, atque hæc exempla secuti,
 Cernite, numen ait, meque vocate Deum.
 Magnus ero domitis princeps in gentibus olim,
 Et quem nunc refugit, tunc pia terra colet,

Et s

Qui regit.

Qui regit aratas acies, & praelia nutu,
 Ilacidum noster dux regit ille domum:

DE CENTONE.

Cento quid sit docet Ausonius bis verbis. Varijs de locis, sensibusque diuersis quaedam carminis structura solidatur in vnum versum, vt coeant, aut cæsi duo, aut vnus, & sequens cum medio; nam duos iunctim collocare ineptum est. Oportet autem vt pari modo sensus diuersi congruant, & adoptiua quæ sunt, cognata videantur, aliena ne inter luceant, accersita ne vim redarguant.

Quo in genere ita mirabilis fuit Iulij Capilupus, vt facilè omnium expectationē vicerit, ac superarit. Nam cū plerunque de rebus ab antiquorum ætate remotissimis agat, eas tamen ita Virgilij carminibus tractat, atque complectitur, vt ne ipsum quidem Poetam supra potuisse existimem. Nam & in dispositione sententiarum, & ordine, & in coniungendis, ac quasi conglutinandis, versibus, qui in Virgilij libris maximo intervallo inter se disiuncti sunt, illud est omnium iudicio consecutus, vt perpetuum potius, & continens scriptum, quàm vndique collectum, & cōportatū videatur; in quo viri illius memoriam, & acre iudicium soleo sæpe admirari, qui res tam dispersas in vnum locum

cogat, eas

*rogat, easque ita colloct, vt media primis, extre-
mis prima respondeant. Vocabula, vt Fatum, For-
tuna, Dij, Iupiter, Mars, & huiusmodi alia,
cūm constet primū fuisse Autoris ethnici,, &
à nobis accipi per Allegoriam aliter atq; ipsa so-
nant, reprehendi non debent. Quanquam vitio tri-
buendū non est, si mutetur in receptas ab Ecclesia
voces. Sicut tempora, modos, personas, numeros,
& casus, pro vt res postulat, mutare licet.*

Cento Iulij Capilupi ex Virgilio

Ad Beatissimam M A R I A M

Virginem.

Salve sancta Parens, magnū & memorabile Aen 4. & 5.
nomen,

Nata Paris summi, atque eadem gratissima Aen. 1. & 10.
coniux;

Virginis os, habitumque gerens, latissima Ma. Aen. 1. & 9.
trum.

Quæ nūc ætherios inter Dea cādida nimbos, Aen. 3. & 10.

Solis inardescis radijs, longeque resulges, Aen 3.

Sub pedibusq; vides nubes, & sydera Olympi: Ec. 3. & 5.

Gui pater intacta pro Virginitate sacrauit Aen. 1. & 12.

Ingentem cælo Rex ætheris altus honorem, Ge. 2. AB. 12.

Victus amore tui, tantum decus enitet ore: Aen. 4. & 12.

Te super ætherias errare licentius auras Aen. 7.

Permisit, calique libens in parte locauit. Aen. 1. & 12.

O quam te memorem Virgo Maria, omnia cælo Aen 1. & 5.

Ponat habere tibi diuum Pater atque homi- Aen. 1. & 12.
num Rex.

Tu decus omne tuis, postquam se condidit Ecl. 4. Ae. 2.
alueo, Haud igno-

- Aen. 2. & 9. Haud ignota loquor, Deus aethere missus ab
alto.
- Aen. 1. & 10. Impleuitque finum, claraque in luce refulsit
- Aen. 4. & 7. Aduentum, auxiliumque Dei (miserabile dictu)
- Geor. 1. & 4. Nequicquam feros Lucinae experta labores,
- Aen. 7. G. 4. Sacra per integram soluuntur viscere pellem
- Aen. 5. & 6. Lata Dei partu, venit de corpore virtus
- Aen. 2. & 10. Omnipotens, subiit cari genitoris imago:
- Aen. 3. Hæc quondam cæli magnū ventura sub axem
- Georg. 1. Iampridem nobis cecinerunt omnia Vates.
- Aen. 6. O Virgo, cui tanta Deo, permissa potestas,
- Eclo. 2. Huc ades, & votis iam nunc assuesce vocari,
- Aen. 1. & 8. Ad te confugio miserantem incommoda nostra,
- Aen. 1. & 6. Huc geminas nūc flecte acies, mentemq; benignā
- Aen. 2. & 9. Alma parens, præsens nostro succurre labori.
- Aen. 6. G. 3. Adspice vt insignis caput crudescere morbus,
- Aen. 1. Ge. 3. Nec dum etiam manare cruor cessauit, & altè
- Aen. 3. Ge. 1. Huic capiti insultans, lentus non deficit humor
- Aen. 2. Ge. 3. Ex illo fluere, ac morbo, illubieque peresa
- Geor. 4. AE. 7. Protinus inq; sinu præcordia ad intima subdit,
- Aen. 9. & 10. Visceribus super accumbens iam pectore toto
- Aen. 1. & 3. Hæret, & interdum macie confecta suprema
- Aen. 3. & 5. Membra quatit, frigentque effactæ in corpore vires,
- Aen. 3. & 12. Quid labor aut benefacta iuuant? vsusque mendicis
- Ae. 10. & 12. Nil validæ iuuere manus, nihil auctor Apollo
- Aen. 7. & 11. Profuit, aut Maris quasitæ in montibus herbæ
- Aen. 12. G. 3. Non hac humanis opibus, cessere magistri:
- Aen. 11. At tu, oro, solare inopem, & succurre relicto,
- Aen. 1. & 7. Hoc mihi da proprium, Virgo, sperare salutem,
- Aen. 3. & 12. Tu requies omnis curæ, casusque leuamen,
- Aen. 3. Ge. 3. Solamenque mali, culpam compesce, priusquā
Dira per

Dira per incautum serpant contagia pectus,	Aen. 1.
Namq; fatebor enim tanto me crimine dignū,	Ecl. 1. AE. 10.
Hortator scelcrū, sensus animumque labentem	Aen. 4. & 6.
Impulit agnosco veteris vestigia fraudis:	Eclog. 4.
Hinc mihi prima mali labes præcepta, secuto	Aen. 2. G. 4.
Matris Acidaliæ, tales expendere pœnas	Aen. 1. & 10.
Non aliam ob culpam voluit Rex magnus	Geor. 1. AE. 2.
Olympi.	
Quare vt te supplex peterem tua limina adiui	Geor. 2. AE. 6.
LAVRETI, fama totū vulgata per orbem:	Aen. 1. & 12.
Tectum Augustum, ingens, centum sublime	Aen. 7.
columnis	
Seruati ex vndis vbi figere dona frequentant	Aen. 6. & 12.
Matres, atque viri, & votas suspendere vestes,	Ibidem.
Submissi petimus terram, nos munera templis	Aen. 4.
Quippe tuis ferimus, meritosque nouamus ho-	Aen. 8.
nores:	
Namque sub ingenti lustro dum singula templo	Aen. 1.
Vidi oculos ante ipse meos sollempnia vota	Aen. 12. E. 5.
Tantium impenlis operum miracula rerum,	Aen. 11. G. 4.
Atque humiles habitare casas, paruosque pe-	Eclog. 2.
nates	
Vna omnes tecum meritis pro talibus annos	Aen. 1. & 5.
Hic illum vidi caeli cui fidera parent,	Ec. 1. AE. 10.
Cortē equidem audieram (vulgatur fama per	Ecl. 9. AE. 12.
vrbes)	
Agminis aligeri focijs, sacraque caterua,	Aen. 11. & 12.
Aera per vacuum ferri tectumque laremque,	Geor. 3.
Montibus in nostris alio sub sole iacentem,	Ecl. 5. Ge. 3.
Matre Dea monstrante viam (mirabile dictū)	Aen. 1. & 2.
Littus ad Ausonium conuexo in tramite syluæ	Aen. 1. & 11.
Delegere locum, & posuere in vertice montis:	Aen. 8. & 10.
O felix vna ante alias pulcherrima proles	Aen. 3. & 6.

- Aen. 3. & 8. Cælicolum Regi, tantarum in munera laudum
 Ecl. 6. & 8. Nunc ego namq; tibi, terque hæc altaria circū
 Aen. II. E. 8. Perfoluam grates: numero Deus impare gaudet,
 Aen. 2. & 12. Sin. absumpta salus, & vis inimica propinquat
 Aen. 10. Te precor hanc animam serues Natoq; Patriq;
 Aen. 9. O genitrix, meriti tanti non immemor vnquā,
 Aen. 4. & 6. Errantem doceas iter, & sacra ostia pandas,
 Aen. 6. Ire ad conspectum cari genitoris, & ora
 Aen. 8. Contingat, patiar quemuis durare laborem:
 Aen. 6. Ge. 1. Da dextram misero, & tecum me tolle per
 auras,
 Aen. 6. Sedibus vt saltem placidis in morte quiescam;
 Aen. 5. & 6. Quod superest, oro, dubijs ne desice rebus,
 Aen. 3. & 12. Sola in te suprema salus, miserere tuorum:
 Aen. 6. Noctes atque dies facilis descensus Auerni,
 Aen. 4. Tu modo posce Deum veniam, sacrisque li-
 tatis
 Aen. 8. Indulge, fer ritè preces, iramque, minasque
 Aen. 5. Supplicibus supera votis, miserere precantis,
 Aen. 4. Ne Pater Omnipotens adigat nos fulmine ad
 vmbas
 Aen. 6. Pallentes vmbas Erebi, stygiamque paludem;
 Aen. 5. Ecl. 10. Cum freta, cū terras omnes, cœlumq; profundū,
 Aen. 1. G. 1. Et genus humanum, crepitantibus vrere flāmis
 Ge. 1. AE. 1. Ipse Pater statuit, seruans sub pectore vulnus
 Ge. 2. AE. 3. Aeternum; sceleris tanta est iniuria nostri;
 Aen. 6. Discite iusticiam moniti, & non temnere
 Diuos;
 Aen. 10. Stat sua cuique dies, breue & irreparabile,
 tempus
 Aen. 1. Omnibus est, veniet lustris labentibus ætas,
 Ge. 1. Cum domus & proles subito defecerit omnis
 Aen. 2. Venit summa dies, & ineluctabile tempus,;

Exitium magnum, atque metū mortalibus agris: Ae, 10, & 12,
 Cum caput obscura nitidum ferrugine texit, Geor, 1,
 Sol tibi signa dabit; Solem portenta sequentur, Ge, 1, AE, 11,
 Et Lunam in nimbo nox intempesta tenebit; Aen, 3,
 Horresco referens, nigrescent omnia circum; Aen, 2, & 11,
 Incipiet magno misceri murmure cælum, Aen, 4, & 10,
 Et venti vastos voluent ad littora fluctus, Aen, 1, & 12,
 Miscent se maria, & nigrae attollentur arena; Aen, 9,
 Sub pedibus mugire solum, tonitruq; tremiscent Aen, 5, & 6,
 Ardua terrarum, & campi, ripæque, lacusque, Aen, 12,
 Ingentem vocem latè nemora alta remittent; Ge, 2, AE, 12,
 Multaque præterea variarum monstra ferarum, Aen, 7,
 Terribili aspectu formæ sub nocte per umbrâ, Aen, 6,
 Incedent; magnisq; urbem terroribus implent, Ge, 4, AE, 11,
 Tum variae illudent species; crudelis ubique Ge, 4, AE, 2,
 Luctus, ubiq; pauor, & plurima bella per orbem, Geor, 1,
 Quis cladem illius noctis? quis funera fando Aen, 2,
 Explicet? & simulachra modis pallentia miris? Geor, 1,
 Inde ubi clara dabit sonitū tubæ, protinus omnes Aen, 5, & 2,
 Adspicies animas imis exire sepulchris; Aen, 6, Ec, 8,
 Hinc exaudiri gemitus; mihi frigidibus horrores Aen, 3, & 7,
 Membra quatit, gelidusq; coit formidine sanguis,
 Hæc animus meminisse horret, luctusq; refugit, Geo, 2, AE, 2,
 Attractaq; horrore comæ, & vox faucibus hæsit. Aen, 4,

De Poesi quidem lyrica ad res sacras assumuntur præsertim Asclepiadei, Glyconici, Sapphici, Dimetri Iambici, & Anacreonteï. Ut in bymnis apparet Ecclesiasticis. Quorum etiam nonnulli absq; ulla sunt metri ratione. Sed aut syllabarum numero compare, aut assonantia quadam similiterq; desinentia,

*desinentia, aures demulcent, & animos excitant.
 Fuere de recentioribus qui antiquorum imitantes
 pietatem, mirabilem ei elegantiam
 adiunxerint.*

In sanctam Saluatoris nostri Iesu

Natiuitatem.

Prosperi O iam terrigenis aurea sæcula.
 Martinengi Aurum nam rutilans rorat ab Aethere:
 Theotoc: Nec prisca hæc Danaes fabula mentiens
 Mutati in pretium Iouis.

 Nostrum nos redimens fit pretium Deus;
 Auri quod pretio fit pretiosius.
 Arcellamque replens Virginis integræ
 Hic veras dat opes inops.

O partus miseris certa salutaris,
 Quo Rex terrigenis fœdera spondeat:
 Et partas pretio sanguinis exules
 In Cæli reuehat domos.

Sed quæ vox referat dulcia gaudia,
 Quæ sentit pariens conscia Numinis;
 Cum lux Sydereis clarior ignibus
 Antri fulsit in abdito.

O felix nimium parua domuncula;
 Non frustra superis peruia ciuibus,
 Quamuis parua, Poli æquanda penatibus
 Magni regia Principis.

Quo cæli resonant carmine compita,
 Cum demissa Polo turba sonorius
 Hic præana canit, carmina proferens)
 Sacro debita partui:

O Regina poli sola puerpera;

Ac Virgo

Ac Virgo in supero prima palatio,
Non hic dona neges ferre clientibus,
Nostri tu decus optimum.

At tu progenies Virginis inclitæ,
Sic nos nunc veniæ munere præpara,
Ut tandem emeritos nos tua fulgidis
Cingat gloria laureis.

De Assumpta in cælum Virgine

Maria.

Regnator Superum quo nitidam die
Matrem fidereis arcibus intulit,
Et supra Angelicos conspicuam choros
Stellanti statuit throno:

Marci Ant:
Muret. Hym
Sacr.

Quæ cælo fuerint iubila, qui sonus,
Quæ sanctis animis gaudia, non modo
Humanis nequeat vocibus exprimi,
Sed nec pectore concipi.

Illæ est arca noui conscia fœderis.
Concluscís, Domini deliciæ, hortulus,
Rastro intactus ager fidere pulchrior
Et sponsa & genitrix Dei.

Felix quisquis eam suppliciter colit,
Rebusque in dubijs sedulus inuocat.
Numquam, hoc qui statuit præsidium sibi,
Spe lusus doluit sua.

Simplex ætherei numinis vnitas,
Quæ distincta eadem est, veraque Trinitas
Æternis Vigeat semper honoribus,
Et terra simul, & polo.

De Diuo Laurentio Martyre.

Laurenti canimus nobile prælium,
Qui cum visceribus flammam aleret suis,

Eiusdem

Ff

Et crate

CHRISTIANA.

Et cratem roseo sanguine spargeret,
 Subiectis ruber ignibus,
 Constanter Domini perstitit in fide.
 Ambustumque latus carnifici exhibens,
 En istam rabiem quo magis expleas,
 Hoc iam coctum, ait, est: vora.
 Tanto corporeis ignibus acrius
 Christi ardebat amor pectore in intimo,
 Sic mens tota Dei feruida spiritu
 Sensum corporis hauserat.
 Nunc nobis solito more rogandus est,
 Iratum vt merito conciliet Deum,
 Et quos mirifici roboris instruit
 Exemplo, precibus inuuet.

Ad Triumpbalem Christi D. Crucem.

Iacobi Pon-
 tani Societ.
 Iesu. Florid.
 Lib. 3.

Filias inter generosiores
 Ipsa Sylvarum magis eminebas,
 Apta, quæ ferres pretium redempti
 Nobile mundi.
 Ara tu verè potis es vocari,
 Quam, mori gaudens, decorauit Agnus
 Sola tu pacem profugis dedisti,
 Sola salutem.
 Te crucem laudent, tibi suauè cantent,
 Frontibus gestent, & vbique pingant,
 Qui tuo, æterna nece liberati,
 Munere viuunt.

Amor & cultus Mariæ.

Eiusd.
 Lib. 3.

Ille ter felix pote nuncupari,
 Qui tuam Virgo, o bona Virgo, prolem
 Corde sincero colit, & flagranti
 Ambit amore.

Alle mī

Ille mi felix etiam videtur,
 Qui tibi tradit sua cuncta, teque
 Corde sincero colit, & flagranti
 Ambit amore.

Tu meum pectus semel occupasti,
 Me tui viuax edit ecce flamma.
 Te colam donec mihi vita quondam
 Liquerit artus.

Sive lux summos tenet orta montes,
 Sive nox fusco parat ire curru,
 Te voco semper sociam laborum
 Rite meorum.

O meum lumen, decus, aduocata,
 O & adiutrix operum fidelis,
 O meum, Mater, columen, meorum,
 Gloria rerum.

Anima Deum laudantis.

Quandiu Solis radium tuebor,
 Mique decretos agitato menses,
 Fata me donec patientur isto
 Aethere vesci,

Semper auctorem venerata mundi
 Debitum impendam studiosa cultum
 Semita incedam Dominique semper
 Pectore lato.

Hunc pia semper memorabo lingua,
 (Aequius nemo memoratur illo)
 Absque diuina mihi nulla laude
 Effluet hora:

Mi Dens, carmen, meus est futurus
 Voce laudabo, penetralibusque
 Cordis, illius reputabo mecum
 Plurima dona.

CHRISTIANA!

O quibus me non meritis honestans
 Partibus multis simul ante multos
 Extulit: quamnam Deus hufce donis
 Dona rependam!

Ex menfa celeſti Fortitudo & Victoria.

Eiuſd.

S Vrgo celeſti dape recreata,
 Surgo diuinis onerata donis,

Surgo ſublimi generoſitate

Maſta animiſque.

Iam licet nullum timuiſſe bellum.

Aere florentes cuneos fugabo:

Iple nam Sponſus dedit eſſe deſtam

Vincere pugna.

Hoſtibus qui non oculo hauriuntur

Certo, me cæcis operire telis

Per dies inſtant ſimul & tenebras:

Sed ſine damno.

Cingimur contra, ſimilique Marte

Frangimus vires temerariorum,

Et ſuis hoſtem viduamus armis

Auſpice Ieſu.

Menſa me Ieſu bene paſcit, illa

Rebus infeſtis mea corda fulcit:

Inde mi nunquam malè præparatum ad

Turbida pectus.

Ad Angelum cuſtodem.

ADſis beate ſpiritus,

Dei miniſter maximi,

Meique cuſtos peruigil:

Adſis beate ſpiritus.

Regnator ille præpotens

Dū ponit orbis machinā,

Cum caterarum mentium

Phalangibus te condidit.

Tibi ſecundum ſe Deus

Tuam in fidem me tradidit

Vni meam cuſtodiam,

Vni ſalutem credidit.

Quid er-

Quid ergo me beatius,
 Quid esse possit dignius,
 Cui se fidelem perpetim
 Præstat supernus Aliger:
 Propulsat hic pericula,
 Metuque soluit anxio.
 Mentem labantem subrigit
 Et sensa cælo dirigit.
 Me dormiente hic excubat
 Arcens nefandos dæmonas,

Seu mane sit, seu vespera,
 Seu clara lux, seu cæca nox
 Seu fausta quando euenerint,
 Seu quod malū me affligerit,
 Nusquam clientem deleat,
 Natura præstantissima.
 Quibus modis sat efferam
 Te præpetum pulcherrime
 Tuumue quibus honoribus
 Numen colendū iudicem

De Amore Iesu, Angelorum,

& Animarum Chori.

C Ur fluxa rerum quaritis,
 Vesana gens mortalium:
 Cur improbis laboribus
 Nil profutura discitis?
 Iesum lubentes quarite:
 Iesum lubentes discite
 vobis sit instar omnium,
 Per quem coherent omnia.

Iesus amor dulcissimus,
 Et omnium castissimus.
 Iesus amor tutissimus,
 Et omnium lætissimus.
 Potus cibusque noster est,
 Quies, Salus securitas,
 Virtus, honor, felicitas,
 Et copiarum copia.

Mors est malis, vita bonis.

H æc esca vitam sufficit,
 Hæc esca lethum parturit:
 Tantum boni, tantum mali
 Eandem habent originem.
 Vita quid est iucundius?
 Quid morte contra tristius?
 Hoc pabulum veruntamen
 Vtrumque sit fumentibus.

Nil ergo eodem dulcius,
 Et nil eodem amarius.
 Sed improbos interficit,
 Probosque vita munerat.
 Qua propter omni crimine
 Piat ad hoc conuiuium
 Vos ferte, pleni sobrijs,
 Sanctisque cogitatibus.

Veneratio Mariæ, super cho-

ros Angelorum exaltata.

O Qualibus præconijs

Cælestium, terrestrium,

Et;

Silentiumque

Silentiumque Principem
 Te magna mater efferam?
 Cunctis es vna celsior,
 Diuinitati proxima.
 Tu Cherubin formosior:
 Tu Seraphim illustrior.
 Tu stella solem proferens,
 Cælestium festiuitas.
 Corona tu pulcherrima,
 In qua facit gemmâ Deus.
 Tu prima suauis canticum

Modularis inter Virgines
 Agnique per vestigia
 Tu dux es incedentium.
 Veram videte Bethsaben,
 Dextra assidentem filio.
 Mater rogat quidquid lubet
 Præstat rogata filius.
 Regina salue præpotens,
 Nostrisque rebus consules
 Tuos ab alto mitius
 Mundi sequestra respice.

Ad B. Virginem recens natam.

A Veliliolum recens,
 Aue punicea o rosa,
 Flos bellissime salue.
 Aue laus generis tui,
 Aue arbuscula fertilis,
 Iessæ virgula salue.

Aue calicolum stupor,
 Aue terricolum iubar,
 Proles regia salue.
 Aue sanctum habit aculum
 Aue olim genetrix Dei,
 Mater maxima salue.

De Infante Iesu, & Matre Virgine.

A Rides tibi paruulus,
 Rides mutua paruulo.
 Blando lumine respicit,
 Tu blandissima respicis.
 O quæ gaudia cernor
 Ad te brachiolis modo
 Extensis tua stringere
 Colla nititur, osculum
 Nunc ori roseum applicat.
 O quæ gaudia cernor
 Nunc manus teneras hians
 Maternum inserit in sinum,
 Utque infantibus euenit,

Suas quærit alumnulas
 O quæ gaudia cernor
 Interim tibi mens salit,
 Et perfusa liquentibus
 Corda lætjjs micant,
 Vix temet capere es potiss.
 O quæ gaudia cernor
 Rores iam modo pectoris
 Offers sedula, iam modo
 Decoras genulas piæ
 Delibas labijs tuis.
 O quæ gaudia cernor
 O quæ gaudia cernor

Ad Dei.

Ad Deiparam Virginem.

Festa matris, Christiani,
 Matris atque Virginis,
 Cerimonia decenti,
 Et sonoris cantibus
 Euge sedulo colamus.
 More auorum scilicet.
 Vita mundi, lumen orbis,
 Lumen immortalium,
 Trinitatis grata sedes,
 Aula sancti spiritus,
 Prima gratiæ repertrix,
 O Maria, diceris.
 Antè quam Deus locaret,
 Orbis istanc machinam,
 Te sibi delegit ipse

Præparans omnibus,
 Et parentem nominauit
 Exitu mirabili.
 Non rigata, non arata
 Terra frugem reddidit.
 Quando virgo non marito
 Germinasti filium.
 Ima summis copulasti,
 Fluxa cum manentibus.
 Gloria & decus sit illi
 Sempiterna in tempora,
 Qui Mariam consecrauit
 Tam nouis honoribus:
 Nempe Patri, Filioque,
 Et sacro Flamini.

Cantiuncula ad somnum Infan-

tulo conciliandum.

Æ Gratum bone mentium, Pelle moras, veni,
 Fessorum bone corporum Veni blandule somne.
 Curator, venias age, Veni o somnicle, o veni,
 Veni blandule somne. Tot preces caue despicias,
 Ad cunabula Principis Quid cunctaris: abit dies,
 Ne contendere differas. Veni blandule somne.
 Festinum moueas pedem Venisti bone somnule,
 Veni blandule somn et. Alis virgineum tuis
 Ipse en languidulus tibi Es complexus alumnulum,
 Ocellis Puer innuit. Somne blandule somne.

De Puero Iesu, Filie Sion.

O Fons puer leporum,
 Amor, salus, venustas,
 O dulcitas nostra,

Festiuitas, honorque,
 O tartur ille noster:
 Te quando contuemur,

FF 4

Mentis silent

Mentis silent tumultus.

Quiesque, gaudiumque

Intus repente constat.

Identidem videre,

Audire identidem te

Iam lacrymis madentem,

Iam risibus fluentem,

Iam quippiam lalantem,

Proh qualis est voluptas?

Proh quale gaudium fert?

TRIVMPHVS MARTYRV M

*In Tēplo D. Stephani Cælij Mōtis expres-
sus, Iulio Ro scio Hortino Autore.*

O qui purpureo sanguine lauream

Effis promeriti, qui super Aethera

Longo, nec trepidi tenditis agmine,

Sacro vulnere faucij.

Vos non compedibus carcer ahenis,

Non Regum gladij, non lapidum fragor,

Non sorbens pelagus. non rabidae feræ

Non vis terruit ignea.

Absterfis lacrimis en modo Caelitum

Immissi choreis gaudia ducitis:

Et toto renitent corpore vulnera,

Ceu lucentia fidera.

Quis nunc Romulidum praelia conferat,

Ruectasque rotas per Capitolium?

Centum cum Ducibus Roma vetus suis

Vestris cedit honoribus.

Victorum merito carmine quem prius,

Aut quem posterius prosequar? obruo?

Ingenti numero, qualis apum thima

Circum loeta volantium.

Quis vitta referat conspicuos senes?

Ardentes iuvenes pro Patria emoris?

Illustres studijs Aonijs Viros?

Quis mille agmina Virginum?

Sic quorum

Sic quorum fuerit vita laboribus
 In terris similis, par manet Aethere
 Virtutis pretium, gloria saeculis
 Duratura perennibus.

AD SANCTISSIMÆ

*Crucis vexillum, sub quo gene-
 rosissimi Christi marty-
 res militarunt.*

Crux victrix veneranda Polo, terraq; marique
 Crux Domini sacro tincta cruore mei.
 Sceptra tibi se se & Regum diademata subdunt,
 Subditur & Cælum, Tartareiue lacus.
 Hoc pia sub signo meruerunt agmina quotquot,
 Fælici calcant sidera cælia pede.
 Hoc fortes bellare viri sub tegmine sueti:
 Fœmineos eadem texit & umbra choros.
 Tu via martyribus, specimenque & causa salutis,
 Tu decus, & nostris vna medela malis.

DE D. STEPHANO, QVI

*primus martyrij, pro Christi
 nomine, coronam retulit.*

Dux pugilum Christi dum mystica sacra tuctur,
 Et referat veterum spemque, fidemque Patrum,
 Diuina quamuis in imagine fulgeat oris,
 Sæuitiam duræ non superat Patriæ,
 Pellitur è coetu medio, lapidumque ruente
 Cogitur immeritam grandine ferre necem:
 Interea innixus genibus, dum panditur Aether,
 Immanem veniam pro feritate rogat.
 Audit vota Deus, precibusque acquiritur illis

Paulus: & hinc pietas, Religioque viget.

IN DD. PETRVM, ACPAV.
lum, qui sub Nerone, Rom. Ecclesiam
sanguine suo fundarunt.

Aspice Romani imperij duo fidera, vt ambos
Vna fides cælo reddit & vna dies.

Ille Crucem renouans imitatur morte magistrum,

Auersus quamuis brachia tendat humos:

Sacratam gladio ceruicem porrigit alter,

Excudit & fontes ter salientis aquæ.

O geminum decus, o columen; quem protulit ætas

Aut similem vobis, aut feret vlla parem?

IN S. VITALEM QUI IN
altissimam foueam iniectus
lapidibus obrutus est.

In foueam venerande senex demitteris altam;

Et super ingenti vi obrueris lapidum:

Sic cæco inferris viuusque, vidensque sepulchro,

Vnde tibi ad vitam morte paratur iter.

Viua fides celso Vitalem adscribit olympos,

Aeternis animis ipse vbi vita Deus.

DE CHRISTIANIS QUI SUB

Nerone in Circo Vaticano, vt Tacitus

refert, ferarum pellibus induti

canibus obijciebantur.

HOs Tygres, Vrsosque putes, rabidosque leones;

Pelle sub externa quos latitare vides.

Ipsæ tam varia fallantur imagine siluæ,

Quid mirum oblatrat si canis, atque premite

Tantum

Tantum ausus patrare Nero? tu perfide, monstrum,
Tu canibus diris dilaniandus eras.

DE D. IOA. APOSTOLO ET

*Euangelista, qui sub Domitiano, in feruē-
tis olei dolium missus, purior, & ve-
getior inde exiuit.*

Sancte senex dum feruenti cruciaris olino,
Fundis & accenso cinctus ab igne preces:
Integer emergis Christi testatus amorem,
Testatus quantum possit in igne fides:
Non moriare licet, flammis, viuasque superstes,
Et vitæ, & mortis præmia vita refert.

IN D. DIONYSIVM AREO.

*pagitam, qui securi percussus suis vlnis
caput abscissum ad duo millia
passuum detullisse proditur.*

Cecropidum sublime decus, Graiæque senatus,
Auulsum in manibus fert caput ipse suum,
Stat tamen, & graditur, placideq; ad culmina tendit,
Qua Regum cineres nobilis urna tegit.
Hinc animus cælo se se intulit, vnde beatus
Quæ docuit, propius, nobiliusque videt.

DE D. IGNATIO, QUI

*Traiano imperante damnatus
ad bestias leonum denti-
bus præfocatus est.*

Accurrit diffusa cohors hinc inde Quiritum,
Et septem resonant plena theatra iugis.

Mitteris

Mitteris in fuluam fortis cum miles arenam,

Vt fias Lybicus nobilis esca feris.

Ipse quidem dum non refugis, sed & appetis ultro

Optata lethi conditione cadis.

At cauea è plena spectat stupefacta, leones

Exanimi linguis lambere, Roma, pedes.

DE EVSTACHIO, ET ALIIS

qui æneo Tauro inclusi subiecto igne crudelissimè cremati sunt.

Ne tam immane nefas alto Sol spectet Olympo

Cedat, & horrendus stet sine luce dies.

Aerati bouis in latebris heu condere quemquam

Supposito infantes vrere & igne viros:

Vt primum obrueret fidei surgentis honorem,

Quid non conata est sæua superstitio:

ADD. FELICITATEM, QUÆ

vna cum septē, quos Christo genuerat filios, martyrio coronata est.

Das vtero septem fortunatissima natos,

Et totidem calo restituis gladio:

Hortaris, præsensque vrges pietatis amore

Aeternum vite morte præire decus.

Tuque cadis septem post vulnera, læta triumpho

Natorum, duplici nomine facta parens.

DE D. POLYCARPO IOAN-

nis Apostoli discipulo, qui, Populo in

Amphiteatro personante, igni

traditus liber euasit.

Phœnicem si quis medio miretur in igne

Emori,

Emori, & extructo se reparare rogo:
 Obstupeat, Polycarpe, auidas tibi parcere flammæ,
 Non auidas sacra te violare face
 Mille nitent tœdæ rutilantque hinc inde fauillis,
 Atque in te Dominum, quem colis ipse, colunt.
 Præmia nunc maiora tibi sed reddit Olympus,
 Ignea qui pedibus subiicit astra tuis

IN D. BLANDINAM, QUÆ
post dira tormēta retibus conclusa tau-
ri cornibus iactata est.

Excita visendi studio Romana iuuentus
 Festinat plenis vndique fusa virjs:
 Emicat è cauea taurus, pastusque furensque
 Roma theatriali consonuit fremitu:
 Stat conclusa plagis Virgo generosa, pudico
 Curua genu, & superos in sua vota vocat.
 Quid petis? Huic decori sunt vulnera, suntq; saluti
 Hostibus effusæ candido ab ore preces.

DE MARTYRIBVS FERIS
obiectis, qui sæuissimè laniati gloriosiss.
triumphum retulerunt.

Aspicio, paueoque simul tot saua ferarum
 Agmina, quæ insontes circumiere cloros.
 Hic nati patrum caris complexibus hærent,
 Continet hic matrem filia casta sinu.
 Dum vorat Vrsa patrem, natum petit aspera Tigris,
 Sæuit & in matris dira læna caput.
 Omnes vna dies pariter laniatque rapitque,
 Distingunt artus ossa relictæ feris.
 In ludos, heu Roma, hominum tot funera vertis,
 Quorum es terrarum sanguine facta caput

DE CALISTO PONT. MAX.

qui, in regione Translyberina ex sublimi loco in puteū deiectus est.

Stat pia Translyberim sedes, vbi Roma Calistum
Aeterno vidit sacra litare Deo.

Hic putens, cæcæque vndæ, queis merfus, & alta
Atria, priscorum stant monumenta Patrum.

Stant & parietibus canacula, nixa vetustis

Claraque Virgineo nomine templa nitent.

Ossa senis, fontemque olei veneratur, & aræ

Romanus supplex flectit vtrumque genu.

Nimirum impietas conata extinguere nomen

Christi, auxit nostræ Relligionis opes:

DE CÆCILIA VIRG. ROM.

*quæ in balneo comburi iussa, cum illæsa
euaſſet, postmodum securi
percussa est.*

Romano eloquio Virgo facunda, calenti

E labro verum prædicat ore Deum:

Est corpus tenerum, sed mens adamantina, Christo;

Auspice seruentes quæ superauit aquas.

Cælestis quanta est diuina potentia dextræ,

Pfallat vt in medio casta puella rogo?

DE D. AGATHA VIRG CLA.

*riſ. cui, post varios, dirosque cruciatus,
mamillæ obtruncatæ sunt.*

Quæ tibi crudeles admorunt vbera Tygres:

Pabula filuestri quæ dedit Vrsa finis:

Florida non ætas, non te inclyta forma decusque,

Non te

Non tenero mouit pectore fixa fides
 Ausus virgineas ferro truncare papillas,
 Materni indignus munere lactis eras.

DE D. APOLLONIA VIRG.
*inuieta, quæ excussis dentibus
 igni addicta est.*

Dentibus excussis Virgo pro laude pudoris
 Dimicat, accensas proflit inque faces.
 Magni animi vicisse hostes, sed gloria maior
 Ille cebras animi vincere posse sui.
 Vtraque palma tua est: & victo ex hoste triumphas,
 Inuietaque nites fronde pudicitiae.

DE D. LAURENTIO DIA-
*cono, qui in crate ferrea ad ignem
 torreri iussus lauream marty-*
rij est consecutus.

Intrepidus medio Laurentius ardet in igne,
 At Decius mentis fluctuat igne magis.
 Ille vrit, tantumque artus, palcitque medullas
 Hic animi irrepens interiora vorat.
 Dicite quæ maior flagret sub pectore flamma,
 Hanc diræ Eumenides, hanc pius afflat amor.

DE CCC. MARTYRIBVS,
*qui in calcis fornacem pro Fide
 coniecti sunt.*

Igneæ stat fornax, flammarumque alta vorago
 Non secus ac rapidas euomit Aethna faces.
 Tercenti huc acti, medios merguntur in ignes:
 Magnanima insontum pectora flamma vorat.

Additur

Additur igni ignis: crescunt alimenta, sed inter
 Sulphureos resonant agmina sancta globos.
 Hostia grata Deo, & superis, verèque holocaustum,
 Corpora quo in cineres, ossaque dura abeunt.

DE MARIO, ET MARTHA

*coniugibus, qui cum filijs suis, suavis.
 martyrium adepti sunt.*

Coniugis ante oculos coniux, nati ante parentum
 Torquentur, rabie, saue Tyranne, tua.
 Hic ligno appensus trahitur sub pondere saxi:
 Hi varia, nullo crimine, morte iacent.
 Scilicet haud præcepta satis violasse Tonantis,
 Fas & naturæ frangere iura putas?

DE D. AGAPITO, QUI PRÆ-

*nestre, annum natus xv. fumo, atq;
 igne pro fide necatus est.*

Non dum prima genas vestibat flore iuuenta,
 Veridicam est iulus cum violare fidem;
 Ille sed audacter renuit, Christumque, fatetur,
 Abnegat & veterum numina falsa deum.
 Stat rogos: appensus pedibus, fumoque tepenti
 Obruitur: manat corporis igne, liquor.
 Aurea casaries flammis crepitantibus ardet,
 Astantum lachrymas ebibit ipse rogos.
 Vis maior teneris, mirandum, regnat in annis,
 Quam vigeat duro pectore sanities.

DE D. AGNETE VIRG. NO-

*bilis. cui, in medio rogo, flam-
 mæ cesserunt.*

Agnes, Romuleas inter pulcherrima, Virgo,

Inter cæ-

*Inter caelestes & numeraanda choros,
 Arctius vt sponſi complexibus hæreat, ignes
 Non metuit rapidos, ſe iacit inque roguſ.
 At flammam hac illac videas diſcedere, tanta
 Viſ Fidei, tantus virginitatis honos.*

DE D. BLASIO, QUI IN

*equuleo ferreis peſtimibus dila-
 niatus illuſtre fidei teſtimo-
 niũ poſteritati reliquit.*

*In fora conſpicio inſoliti tormenta doloris,
 Efferrique noui præmia ſupplicij.
 Peſten adeſt, & mille nocentis acumina ferri,
 Deſcribunt totidem membra cruenta notis.
 Cui roſeus membris color enitet, aurea veſtis
 Calo illum æterno murice tinſta manet.*

IN CHRISTIANOS IUVENES

*qui ſponte pro Religione manus pru-
 nis ardentibus impoſuerunt.*

*Sponte manus iuuenes ambas imponere flammis
 Teſtarique ſacram, proſpicias igne fidem.
 Sed cedunt flammæ, ſacras nec lambere palmas
 Audent, quas Chriſti calicus vrget amor.
 Quid non ille poteſt? ignes ſua pabula linguunt,
 Natura & fidei ſubditur imperio.*

IN D. LUCIAM QUÆ IGNI-

*bus ſuperatis tandem gladio ingulata ob-
 dormiuit in Domino.*

*Candida virginitas niuei in proſcena catus
 Prodit, odoratis fumet acerra focis.*

En, quæ mortales thalamos contempsit, ut astris
Intacto inferret flore pudicitiam.

Restitit illecebris mundi, cœu faxea rupes,
Quam frustra insani verberat vnda freti.
Nec metuit flammæ quamvis cernice, recepto
Ense cadat summo victima grata Deo.
Felix multiplices cui tot peperere coronas
Excepta inuicto pectore supplicia.

DE D. SEBASTIANO, QVI
*ad palum alligatus, atque à militibus
suis sagittis confixus glorioso mar-
tyrio animâ Deo reddidit.*

A Lta Palatino surgunt quæ culmina cœlle
Aurea ubi quondam tecta Neronis erant.
Dux a militibus trunco religatur eisdem,
Quæ sæpe ornatat fronde virente comas:
Expedit hic arcus, promit ferus ille sagittas:
Tela volanti hærent corpore fixa Ducis.
Quem tegere opposito decuisset corpore, in illum
Crudeli torquent spicula dira manu,
At tibi tot stellis pectus præfulgeat aureis,
Vulnera ab infido facta quot hoste tulit.

DE D. CATHARINA QVÆ
*rotis diuinitus confractis, victisque phi-
losophis dato capite ad virginitatis,
ac Martyrij præmiū euolauit.*

Sisteris ante rotas Catharina interrita acutas,
Sisteris & doctos ante puella viros,
Axæ rotæ cedunt fracto, ceduntque magistri,
Et cedunt fidei sceptræ superba tuæ,

At dum

At dum te subdis ferro, pro sanguinis vnda
 Lacteus aspergit fortia colla liquor:
 Quid mirum aligeros corpus vexisse per auras,
 Cui nihil humanæ conditionis obest.

IN QVADRAGINTA MARTYRES, *quorū, cum vnus à fide defecisset, ianitor coronam relictam intuens in frigidum stagnū prosiliuit.*

Dena quater cernis glacie constricta rigenti
 Corpora, quæ fluij lubrica testa secet,
 Hic totidem nitida collucet nocte coronæ,
 Quas chorus insignis texuit Aligerum,
 Effugit impatiens vauis, sociosque relinquit,
 Linqvitur & medio clara corona lacu,
 Accurrit custos, stagno seque inijcit alto,
 Vt cingant crines sarta relictæ suos,
 Insignem numerum, claros augere triumphos
 Cui datur, atque hosti nectere fronde comas.

IN IO. ET PAVLVM F. ROM. *ac Bibianam, qui sub Iuliano coronati sunt.*

Hæc tria quæ spectas pallentia corpora victrix
 Religio illustri composuit tumulo,
 Pro nigris violis, pro funereisque hyacinthis
 Sparsit purpureis lilia mista rosis,
 Addidit exuvias super, inscripsitque sepulchro,
 En quæis dulce fuit pro pietate mori,
 Tu quoque da flores tumulis, cineresque saluta,
 Quos clari exornat laurea martyrij.

DE MARTYRIBVS, QVIBVS *p vere fidei cōfessione man⁹, ac ligua execte sunt.*

CHRISTIANA.

Quas truncare manus ausa est vis seu Tyranni,
 Consecrat ante aras candida Relligio,
 Et quotquot sacro resonabant gutture lingua,
 Accensis rutilant pro pietate focis,
 Cum fari hæc nequeant, nec se se attollere palma,
 Talia sub tacito pectore dicta ferunt.
 Sancte Pater manuum quando est opus omne tuarū,
 Reddimus & linguas, reddimus atque manus.

IN D. VRSVLAM EIVS Q.

*comites quæ pro Christiana religione, ac
 virginittis constantia ab Hunnis
 interfectæ martyres celebrant.*

Tu tandem innumera dux Regina phalangis
 Virginibus claudes carmina nostra tuis,
 Te tenera patrio comitantur ab axe caterua,
 Candida queis roseus contegit ora pudor,
 Fit sonitus spumante salo: dant vela carina;
 Anchora Agrippinum fissitur ante solum,
 Dissipat hic Hunnus turbas furialibus armis,
 Magnanimumque gregem, ceu lupo, ense vorat,
 Fœlix quæ terris ducebas agmina inermis,
 Laurigeros ducis fidera ad alta choros.

DE D. GABINO ROMANO

*ciue è nobilissima Sabellorum gente, qui,
 Turribus, in Sardinia, illustrem
 martyrij palmā reportauit.*

Clare, Sabellorum decus immortale, Gabine,
 Maiori & merito concelebrande lyra,
 Mille tibi cantus, tibi vota, & munera mille
 Reddit Sardoï littus vtrumque maris,

Templa

Templa tuo sacrata sonant sub nomine, & altis
 Turribus accendunt mascula thura focus:
 Omnes Romana celebrant te stripe creatum,
 Et veterum numerant, stemmata longa Patrum,
 Maior at æterna pro Religione profusus
 Sanguis honos, maius mors tibi & ipsa decus,
 Sis felix patriosque lares, clarosque Nepotes
 Aspice, præsidio & Diue, tuere tuo.

*Ex libro de solemnī veneratione, qua sanctorum
 Reliquæ exceptæ sunt Olyssipone, inque Societa-
 tis Iesu Templo collocatæ.*

De velo Sanctissimæ Virginis.

Si mihi das velum, quo contegis ora, patebit
 Semper maternæ sic mihi frontis honos.

A L I V D.

Quæ manus angustæ decus admirabile telæ
 Addidit: o quantum texta decoris habentæ
 Aligeri in terris cœli mirantur amictus,
 Nec satiant longa lumina fixa mora.
 Si quid prædari possent sacra numina, digna
 Præda foret velum nobile cælicolis.

I N D D. P E T R V M, E T P A V L V M.

Marte pares, virtute pares, nece, luce, triumphis,

Quos facit & tumulto maxima Roma pares.

Martem animis adiere pares, vicere Neronem,

Viribus his aptus non minor hostis erat.

Æqua licet virtus illos æquauerit, orbis

Hoc nouit, sed se nescit vterque parem.

Vna dies ambos bello dedit, hæc eadem aufert,

Aethereas possint vt simul ire domos.

Ollis causa necis pietas, subiere secures

Sponte sua, lucrum est pro Pietate mori.

Morte pa-

Morte pares meruere pares super astra triumphos
 Sed facit hos solum gloria summa pares.
 Ite pares meritis & viribus, ite triumphis,
 Dum maior sacro sit Petrus imperio.

IN RELIQUIAS D. IOANNIS BAPTISTAE.

Sacra bipennifera feriuntur colla securi,
 Cognita per sylvas vox sine voce iacet:
 Cerno Thyæsteas imitantia fercula mensas,
 Regia cæde rubent pocula, cæde dapes.
 Porridge rex sæuam monstrosa ad fercula dextram,
 Sacrilegas rubro sanguine tinge manus:
 Non epulis exempta fames, satiare cruore,
 Non satur es Baccho, rex bibe crude necem.
 Cerne oculos sceletis supremo funere testes:
 Cerne ad delicias lumina clausa tuas.

Non tam morte graui clauduntur lumina, quātum
 Horrent luxuriæ grandia monstra tuæ.

Si nunc reliquias, & non fera crimina nosces:
 Protinus ē mensis surget ara tuis.

IN D. VINCENTIUM MARTYREM.

Vicerat ardentis alacer Vincentius ignes,
 Et tormenta feri vix numeranda ducis:
 Dux ferus ingenium transmutat, & alterat arte,
 Spargit odoratas flore recente domos:
 Murice fulchra tori distincta paratur, & auro,
 Membra super, teneras collocat agra rosas.
 Tunc ait ingenti victor Vincentius ore,
 Addecet imbelles mollia ferre nurus:
 Blanda pati forti dura est iniuria, princeps
 Dura magis cupio vulnera, nolo rosas.

AD D. ANNAM SANCTISSIMAE

Virginis Deiparae matrem.

Anna parens fecunda homini, fecunda Tonanti:

O quantum peperit numinis iste sinus:

Ditasti

Ditasti terras, ditasti dines O'lympum:

En iam mundus opes, nec cupit æthra tuas:

Nunc tibi se tellus, nunc se tibi debet Olympus.

Nam sine te celum, terraque pauper erat.

Felix prole parens, felicior Anna nepote,

Non habet hic similem, non habet illa parem:

Quod longævâ paris, sterilique efficta senecta,

Natura in partu nil habet alma tuo.

Anna parens partu matres supereminet omnes,

Quam sua nunc tantum vincere dona valent.

Proh quantum potuit meritis, & pignore ventris,

Debitor est matris cui Deus ipse sua.

AD DIVAM AGNETTAM.

Agna es virgo, lupos sed diro Marte lacessis,

Non feritas agnas hæc decet, imo leas,

Es lea, & agna simul: serpas velut agna pudorem,

Vincis carnificum, ceu lea torua, minas.

Innocuo, velut agna, Dei sociaberis agno,

Vt lea vincentis sponsa leonis eris.

DE D. VRSULA, ET SOCIIS VIR-

ginibus ab Hunnorum exercitu occisis.

Quam bene in Artoaregis Vrsula classe Puellas,

Tâ malè barbaricas trux regis Hunne manus.

Quâ bene virgineis volat agmen in æquore pennis

Tam malè castra parant insidiosa dolos.

Quam bene pãdis iter castæ dux inclyta classi,

Tam malè fulcatas impedit Hunnus aquas.

Quam bene componunt sese Oceanitides vndæ,

Tam malè cæruleas purpurat ensis aquas.

Quam bene virginitas vocat ad spectacula cœlum

Tam malè Hyperboreos concitat ira lupos.

Quam bene nudasti pectus Regina saggitæ,

Tam malè nudatum tela inimica petunt.

Ergo age victricis Regina in morte canamus

Audiat ab Stygijs carmen vt Hunnus aquis.

Quondam mille Saul pallentibus intulit umbris.

Infert undecies, Vrsula, mille polo.

AD D. CORDVLAM VNAM EX

undecim mille Virg. latentem.

Cordula viuus adhuc de tot modo millibus vna?

Inter tot cades, Cordula viuus adhuc?

Lactea magnanima ferro dant colla sorores,

Exultantque mori, Cordula viuus adhuc?

It mare virgineum, & pelago premit arua rubenti

Vrsula fixa iacet, Cordula viuus adhuc?

Vna fides fuit, vnus amor, fuit vnica vita,

Cur non mors etiam? Cordula viuus adhuc?

Hinc amor inde timor connixi hastilia crispant,

Quam timor abscondit, denique prodit amor.

AD EANDEM VIRGINEM.

E latebris procedetuis, caput obijce ferro.

Vis tua virgo minor, ni latuisset, erat.

Vltima laurigeros tandem molire triumphes

Te vocat, & niueos Vrsula tardat equos.

Nec tibi fit timuisse pudor, timor auget amorem.

Fortior ex ipso virgo timore redis.

Crescit palma metu, crescit victoria virgo,

Quod Martem, & mortem viceris, atque metum.

AD D. VINCENTIVM PATRONVM

Olyssiponensem.

Nil face, nil ferro, nil ore, atque vngue ferarum

Impietas contra pectora firma valet.

Nobilis in pugna Vincentius omnia vincit,

Et vincens partes sua minantis agit.

Irrisa impetas strata hic mollissima ponit,

Rideat vt medijs fortia membra rosis.

Expirat,

Expirat, rosa cum primos aspirat odores,
 Fortior in medijs, qui fuit antè rogis,
 Mutanere vices tormenta, & blanda voluptas.
 Illa dabant vitam, prabuit ista necem.

DE D. VERISSIMO.

Nomine qui fuerat, re fit Verissimus, ecce
 Ne verum occultet maluit ille mori.

DE D. MAXIMA.

Maxima quam superas mensuram nominis Orbis
 Det quæcunque vocat maxima, maior eris.

DE D. COLUMBA.

Dilectus meus candidus, & rubicundus.

Dum vitam offerret pro virginitate Columba.
 Si posset, tales ederet ore sonos:
 Purpureum Tortor de corpore funde cruorem
 Vt sponso occurram sanguinolenta meo.
 Est ruber, est niueus, sic concolor alba Columba,
 Si cruor hanc rubro murice tingat, erit.

DE D. FRUCTIVO SO BRACHA-
rensi Archiepiscopo.

Quam bene nomen habet fructus ab nomine Præsul,
 Cœlesti mensæ fructus hic aptus erat.
 Vincit Achæmenios fructus, vincitque Sabæos
 Taprobane gemmas rideat ipsa suas.
 Larga pauet Natura, pauet Pomona, nec horti
 Diuitias lætat Flora, nec Orbis opes.
 Scilicet hic Fructus fructus supereminet omnes:
 Non erat hic terræ, non erat Orbis opus.
 Hunc potis est solum producere dextra Tonantis,
 Hunc sacer æterno spiritus amne rigat.

IN D. OPTATVM.

Congressu in medio felix Optate quid optas?
 Optatis aderit terra, polus que tuis.

Opto, ait, è terris quicquid furor impius, audet,
 E cœlo quicquid pectus ad arma parat.
 Aspice, terra tibi famulatur, & arduus æther,
 Terra odijs, æther flagrat amore tui.
 Fulminat illa faces, hastilia, & ora ferarum,
 Hic facit ut vincas fulmina, tela, seras.
 Te terræ oderunt, i cœlo optate supremo,
 Est polus optatis digna corona tuis.

AD ANAM, ET IOACHINVM

parentes Deiparæ.
 Dulcia iam querulos mutarunt gaudia luctus,
 Fulsit & illa dies,
 Illa dies fulsit steriles quæ finiat annos,
 Tollat & opprobrium.
 Flos nouus exoritur, miros qui fundat odores,
 Bellulus omnimodis.
 Efficit ipse Deus pulchra vos prole parentes,
 Pollicitisq; manet,
 Hæc matremq; patremq; & auos longo ordine sacra
 Nobilitate sua
 Efferet, immensoque domum decorabit honore,
 Ilacidasq; suos.
 Nascere tot desiderijs optata puella,
 Nascere chara Deo,
 Charaq; cælitibus, chara & mortalibus, & qui
 Pallida regna colunt.

ADMIRABILITAS MARIAE:

Natura quod recusat, Quod terra contremiscit,
 Quod vltus ipse nescit, Quod omnia reuerentur
 Quod nulla mensprehendit Vis, Christiane, dicam
 Quod sidera obstupescunt, Virgo, Dei que Mater.

De Di.

De Diuini Verbi Incarnatione.

Vix hominem insigni similem sibi finxerat arte, Francisci
 Cum subito est hominis tactus amore Deus. Raimundi
 Vt tamen auerso fugientem vidit amore, Societatis
 Qualis præcipites dum rotat annis aquas, IESV.
 Quid faciam? dixi: quoties mihi iungere conor,
 Ex oculis toties euolat iste meis.

An perimam? est hominis nimio succendor amore.

An sequar: at fugiet, quo magis ipse sequar.

Haud sequar, haud perimam: ne se mihi subtrahat vnquam,

Ne ve Deum fugiat, mox erit ipse Deus.

DE NATALI DOMINI.

Non videbit me homo, & viuet.

Et video, & viuo. Pater optime, vera minaris: Eiusdem.

Dulcia num potius spicula promit amor?

Scilicet hoc loqueris, quod te qui vidit, amoris

Non ferat insolita vulnera facta manu.

Ergo quid heu viuor: sensit si vulnera pectus

Iam vidi, satis est tu mihi claude diem.

AD ANGELVM, QVI CHRI.

sto Dño apparuit in borto Getsemani,

& calicē manu gestās depingitur.

Huc ades, o Iuuenis, manantem sanguinis imbrem

Excipe ad hoc venit forsitan iste calix.

Excipe, & æterno refer hæc mandata Parenti,

Sunt Pater, hæc Nati pignora certa tui.

Stat mori, & immeritam panis effundere vitam;

Nunc quoque fufurus, si placuisset, erat.

Has tamen interea missas, Pater, accipe guttas.

Cras tibi, quod reliquum est sanguinis, ille dabit.

Ad S. Ioā.

Ad S. Ioannem Baptistam, de eius corporis de-
portatione ex Asia in Italiam.

Horatij Dum sol iustitiæ gentes lustraret Eoas,
Turfellini Ioannes, Asia: Lucifer alter eras.
Societatis At simul ingratas viduanit lampade terras,
IESV. Et cursum populos flexit ad Hesperios:
Sublequeris Solem. Hesperias & diligis oras
Lucifer alter eras: Hesperus alter eris.

De sancta Maria Magdalena ad
Simonem Phariseum.

Francisci Fæmina si flendo, Simon conuiuia turbat,
Raimundi Da ventiam, has lacrymas culpaq; amorq; cient.
Societatis Vt lacryma est scelerum vindex, ita testis
IESV amorum est;

Et bene quod ploret, quæ malè risit, habet.
Magdala plora igitur: fremat inter pocula Simon.
Quis scit an & flendo dulcius ipsa bibas.

Ad ipsam Magdalenam.

Eiusdem Felices nimium gemini tua lumina fontes,
Quæque venit trita sedula gutta via.
Se lacrymam esse tuam cuperet dū vere tepenti
Labitur in molles humida gutta rosas.
Si manare oculis posset Pactolus ab istis,
Aurifer hac iret ditior amnis aqua.
Iam pretiosa pedes Domini nisi lamberet vnda,
Vnda quid, ah: quereretur, tam pretiosa periret.
MAGDALENA CHRISTO
Domino, Ecce quem diligis
infirmatur.

Chrisle veni, affer opem: frater te lægulus optat,
Et cum languenti saucia fratre soror.
Ni properas, agros tua, vi præsentia curat,

Ecce perit

Ecce perit morbo frater, amore soror.
 O utinam ipsa forem nostræ tibi nuncia pœnæ:
 Fratris abesse vetat cura, venire pudor.
 Sint satis hæc: plura is quem mitto nuncius addet
 Si tamen hic rudis est, ipse loquetur amor.

SVPER ILLVD. STABAT AD MONUMENTUM
 plorans.

Quid feror heu Domini toties ad innane sepulchrum? Eiusdem.

En vivo, & me vult forsitan ille mori.
 Vita vale: quis scit mihi mors an reddis amantem?
 Sæpe venit facili morte cupita salus.

Hoc me igitur, Iuuenes, si fas tumulate sepulchro,
 Et ferat hæc memori carmina fronte lapis.

AMISSVM VACVA DOMINVM DVM
 QVAERERET VRNA,
 PRO DOMINO IACVIT PERDITA
 SERVA SVO.

De eadem in exilium cum suis eiecta.

Parta domus mea cura feris committitur vndis: Eiusdem.

Fors bona, nescio quo nauigat, Eure faue.
 Hei mihi ne rabido minitetur vortice pontus,

Et pereas media paruule linter aqua.

Malsilia ignotas o si te errare per vndas

Sciret: quotquot habet, miteret illa rates.

Tu mare, vos venti, trepidæ succurrite cymbæ,

Nullus in imbelli nauita puppe sedet.

Exiguum est pondus, facilis via, poscitis & vos

Si pretium, pretium est grande tulisse pios.

DE S. ALEXIO.

Cæca dolore parens in Alexi, quærit Alexim, Eiusdem.

Et non amissas perdita luget opes.

Dum videt ardescit, pascitque tuendo dolorem,

Veraque nutantem fallit imago fidem.

Quid fa-

Quid faciat: cedatne domo: vestiget in orbes.

Cesset: at hæc æqui causa doloris erunt.

O amor: & quis te cæcum neget: improba mater.

Non credit natum, quem videt, esse suum.

De S. Francisci Stigmatibus.

Hortatij

Exue, si par est Franciscum paupere veste

Qui Franciscus erat, iam tibi Christus eirit.

Francisci exuijs (si qua licet) indue Christum;

Iam Franciscus erit, qui modo Christus erat.

Quid cælestis amor non audes: fingis amantes

Arte noua, effigies vt sit amantis amans.

DE D. HYACYETHI NOMINE.

Quam bene magnifici mensuram nominis imple:

Quam cum natura, fama Hyacinthe dedit.

Sponsus in æthereos te maximus intulit hortos,

Flos erat hic cælo dignus habere locum.

Te quoque sponsa suo dignum diademate duxit,

Virgineis erat hæc gemma locanda comis.

Gaudè igitur, cæli, merito transfluxus, in hortos,

Aeternumque sacras cinge Hyacinthe comas.

ALIVD.

Gemma & floris habes vnus nomen at omem,

Gemmarū, & florum vîmque decus que refers.

SVPER ILLVD IVSTI AVTEM. &c.

Dic vbi turritæ Memphis Babylonis & altæ

Mænia Remulidum dic vbi sceptrâ ducum:

Iam campos vbi Troia fuit, dites que Mycenæ

Herba tegit, Lybicos & mare fallit agros,

Quæ Sol cuncta videt, celeres mutantur in annos,

At tæa in æternum gemma que flos que manet.

SVPER ILLVD ACCIPE PVERVM,

& Matrem eius &c.

Dum, furor indomitus, rigidique horrentia Martis,

Arma petunt, puerum, virgo pudica, tuum. Co-

Cogeris en iterum scelerata abscedere terra,
 Ast comes ille viam, qui tueatur abest.
 Ergo quid: at querula sic te audio voce loquentem
 Chare Hyacinthe, viam qui tuearis, ades.
 Rarum, virgo, decus: dum pignora clara, Hyacintho,
 Non nisi Iosepho credita, credideris.

De Promissione à virgine facta Diuo Hyacyntho.

Posce, suo dixit cæli Regina Hyacintho,
 Posce, erit optatis nulla repulsa tuis.
 Nunc tamen ille sacras cæli transatus ad arceis,
 Quid sibi quod Dominā poscere possit habet?
 Ergo pro miseris vt verba precantia dicat,
 Fas erit, excipiet molliter illa preces.
 Claros posce dies & amici tempora veris:
 Festa, Hyacinthe, rosas ad tua posce tuas.
 Posce sit alma quies, & murmura vana filescant,
 Iurgia nec lætum sæua morentur opus.
 Optatis quæcunque vides salicicia nostris
 Posce, aderit votis regia virgo tuis.

A L I V D.

Ardua pertentas rerum molimina olympum,
 Fortis Atlas humeris impositus te tuis.
 Res noua, velle nouum in terris effingere Cælum,
 Syderisque homines reddere velle pares.
 Ast vt nulla tuum perfringat machina rpons,
 Affore perpetuam Virgo spondit opem.
 Arma inter truculenta ferox Eri bique phalanges
 Irrue; sub tanta Virgine victor eris.

AD SACRAM PRAEDICATORVM FAMILIAM.

Hactenus ornarat vario te munere Olympus,
 Pinxerat & nitidum plurima gemma caput.
 Diuitis hic flauum doctrinæ affulserat aurum,
 Hic & virginum pulchro adamante decus.
 Hic quoque gemma rubens, effuso sanguine tincta,

Nunc te ceruleus ditat honore lapis.

Sic ergo decorata novos ordine triumphos,

Inter & æthereos exere lata caput.

A D E A N D E M.

O vos Dominici laus gregis vnica,

Gemman, cum nitido flore Hyacinthinam,

Plurquam ter geminis, tollere in æthera

Ne defistite laudibus.

Virtutum varijs diues honoribus,

Præcellens titulis, luce micans noua

Inter sydereum lumina ponitur

Cælo gemma nitentior.

Sancti, quorum reliquæ, in Pegmate, arcuque triumphali
ad valuas templi Domus Professæ Societatis Iesu erecto, pro
positæ fuere, prætereuntem Hyacinthum affantur.

Beatus Petrus Apostolus Hyacintho fo-
res aperiens.

Cur tibi non referet magnum sacra clauis Olympum

Bis senas decorat si tua gemma fores?

Faustus ades, nostroque pedes in limine faustos,

Pone Hyacinthe, patet gemmea porta tibi.

D. PAVLVS APOSTOLVS.

ECCŒ CONVERTIMVR AD GENTES.

LAËtus ad occiduas cum te conuerteris oras.

Qua mihi cura fuit pergere carpe viam.

Carpe viam felix virtutum clara tuarum,

Quo te cunque feras, signa sequentur iter.

D. LAURENTIVS MARTYR.

Huc nouus hospes ades, cui dat Laurentius Heros

Laurea ferta, rubras neçtere digna rosas.

D. DOMINICVS.

Quo te Dominicus non amplexetur amore,

Dux, forti gaudens millite, prole Parens?

Irrue in

Irrue in amplexus Ducis o fortissime miles,

Et cape iucundum nate parentis Aue.

DIVVS AVGVSTINVS DOCT. EC.

Quo me nunc iterum dubio in discrimine vertam?

Hinc oculos Genitrix, Filius inde rapit.

At scio quid fieri fas sit, lato ore Hyacinthum

Excipiam, vt plena sorte quiescat amor.

D. IOANNES CHRISOSTOMVS.

Aureus Antistes, corde aureus, aureus ore,

Offert ad laudes aurea verba tuas.

D. BERNARDVS ABBAS.

Affolitus gratos, effundere nardus, odores

Obuius it floris captus, odore noui.

D. IOANNES DAMASCENVVS.

Quam mihi restituit, Dicum Regina, libenter

Hanc ego ad amplexus tendo, Hyacinthe, manum.

D. POLYCARPVS MARTYR.

Flos tuus, æterni fructus dat carpere honoris,

Aeternum que tibi dat Polycarpus Aue.

D. FELIX MARTYR.

Quam se fælicem, fælix hac luce, fatetur,

Quod tibi tam fælix surgat in vrbe decus?

D. COSMAS MARTYR.

Si tua, sæpe graues premerent cum corpora morbi,

Attulit optatam dextra, salutis opem:

Si & mea dextra potens medicinæ munere, multos

Mortis ab indomitæ faucibus eripuit,

Felix ergo veni, par est vt robore dextas,

Munere, & arte pares, par quoque iungat amor.

DIVVS VITALIS MARTYR.

Eximium tibi dat Vitalis martyr honorem,

Nam tua vitalis dextra, Hyacinthe, fuit.

D. ALEXIVS

Venisti occiduum, peregrinus & hospes in orbem;
Excipit hospitio temea scala suo.

D. AGRICOLA MARTYR.

Agricolam fecere, suis, me numina in hortis,
Illos vt decores, flos Hyacynthe, veni.

D. ANNA B. VIRGINIS

Mater.

Bis mihi saluus ades: gemino bis pondere felix,
Bina ferens animi pignora pulchra mei.
Natam laua meam, charum fert dextra nepotem;
Fausus ades votis terque quaterque meis.

D. CATHERINA SENENSIS.

Quid ni chara soror supremi sponsa Tonantis
Virgo Senensis, aue det Catherina suum?

VNA EX VNDECIM MILLE

Virginibus.

Obuia facta tibi, multis pro millibus vna,
Mille dat vndecies, Virgo salutis opes.

DIVA CAECILIA VIRGO

& Martyr.

Munere prosper ades fausto dum gaudet Olympus,
Aduentum que canunt organa nostra tuum.

D. LVICIA VIRGO ET

Martyr.

Lucia diuino lucentem, lumine gemmam,
Dum videt, o quanta luce potimur, aite
Aethereus lucet, solito lucentior axis,
Induit & lumen lucida Luna nouum.

Quam prius illustrant, meliori lumine terras

Astra, nouumque nouo lucet in Orbe decus.

Ergo veni, lumen que tuum, da cernere Olympo,

Mitte que ab ætherea grandius arce iubar.

D. PER.

D. PERPETVA VIRGO ET

Martyr.

Fert tibi perpetuos, & virgo & martyr honores,
Perpetua, & laudis munera perpetuæ.

D. FLORINA VIRGO ET

Martyr.

Florida, florentem dum fert Florina salutem,
Flore tuo florens, florea ferta parat.

DE ARTIFICIOSO EPI-

grammate.

ORTVS ET MORTIS CHRITI

Domini Antithesis

Clara dies, oreris media dum nocte, refulget,
Dum moreris medio nox ruit atra die.

O verum Solem supera inter lumina, quo lux
Exoriente oritur, quo fugiente fugit.

FRIGORIS, ET AMORIS

pugna in Iesu Puero.

Frigida vis hyemis, diuinique ardor amoris

Bella mouent Domino sanguinolenta suo.

Inter anhellantes pecudes iacet aureus Infans,

Hinc fera lædit hyems, hinc pius vrit amor.

Exprimit è tremulis lacrimas graue frigus ocellis

Flamine, perstringit lumina cæcus amor.

Quo magis vrget amor, frigus magis vrget acerbum

Subtrahit hoc tacitas, subiicit ille faces.

Hoc ferit, ille ferit; varijs Deus horret ab armis:

Vulnerat hoc corpus, vulnerat ille animum.

Denique amoris iners frigus calet igne potentis,

Nec nimio nimius frigore friget amor.

Victor amor, victum frigus mihi cede reclamat,

Sic tua victrici tela retundo manu.

CHRISTIANA.

DE CRUCE DOMINI.

Hoc quondam euersum ligno Pater optimus orbem
 Insulit, humanum restituitque genus.

Vt conspersa Dei sacro Crux alma cruore
 Vel magnis possit regibus esse decus.

Sidera fulcit apex, radice in Tartara fertur,
 Hoc latus Eoos, hoc fouet Hesperios.

Quisquis es, hanc tecum mortales tolle per vndas
 Inscia naufragij ligna trabemque vides.

DE TORMENTIS DOMINI IESV.

Crux, Domini pendens librauit in aere corpus:
 Concisa indignis est facies alapis:

Tres clauī fixere pedes, fixere lacertos:

Imbuit os sacrum spongia felle madens:

Texta corona caput spinis penetrauit acutis:

Vibicibus textit leuia membra flagrum:

Sunt Christi tormenta salus & vita piorum,

Crux, alapæ, clauī, spongia, flagra, rubi.

DE SACRA E VCHARISTIA:

Gloria, præsidium libamen, victima, corpus,

Sola, salutiferum, dulce, benigna, sacrum,

Cunctorum, mundi, Cœli, Genitoris, Iesu,

Salue, adfās satia, contueare, ciba.

DE VIRGINIS DEIPARAE

Candore.

Candida sunt niuei concreta coagula lactis,

Candida sunt oculis visa ligustro meis.

Candida dona eboris nigro mittuntur ab Indo,

Candida sunt Parijs marmora casa iugis.

Candida pluma tuos, Cythereia, vestit olores,

Candida Sithonia est terra refusa niue.

Candidior cunctis, Mater pulcherrima Virgo,

Lacte, ligustro, ebore, marmore, olore, niue.

DE EIVSDEM PVLCHRITVDINE

Sunt pulchræ syluæ, sunt pulchra & littora, pulchrū

Est pratum, in viridi gramina pulchra solo.

Sunt pulchræ gemmæ, sunt astra, & sydera pulchra,

Sunt pulchri flores, est quoque pulchra dies.

Pulchrior es, syluis, pia Virgo, littore, prato,

Gramine, gemma, astris, sydere, flore, die.

DE S. MARIA MAGDALENA.

Tuta per vndantis refluos tibi pectoris æstus

Magdala Diuino numine puppis abit.

Claudij Se

ripadi So-

Vnda tibi lachrimæ, mens naui, vota rudentes,

ciet. Iesu.

Spes malus, gemitus flamina, vela preces,

Temo timor, remi curæ, pudor anchora, merces

Vnguentum, comites crimina, rector amor.

Pæde rati tu Christe sinus; & inhospitus hospes

Phariseus

Secum indignanter murmura sæua fremat.

qui eā ex-

Hic merces deponet amor, puppimq. ligabit,

pellebat a

Cautes sunt plantæ, ductaque vincla comæ.

pedibus.

De D. Hyacyntho super illud Eccles.

48. *In vita sua fecit mōstra, & in morte*

mirabilia operatus est. ~

Numina multiplici decorarunt munere diuos,

Prodiga queis cæli gratia fudit opes:

Hic sedat fluctus, hic sæua incendia frangat,

Arcet hic armigeri tela trifulca Iouis:

Hic fera bella domat, miseræ contagia pestis,

Hic fugat, ille procul pellit ab vrbe famem:

Vnum pro cunctis memoret vaga fama Hyacinthum

Gratia cui omnigenas accumulauit opes.

Dum fugat, extinguit, domat, arcet, reprimat explet.

Pestes, flammæ, vndas, fulmina, bella, famem.

ECHICON DE ANGELICA

Salutatione.

Nuntia

Nuntia dum timido reputat sub pectore, Virgo,
Aliger his vsus creditur esse sonis.

Virgo sœuæ Eux nimium contraria fraudi
Audi. Mater ero Virgoque quaris? eris.

DE HOMINVM SPE ECHO.

Quid mortalis alis cæco spes pectore inanes?
Anne est, Parca alijs perfida, fida tibi?

Menti pone bonæ sine crimine vinere: verè
Cætera terra, Auster quæ modo flauit, abit.

ECHICON VBI POETA INTER-
ponit verba sua. De Christi

D. Natalitijs.

Hæc Bethleemita pastoris verba referre
Audita est Echo, quæ iuga montis habet.

Dic, modo qui genitus Puer est, patris ne Iudæi?
Illa, Dei. Verus ne est homo? dixit, Homo.

Hunc quid de Cælis duxit? Lis duxit. At istam,
Dic, vtrum vincet? Tunc ea, Vincet, ait.

Ille autem nostri quidnam dare possit amor?
Reddidit illa, Mori. plus nece fortis amor.

*Anagrammatismus ex transpositione literarum
nominis MARIA, ex quibus efficitur.*

I, A R M A.

Loquitur Archangelus Gabriel, & virgo.

Pone, Maria, metus Virgo arma datura Tonanti,
Arma datura homini, pone Maria metus.

Nam dum lege Deus, gyroque volubili Abyssos,
Et certo incertas limite frænât aquas.

Terras dum stabilit, dum firmat & Aethera sursum,
Tu prior ante oculos cuncta videntis eras.

Tum superum tibi Rex I, Virgo, dixit, & A R M A,
Tu dabis arma Deo, tuque homini arma dabis.

Anne

Anne meis, nullius egens Deus indiget, armis?
Armis ille tuis, vt patiat, eger.

Arma Deo, arma homini det Virgo tenella? Quid? Istud
Quomodo fiet ais? Quomodo fiat, habes.

Indue carne Deum, pro homine vt mortalia Vincat,
Sic dabis arma Deo, sic homini arma dabis.

*Anagrammatismus ex transuersione literarum
nominis MARIA Vnde illud
existit.~*

A R A M I. vel illud. I. A R A. M.

Quando, Maria, notas inuerto nominis huius,
Cernitur A R A prius, sunt geminae inde notae.

Dum lego seiunctas Iesum notat vna, Mariam
Altera; dum iunctas M I dat vtrumque mihi.

Aacra notas inter geminas si ponitur A R A,
Protinus ancipitem me & notae, & A R A vocanti

Vltro videt Iesum, citro videt A R A Mariam,
Vtile vtrumque latus praestet vt A R A mihi.

Vulnere si hinc pascor, simul illinc vbere lactor,
Sic vtraque A R A mihi, sic in vtramque ferat.

*Anagrammatismus ex mutatione literae vltimae
Nominis MARIA, ad initium, vt sit,*

A M A R I.

Si postrema tuo de nomine, pulchra Maria,

Littera principio ponitur, A M A R I ait

Anne, quod aeterno soboles aequa Tonanti

Ad mare matris eat, A Patris vsque M A R I:

Sn tua quod Soboles sineis habitura potentis

Imperij, Dominans A M A R I ad vsque mare?

An quod amare doces? Quod debes semper A M A R I:

Quod facis vt fit Eux primus amator, amor?
 An quod nil habeat Conceptio fellis A M A R I?
 Quod vitæ mores nil nisi dulce tui?
 Sic reor, & quod labe carens sis visa, & A M A R I
 Digna Patri, & Nato, dignaque Spiritui.

**ECCE ANCILLA DOMINI
 ACCENDE ILLIC OMNIA.**

Affensu dum, Virgo, humili sub viscera Numen
 Concipis, o quantus te ardor amoris habet?
 Ergo ACCENDE ILLIC mudi vana OMNIA, Natū
 Viuat vt in nobis nil nisi flamma tui.

**IESVS, MARIA, IOSEPH.
 EIA, HI, MORS, SPES VIA.**

E I A age maiores iam nunc molire triumphos,
 H I tibi tres vna dum ratione fauent.
 M O R S tibi mortis adest Iesus, S P E S certa, Maria
 Ioseph, in terris dux vtriusque, V I A.
 Enecat hic mortem, vitam sperare dat illa,
 Cum sit vterque salus, ille salutis iter.
 Personas alio hic veneraberis ordine, Natus
 Prima, secunda Parens, tertia Sponsus erit,
 Tertia monstrat iter, media tutissimus ibis,
 Prima dabit superos inter adesse choros.
 Sic humana Trias, Iesus, Maria, Iosephus
 Quam tibi proficua iuncta sit arte, Vides.

*Cum Anagrammatis apta plura exēpla non sup-
 petant. Sitq; artificij gen^o hoc equè ingeniosum, ac
 venu.*

*venustum, & utile; ea quidem peti non immerito
possunt, ex Rhetoricæ Poetica exercitatione in
Mexicano Collegij Societatis Iesu Tēplo habita,
de laudibus B. Iosephi Deiparę Virginis Sponsi,
apud Excellentissimum Nouę Hispanię Proregē
Marchionem de Montesclaros, Regiumque Sena-
tum, ab adolescentibus eiusdem Deiparę Congre-
gationis alumnis Rhetoricę studiosis, ab eisdemq;
composita—*

MATRIS DEI SPONSVS.

PONS, ET SIDVS MARIS.

Antonij, Diue, Dei Matris dum Sponsus diceris esse,

Rubio. Et PONS, ET SIDVS diceris esse MARIS.

Pons, quo tutus eam fera per discrimina mūdi,

Sidus, ne rapidis me mare mergat aquis.

IESVS MARIA IOSEPH.

ES MIHI, ARS, VIA, OPES.

Ioannis, Sorte bona me ortum, meliori at sorte redemptum

Alcoçer. Alma Trias, cum sis ARS, VIA, OPES q; MIHI.

Vtilis ars, Sponsus, via securissima, Virgo est,

Datq; manu omniūgenas diuite, Natus opes.

IESVS MARIA IOSEPHVS.

HIS ARMIS, EVA, OPES VIS:

Sebast. Quærere OPES VIS, EVA, malus quas perdidit er-

Barrassæ. HIS venient ARMIS quas, Eua, quæris opes. (ror?)

En parat alma Trias, Iesus, Maria, Iosephus

Arma, quibus repates, quas, Eua, quæris opes.

Quas, Eua, quæris opes reparat Crucis arbore Iesus,

Virgo rosis reparat quas, Eua, quæris opes.

Damnaque solerti reparat Faber arte laborans:

Hh s

Ergo,

Ergo his diues,opes, quas, Eua, quæris habes.

IESVS MARIA IOSEPH.

O AVE HIS SPEI RAMIS.

Læta SPEI RAMIS O HIS innitere, fiat,

Gabreliſi

Nomen vt, Eua, tuum dulce salutis AVE,

Gäboæ.

Dulce salutis habe, iam non Eua perdita, nomen,

Dum tibi dant rami, dulce salutis aue.

B. Iosepho Noui Orbis Patrono.

O MARIAE SPONSE.

O ENSIS. O PARMA.

En tibi fortis adest ENSIS, tibi, & aurea PARMA, Francisci.

Queis Defensorem te nouus Orbis amet.

Spinosa.

Ille alti Custode Dei, Custode Maria,

Ense Deo, parma Virgine, tutus erit.

*Ad Anagrāma facit Agnominatio, sūt q; aliqua eē
ratione affines Etymologia, & Cōiugatorū loc⁹.*

*Cautio verò summa est habēda, ne inani dūta-
xat verborū sonitu, pueriliter affectata esse videā-
t. Sed è sētētiarū pōdere grauitatē obtineāt. Quo
si careāt, ne carmina quidem, nedum Artificiosa
nominentur. Pulchrū illud Fausti Andrelini.*

Non Amor antiquo fuerat sed amaror ab æuo

Dicendus: cum sit semper amarus Amor.

Si sapiſ amentem dicas, non (lector) amantem,

Nam nihil insanus mentis amator habet.

*Et quę supra, de B. Agnete, Cordula, Fructuoso,
Optato, Diuisq; alijs. Itē illud Do. Illeſ. Valdeſi.*

AD B. IOSEPH, DE S. IPSIVS DOMO.

Ampla magis Cælo mihi viſa Domuncula, Ioseph,

Quando ea, quod Celū non bene celat, habet.

Grādia

Grandia celat enim grandis mysteria facti,
 Illa Dei celat, quas caro celat, opes.

Qui hoc tegitur tecto, nutu tegit omnia: qui nos ?
 Ut tegetet, voluit sub tua tecta tegi.

De Alio artificij genere.

METRON TELEON DE SACRA

Eucharistia.

O sub pane dato tibi quam plene omnia dantur:

O in se, optatas quam bene claudit opes.

Ad D. Hyacinthum.

Quam male nos raptos Phlegethon, heu, trudit in Orcum,

Tam bene, io, victos post tua verba trahis.

PANGRAMMATON *De SACRA Eucharistia.*

Flante aura Excelsi, Zephyroque, accubito digne,

Mystica dona feres, superumque explebere gazis.

TRYBRACHICON, Deus hominem ad sacra
bortat Eucharistiam, Homo autem gratias agit.

Mala tibi mora nocet, homo, propera, ede, quod enim

Cupere tua valet Anima, cibus habet.

Cerere bona mihi tua tribuis epuler, edam,

Domine Pie, tibi quid ego retribuam?

Memor habet animus, auida que memoria tenet,

Bona tot: Ero tibi famulus. Ero tuus.

CLIMACTIRICON, SODALITATIS

Annuntiatae Ad B. Virginem.

Cum virgo Genitrix pulcherrima cunctipotentis,

Nos donis dederis crescentibus amplificari:

Sic inter famulos feliciter annumerando,

Vt tali tribuens tutamine nobilitatem,

Des vitæ superum splendoribus irradiemur.

Quo tibi possimus modulatu gratificari:

Dictio.

Diſtione Paromophrones De S. Euchariftia.

Fient
 Si crebrò
 pingua
 vefcaris,
 corda.
 Si rarò
 marcida

De Eadem.

Melle
 dignè
 tibi,
 dum ſumis,
 dulcior,
 eſcaet.
 Felle
 indignè
 acerbior

Mors fera

De D. Hyacintho.

Stygias

malè

vmbra.

fert

multos

prouida in

Vox tua

superas

bene

Arceis.

Syllaba Paromophrones.

DE B. VIRGINE, ET EVA!

Qua ill

mor

mes

fra

prof

os

ain

tem

tadat

ude

unda.

H

ist

for

fes

la

fec

De Angelorum gaudio super vno pec.

catore &c. luctuque Dæmonum.

494

Tesup
 eri
 ciu
 gaud
 lug
 ent
 ere
 per
 emptum
 red
 gaud
 lug
 Man
 Quē mis

Humanę crudelitatis, cum diuina beni.

gnitate, pugna, in B. Laurentio. M.

Mund
 ibes
 i
 auros
 fer
 itas
 bona
 pet
 na
 ded
 isti
 diui
 bon
 sed i
 Cæl

PALINDROMI SIVE RECIPROCI.

Frācisai Ayllonij de Humana Triade sacrosācta

IESV MARIA IOSEPHO.

Aethereis Trias vt sacros testatur honores,

Altera habet terris & trias imperium.

Eiusd. De B. Iosephi gloria, quod ei Deus sub-
ditus fuerit.

Iustitiæ tibi dum paret, Vir maxime, Phæbus

Gloria deuincit quam tua Sidereos?

Ioā. Alcocerij. De Triadis vtriusque erga homi-
nes superosque beneficijs.

Terrigenis noua tres largiri gaudia cerno,

Munera dum præbent tres sacra Cœlitibus.

Iosephi Vides. Conueniens fuisse Beati Iosephi
officio, quidquid gratiæ cœlestis habuerit.

Sufficiens tibi dat virtutum culmen Olympi

Rector, præcellens vt dedit officium.

Non etenim titulos vacuos, & inania donat

Nomina, qui quales, postulat, ipse facit.

Officium dedit vt præcellens Rector Olympi,

Culmen virtutum dat tibi sufficiens.

Francis. Spinosæ de D. Iosephi coniugio
virgineo. —

Integritas comes it præfulgens numine diuum,

Maxime vir, tali dos data coniugio.

Eiusd. De B. Iosephi gloria.

Cœlicolæ tibi dant diuini fanora honoris,

Vincit quos tantis fax tua luminibus.

Gabrielis Gamboe Argumenti eiusd.

Connubium tibi fert casta cum V irgine honorem,
Munere te præfert hoc Deus Aethercis.

De S. Hyacynthi splendore.

Omnigenas lapis hic terras lustraret, Olympæ,
Lumina stellarum si tua deficerent.

De eiusdem eloquentiæ vi.

Hæreseon reprimis turbas, Vir maxime, verbo,
Dogmata das læsis dum sacra pectoribus.

De eodem in Sanctorum numerum ascripto.

Constituunt sacra te stellanti numina Regno,
Lumine complessi nos quia mirifico.

Quales optandæ diuitiæ.

Perpetuum mihi nil fallax habet Orbis, Olympi
Quærat ut æterni mens pia diuitias.

PALINDROMON *Antistrpobon*, siue contrariè Re-
ciprocum. Cuius decursu quidem, sensuum, in
Sacra Eucharistia, defectus, recursu verò Fidei
supplementum exprimitur.

Est cibus, & liquor, & sentis quem gutture, tantum
Corpora non animos hic alit æthereos.

Contra negantes frequentandam esse Eucharistiã,
ipsorum ex retroactò sermone Conclusio.

Angelicus cibus est, timeas nec vescere abundè
Serus quam creber fit quia commodior.

*De Honore Christi D. ex perpetua Deiparæ
Virginitate.*

Virginitas tibi nam placuit, Rex candide, Virgo
Quomodo sit genitrix: ut tuus his honor est:

Terrigenis, Eua, fers mortem non semina vitæ
Prælia non pacem dat tua progenies.

Ioānis Mallen. B. Iosepho vtra maior laus?

Prosperior quia fors verbis, quam rebus habenda,
Patris quam Sponsi laus tua nobilior.

De diuersa ratione frenandę irę.

Reprimis indomitas iras, Dux, pectore forti,
Vincere quam vinci laus quia splendidior.

De vitę breuitate, & otij fuga.

Prætereunt cito nam mortalis tempora vitæ,
Gaudia non curas, vir bone, quæsieris.

De homine improbo, vel probo cādelā manu tenēte.

Discutiet tibi Sol tenebras nec lumina deerunt
Aethere, fax manibus dum sacra subfliterit.

*PALINDROMON Hexametri in Sotadeū recurren-
tis, & Pentametri in Senariū. De Virg. Deipara.*

Regna tibi cedunt, tibi Reges, aurea Virgo,

Auspice te cunctis grata reperta salus.

Astra, Polus, Phæbus dare certent inclita dona,

Inclita largiri nostra camæna nequit.

Esto memor nostri, fera surgunt vndique bella,

Adijce fautricem, Virgo benigna, manum.

RECVRIT HEXAMETER IN SOTA-

deum; & Pentameter in Senarium Iamb.

Virgo aurea, Reges tibi cedunt, tibi Regna,

Salus reperta grata cunctis te auspice.

Dona inclita certent dare Phæbus, Polus, astra;

Nequit camæna nostra largiri inclita:

Bella vndique surgunt fera, nostri memor esto,

Manum, benigna Virgo, fautricem adijce.

Ex Roscio Hortino de Christi D. Victoria.

*Leo mortu⁹ depingitur, & in eius ore examē apū,
ac fauus mellis. Inscriptio DE FORTI.*

Miraris teneros inuenes florentibus annis

Horribiles hilari fronte subire cruces:

Inuitum quoties, testis sit Roma, leonem

Orarunt rabido ferret vt ore necem?

Ah moriens Christus mira dulcedine mortem

Condijs, hinc Christi nomine dulce mori est.

Scilicet istud erat prostrati ex ore leonis.

Dulcia nectareos mella dedisse fauos.

MOSES DEPINGITVR, AVT RIUS.

dūtaxat manus apparet mittens lignū in aquas,

Inscriptio. IN DVLCEDINEM EXO. 15.

Est populus sitiens, & amari lympa saporis,

Vilq; maiorem suscitāt vnda sitim.

Has ligno vt tetigit Moses, mirabile visu,

Vertitur in dulces riuus amarus aquas.

Sic homini horribiles mortis perferre dolores,

Tristia lethiferi pocula fellis erant.

Hac cruce dulcescunt. Pro Christo temnite mortem.

Qua prius extiterat fellea, mellis erit.

Purpurei flores, ac rose in Spineto cernuntur,

inscriptio. E SANGVINIS IMBRE.

Aspice purpureos spinoso ē germine flores

Surgere, quos caeli munere gignit humus.

Miraris rabidi iactent cum sacra tyranni

Supplicia, & diro terra furore tremat:

Tot tamen inuictas sexum superare puellas

Totque viros fuso sanguine sponte moria

Scilicet vt tellus Cristi mollita cruore est,

Spina purpureas progenuere rosas,

*Adamantem ignibus impositum malleus percutit,
est q; inscriptam. SEMPER IDEM.*

Percussus ferro est Adamas, & sustinet ictus,

Nec pars robustis ictibus vlla cadit:

Iniectus flammis, flammam quoque robore vincit,

Clarius & victo victor in igne micat.

Firma fide oppugnans crudeli pectora ferro,

Et frustra accendis, saue Tiranne, rogos:

Integra fulgescit, nulloq; refunditur ictu,

Atque illasa fero claret in igne Fides.

*Mercuri⁹ Caduceo ad pedes cōfracto, manu verò
tenens Hyacynthi florem. MAIOR VIRTUS.*

Ante pedes quid fracta iacet sacra virga, potenque

Claudere Tatareas, & reserare fores?

Scilicet, ut posthac manus hoc armata Hyacyntho,

Plura queat varijs sedere mira modis.

Atlas duos sustinens Orbes, MAIUS OPUS.

Maior surgat honos, geminos vbi fuisset orbes:

Vix Atlas, vnum sustinuisse potest.

Dextra Deum gestat, Matrem manus altera; mirer

Sicco ut transferis rauca fluenta pedes?

*Regni Mexicani pinguntur insignia, mutato ta-
men in Hyacynthi flores, spinoso frutice, (tumale
vocat) cui Aquila, in lapidoso monticuli vertice,
insidet: lapidum verò asperitate in gemmas Hya-*

cynthinas. Inscriptio. IN MELIUS.

Mexice dum solitum, Iouis ales stemma relinquit,

Pergere credo tuos in meliora dies.

Res noua quippe tibi iam saxa horrentia, gemmas,

Iam spinæ rubeas progenerere rosas.

DE LABYRINTHIS.

LABYRINTHVS locus est multis viarū ambagib⁹ inflexus. Quatuor fuisse Labyrinthos fama celebres docet Plin. lib. 36. c. 13. Creticum, Ægyptium, Lemnium, Italicum. Horū ad similitudinē efformari possunt carmina varijs itinerum circuitionibus, occurribus, & recurribus mirabilia.

Quanam verò arte fieri debeant, exemplis potius, quàm vllis præceptionibus apparebit.

Vna tamen non omittenda præceptio, debere nimirum carmina eiusmodi esse, ut ne vnquam, vel artificij necessitate cogente, vel literarum concursus, aut desinentiæ, aut numeri explendi gratia, videantur quidem perspicuitate, sententia, elocutione, ornatuque destitui: de quæ bonæ compositionis, & poeseos integritate deperdere. Quò enim magis pulchra erunt verbis, & ornata sententijs, eò mirabilius existet artificium: sicut eò etiam illustrior, gloriosior quæ victoria, quò pluribus cum hostibus, nullo tamē accepto vulnere, decertaueris.

Studiose igitur Adolescēs, contra eos, qui artificij, & laboris immensi carmina ostentant, vitiosa tamē, & sensu ac ratione carentia, signa te, signa,

signa, ut vanę huiusmodi ostētionis desiderio
ita respondeas, Temerē me tangis, & angis.
Quid enim admirationis habet illud, eiq; similia?

Signa te, signa, temerē me tangis, & angis,

Roma tibi subito motibus ibit amor.

Quatuor hic proponuntur labyrinthi, quorum ex
imitatione possunt alij, vel difficiliores excogitari,
vel faciliores, in Circuli formam, vel Quadri, vel
Trianguli vel Stelle, vel aliter. Vbi literarum in-
terpositio, & concursus varius, & in has, illas
ve, ex necessitate, desinētia, vel ab eis ducta prin-
cipia laudantur. Ille fonsi Muñoz dela Torre, in
Virginem Deiparam Cœlos adeuntem.

Aligerū comitata choris pu Lchri Aetheris Arce M
Virgo subit radijs Phœbi f Vlgentis amict A.

En Genito sub ni Ka suo nitidū aera tranaT

Mater digna Deo, coeli Mirante cohort E:

Aspicit utque illam f Vperum sic Regia fatat,

Res noua, delitijs quae Nā hac stipata: quid istuDe

Imperium ut felix teneat Diuumque, hominumqueB.

Ad nos hac misero rap Itur de gurgite secl I

Possunt, iacto huiusmodi fundamento, pluribus
constare concursibus, circulis, & semicirculis, ac
transuersis lineis, hi, quos vulgò Rotas vocant.
Nec requiritur, ut literę, quę concurrunt, initia
sint dictionum, sed ut in earum situ, quedam sit
non inepta proportio.

Pulchra Maria, tuum si nomen pulchra corona est,
 Lucentes gemmę quam mihi quinq; notant:
Cur numero crescunt? Nesciunt cur mille coronas?
 Cur? Quia mergor aquis, pulchra Maria, tuis.

Mens
 Mihi
 Magna
 Mene
 Memori
 Modula
 Mine
 Misa
 Ampl
 A quia
 Ad
 A udem
 A tur
 A c pr
 A eoni
 A caus
 Rem mi
 Ro nost
 R am
 Re
 R uin ge
 R ete o
 R dine
 R ecto
 Infi
 I tu
 I t, fac
 I t et m
 I hi grand
 I a m
 I ra: S
 I t oll
 A lma I Alus
 S Augus
 A n
 A m pr
 A ep
 A rat
 A ure
 A scil
 A

Pro intelligentia labyrinthi, ad lectorem.

Omnipotens humilem supera respexit ab Arce
Mariam, vt Matrem iusserit esse suam:
Sic, quicumque legas, humilis lege, tende deorsum,
Obuia q; Alma Dei sic tibi Mater erit.

Munere	Multiplici	Magnum	Mirare	Maria	M.
Aligeri	Alloquijs	Aureis	Accōmodat	Agn	A,
Tartara	Tristitia	Trepido	Terrore	Tremiscū	T:
Editur	Excelso	Exoriens,	Eliminat	Enf	E
Raptoris	Rabiem:	Reparatur	Robore	Robu	R,
Diuini	Dono	Decreti	Diuite	Dau	D
Exulta,	Elysijs	Epulis	Explebere	Egen	E,
Improbis	Incumbat	Iunco	Ieiunus	Inan	I.

An Mare te in memorem? memorem, Virgo inclita, Cælum?

Vna sed es Cælo grandior, vna mari.

Luna ne dicaris? Sed es illa pulchrior. Anne

Sol? Sed es aurato splendida sole magis.

Dicam multa? Sed es multis præ millibus vna.

Magna? Sed es solo tu minor vna Deo.

Nulla quies Homini, nisi S E D E S sis, sacra Virgo, Dei.

Iungat, E S, vt S E D E S sis, sacra Virgo, Dei.

O, Q V I E S, quàm tu aberas procul à mortalibus olim?

Dum tamen in pulchræ Virginis arce sedes:

Quàm bene res iungit coniunctio mira remotas,

Et Virgo S E D E S dicitur, estque, Dei.

Ad Virginem eius Sodalitas.

Si tibi, no s tra salu s, et spe s firmis s ima s edi s
 Egregi E nom in sed it omni Ex parte E, quadratque
 Dum de Derit tibi Dextra Deidare prodiga qui D qui D
 Ex iur E illa pot Est co Elum, t Erram qu E prement H
 Sit s edis s et tuos fa s hac s ubi sede s odale s

Pro explicatione labyrinthi, ad lectorem.

Mariam vt, Lector, celebrem quo nomine, noris,
Dux te certa Quadri littera prima preit.
Mariam verò celebrem quo stemmate laudum,
Quemlibet assumas, dux tibi versus erit.

De B. Virgine Sapientie Sede.

Sacra Paren s hæc, est, cui Splendor metis, et Oris

iderens præ
splendor co
temmata hab
auctas vir
olentent

E ffulg E tnulla fo Elerum del E bilis art E

illa
gau
litium,
re dedit
paret
magis ra

Diuina hæc seDes, cui Donum dum Datur istu

et Rex tem
iuni
ecorari
onis coel
iat laude a

Esse habuit sin E forde EuaE, sine g Ermine culpa E

re sede
t forma Paren
lumine Soli
albus arcet
cothra vin en

S e vt prae Stet dignam Sic maie State Tonati S

CV M ab Italica Musa, Poesis Hispana mutuata sit plara
 que carminum genera: non abs te erit, si Latina etiam,
 ab utraque mutuatur. Quare ad operis calcem illud ad-
 iiciendum. Si vel Hispanica, vel Italica Poescos, & Metri nu-
 mero, pedibus, ratione, cadentia, legibusque seruatis, sine vlla
 Latinae syllabarum dimensionis cura, versus quorumlibet ge-
 neru fiant, rem fore Latini sermonis Poeticaq; exercitationi,
 ac varietati perutilem, De Carolo, Q. Imp. Max. impios
 Lutheri sectatores damnante.

Miretur Ganges celebres Tropheos,
 Corole inuicte, quos Italia honorat;
 Circulos amularis Amalthæos,
 Quos neque tempus, nec obliuio ignorat:
 Dedicat tibi Vormes quos sabæos
 Odores arbor sub Panchaia plorat,
 Prostrato nanque Onoceronte fero,
 Fides Triumphum canit de Luthero.

Rengissim consule de Arte Poet. Hispan. cuius ab imitatione
 exemplorum mira quardā accedet Latinae Poesi varietas, mira
 iucunditas. Nec alienum est, illud genus.

Misera Francia, que sustentas gentes
 Apostatas, hereticas, viciosas:
 Que machinando fraudes cautelosas,
 Perturbas infinitos innocentes:
 Predicando doctrinas diferentes,
 Falsas immundas leues perniciosas,
 Cauta mente alegando fabulosas
 Historias peregrinas apparentes.

Quantas angustias, quantas turbationes
 Causas dando tan perfidas personas,
 Que contra puras animas sinceras
 Sacrilegas inuentan opiniones:
 Si, Francia, tales Principes coronas,
 Quales fines de gente infana esperas?

ADHORTATIO ad Christianam Poësim. 374.

AENIGMA 348.

AMOEBAEVM carmen. 142.

ANACREONTAEVM carmen. 248.

ANAGRAMMA. 331. 486.

ANTISTROPHON Palindromon, siue contrariè Reciprocum. 336. 426.

ARTIS necessitas 1.

BVCCOLICA Poësis. 140. Materia. Genus carminis, stylus. 141. Exempla. 143. Christiana. 415. Piscatoria. 370.

CENTO. 442.

CLIMACTIRICON, siue Scalare. 333. 491.

COMOEDIA, Tragedia, Tragicomædia. 87. partes, ex qualitate. 100. ex quantitate. 106. Scenæ, & personæ. 108.

Chorus 109. Exempla. 131.

ECHO. 326. 486.

ECLOGA. 140. Vide Buc.

ELEGIACA Poësis 172.

Virtutes, & artificium. 174.

Exempla. Ouid. Trist. & Pont.

193. Amat. 179. Heroid. 237.

Tibul. 207. Propert. 220. Christiana. Iouia. Pont. 424. Iacob.

Pont. 427. Ludo. Cruc. 438.

EMBLEMA, 336. 428.

EMENDATIONIS cura. 264.

EPICEDIVM. 362.

EPIGRAMMA, 280.

Quotuplex. 281. Materia. 285.

Quid seruandum. 287. Virtu-

tes. 287. Breuitas. 289. Suau-

tas. 291. Argutia. 296. Con-

clusio. 298. Exempla. 301. Chri-

stiana. 456. Artificiofum. 321.

483.

EPITAPHIVM, 353. Exem-

pla. 355.

EPOPOEIA. 32. Quæ in

ea seruanda. 33. Partes. 35. E-

xempla. Virg. 43. Ouid. 70,

Claud. 76. Sillij. 89. Catul. 93.

Christiana. Mutij. 376. Lud.

Cruc. 386. Sanaz. 401.

EXERCITATIO, & modus

componendi. 10. 12.

HIEROGLYPHICON.

336.

HYMNVVS, 246. Exem-

pla. 448.

IMITATIO. 14.

IMPRAESSA, 336. 428.

LVDICIVM, 244.

LABYRINTHVVS, 502.

LYRICA, Poësis. 245. Ma-

teria. 247. Exempla. 249. Chri-

stiana. Martinen. 446. Muret.

449. Iacob. Pont. 650.

MACARRONEVM, 362.

METRON-

METRONTELEON, siue omnium Orationis partium
333.

MONODIA, 302.

MAENIA, 161.

PALINDROMON, siue Reciprocum, eodem sensu, 335. 425. Contrario, 336.

426. Hexametri in Sotadeum, & Pentametri in Senarium Iamb. 335. 427.

PANGRAMMATON siue omnium Alphabeti literarum. 333. 421.

PAROMOPHRONES, siue Concordes, 333. 422.

PEGMA, 337.

POETICA, c. Materia, 44. Viribus conueniens, s. Modi poematum, s. Verborum, rerumque supellex paranda. 20.

SATYRA, 162. Materia, finis, vsus. 164. Artificium. 166. Exempla. 169.

SOTADEVM, 335.

SYMBOLVM, 338.

TRAGAEDIA, 27. Vide Comœdia.

TRANQVILLITAS animi, & secessus Poetæ necessarius, 22.

TRYBRACHICON, 333. 421.

VERSVS latinos ad Hispani Metri dimensionem fieri pulchrum, & vtile, 510.

VERSVS, qui & Hispani simul, & latini sunt 511. l.

LAVS DEO, VIRGINI QVE
DEIPARÆ.

*Libro de la S. Thomas Sentencia 2.º
1010 de la Compania de Jesus de Guadiz*

